

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BİR ÇUVAL ERGENEKON bir kavanoz liberal

DTP MİLLETVEKİLİ PERVİN BULDAN SORUYOR
Ergenekon'un Kürt ayağı nerede?

NEO-LİBERALİZMİN SICILI VE TÜRKİYE
Ayşe teyzeye kurulan pusu

DİKİLİ BELEDİYE BAŞKANI YARGILANIYOR
Sen misin sosyal belediyeçilik yapan!

TOKİ'NİN "MENKUL" KIYMETLERİ
Ölümcül bahis başlıyor

HÜKÜMET, BELEDİYE, ÇALIK EL ELE
Rantın girift ayak oyunları

PEKİN 2008: MAO'DAN KUŞ YUVASI'NA
Asrın seferberliği

ALTIN KOZA'NIN EN İYİ FİLMİ: "SONBAHAR"
Yaylaların özgürlüğü gibi

KARDEŞ TÜRKÜLER 15 YAŞINDA
Türk halk müziği ne müziği?

Yılana karşı şerbetli kişiler

Demokrat İzmir gazetesi 1955 yılında bir dizi yılan haberi yayınlamış. Hepsini birbirinden acayip bu haberlerden üçü özellikle dikkat çekici.

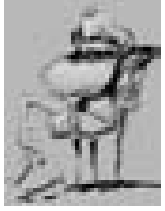
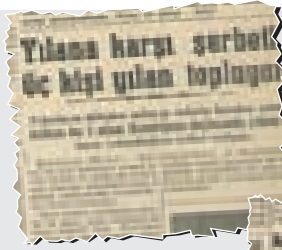
20 Temmuz 1955 tarihli "Koca bir yılanı yuttu" başlıklı habere göre Konya'nın Karapınar köyünde bir kadın tarlada uyurken bir yılan ağzının içinden karnına girmiş. Ayşe adlı kadın "uyandığında midesinin bulandığını ve müthiş surette acıktığını" hissetmiş. Eve gidin-

ce yemek yemesine rağmen acıkmaya devam edince gittiği doktor midesinde 70 santim uzunluğunda bir yılan olduğu tespit etmiş. Ancak "yılanın çıkması mümkün olmadığından" Ankara'ya gönderilmiş. Ertesi gün, bu kez birinci sayfada bir haber var. "Karı ko-

canın arasına giren yılan" haberin girişi şöyle: "Dağalacası namında bir yılan yatmakta olan karı-kocanın arasına girerek bir müddet yatmış ve rahatı bozulduğu için Mehmet Şen isimli kişiyi kaba etinden ısırıştır." Habere göre, önce karısının kendisini çimdiklediğini sanan

Şen, karısına çıkmış, yılanı görünce neler olduğunu anlayabilmiş. 27 Temmuz'da en şahane yılan haberini görüyoruz: "Yılana karşı şerbetli üç kişi yılan top-

luyor." İddiaya göre "yılanlarla yatıp kalktıkları için yılanların lisansından anlayan" bu üç kişi Ege köylerinde yılan topluyor, isteyenlere de "şerbet veriyor"muş.

Millî Tarih

İSTE TARİH İSTE SALİH

Hazırlayan: Murat Toklucu

Hayali ihracatın mucidi "yeğen Yahya"

Süleyman Demirel'in başbakan olmasıyla birdenbire palazlanan Demirel ailesinin magazin figürü Yahya, hayali ihracat sayesinde genç yaşında büyük voli vurur.

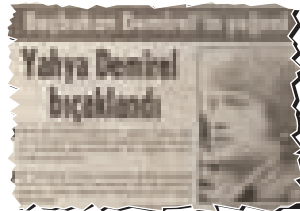
Süleyman Demirel'in yeğeni, gece hayatına düşkün Yahya Demirel 70'li yıllarda gazetelerin gözde haber konularından biridir. 24 Temmuz 1970 tarihli "Dansözlerle eğlenirken kaza yapan Yahya Demirel kayıplara karıştı" başlıklı habere göre Kuşadası'nda eğlenen Yahya'nın kullandığı araç üç kişinin yaralanmasına yol açmış.

Yahya Demirel'i asıl ünlü yapansa 1975'te karıştığı hayali ihracat olayıdır. O yıllarda mobilya ihracatı yapanlara verilen yüzde 75 vergi iadesi Yahya'ya kolay kazanç kapıları açmıştır. Yahya sadece 1975 yılında 20 milyon lira para kazanır. Ama henüz 25 yaşında elde ettiği bu kazancın sırrı çok geçmeden anlaşılır, Yahya'nın ceviz yatak odası diye ihraç ettiği ürünün sunta parçaları olduğu ortaya çıkar. Yahya o kadar kendinden emindir ki mobilyaları ihraç ettiğini beyan ettiği İsviçre firması da gerçekte ortada yoktur. Yani hem ürün hem alıcı şirket "hayali"dir. Bu alışveriş sa-

yesinde Yahya, Türkiye'nin başına büyük dertler açacak hayali ihracatın mucidi olarak kayıtlara geçer.

Başbakan amcası Yahya'ya sahip çıkar, yeğenini her fırsatta savunmaktan geri kalmaz. Ancak halk Demirel ailesine tepkilidir, Yahya bir süreliğine ortalıktan (en azından gazetelerin magazin sayfalarından) kaybolursa da 1977'de tekrar ortaya çıkar. 24 Temmuz 1977 tarihli haberlere göre

Çeşme'de bir otelde adamlarıyla eğlenen Yahya'ya bir garson "Suntalardan ne haber" diye bağırınca kavgaya çıkar, garson Yahya'yı üç yerinden bıçaklar. İşin ilginç Yahya'nın o tarihte İzmir'de askerlik yapıyor olmasıdır. Yahya ola-

yın "solcuların bir komplosu" olduğunu söylese de polisler olayın basit bir kavgaya ve yaralama olduğu kanısındadır. İki gün sonra Genelkurmay'dan da açıklama gelir, deniz eri Yahya hakkında garnizonu izinsiz terk etmekten dava açılmıştır. Bunların hiçbirisi yüzünden başı ağrımaz Yahya'nın, ama hayali ihracat yüzünden ceza alınca yurtdışına kaçmak zorunda kalır. Uzunca bir süre de Türkiye'ye dönemeyiz.

Süleyman Demirel'in bir başka yeğeni Murat Demirel'in de 2001 krizine giden günlerde sahibi olduğu Egebank'tan aile şirketlerine para aktardığı, dönemin meşhur tabiriyle bankayı hortumladığı ortaya çıkar.

Murat da tüm banka hortumcuları gibi küçük bir cezayla kurtulur, aile şirketlerine aktardığı usulsüz krediler geri alınmaz. Bu arada, garip bir tesadüf eseri o da kuzeni Yahya gibi askerlik yaparken Egebank mağduru bir asker tarafından garnizonda bıçaklanacaktır.

Hapçıların misafirperverliği

Bir grup hippy kız Tophane'deki bitirimhanelere gidip "afyonlu şarap" içerek mekânların müdavimleriyle ahbaplık kurmuşlar.

5 ağustos 1966 tarihli Hürriyet'te "Avare turist kızlar Tophane'nin afyonlu şarabına bayıldı" başlıklı bir haber var. Haberin girişi şöyle: "Gönüllerince yaşamayı prensip edinmiş turist kızlar Karabaş'ın kahvesindeki hapçılarla kaynaşverişiler". İnsanın alenen tüketilen afyonlu şaraba, hapa inanası gelmesinde de haberin fotoğraflarından anlaşılıyor ki, herkes uçuşmuş hakikaten. Tophane müdavimleri "aldıkları karar gereği" kızlara sarkıntılık etmemişler, bu durumdan çok memnun olan kızlar da Tophane'den sonra Hacıhüsrev ve Dolapdere'ye gitmeye karar vermişler.

Mektupla evlenen ilk Türk çift

12 Ağustos 1967'de Türkiye'de ilk kez bir çift gazete ilanları aracılığıyla mektuplaşarak evlenmeye karar vermiş.

23 yaşındaki İstanbul Aksaraylı "esmer güzeli" Suzan ile 25 yaşındaki Sinoplu Burhan Hafta Sonu gazetesinin "evlenmek istiyorum" sayfaları aracılığıyla tanışıp evlenme kararı almış. Hafta Sonu'na mektup yazan okurlar uzunca bir süre çiftin "mesut olup olamayacağını" tartışmışlar. Gazete "bu evlenme usulü ecnebi memleketlerde ve özellikle Amerika'da çok yaygın" diyerek kötümser okurlarının yüreğine su serpmiş.

Seks gemisi müjdesi

Hürriyet'in 30 Temmuz 1970 tarihli haberinde bir Türk denizcilik firmasının müşterileri seks partilerine katılabilsin diye bir gemide tadilat yaptırdığı yazıyor.

Bir firma, Danimarkalı seyahat acentasından gelen bir teklif üzerine tadilatla başlayıp kamaraları "16 kişinin bir arada rahatça yatacağı" hale getirmiş. Böylece müşteriler yolculuk boyunca seks partilerine katılabiliyor. "Kuzey Avrupalıların Marmara'yı bambaşka bir gözle izleyebileceği" iddiasındaki haberde, geminin son seyahatinde yolcular arasında klarnet üstadı Mustafa Kandıralı'nın da olduğunu öğrenen gemi kaptanının gemiyi Bostancı açıklarında durdurup karadan klarnet satın aldığı da yazıyor.

Kapak Resmi: "Benim Türkiyem" Peter Hristoff

• Şehir Hatları	5
• Dikili belediye başkanı Osman Özgüven ..	8
• Mahmut Alınak	10
• Sırrı Sakık	12
• Pervin Buldan	14
• TOKİ'nin "menkül" kıymetleri	18
• Neo-liberalizm ve Türkiyeli liberaller ..	20
• John Berger'dan neo-liberalizm	26
• Radyo Express	29
• Kiraat	36
• Kürt şiiri antolojisi	38
• "Cinsiyet halleri"	42
• Tarlabaş'nda dönüşüm	47
• Meşin Yuvarlak	54
• Müzik Dolabı	56
• Kardeş Türküler	58
• Özcan Alper ve "Sonbahar"	61

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali Kesgin, Alican Tayla, Arslan Eroğlu, Asena Günel, Ayça Örer, Aykan Safoğlu, Ayşe Çavdar, Ayşegül Oğuz, Baran Özdemir, Batu Boran, Besray Köker, Bilge Ceren Şekerciler, Ceyhan Tuna, Çiğdem Öztürk, Derya Sayın, Didem Danış, Ender Ergün, Erdi Zat, Fouad Elkhouri, Fulya Atalay, Hakan Kardemir, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hüseyin Ustaoglu, İlker Aksoy, İrfan Aktan, Merve Erol, Metin Kızılkaya, Metin Solmaz, Murat Meriç, Murat Toklucu, Nâzım Dikbaş, Ogan Güner, Onur Yazıcıoğlu, Özy Selmo, Özgür Eren, Özlem Kapor, Özlem Ünsal, Pelin Özer, Pınar Ögünç, Pınar Uygun, Reha Öztunalı, Rober Koptas, Saner Şen, Serkan Seymen, Siren idemen, Sungu Çapan, Süleyman Bilgi, Şahan Nuhoglu, Tan Morgül, Tora Pekin, Tuna Kuyucu, Tuncer Erdem, Ulaş Gürşad, Ulaş Özdemir, Ulus Atayurt, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Avdan, Yücel Göktürk, Zeynep Nuhoglu **baskı** Ezgi Matbaacılık, Sanayi Caddesi Altay Sok. No:10 Yenibosna / İstanbul Tel: 0212 452 23 02 **basım yeri ve tarihi** İstanbul, Temmuz 2008 **dağıtım** Doğan Dağıtım A.Ş. **yönetim yeri** Süslüaksak Sok. no: 5/3 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks**: 0.212.251 87 67 **e-mail** expressdergisi@yahoo.com **abonelik** expressroll@gmail.com **yıl 6 sayı 86 Temmuz-Ağustos 2008 imtiyaz hakkı** Bilge Ceren Şekerciler **sorumlu yazışları müdürü** Şahan Nuhoglu **ilan irtibat** Özy Selmo (0.533.514 90 49) **YEREL SÜRELİ YAYINDIR. AYDA BİR YAYINLANIR.** **ISSN 1307 - 461X**

Bir çuval Ergenekon bir kavanoz liberal

Eski bir fıkra, güncelleyelim: Pamuk Prenses, Herkül ve Notre Dame'ın Kamburu namıyla maruf Quasimodo buluşmuşlar, laflıyorlar. Herkül, Pamuk Prenses'e, "dünyanın en güzel kızı sen misin gerçekten" diye sormuş. "Bilmem ki" demiş Pamuk Prenses, "sihirli aynaya sorayım" demiş, gitmiş. Çok geçmeden ağzı kulaklarında gelmiş, "evet, benmişim" demiş. Sonra o da Herkül'e sormuş, "peki, dünyanın en güçlü adamı sen misin?" Herkül de sihirli aynanın yolunu tutmuş. Döndüğünde, "evet" demiş, "dünyanın en güçlü adamı benmişim." Ve ikisi, Quasimodo'ya dönüp sormuşlar. "Senin için dünyanın en çirkin insanı derler, öyle mi hakikaten?" Quasimodo da soluğu aynanın karşısında almış. Geri geldiğinde yüzünden düşen bin parçaymış, hiddetle sormuş: "Kim ulan bu liberaller?"

Quasimodo'ya liberaller nasıl anlatılabilir? Marx'tan mı başlamalı, yoksa kestirmeden gidip Sartre'ın ünlü sözünden mi: "Liberal iğrenç bir sözcüktür."

Ama o zaman da haklı olarak soracak? "Niye iğrenç?" O halde Şili'den başlamalı, seçimle iş başına gelen sosyalist Allende hükümetini CIA destekli darbeyle deviren Pinotche'den, o eli kanlı diktatörle el ele verip neoliberalizmin ilk uygulamasını o ülkede yapan Chicago ekolünden, o ekolün babası, ünlü iktisatçı Milton Friedman'dan...

Eğitim Bakanı olur olmaz ilkokullarda ücretsiz dağıtılan sütü kestiği için "Thatcher, the milk snatcher" (süt hırsızı) ünvanını kazanan Margaret Thatcher'dan da başlanabilir... Ya da neoliberalizmin ilk Amerikan versiyonu olan "Reaganomics"e adını veren eski başkan Ronald Reagan'dan...

Veya Türkiye'den... Neoliberalizme ilk adım olan 24 Ocak kararlarına, anamuhalefet lideri Ecevit'in "bu Latin Amerika modelidir, demokrasiyle uygulanmaz" demesinden sekiz ay sonra darbeyle iktidar olan Evren cuntasının Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'dan...

Hangisinden başlarsak başlayalım, dö-nüp dolaşıp Sartre'ın sözüne geleceğiz. Quasimodo da haliyle merak edecek, "hükümetleri anladık da, ideologlar kim, nasıl oluyor da böyle bir iğrençliği savunabiliyorlar?" Onları anlatmak, neoliberalizmi anlatmaktan daha zor. Deneyelim yine de.

Büyük çoğunluğunun ortak paydası geçmişte Stalinist olmaları. Bir kısmı hem Stalinist, hem Maoistti. Ama sesleri en yüksek perdeden çıkanlar eski Aydınlıkçılar. (Onları anlatmak başlı başına bir mesai, onun için Quasi-

modo'ya Aydınlık'ın 1990'lara kadar iki numara-lı ismi olan Gün Zileli'nin Dostoyevski'ye taş çıkartan üç ciltlik "itirafnamesi"nin "Havariler" ve "Sapak" başlıklı kitaplarını önermekle yetinelim.)

Gulag buluşması ve liberal jestler

Yukarıda andığımız zihniyetler aralarındaki çeşitli siyasal-teorik farklılıklara rağmen, Gulag'cılıkta buluşuyorlardı. Kendileri gibi düşünmeyenler için suçlamaları hazırды: Revizyonist, goşist, sosyal faşist... Hepsi aynı kapıya çıkıyordu: Hainlik ve dolayısıyla halk düşmanlığı. Suç bu kadar ağır olunca ceza da ona uygun olmalıydı. Gulag bir Stalinizm icadıydı ve Stalinistlerin iktidarda olduğu her yerde vardı. Muhafifler önce siyasî suçlu ilan ediliyor, sonra da çalışma kamplarında köle-işçi olarak çalıştırılıyorlardı. O günlerden bugünlere köprülerin altından çok sular aktı, John Berger'ın deyişiyle, küresel kapitalizm çağında her yer Gulag oldu. Bir

farkla: İnsanlar köle-işçi olarak çalıştırılıyor, buna itiraz edenler potansiyel siyasî suçlu ilan ediliyor. Siyasî suç tanımı da değişti tabii. Revizyonist, goşist, sosyal faşist gibi suçlar mazide kaldı. Eski solcu neoliberallerin şimdiki suç tanımlarının başında "demokrasi düşmanlığı" geliyor. Demokrasiyi artık Stalinist "proleterya diktatörlüğü"yle değil de, neoliberalizmle özdeşleyen bu cenahta eski dogmaların yerini yeni imanlarının dogmaları alıyor: "Dünyayla bütünleşmek", "piyasa ekonomisini benimsemek", "hukukun üstünlüğünü kabul etmek"...

İlkiyle kastettikleri küresel kapitalizm, ikincisi sömürünün benimsemesi, üçüncüsü ise orman kanunu. Liberal koro, bu nakaratı bıkmadan usanmadan söyleyip duruyor. Ve potansiyel siyasî suçluya -sola, sosyalistlere- sövüp sa- yıyor. Halbuki, Latin Amerika dışında solun esamesi bile okunmuyor. Yine de, sol hedef tahtası yapı- lıyor, zira köle-işçilerin sol düşün- ceyle buluşma ihtimali -mevcut durumda zayıf bir ihtimal olsa da- onları fena öfkeliendiriyor.

Bu öfkede iki saik belirleyici rol oynuyor galiba. Biri, sınıf konum- ları. Eski solcu-yeni liberallerin bir- çoğu aslına rücu etmiş durumda. Sınıf kökeni itibarıyla pek talihli olmayanlar ise solculuk günlerin-

de edindikleri kültürel sermayeyi üst sınıfların hizmetine sunarak sosyal merdivende birkaç basamak yukarı çıkmış bulunuyor.

İkinci saik, sol diye bildikleri. Yani kendi "acı" tecrübeleri. Sol dendi mi, galiba bir yandan vaktiyle sol adına yaptıkları kepezeliklerin, yaşadıkları rezaletlerin anıları depreşiyor, bir yandan da yeni sınıf konumlarının meşruyeti örseleniyor- ne de olsa sol düşünceyle tanışmışlar bir kere. Sömürerler den yana saf tutmak, solun rahle-i tedrisinden geçmiş olanlar için kaldırılması kolay bir vicdanî yük olmasa gerek. Onun için sola küfredip duruyorlar, Sevan Nişanyan'ın Müjde Nişanyan'a yaptığını yapıyorlar, biriktirdikleri dışkılarını üzerimize boca ediyorlar.

Onları en çok kızdıran "neoliberal" ve "sağcı" sıfatları. Örneğin Halil Berktaş Taraf'taki köşesinde "neoliberal küfür gibi kullanan solcular"a verip veriştiyor, ne cehaletlerini bırakıyor, ne ahmaklıklarını. John Berger, Naomi Klein, Toni Negri, Arundhati Roy, Tanık Ali, Noam Chomsky gibi isimler de Berktaş'ın köpürdüğü şeyi yapmıyor mu? Eli değmişken onları da kaba solcu ilan ediverseydi.

Etyen Mahçupyan'ın Yıldırım Türker'e cevaben yazdığı hakaret dolu gazlı yazıyı tetikleyen de, çok belli ki Türker'in Mahçupyan'ın sağcılığını gözler önüne sermesi.

Halbuki, onlar ne sağcı, ne de solcu. Zaten sağın ve solun bir anlamı kalmadı. Öyle değil mi? Değil herhalde ki, sol dillerinden düşmüyor.

Solun aslında sağ olduğunu, liberalliğin de aslında sol olduğunu kanıtlamak için bin dereden su getiriyorlar. İdris Küçükömer'in tezlerini tahrif ederek AKP'ye sol, solun tarihini tahrif ederek Deniz'lere milliyetçi demeye kadar vardırıyorlar- idam sehpa-sında "yaşasın marksizm-leninizm", "yaşasın Türk ve Kürt halklarının bağımsızlık mücadelesi" diyen Deniz'ler değilmiş gibi. Deniz'lerin Sovyetler'in Çekoslovakya işgalini alkışladıkları gibi palavralar da cabası. Deniz Gezmiş ve Cihan Alptekin'in Çekoslovakya işgalinin ertesi günü Sovyet elçiliğine siyah çelenk bırakmalarının bir kıymet-i harbiyesi yok tabii. Maksat dışkı boca etmek- sembolik bir jest olarak.

'68 tartışmalarıyla başlayıp Ergenekon sürecinde iyice azıtan bu liberal jestlere solun öfkelenmesi doğal. Ama, öfke şuur kaybına yol açmamalı. Ortada Ergenekon diye bir çuval var. Öyle çuval ki, sayısız cinayetin izini taşıyor. Ergenekon öncelikli meselemiz, ayrıca öncelikle bizim meselemiz. Zira, bir ucu Musa Anter'den Hrant Dink'e faili meçhul kalan seri cinayetlerde, bir ucu Bahçelievler, Taksim, Maraş, Çorum gibi 1980 öncesi katliamlarda olan bir mesele bu. Ergenekon soruşturmasının kimi belgeleri ve ifadeleri AKP medyasına sızdırılıyor, o medyanın liberal kanadı da bunları yayınlar-

ken demokrasi havariliğine soyunuyor diye gocunmanın alemi yok. Hele hele, AKP'ye ve yandaşı liberallere duyulan haklı tepkiyi Susurluk'a "faso fiso" diyen Erbakan'ı yankılamaya vardırmanın ve liberal jestlere çanak tutmanın hiç alemi yok.

Solun, sol basının, sol yazarların yapması gereken en azından Susurluk'taki tavrını alması. Ve Ergenekon'un Susurluk'la, Susurluk'un 12 Eylül öncesi katliamlarla, o katliamların TSK bünyesindeki Özel Harp Dairesi'yle, Özel Harp Dairesi'nin NATO'nun Gladyo'suyla bağlantısını sergilemesi... Gerek soruşturmayı yürüten savcıların, gerekse AKP medyasının ısrarla görmezden geldiği "Ergenekon'un Kürt ayağı"nı gündeme getirmesi... Bu sürecin TSK mensubu darbecilerin yargı önüne çıkarılmasıyla sınırlı kalmayıp, ordunun siyasete hiçbir şekilde etki edemeyeceği yasal düzenlemelerin yapılmasını talep etmesi... Ergenekon davasının gidebildiği yere kadar gitmesi için elinden geleni yapması... Ve tabii ki, AKP iktidarının "suç ortaklığı"nı teşhir etmesi.

Cemil Çiçek'in hükümet sözcüsü olarak Ermeni Konferansı için ne dediğini hatırlayalım. ("Bizi sırtımızdan hançerliyorlar.") 301'i, 301 duruşmalarını, Kemal Kerinçsiz tayfasının saldırılarını, Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu'nun hazırladığı "Azınlıklar Raporu"nun TV kameraları önünde İbrahim Kaboğlu'nun elinden alınıp yırtılıp atılmasını hatırlayalım. Şemdinli'yi hiç aklımızdan çıkarmayalım. Ve "geliyorum" diyen Hrant Dink cinayetini...

Hatırlayalım, "Darbe Günlükleri" ortaya çıktığında Abdullah Gül ne demişti? "Hepsini tek tek, isim isim biliyoruz." Peki, harekete geçmek için niye 2007 Haziran'ı beklendi? 27 Nisan muhtırasının hemen sonrasında Tayyip Erdoğan ve Yaşar Büyükanıt'ın ünlü Dolmabahçe buluşmasını da unutmayalım. Ne konuşulduğu sır kaldı. Bunlar, "demokrat" AKP'nin sicilinden bir çırpıda akla gelenler.

Kaybedilen zamanın aldığı canlar

Şimdi Yasemin Çongar'a kulak verelim: "Ergenekon operasyonunda en başından beri görev almış bir istihbaratçıyla konuşuyorduk. (...) 'Hrant Dink cinayetinin Ergenekon dosyası kapsamında çözülemeyeceğini' açıkça söyledi, ama şunu da ekledi: 'Biz bu operasyonu bir değil, iki yıl önce başlatsaydık, belki Hrant bugün sağ olacaktı.'" (Taraf, 16 Temmuz 2008)

Peki, iki yıl önce niye başlatılmamış? Bu sorunun cevabı yok. Ama Çongar'ın yazısında şu bilgileri var: "Devletin istihbaratçıları Ergenekon diye bir örgütün varlığını, şemasını, olası yönetici ve üyelerini tespit edip 2003'te Başbakanlığa bildirmişler. Başka bir deyişle, bugün Kanada'da bulunan Ergenekon sanığı Tuncay Güneş'in örgütü ilgili ayrıntılı bilgiler

verdiği ifadesinden iki yıl sonra, MİT de 'evet, böyle bir örgüt var ve araştırılmalı' diye siyasî iktidara bildirimde bulunmuş."

Erdem ve vicdan

Siyasî iktidar, 2003'ten Ergenekon soruşturmasının başladığı Haziran 2007'ye kadar ne yaptı? Abdullah Gül, pişkin pişkin "hepsini tek tek, isim isim biliyoruz" diyebildi, ama soruşturma Danıştay üyesi Osman Yücel Özbilgin ve Hrant Dink katledildikten sonra başladı. Bu, "görevi ihmal" kapsamına giren bir suç değil mi? Yasemin Çongar'dan böyle bir soru beklemiyoruz elbette. Ama bakin nasıl devam ediyor:

"Ergenekon soruşturmasının ressen başlayabilmesinin MİT'in Başbakanlığa yaptığı bildirimden üzerinden dört yıl geçtikten sonra, Ümraniye'deki cephane evin tesadüfen ortaya çıkarılmasıyla mümkün olması da, kendi içinde başka sorular barındırıyor?" Onun da aklına yukarıda sorduğumuz soru geliyor mu acaba? "Kaybedilen zamanın aldığı canlar düşünüldüğünde kabullenilemeyecek, vicdanî sorumluluğu çok ağır bir gecikme bu" dediğine göre, geliyor olmalı. Ama sormuyor. "Bir yandan bu gecikmeye öfkeleniyorum" diye devam edip lafı "bir yandan da eninde sonunda soruşturmanın başlayabilmiş olması"nın verdiği umuda bağlıyor. Ardından da "erdem"den dem vuruyor: "Ergenekon bizim meselemiz değil diyen, bu konuda 'taraf' olmamanın erdemine inanarak asla tatmin olmamasına karar verdikleri bir şüpheliğin durgun sularında yüzen 'demokrat' arkadaşlarımızın paylaşmadığı bir umut bu."

Çongar'ın ve AKP destekçisi liberal cenahın "taraf olma erdemi"nin sınırları şekilde görüldüğü gibi. Başbakanlık önüne konulan raporun gereğini yapmıyorsa ve "kaybedilen zamanın aldığı canlar" söz konusuysa, mesele "vicdanî sorumluluk"la sınırlı kalmaz. Ortada bir görev ihmali, dolayısıyla bir "hukukî sorumluluk" var demektir. Çongar'ın gayet iyi bildiği ABD örneğinden düşünelim. CIA, Beyaz Saray'a bir rapor veriyor, Beyaz Saray dört yıl o raporun gereğini yapmıyor, raporun işaret ettiği illegal yapı bir yargıcı ve tanınmış bir gazeteci-yi öldürüyor. Böyle bir durumda başkana ve ekibine ne yapılır?

Ezcümle, Ergenekon'un hesabını iktidara da sormak gerekmiyor mu? "Taraf olma"nın erdemine inanan "cesur" ve "demokrat" liberaller, "kaybedilen zamanın aldığı canlar"ın hesabını AKP'ye sormadıkça, hangi yüzle vicdandan bahsedebilir? Bir de tabii neoliberalizm meselesi var. Hem demokrasiye, hem neoliberalizme taraf olmak nasıl bir vicdanın işi? Sartre boşuna dememiş: Liberal iğrenç bir sözcüktür.

Yasemin Çongar'a kulak verelim:
"Ergenekon operasyonunda en başından beri görev almış bir istihbaratçıyla konuşuyorduk. 'Hrant Dink cinayetinin Ergenekon dosyası kapsamında çözülemeyeceğini' açıkça söyledi, ama şunu da ekledi: 'Biz bu operasyonu bir değil, iki yıl önce başlatsaydık, belki Hrant bugün sağ olacaktı.'" Peki, iki yıl önce niye başlatılmamış? Bu sorunun cevabı yok.

Bir pazarlık konusu olarak mahalle

SAPANBAĞLAR/ PENDİK-

Son on yılın en çok konuşulan konularından biri kentsel dönüşüm. Kentsel dönüşümün “samimi bir kentsel sorunları çözme girişimi” olmadığı, tüm uygulamaların kentler için üstten biçilen büyük bir siyasal/ekonomik/toplumsal projenin parçası olduğu, muhatabının sadece gecekondularda yaşayan emekçiler olmadığı, bu işin özelleştirmeler, kamu arazilerinin yağmaya açılması, rezidanslar, gökdelenlerle birlikte düşünülmesi gerektiği ve eğer bu yağmaya dur demek istiyorsak, bütüncül bir mücadele vermemiz gerektiği çok söylendi...

Karşılık bulmak zordu elbet bu çağrıyla. Çünkü işe “kolay” yerlerden, yani gecekondulardan başlamışlardı ve kullandıkları argümanlar, bırakın bu bölgeler için ağız sulananları, diğer kesimlerden bile karşılık buluyordu. Orta sınıf tapu/ruhsat belgeleri üzerinden kendi konumunu meşru sayarken, iktidarın argümanlarına inanmayanlar bile bu türlü bir fiziksel değişimde (sanki konu sadece fiziksel değişimmiş gibi) sakınca görmüyorlardı.

İktidar öyle ya da böyle uygulamak projelerini, Pendik’te, Sapanbağlar mahallesinde ilginç bir “kentsel dönüşüm vakası” çıktı ortaya. Büyükşehir Belediyesi’nde nisan ayında askıya çıkan bir değişiklikle yaklaşık 7.5 hektarlık bir alan kentsel dönüşüm alanı ilân edildi. Ama buralarda oturanlar işgalci değil, yüzde 100 oranında tapu sahipleriydi. Bırakın tapuyu, hemen hemen her binanın ruhsatı bile vardı. Ama illet çıkagelmişti. İstanbul’daki süreci analiz edenler şaşırmadı çok fazla, sadece bu kadar erken olacağını beklemiyorlardı belki.

Gecekondu mahallelerinin “temizlenmesi” (Erdoğan “ur” diyordu ya) bitmeden harekete geçmek istedi Pendik Belediyesi. Rantı görece daha fazla olan bölgeler için (Kartal, Küçükçekmece) yabancı mimarlara proje çizdiriliyordu, fakat kimse Pendik için timsah sırtı veya aslan boynu gibi bir tasarım yapmamıştı. Sanıyoruz ki, belediye başkanı Kartal’a yapılacak projeden nasiplenmek istedi.

Kentsel dönüşüm alanı ilân edilen yerde yapılaşma neredeyse iki katına çıkarıldı plan değişikliğiyle (emsaller üç kademe olarak: 2.07 - 2.20 - 2.25). Küçük mimari proje oyunları ve imar yönetmeliğindeki açıklar sayesinde, bu emsallerle küçük çaplı rezidanslar yapılabileceğini biliyoruz artık.

İşin en vurucu tarafı şu ki, -daha planın askıdan bile inmesi

beklenmeden- Pendik Belediye Meclisi’ne başkanın yetkileriyle ilgili bir öneri geldi. Belediye başkanının ilân edilen alan üzerindeki yetkileri şöyle tarif ediliyordu, aynen aktaralım: “Bölgedeki parsel ve yapıların bedel takdiri işlemleri ile proje değerlemesi yaptırmak ve mülk sahipleri ile yapıların boşaltılması, yıktırılması, kamulaştırılması hususlarında anlaşmak, anlaşma sağlanamadığında kamulaştırma işlemlerini gerçekleştirmek...” Sadece bu da değil tabii. TOKİ veya özel şirketlerle sözleşme imzalamak, ihale, ihale sonrası işlemler, ifraz ve tevhid işlemleri yapmak veya yaptırmak gibi “üstün” yetkilerle donatılıyordu başkan. Durum apaçık ortadaydı: Önce yapılaşma konusu İstanbul Büyükşehir Belediyesi’yle halledilecek. Sonra oradaki insanlar ‘yaşamlarına biçilecek bir değerle’ oradan -neresi olduğu bile belli olmayan- bir yere gönderilecek, TOKİ veya bir büyük müteahhitle (yahu arada fark olmadığı bu kadar gözüne sokulmaz insanın) sözleşme yapılacak ve alan, yeni kullanıcıları için hazır hale gelecek.

Belediye açısından beklenmedik, bizler içinse umut verici olan, hızla mahallede örgütlenmenin gerçekleştirilip bir dernek kurul-

ması (PENYESADER -Pendik Sapanbağları Yeşilbağlar ve Yeni Mahalle Geliştirme ve Koruma Derneği). Her hafta toplantı yapıp süreci tartışan, paylaşan ve büyüten dernek, Pendik’te gerçekleştirilmeye çalışılan proje karşısında hayli dişli bir engel teşkil edeceğe benziyor.

Ama işin önemli kısmı, derneğin ve bölgede yaşayanların, bu süreci tüm İstanbul’a yaymaları. Bu büyük dönüşüm projesinin sadece gecekonduda yaşayan emekçileri değil, kentin tüm orta sınıfını kapsayacak bir yakıcılığının olduğunu kendi örneklerinden yola çıkarak anlatmaları.

Bir sabah uyandığınızda, yıllardır oturduğunuz eviniz, mahalleniz birileri tarafından “dönüştürülmeye” başlanmış olabilir. Hazırlıklı olmak gerek.

-Hakan Kardemir

Bana derler Orhan Pamuk

BEYRUT- Haziran 2008, Beyrut Amerikan Üniversitesi (AUB), beş şahsiyete fahri doktorluk unvanı veriyor. Bu kişiler (alfabetik sırayla ve ünvanların veriliş sırasıyla): Hanan Ashrawi, Mona Hatoum, Irene Khan, Orhan Pamuk ve Georges Tohme. Hanan Ashrawi İsrail işgaline karşı çıkışı ve Filistin’de demokrasi için verdiği mücadele

nedeniyle, Mona Hatoum sanata katkılarından ötürü, Irene Khan insan hakları savunucusu olarak, Orhan Pamuk edebiyata katkıları ve Georges Tohme Lübnan’ın flora ve faunasına yönelik çalışmaları nedeniyle onurlandırıldılar.

Törene katılanların çoğu için sadece Hanan Ashrawi ve Orhan Pamuk tanındı. Ben Mona Hatoum’u da şahsen tanıyordum, sanatsal gösterilerde pek çok defa bir araya gelmiştik. Fakat Express muhabiri olarak orada bulunmamın asıl sebebi, on küsur yıldır görmediğim Pamuk’tu. 1999’daki son karşılaşmamızın üzerimde bıraktığı etkiyle, bu ânı tedirginlikle bekliyordum. O zamanlar İstanbul’da oturuyordum; benden arada sırada fotoğrafçı olarak iş isteyen Fransız Libération gazetesini, “Benim Adım Kırmızı”nın Fransızca baskısının yayınlanması vesilesiyle bir Pamuk portresi sipariş etmişti. Kapısını çaldığımda, Pamuk kızıyla beraberdi. Bana onu tanıttırdı; sonra, sanki evin bir müdavimiymişim gibi, kızıyla sohbetine devam etti. Böyle birkaç dakikanın sonunda, ne yapmam, nasıl davranmam gerektiğini çözmemenin sıkıntısıyla, (bir babayla kızının yakınlığını izlemek için mi, yoksa bir yazarın portresini çekmek için mi orada hazır bulunuyordum?), şakayla karışık bir tedirginlikle, varlığını hatırlatmakta buldum çareyi. Sanki birdenbire beni hatırlamışcasına, Pamuk bunun üzerine konuşmasını sonlandırdı ve gözden kaybolan kızıyla vedalaştı.

Sonra, kim olduğumu, ne istediğimi sormaya tenezzül etmeden, balkonun camına yaklaştı ve bir formaliteyi yerine getirircesine doğallıkla pozunu aldı. Çekimler olağan bir şekilde seyretecekti diye geçiriyordum içimden, daha ben kendimi tanıtmam-

Orhan Pamuk

dan, o işte poz vermeye başlamıştı. Çaresiz, birkaç kare çekmeye koyuldum. Ama kısa sürede, Pamuk'un bana yüzünün camdaki yansımaları oynayabilme avantajını sunmasına rağmen, bu klişelerin hiçbir özelliğinin olmadığını fark ettim. İçeri geçmeyi ve oturmayı teklif ettim, onu daha iyi kavramak için konuşmayı başlattım. "Kitaplarınız birçok dile tercüme edildi galiba" diye sordum. "Evet" diye cevapladı, "elliden fazla dile". "Arapça da var mı içlerinde?" diye sürdürdüm. "Hayır... Araplar kitap okuyor mu? Okuyorlarsa da, para veriyorlar mı?... Ama kitabım İbrani'ceye çevrilecek."

Şubat ayındaydık, hava soğuktu, ama alnımda ter damlacıklarının oluştuğunu hissediyordum. Hem Arap hem de okuyucu olarak koca bir ikileme karşı karşıyaydım! Ona hakikati söylemeli miydim? Bunu umursar bir hali yoktu. Konuşmaya döndüm mü, yoksa bıraktım sessizlik havada öylece asılı mı kaldı, hatırlayamıyorum. Varlığını oluşturan temellerin ya birini ya da diğerini inkâr etmeye mahkûm ederek beni canlı bir imkânsızlık haline getiren Pamukyen hüküm karşısında fazlasıyla sarsılmıştım: Ya Arap olmaktan vazgeçecektim ya da okumaktan, veya okumakta inat edersem, bundan böyle okuduğum kitapların parasını vermeyi reddedecektim. Boğazım düğümlenmişti, bir an önce bu işi bitirmek gerekiyordu (belki Pamuk'un niyeti de buydu zaten), onu banyoya götürdüm ve çekip gitmeden önce, aynadan aceleyle birkaç fotoğrafını çektim. Daha sonra, Türk arkadaşlarıma başımdan geçen bu olayı anlattığımda, bazıları şaşırıldı ("Pamuk aynı zamanda iyi bir okuyucudur, kesinlikle Arap yazarları da okumuştur"), kimileriye se bunu onun kıskırtma duygusu na yordu, çok azı rahatsız oldu.

Siyah cüppeleri ve başlarında kepleriyle, dinleyicilerin karşısında yüksek makama ayrılan ilk sırada sessiz sakin oturan beş "doktor" konuşma sıralarını bekliyordu. Hepsini konuşmalarını kâğıda hazırlamıştı, irticalen konuşmayı tercih eden Pamuk hariç –ki bence onunki de önceden hazırlanmıştı–, hiç duraksamadan, kelimelerini aramadan, tereddütsüz bir şekilde, sanki daha önce defalarca kullanılmış bir söylevi ezberden okur gibiydi. Edebiyat sanatının ne olduğunu izah etti bize; ona göre edebiyat, kalple zihnin çarpışması, insanın evinde olma halini (bir ev, bir sokak, bir mahalle, hatta bir dil, bir kültür olabilir bu) anlatmasının bir biçimiydi; sonra, daha duygusal

(ya da daha oportünist) bir değinmeyle, burada kendisini evinde hissettiğini, Beyrut'un İstanbul'a ne kadar çok benzediğini ve bu fikrin hoşuna gittiğini söyleyerek konuşmasını tamamladı.

Bu arada, AUB rektörünün Pamuk'u takdim ederken onu James Joyce ve Feyruz'la karşılaştırma inceliğini göstermesi, "Dublin için James Joyce ya da Beyrut için Feyruz neyse, İstanbul için de Orhan Pamuk odur" sözleri övgü ve iltifatı kanıksamış görünen yazarda en ufak bir reaksiyon uyandırmadı.

1999'daki sözlerini yorumlamasını rica etmek için Pamuk'a soru sorma niyetiyle en ön sıraya oturmıştım, ama hemen ayaklarım suya erdi: Dinleyicilere söz hakkı verilmiyordu. Hayal kırıklığıyla, merasimin sonunda, yanıma yaklaşmak için, meraklı kalabalığın "günün idoli"nin etrafından çekilmesini bekledim. Tören boyunca üzerinden eksik olmayan sanki orada değilmiş haliyle, üniversitenin kampüsünde, büyük bir ağacın altında ayakta duruyordu, yerine getirmesi gereken bir ritüeli yerine getirircesine, mecburî bir gülümsemeyle kendisine uzatılan kitapları imzalıyordu. Çoğunluğu kadın olan bütün bu insanların kitaplarını okumuş olmasından en ufak bir şaşkınlık duymuşa benzemiyordu, yüzlerine dahi bakmadan mekanik bir şekilde imza atıyordu, kadınlarsa kitaplarını uzatırken umutsuzca onun dikkatini çekmeye çabalıyorlardı.

Lübnanlılar en ufak bir ilgide hayat hikâyelerini telefonda bile anlatmaya hazır. Kadınlardan biri yine de Pamuk'un bakışını yakalamayı başardı. Sanki o anda birden bir Arap ülkesinde olduğunu fark etmiş gibi, Pamuk ona "ama bu kitaplar İngilizce, kitaplarımın Arapçaya çevrilip çevrilmediğini bilmiyor musunuz?" diye sordu ve "ah, biliyorsunuz, burada herkes İngilizce okur" diye cevaplamaya kalkan kadına fırsat vermeden devam etti: "Sanırım Mısır hükümeti kitaplarımdan bazılarını tercüme ettirdi."

1999'daki sözlerini doğrudan anıştıran bu beklenmedik açılış karşısında atılmaya hazırdım, ama biraz daha sabretmem gerekti. Pamuk'u izlemeye devam ettim. Konuklarla sohbet etmek için bu açık hava kokteylinden istifade eden diğer "doktorlardan" uzakta, çevresine acımasızca ilgisiz duruyordu. Sanki başka bir yerde gibiydi, Beyrut'ta bir takım insanların kitaplarını okuyor olmaları –üstelik de yabancı bir dilden– hiç de ilgisini çekmişe benzemiyor, konuşup tartışmak için bir merak

duymuyordu. Yanında kimse kalmayınca, nihayet yaklaştım, İstanbul'da evinde tanıştığımızı hatırlattım ve kısa bir zaman geçirmemizin mümkün olup olamayacağını sordum. Ne Nobel ödüllü bir yazarı öpmeye hevesli güzel bir kadın ne de kendisine kıymetli bir bilgi sunabilecek bir kişi olduğumdan cevabına şaşırmadım: "Yarın için Lübnan dağına bir tur programlanmış, akşam geç döneceğim, uçağım sabah kalkıyor; isterseniz, telefon numaranızı otelin resepsiyonuna bırakın."

Teselli kabilinden ertesi gün gazeteleri aldım. Bir dizi yavan, basmakalıp yazıdan başka bir şey yoktu (Daily Star, 30 Haziran, 2008): "Avrupa'nın en önemli modern edebiyatçılarından biri sayılan Türk yazarı Orhan Pamuk, fahri doktorasını mütevazı bir konuşmayla aldı. Yazarlığı kadar siyasal eleştireliliğiyle de ünlü olan ve Türkiye'de kendisine verilen "devlet sanatçısı" ödülünü reddeden Pamuk, 2005 yılında 'Türklüğe hakaret' suçuyla yargılanmıştı."

–Fouad Elkhoury

(Çeviren: Siren İdemen)

Dans eden Lenin

ST. PETERSBURG– Dostoyevski'ye hak vermemek elde değil. "Suç ve Ceza"nın geçtiği şehir olması bir yana, "Beyaz Geceler"de betimlediği tüm ihtişam ve güzelliği kendi gözlerimizle gördüğümüzde, niçin St. Petersburg'u romanlarına mekân olarak seçtiğini hemen anlıyoruz.

Bir türlü bitmek bilmeyen gün, yılın bu zamanında dört saat süren gecenin ardından tekrar kendini gösteriyor. 22 Haziran'ı

yakalasaymışız 45 dakika, en fazla bir saat süren geceye de tanıklık etmek mümkün olabilirmiş. Bunun bir de kış tarifi mevcut. 22 Aralık'ta gündüz sadece üç saat sürüyor. Bu kasvet de haliyle votka tüketimini artırıyor. Tarihî dokusuna dokunulmadan günümüze gelen şehrin ihtişamına ve güzelliğine, üzerinde 342 köprüsü bulunan Neva Nehri eşlik ediyor.

St. Petersburg'a Rusya'nın kültür başkenti denmesi gayet normal. Puşkin'in düelloda hayatını kaybettiği kafenin önünden geçip bir Tolstoy romanının ortasına düşmek mümkün. Anna Karenina'nın intihar ettiği gar da burada. Ressamların, müzisyenlerin ve edebiyatçıların mesken edindiği şehrin neredeyse bütün caddelerine sanatçıların adları verilmiş. Saraydan çevrilerek yapılan ve dünyanın en büyük müzesi olan Hermitage'ın görkemi şöyle özetlenebilir: Hesaplamalara göre, her eserin önünde bir dakika durulsa, müzenin tamamının gezilmesi altı sene sürüyor. Matisse, Van Gogh, Picasso ve Da Vinci'nin de aralarında bulunduğu birçok büyük ressamın önemli eserleri bu müzede sergileniyor.

Ekim Devrimi'nin Aurore zırhlısından kışlık saraya yapılan top atışlarıyla başladığı şehir olması itibarıyla St. Petersburg ayrı bir tarihî öneme sahip. St. Petersburg'lu olan Lenin'in son Rus Çarı 2. Nikolay'ı Sibiry'a sürgüne gönderdiği yer burası. Lenin zaten burada halk kahramanı olarak görülüyor. Rejim değişikliğinden sonra tüm Rusya'da Lenin heykellerinin yıkılmadığı yegâne şehir olmasının yanı sıra, en

St. Petersburg'un ünlü "dans eden Lenin" heykeli

ilginç Lenin heykeli de burada. Lenin adeta dans ediyor. St. Petersburg halkı da bu heykele "Dans Eden Lenin" adını uygun görmüş. Aynı derecede Puşkin'i de seviyorlar. Çoğunun Troçki'yle arasının pek de olmadığı, bahsi geçtiğinde yüzlerinin aldığı ifadeden anlaşıyor.

Belli bir yaşın altındaki St. Petersburglular, rejim değişikliğinden gayet memnun. Fast food restoranları, marka giysiler ve her şeyin dünyayla aynı anda ellerinin altında olmasından hoşnutlar. Yaşı kemale ermiş olanlar ise, kendi ifadeleriyle "hayatın zorlaşmasından" şikâyetçi. Komünizme özlem duyuyor, eski sistemin geri gelmesini istiyorlar. En büyük tasaları sağlık hizmetleri. Şimdilik ücret ödemedikleri tek şeyin sağlık harcamaları olduğunu, ancak, özel hastanelerin açılmaya başlamasıyla bunun da yakında değişeceğinden endişe ettiklerini anlatıyorlar. Şimdiden insana verilen değer düşüğü konusunda hemfikirler.

Eski rejimden yeni rejime geçerken özellikle fabrika, otel ve diğer işletmelerin el değiştirmesinde akıl durdurucu olaylar yaşanmış. Komünizm sonrası yönetim, örneğin otel işletmeciliğinden anlamadığı, bu konuda uzman kadrosu bulunmadığı için bütün bir kompleksi işletmenin müdürüne bir dolara satmış.

Aynı durum sadece işletmelerde değil, konutlarda da kendini gösteriyor. İnsanlara oturdukları evler "makûl" fiyatlara verilirken yeni sisteme güven duymayanlar oturdukları evleri almamış. Ama bazı uyanık St. Petersburglular, üç-beş ev alarak maddî açıdan birkaç basamak birden sıçramış. Ev kiralарının yüksek olduğu Rusya'da, şimdilerde kira geliriyle servet yapan çok sayıda emlak zengini var.

Beş milyonluk şehirde yaklaşık 300 üniversite bulunuyor. Eğitim düzeyi de haliyle çok yüksek. Gördüğümüz kadarıyla, genç nüfus kendini eğlenceye vermiş durumda. Ne var ki, St. Petersburg'un en iyi gece kulübü olduğu söylenen mekân, '80'li yılları yaşıyor. Ancak, hızlı bir zaman tüneline gibiler. Rehberimizin de dediği gibi, her şey çok çabuk değişiyor. Kapitalistleşme sürecinde en büyük avantajları, ulaşım, sağlık ve üretim tesisleri gibi birçok alandaki altyapısının komünist yönetim döneminde yapılmış olması. Eskiden sınırları içinde yer alan birçok kompleksin "komşu ülkelerde" kalması sorun teşkil ediyor gibi görünse de, bunun da çözümünü bulmuşlar. Örneğin, meşhur uzay istasyonları-

nı belirli bir ücret karşılığında kullanmaya devam ediyorlar.

Turizm, şehrin önemli gelir kaynaklarından biri. Dünyanın hemen her yerinden turistlerin görüldüğü St. Petersburg'da Amerikalılar başı çekiyor. Lenin heykelleri önünde SSCB tişörtleri poz vermeye bayılıyorlar. St. Petersburg'da sık sık düzenlenen etkinlikler de diğer komşu ülkelerden ve diğer şehirlerden insanların buraya akın etmesini sağlıyor. Şehirde bulunduğumuz tarihte Metallica da St. Petersburg'daydı. Yaklaşık 25 bin kapasiteli kapalı spor salonunda yapılan konser huncahıncı doluydu. Biz de hem konseri izleme hem de grubun davulcusu Lars Ulrich'le sohbet etme fırsatı bulduk. Rusya'da böylesine büyük bir hayran kitlesine sahip olmaları Ulrich'i de şaşırtmış. Metallica'nın yeni çıkaracağı albüm öncesi (ki sohbetimizde albümün '80'lerdeki çalışmaları tarzında olacağını belirtti) çıktıkları turne kapsamında geldikleri St. Petersburg, Santana ve Iggy Pop gibi isimleri de ağırlamaya hazırlanıyor. Şehirdeki sosyal yaşantı Batı ülkeleriyle hemen hemen aynı, hatta daha hareketli demek pekâlâ mümkün. İnsanlar her alanda yeni sisteme ayak uydurmuşa benziyor. Eskiye ait ne varsa revize edilmiş, sadece şehrin tarihî dokusuna dokunulmamış. Çıplak gözle bakıldığında, St. Petersburg'da SSCB "aksesuarları" ve Lenin heykellerinden başka devrim dönemini hatırlatan bir şeye rastlamak artık mümkün değil.

—Hüseyin Ustaoglu

Katalan işi Zapatista

LA GARRIGA— Barselona'dan 35 km içerideki La Garriga, mobilyacılarıyla ünlü, epeyce zengin, küçük, sempatik ve tipik bir Katalan kasabası. Herkesin aşkla Katalanca konuştuğu, kimsenin İngilizce bilmediği (böyle bir bilmemek görülmemiştir) bir yer. Az çalışılan, çok içilen (Bolivyalılar epey çalıştırılıyor, vakit oradan artıyor galiba), siesta fasilitasinden çıktığı an fiesta formatına girilen, sabahın ikisinde çoluk çocuk (kafa bi milyon) saadet içinde dans eden insanlar diyarı. Avrupa'nın Akdeniz dışı hiçbir yerine benzermiyor. Ortalama bir Alman ailesi burada birkaç günde toplu kalp krizinden yok olabilir örneğin.

La Garriga, Chiapas'ta Zapatista kontrolündeki El Trabajo otonomuyla kardeş şehir. Belediye Zapatistalara ağıttan destek veren bir bölgedeyiz. İşte bu diyara bedava uçak bileti, arkadaşta konaklama şeklinde bir bedava seyahat tertip ettim. Üstelik

onuncu La Garriga Chiapas Festivali'ne denk getirerek.

Buralar, sıcak. Hava değil sadece. İnsanlar da. Misal karşı cinsle tanıştırıldığında öpüşmek farz. Birisi bir şey sordu, konserdesiniz. Hani sorarken eli omzunuza yanaştı. O el orada kalıyor. Tanımadığınız şahısla sarmaş dolaş konser seyredebilir telefon alışverişi olmadan ayrılabilirsiniz.

Evinde kaldığım Katalan Zapatist arkadaşım Miquel (Miqi) misal. Miqi kitap okuyor, 'Metin n'aber', öpüyor. Duş almaya gidiyor, geliyor, 'Metin naber', öpüyor. Evin diğer sakini caz saksofoncusu kardeşim Ertuğrul Çoruk da asimile olmuş, o da öpüp duruyor. Tamamı erkeklerden oluşan öpüşken evde eşcinsel nüfus sıfır.

Miqi'nin deyişle "Avrupa'nın en Zapatist bölgesi" La Garriga'da on yıldır Chiapas Festivali düzenleniyor. Festivale belediye de destek oluyor, gelirler doğrudan Chiapas için harcanıyor.

Arkadaşım Ertuğrul, festivalin beslenme işini almış, beni de kadroya eklemiş. Sonuçta, yirmi yıldır el yemeyen ben 400 porsiyon kadar döner hazırladım. Dolayısıyla, ne çıkan gruplardan bir şey anladım, ne konuşmalardan, ne de belgesellerden (hoş duysam ne anlayacaktım, Katalanca altyazılı İspanyolca belgeseller).

Her haziranın son haftasonuna denk getirilen Chiapas Festivali'nin bu yıl onuncusu başarıyla düzenlendi. Festival dediysem, Woodstock gelmesin aklınıza. Toplam katılımcı sayısı binin altında. Küçüklüğüne bakmayın, işlevsel bir kalabalık. Tamamı eğlenceli ve samimi insanlardan oluşan bu kardeşlerimizin pek çoğu Chiapas'a gitmiş, uzun süre kalmış. Miqi'nin üç senesi var örneğin. Chiapas'ta internet ve bil-

gisayar kullanımından muhasebeye, grafiğe, dilbilgisine kadar pek çok alanda eğitim vermişler.

Zapatist bölgesine girmek için bir miktar dolaylı hareket gerekiyor. Sınır dışı edilmemek için "yahu şu Mexico City'yi iki gezeyim" diyerek turist kılığında gidip kenardan dolaşıyorlar.

Marcos'un epey yakınında takılmışlar, ama yüzünü görmek kısmet olmamı hiçbirine. "Özellikle Marcos'u görmek için de çabalamadıklarını" anlattılar içimdeki magazinciye inceden aşağılayarak. Marcos'un "buralardaki" gibi mit/masalsı insan halinin orada olmadığını, orada daha sahici bir unsur görünümünde bulunduğunu, ama hiç kuşkusuz "oraların" en önemli figürünün o olduğunu anlattılar.

Chiapas Festivali'yle lokal medya dışında pek ilgilenen gazeteci yokmuş. Bütün gruplar, konuşmacılar, çalışanlar ve herkes (doğal olarak) bilâbedel çalışmış. Belediye bu seneye kadar sadece teknik destek, ekipman yardımında filan bulunmuş. Bu seneye ek olarak para da vermiş. Örneğin, benim parçalayarak pişirip sattığım tavukların parası belediyeden çıkmış. Kadın belediye başkanımız da daha önce Chiapas'a gitmiş. Hatta, şu sıralarda Miqi'yle beraber Chiapas'ta olması gerekiyor.

Festivalin ilk gününde beni ilgilendir(e)meyen Katalanca konuşmalar ve dokümanterler vardı. İkinci günde de workshop'lar, palyaçolar, konserler, benim için daha çok etler, etler...

Can alıcı soruyu da sordum tabii: "Tut ki Türkiye'den birileri gitmek istedi Chiapas'a, gönüllü çalışmak için. Ne önerirsin?"

Miqi, doğrudan Zapatistalarla iletişime kalkışmanın hiçbir zaman sonuçlanmayacak bir maceraya dönüşebileceğini, ama kendilerinin aracı olabileceğini söyledi. Niyetlenirseniz, lagarriga@sociedadcivil.org adresine tercihan İspanyolca yahut Katalanca bir e-posta yazıp derdini anlatıyorsunuz. İllâ benim gibi İngilizce ileticekseniz, önce bir şapkanızı önünüze koyup düşünüyorsunuz. Arada İspanyolca öğrenmek daha kolay olabilir. Yok inatçıysanız, "Miquel'in dikkatine" deyip bu yazıyı okuduğunuzu söyleyerek giriyorsunuz konuya, torpil oluyor size.

Tabii bunu masraflı ve faydalı bir öğrenme gezisi değil de, yardım imkânı olarak görüp gönüllünüzü serin tutmak, "bizim Chiapas"ın hali ortadayken bunun nafile bir çaba olabileceğini de bilmek gerekebilir.

—Metin Solmaz

Sen misin sosyal belediyecilik yapan!

İzmir - Dikili'de musluktan akan su 10 tona kadar bedava. Belediyenin ürettiği ekmeğin piyasanın yarı fiyatına satılıyor, öğrencilerin ulaşımı ücretiz, belediyenin sağlık ocağında muayene için para ödenmiyor, tahliller 1, röntgen 5 lira...

Seçim yatırımı olarak kendi cemaatlerine erzak ve kömür dağıtan, doğalgazı yasadışı biçimde pahalı satan belediyelere ses çıkarmayanlar Dikili'deki sosyal belediyecilik girişimlerine tahammül edemedi ve SHP'li belediye başkanı Osman Özgüven ile meclis üyeleri hakkında "görevlerini kötüye kullandıkları gerekçesiyle" dava açıldı.

Dikili'de ziyaret ettiğimiz başkan Özgüven'le davaya giden süreci ve sosyal belediyeciliği konuştuk.

Halka bedava su vererek görevinizi kötüye kullandığınız gerekçesiyle hakkınızda dava açıldı. Dava sürecini anlatır mısınız?

Osman Özgüven: Sayıştay denetçisinin belediyemizde yaptığı denetim sonucunda hazırladığı raporda, ürettiğimiz hizmetler karşılığında ücret almadığımız için "görevimizi kötüye kullandığımız" iddia edilecek Dikili Savcılığı'nca hakkımızda soruşturma açtırıldı. İlgili yasalara göre, belediyeler ürettikleri mal ve hizmetleri ucuz, ama üzerine belirli bir kâr marjı ekleyerek satmak zorunda. Ama biz ilçemizde kullanılan 10 tona kadar sudan para almadığımız için davalık olduk. İlk duruşma 3 Haziran'da yapıldı. Duruşmaya elliye yakın avukat girdi. İkinci duruşma 11 Temmuz'daydı. Avukatlarımız bu davanın Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartnamesi'ne uygun olmadığını, suyun bir hak olduğunu, davanın Anayasa'nın 122, 2 ve 4. maddelerine aykırı olduğunu savundu. Son duruşmadan sonra, soruşturma kapsamındaki diğer kişilerin de dinlenmesi için dava 23 Eylül'e ertelendi. Benimle beraber 11 belediye meclisi üyesi de yargılanıyor. Mahkeme sonunda ceza alırsam boynumda madalya olarak taşıyım, hapis de yatarım, dert değil. Halkına suyu bedava verdi diye hapse girdi denilmesi benim için onurdur.

10 tona kadar kullanılan sudan para almama kararınızın sebebi neydi?

Yargıya saygımız tabii ki var, ancak burada davanın açılmasından ziyade, vatandaşlık haklarının dava konusu olmasını değerlendirmek lâzım. Her şeyden önce, su bir insan hakkıdır. Suyun 10 tona kadar kullanımından ücret almıyoruz, 11 tondan sonra, kullanılan 10 tona kadar parasını alıyoruz. Küresel ısınmanın dünyamızı tehdit ettiği bir dönemde suyun tasarrufuna yönelik böyle bir uygulama çok önemlidir. Su kullanımında tasarrufa teşvik etmiş oluyoruz. O tasarruf sayesinde, Dikili'de teknik arızalar dışında su kesintisi yaşanmıyor.

Hakkınızda tutulan ilk rapor bununla ilgili değilmiş galiba...

Tabii, oraya gelene kadar başka raporlar da tutuldu. 2004'te belediye başkanı seçildiğimizde, su alacaklarının çok fazla olduğunu, alacakların tahsil edilemediğini tespit ettik. Biliyorsunuz, suyu kullanıp da zamanında ödemeyen vatandaşlar faiz ödüyorlar. Belediye meclisi üyelerimizle ortak bir karar alarak, tahsilatı hızlandırmak için faizleri affetme kararı aldık. Bunun kamuyu zarara uğrat-

ma anlamına geldiğini söyleyerek yine görevimizi kötüye kullandığımıza dair rapor tutuldu. Tahsilatları zamanında toplamadığımız ve su parasını ödemeyenlerin sularını kesmediğimiz için de suçlandık. Sonra da 10 tona kadar sudan para almamamız suçlama konusu oldu. Bu raporlara itiraz ettik, ancak itiraz kabul edilmedi ve rapor Danıştay'a sevk edildi. Danıştay, görevimizi kötüye kullandığımız gerekçesiyle Dikili Savcılığı'nda soruşturma açtırıldı. Savcılık da hakkımızda dava açtı. Bu, sanırım, Türkiye'de bir ilk.

Yaptıklarınızı "sosyal belediyecilik" çerçevesinde açıklıyorsunuz. Nedir sosyal belediyecilik?

Belediyecilik denince ben bugün Türkiye'deki gibi bir uygulamayı anlamıyorum. Belediyeler sadece sokakların temiz tutulması, su-kanalizasyon sistemlerinin sağlıklı işlemlerini sağlamakla görevli değildir. Belediyeler, o kentte yaşayanların doğumundan ölümüne kadar iş ve aş bulmak dahil, tüm müşterek ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözülmesi için çalışmalıdır. Sosyal belediyeciliğin eğitimden sağlığa, ulaşım kadar kentte yaşayan herkesin tüm sorunlarını eşit koşullarda çözüme ulaştırması gerekir.

Peki siz bu alanda neler yaptınız?

Bizde ekmeğin 40 kuruş, bu parayla ekmeğin 40 kuruşu satılan ekmeğin belediye kâr ediyorsa, başka kentlerde 65-85 kuruşu satılan ekmeğin ne kadar kâr edildiğini herkes hesapla-

Osman Özgüven: 18 Şubat 1944 Dikili doğumluyum. İlkokulu burada okudum, daha sonra İzmir'e yerleştik. Ortaokul, lise, üniversite İzmir'de geçti. İnşaat mühendisi mezunuyum. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde teknik eleman olarak sekiz yıl çalıştım. Daha sonra Dikili Belediye- si'nde inşaat mühendisi olarak görev aldım. 12 Eylül döneminde Dikili Kefalet Kooperatifi Başkanlığı yaptım. 1984'te SODEP'ten belediye başkanlığına aday oldum ve seçildim. SODEP'in bu yöredeki tek başkanıydım, bugün de SHP'nin tek başkanıyım. 1984-94 arasında belediye başkanlığı yaptım. 1994'te seçimleri ANAP kazandı, aslında kazanan ANAP değildi, bu parti altında yakın görüşlü tüm partiler "bu komünisti buradan kovulalım" diye birleşmişti. 2004'te tekrar aday oldum, kazandım, hâlâ başkanım. Belediye başkanlığı yapmadığım dönemde 1995-97 arasında CHP İzmir İl Başkanlığı da yaptım. Orada da Deniz Baykal'la düşüncelerimiz uyuşmadığı için devam edemedim...

yabilir. Yani devlet, hükümet, yetkililer halkın kullandığı 10 ton suyla uğraşacağına, ekmeğin 40 kuruşu da satılarak kâr edildiğini görüp neden aynı ekmeğin 85 kuruşu satıldığıyla uğraşsın. Ayrıca, ulaşım bizde bedava. Servislerimiz çocuklarımızı okullara bedava getirip götürürler. Halk da bu otobüslerden ücretsiz olarak yararlanır. Belediyeye bağlı sağlık ocaklarımızda ücretsiz muayene yapıyoruz. 15 günde bir ücretsiz göz taraması yapıyoruz. Yani ne kadar paran varsa o kadar sağlık değil, ücretsiz ve eşit sağlık diyoruz. Tıbbi tahlillerden sadece 1 YTL, röntgen çekimlerinden 5 YTL alıyoruz. Mevcut yasalarda su sadece ibadethanelerde bedavayken, bizde okullarda da su bedava. Başka belediyeler su parası ödeyemedi diye okulların suyunu kesiyor, bizde böyle bir şey olmaz... Her yıl okullara 5 binden az olmamak üzere kitap dağıtıyoruz. Çocuklar dağıtılan kitapları okuyup özetini bize getirdiğinde bir kitap daha veriyoruz. Amacımız, çocuklara okuma alışkanlığını kazandırmak. Yine çocuklara yönelik satranç, yabancı dil, bale, müzik, kitap okuma kurslarımız var. Sonra Kadın Sosyal Dayanışma Merkezi kurduk, kadınlarımız burada kış boyunca ürettiklerini yazın sahilde sergi açarak sattıyor. Amacımız hem örgütlü bir kadın toplumu yaratmak, hem kadına verdiğimiz değeri göstermek, hem de onların ekonomilerine katkıda bulunmak. Tabii ki eksikliklerimiz var, tam anlamıyla sosyal belediyeciliği oturtmayı başardığımız söylenemez. Ama çok me-

Bizde ekmeğin 40 kuruşu, 40 kuruşu satılan ekmeğin belediye kâr ediyorsa, başka kentlerde 85 kuruşu satılan ekmeğin ne kadar kâr edildiğini herkes hesaplayabilir. Devlet halkın kullandığı 10 ton suyla uğraşacağına ekmeğin 85 kuruşu satılmasıyla uğraşsın.

safe aldık.

**Bir açıklamanızda belediye-
nin istihdam yaratmak gibi
bir görevi de olduğunu söyle-
mişsiniz. Belediyelerin böyle
bir görevi var mı hakikaten?**

Kesinlikle var. İktidar parti-
nin belediyelerinin yaptıkları-
na bir bakın. İnsanlarımızı
dilenci haline getirdiler. Ya-
zın ortasında kışın verdikleri
kömürün karşılığında oy isti-
yorlar. İnsanları aç bırakıp,
bir dilim ekmeğe muhtaç
edip verdikleri o bir dilim ek-
meğin karşılığını istiyorlar.
İnsanlarımıza ölümü gösterip
onları sıtmaya razı ediyorlar.
Çarkları böyle döndürüyor-
lar. Biz de erzak, kömür dağı-
talım, insanları dilenci yapa-
lım demiyorum asla. Ama
onlara kendi kazançlarını
sağlayacak istihdam alanları
yaratmalıyız. Örneğin, Diki-
li’de bunu şu ana kadar ba-
şardığımızı söyleyemeyiz.
Dikili’de hiçbir iş sahası yok
hâlâ, ama gelecek günlerde
geniş istihdam alanları yarat-
mak için uğraşıyoruz. Örne-
ğin, 1250 yataklı bir hastane
projemiz var, bu yıl temelini
atacağız. İç-diş krediyle, de-
niz hastanesi ve engelliler
sevgi köyümüz yapılacak.
Burada en az bin kişi çalışa-
cak. Öte yandan, geçen yıl
şehri merkezî ısıtma siste-
miyle ısıttık. 200-250 konutu
ısıtıyoruz. Bu yıl hedefimiz
1500 konut. İşte o zaman iş-
letme masraflarını karşılaya-
bileceğiz. Bu bizim için çok
önemli. Sağlık turizminin ve
seracılığın geliştirilmesi, bu-
raya yeni yatırımcıların çekil-
mesi yönündeki çabalarımız
buradaki işsizliğe önemli öl-
çüde çare olacaktır. Turizm
ülkede gelişiyor, ama bu ilçe
turizmden payını alamamış.
Hem yeni iş alanları açmak
hem de esnafın kazancını artı-
rtmak için Dikili’yi turizm-
den payını alan bir kent yap-
mak gerekiyor. Bunu tam ba-
şaramadık, ama önemli
adımlar attık. Midilli’den her
hafta üç gemi geliyor, gele-
cekte bu daha da gelişecek.
Hem kültür, hem alışveriş tu-
rizmi yapıyorlar. 2004’te baş-
kanlığa geldiğimizde, karşı
adalarla ortak çalışmalara ön-
cülük ettik. Şimdi bunun
meyvelerini alıyoruz.

**Bazı internet sitelerinde, sizi
12 Eylül öncesi Fatsa Beledi-
ye Başkanı Fikri Sönmez’e
benzetenler var. Ne dersiniz,
ona benziyor musunuz?**

Fikri Sönmez çok takdir etti-
ğim bir belediye başkanıdır.

Onun o günkü koşullarda
yaptıklarıyla hâlâ anılması
bir iz bıraktığının göstergesi-
dir. Hâlâ “Terzi Fikri” olarak
anılması takdire değerdir.
Ama ben kimseye benzetil-
mek istemiyorum. Tek başı-
na ben hiçbir şeyim. Halkı-
mız için ne gerekirse, biz eki-
bimizle birlikte yapıyoruz.
Sosyal Demokrat Halkçı Parti
(SHP) olarak programımız-
da “yoksulluğu yeneceğiz,
toplumsal barışı sağlayaca-
ğız” gibi sloganlarımız var.
Bu doğrultuda ne gerekirse
yapmak zorundayız.

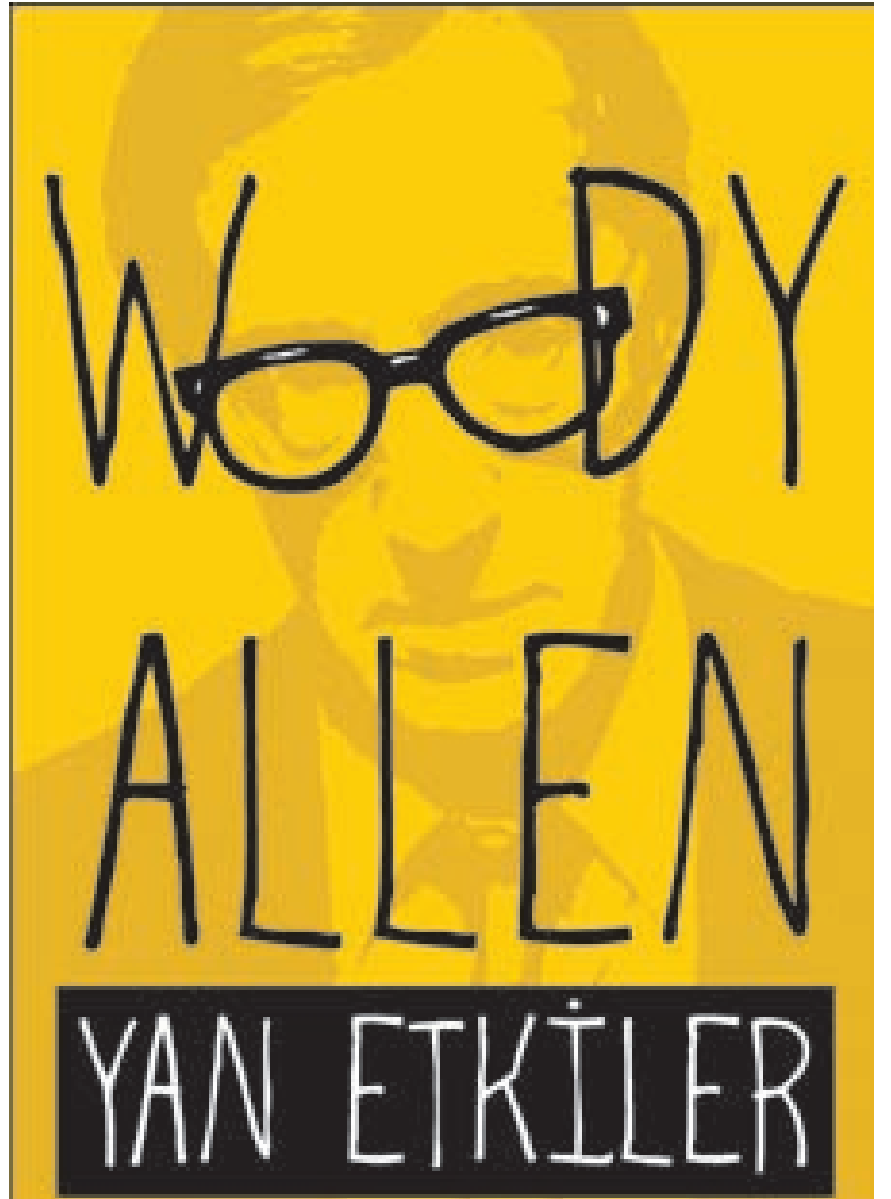
**Partiniz Meclis dışında.
Meclis’ten destek almadan
belediyecilik yapmak nasıl
bir şey?**

Önümüze bolca engel çı-
kıyor. İcralar geliyor, baskılar,
parasızlık hep var. Bütün bu
zorluklara rağmen, iktidara
karşı mücadele gücümüzü
birleştirmesek, daha zor du-
rumlara düşeriz. Bugün “de-
mokrasiyi yaygınlaştırmaya
çalışıyoruz” diyerek yalnızca
kendisi için demokrasi iste-
yen kişilerle karşı karşıyayız.
Bunu artık görmeliyiz, tek
başımıza bu iktidarla baş
edemeyiz. O halde güçleri-
mizi birleştirmek zorunlu.

**2009’da yapılacak yerel se-
çimlerde aday olacak mısı-
nız?**

Benim bireysel olarak aday ol-
mam önemli değil, düşünce-
nin aday olmasını isterim. Düşünce belediye başkanı olsun,
yeter. Yerel seçimlere gider-
ken klasik belediyeciliğin terk
edilmesini ve ortak adaylar
belirlenmesini, sosyal beledi-
yecilik programının ortaklaşa
hazırlanmasını öneriyorum.
Yoksa, bugünkü iktidar daha
güçlenerek gelirse, bunun so-
rumlusu biz oluruz. Tek başı-
mıza bir şey yapamayacağı-
mızı bile bile koltuk sevdalısı
gibi böbürlenerek seçimleri
kazanma peşinde koşarsak yine
AKP iktidara gelir. Geric
ve faşist güçlere karşı biz de
güçlerimizi birleştirmek du-
rumdayız. En azından, yerel
seçimlere yaklaştığımız dö-
nemde ortak program çerçe-
vesinde ortak adaylarla ha-
reket etmek gerekir. Türki-
ye’de sol bitmedi, sol var
mutlaka. Sosyal demokrat,
solcu, sosyalist, komünist
adaylar hepsi bir araya ge-
lerek, bu işi kim daha iyi
becerecek deyip, siyasî
partisi ne olursa olsun, or-
tak bir aday belirleyip bu
iktidarın karşısına çıkmak
zorundayız.

Söyleşi ve fotoğraf: Özlem Kapan

Çeviren: Sila Okur

**"Ölümsüzlüğe, eserlerimle değil,
ölmeyerek kavuşma dileğindeyim."
– Woody Allen**

**YAN ETKİLER, giderek karamsarlaşan bir
dünyaya mizah merceğiyle bakmayı
seçenlerin başucu kitabı.**

TÜM KİTAPÇILARDA

SİREN YAYINLARI 2008

Ölümsüz • Paco Ahlgren

Anıkolik • Pagan Kennedy

Can Ateşi • Joyce Carol Oates

Katilin Yedi Günü • Jonny Glynn

Tükenen Dünya • Al Gore

Aşk Cumhuriyeti • Carol Shields

Ve İşimiz Bitti • Joshua Ferris

SİREN YAYINLARI

Tünel Geçit Han, B Blok 309-312 Beyoğlu - İstanbul

Tel: 0212 243 45 65 Fax: 0212 251 05 32

info@sirenyayinlari.com www.sirenyayinlari.com

Devrimci siyasetçilere ihtiyaç var!

Yaklaşık bir yıldır fiili genel başkansızlık yaşayan DTP, nihayet Ahmet Türk'le yeni başkanını belirledi. Yaygın medya Emine Ayna ile Ahmet Türk arasında "şahin-güvercin" tartışmasını sürdürürken, emek ve özgürlükten yana tavrı, radikal fikirleri ve sol duruşuyla ortaya çıkarak adaylığını ilân eden ve başkanlık yarışına girmesi halinde Türk'ü zorlayacak kadar delege oyu alması beklenen Mahmut Alınak'ı görmezden geldi. 1987'de Kars, 1991'de Şırnak milletvekilliği yapan Mahmut Alınak, DEP davasından gözaltına alınıp bir yıl kadar hapis yatmıştı. Bir süre aktif siyasette ismine rastlamadığımız Alınak, son yıllarda Kars'ta DTP'nin düzenlediği sivil itaatsizlik eylemleri ve en son DTP başkanlığına aday olmasıyla öne çıktı. DTP başkanı olması halinde, deklare ettiği 36 projesini gerçekleştirmeye koyulacağını söyleyen Alınak, son anda adaylıktan çekildi. 10 Ağustos'ta hapse girecek olan Alınak'la, kongredeki konuşmasında dakikalarca ayakta alkışlanan projelerini, adaylıktan çekilme sebebini, Kürt hareketinin tıkaçlarını ve DTP'ye yönelik eleştirileri konuştuk...

DTP genel başkanlığına adaylığınızı koydunuz ve son anda geri çekildiniz. Önce niye Ahmet Türk'e karşı aday olduğunuzu soralım.

Mahmut Alınak: Mahatma Gandhi gibi, devleti sivil bir hareketin kuşatması altına alacak bir mücadele tahayyül ediyorum. Ne yazık ki, Kürt ve Türk sol hareketleri bu yolu pek izlemiyor. Takvim solculuğu yapıyoruz. Belirli günlerde kitleleri toplayıp nutuklar çekeriz, sonra da kitleler öfkelerini o alana döküp dağılır. Devlet de bundan memnun olur. Çünkü hararet, bu tür mitinglerle düşürülmüş olur. Oysa bu öfkenin örgütlenmesi ve daimi bir harekete dönüştürülmesi gerekir. Adaylığımı açıklarken ortaya koyduğumuz 36 proje, tam da buna işaret ediyor. Elbette bu projeler içinde eleştirilecek yanlar olabilir. Ama, gelin bunları tartışalım, eyleyelim ve içinden bir umut çıkaralım diyorum. Bazı projelerim çok ütöpik gelebilir. Mesela, dünya halklarıyla buluşmak için Amed'den Brüksel'e yürümek veya Serhat'tan Botan'a "gençler ölmesin, analar ağlamasın" yürüyüşü... Ben iddialıyım projelerimde, ama yanılıyorum da olabilirim. Projelerimi hayata geçirmek üzere aday oldum. Çok iyi biliyordum ki, genel başkan seçilirim, yerim ya cezaevi ya da mezar olacaktı. Çünkü siyasetçiler, halka kalkan olmalı ve ben kalkan olacaktım. Polisin copu, kadınlardan önce, genel başkan olarak benim kafama inmeliydi. Sivil itaatsizliği sürekli hale getirmeliyiz.

Daha önce, seçim yeriniz olan Kars'ta bazı sivil itaatsizlik eylemleri gerçekleştirdiniz. Sivil itaatsizliğe dahi izin vermeyen sistemlerde bu eylemleri sürekli kılmak ve sonuç almak nasıl mümkün olabilir? Mesela Cumartesi Anneleri şiddetsiz ve ısrarlı bir eylem süreci yaşadılar, ama karşılaştıkları aşırı baskı, yılmalarına ve eylemlerine son vermelerine neden oldu.

Cumartesi Anneleri eylemlerinin saldırıya uğradığı günlerde –sanırım 1996'ydı– Ankara'da yaptığımız ve ülkenin aydınlarının bulunduğu bir toplantıda, bu eylemleri desteklememiz gerektiği önerisinde bulunmuştum. Kimseden ses çıkmamıştı. Eğer o zaman biz annelere destek çıksaydık, onların kafasına inen copun önüne atlasaydık, bugün pek çok faili meçhul ortaya çıkmış olacaktı. Önerilerim genelde sert ve radikal bulunuyor,

o yüzden başkanlık adaylığım ilgi görmedi. Ama işaret ettiğim sivil itaatsizlik eylemlerinden çoğu, halkın polisle karşı karşıya bırakılmadığı, insanların evlerinde gerçekleştirebileceği eylemler. Cezaevlerinde Kürtçe yasaklanmıştı bir ara –hâlâ yasak. Buna karşı, bir hafta Türkçe konuşmama eylemi yapmıştık Kars'ta. Türkçe konuşmadım diye beni öldürecek halleri yok ya. Ardından da W ve Q yasaklandı. Biz, Türk halkına saygıda kusur etmeksizin, devletin resmi dilini konuşmama ve nüfus cüzdanlarımızı

taşımama eylemi yaptık. Kimliksiz çıktık sokaklara. Buna benzer sayısız eylem yapılabilir. Sokağa çıkan binlerce erkeğin "benim ismim Abdullah", binlerce kadının da "benim ismim Ayşe" dediğini düşünün. "İsmim Abdullah" dediğin için seni yargılayacak hali yok ya! Her sistemin gediklerinden faydalanarak eylemler yapılabilir. Ekonomik boykotlarla sistemi kilitlemek mümkün mesela.

Bu tür eylemleri DTP başkanı olmadan da icra edemez misiniz?

Hayır, bunun için söz ve karar sahibi ol-

Ezilenlerin ezilenler koalisyonu oluşturması dışında şans yoktur. Kürtler, Türkiye'de sistemle ayrışma, Türklerle bütünleşme mücadelesi vermeli. Bunun için de devrimci siyasetçilere ihtiyaç var.

"Cebim dolu, evim klimalı olacak, ama kendimi alkışlattığım, dava arkadaşım dediğim insan aç olacak, bunu bir solcu olarak kabul etmem mümkün değil. Rahat bir hayat sürerek demokrasi mücadelesi veren varsa, söyleyin bana, ben de onun hayatını kopya edeyim!"

Mahmut Alınak

Fotoğraf: Coşkun İncekara

manız gerekiyor.

Projelerinizde hem Kürtler arasındaki sınıfsal ayrışmaya, hem devletin uygulamalarına hem de şiddet eylemlerine karşı radikal fikirler öne sürmenize ve kongrede en çok ayakta alkışlanan kişi olmanıza rağmen, neden genel başkanlığa getirilmediniz?

Onu delegelere sormak lâzım. Doğrusu, ben bir sivil devrim stratejisi ortaya koymadım. Bizim ekmeği paylaşan bir aile haline gelmemiz gerekiyor. Birbiri için gözyaşı döken, mutlulukları da, zenginlikleri de paylaşan bir aile olmamız gerekiyor. Cebim dolu, evim klimalı olacak, ama kendimi alkışlattığım, dava arkadaşım dediğim insan aç olacak, bunu bir solcu olarak kabul etmem mümkün değil. Rahat bir hayat sürerek demokrasi mücadelesi veren varsa, söyleyin bana, ben de onun hayatını kopya edeyim! Demokrasi mücadelesi hapislerden geçerek verilir.

Hakkınızda açılmış kaç dava var?

Sanırım otuzu aşkın dava var. 10 Ağustos'ta cezaevine giriyorum. Fakat bu sadece elli günlük bir ceza. Musa Anter, Deniz Gezmiş ve Vedat Aydın'ın isimlerinin caddelere verilmesini istediğim, İmralı cezaevindeki uygulamaları eleştirdiğim için verildi bu ceza. 37 aylık hapis cezası da şu an Yargıtay'da. Başbakan Kars'ın sorunları hakkında Kürtçe dilekçe yazmıştım, ondan ceza aldım. Elli günlük ceza paraya çevrilebilirdi ama, ben özgürlüğümü parayla satın almayı reddettim.

36 projeniz, genel başkan olmasanız da DTP'nin gündemine alınamaz mı?

(güllüyor) Zaman gösterecek her şeyi.

DTP parti içi demokrasiyi sağlayabiliyor mu?

O konuda sıkıntılar var.

Adaylıktan vazgeçmeseydiniz ne olurdu?

Bilemiyorum. Çok oy alacağım belliydi. Ama seçilip seçilemeyeceğimi kestiremiyorum. Projelerim Kürtleri heyecanlandırıyor, ama yabancılik da çekiyorlar bu projelere. Adaylıkta direktseydim, beni koltuk sevdalısı diye yaftalayacaklardı. Oysa benim koltukta gözüm yok. Kürtlerin Don Kişot'lara ihtiyacı var. Gerektiğinde itilip kakılmayı, tecrit edilmeyi göze alacak Don Kişot'lar çıkmalı. Ben siyasetçi olarak henüz o aşamaya gelemedim. Yani gerektiğinde tek başına mücadele edebilecek durumda değilim. Biraz zamana ihtiyacım var. O nedenle, kitleyi ve partiyi karşıma alma pahasına adaylığımı sürdürmek gibi bir tavır içinde olmadım.

Kürsüde, başkan olsaydınız PKK'ye ateşkes çağrısında bulunacağınızı söyledığınızde, salonda herkes ayakta alkışladı sizi. Kürtler, PKK'nin silahlı eylemlerini bitirmesini istiyor mu?

Bu savaşın bir an önce bitmesini isteyenler, elbette en fazla acıyı çeken Kürtlerdir. Savaş dursun, ama sivil mücadele yükseltsin ve devlet Kürtlerin haklarını tanımak zorunda bırakılsın. Kürtler bunu istiyor. Asker cenazeleri geldikçe, biz Türk halkıyla buluşamayız. Vietnam halkı, özgürlüğünü Amerikan halkının adalet duygularına seslenerek elde etmiştir. Türk halkıyla buluşmadan barışı tesis edemeyiz. Kars'ta Azeriler beni sever, ama her bir Azeri köyü adeta askerî garnizona dönmüş durumda. Bu, Kürt siyaseti açısından da ciddi bir meseledir. Dolayısıyla, sivil siyaseti yükseltmek ve silahları gereksiz kılmak gerekiyor. Bu savaşta hayatını kaybedenler, Türk ve Kürt emekçilerinin çocuklarıdır. O nedenle, yapılacak ilk iş çatışmaları durdurma. Sonraki süreç zaten kendiliğinden çözülür. Kürt hareketinin en çok eleştirilmesi gereken yönü, siyaset ürete-

Savaş dursun, sivil mücadele yükseltsin. Kürtler bunu istiyor. Asker cenazeleri geldikçe, Türk halkıyla buluşamayız. Vietnam halkı özgürlüğünü, Amerikan halkının adalet duygularına seslenerek elde etmiştir. Türk halkıyla buluşmadan, barışı tesis edemeyiz. Bu savaşta hayatını kaybedenler Türk ve Kürt emekçilerinin çocuklarıdır. O nedenle, yapılacak ilk iş çatışmaları durdurma.

memesi, debelenmesidir. Kürt hareketinin dünya hareketleriyle bağlantılandırılması, aynı kaderi paylaşan halkların bir araya gelmesi için çaba sarfetmesi gerekir. Devletler ezenlerin ittifakını kolayca yapabiliyorsa, ezilenlerin de ezilenler koalisyonu oluşturması dışında şansı yoktur. Kürtler, Türkiye'de sistemle ayrışma, Türklerle bütünleşme mücadelesi vermeli. Bunun için de devrimci siyasetçilere ihtiyaç var. Devrimci siyasetçilerin ortaya çıkması için de motive edilmeleri gerekiyor. Ben 36 projemi ilân edince kıyametler kopacağını sanıyordum. Burjuva medyasının saldırmasını bekliyordum. Fakat, bu projelerin ne kadar devrimci olduğunu gördükleri için beni yok saydılar.

DTP de aynı şeyi yapmadı mı size?

Evet, DTP de istemedi. Ben Kars'ta "bin umut" adayıydım. Seçilemedim. Ama bundan sonra, bin tane milletvekilliği önerseler, kabul etmeyeceğim. Bana sunulan koltukları reddedeceğim. Çünkü artık bu düzene bağlanan umutların hayal kırıklığıyla sonuçlanacağını düşünüyorum. Bu nedenle, halkın kurumlarının oluşması ve orada yer alınması gerekiyor.

Siz daha adaylıktan çekildiğinizi açıklamadan, gazetelerde Ahmet Türk isminde mutabakata varıldığı yazıldı...

Burjuva medyası bu konuda elini çabuk tuttu. Oysa Diyarbakır'daki konferansta böyle bir mutabakat çıkmamıştı. Tek bir gazeteci beni arayıp çekildiniz mi diye sormadı. Ben çekilmemiştım ki! Çekilmediğimi gazetecilere haber verme rağmen, haber yapmadılar. İsmim ve projelerim onlara ürkütücü geldi çünkü. Ama böyle görülen bir devrimci olmaktan rahatsız değilim. İyi bir şey yapıyorum ki, beni gizlemeye, yok saymaya çalışıyorlar.

Söyleşi: İrfan Aktan

MAHMUT ALINAK'IN 36 RADİKAL PROJESİNDEN ÖRNEKLER

Kürtçe ve Türkçe enternasyonal

★ Genel başkan seçildiğimde, partimizin devletle yapacağı yazışmalar Türkçe ve Kürtçe olarak yapılacaktır.

★ Hükümet ve devlet yönetimine karşı diyalog siyaseti değil, kriz siyaseti izlenecektir. Bu nedenle, partimizin Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'dan daha önce istediği randevu iptal edilecektir. Cumhurbaşkanı ve başbakanla görüşmeyeceğiz ve el sıkışmayacağız. Kendileri bizden randevu talep ederlerse, ancak çantalarında bir özgürlük paketi varsa randevu isteklerini değerlendirebiliriz.

★ Partimizin etkinliklerinde Kürtçe ve Türkçe Enternasyonal marşı okunacaktır.

★ "Gençler Ölmesin, Analar Ağlasın!" sloganıyla Serhat'tan Botan'a iki ay sürecek bir yürüyüş başlatılacaktır.

★ Kürt sorununun kansız çözümü için devlet yönetimini zorlayacak ekonomik, sosyal ve siyasal sivil itaatsizliklere girişilecektir.

★ Genel siyasî bir affın çıkarılması için "Bizi de tutuklayın!" kampanyası başlatılacaktır.

★ Düşünce özgürlüğünün önündeki engelleri ortadan kaldırmak için yüz binler halinde savcılıklara tek tek başvurup kendimizle ilgili suç duyuruları

yapacağız ve cezaevine girmek için etkili bir şekilde mücadele edeceğiz.

★ İşsizler ve Topraksız Köylü Meclisleri kurup "İş ve toprak istiyoruz!" kampanyaları başlatılacaktır.

★ Devletlerin küreselleşen baskılarına karşı, bu çağın Özgürlük Çağı olmasının ilk adımı olarak, İstanbul ya da Amed'de dünyanın tüm ilerici partilerinin katıldıkları "Ezilen Dünya Halkları Kurultayı" düzenleyeceğiz.

★ Temel sloganımız şu olacak: Fabrika işçiye, toprak köylüye, zenginlikler halka, devlet iktidarı emekçilere.

★ Ya çezecekler ya gidecekler! Genel başkan seçildiğimde yapacağımız ilk işlerden biri de Recep Tayyip Erdoğan, Yaşar Büyükanıt ve İlker Başbuğ'un yargılanmaları için bir kampanya başlatmak olacaktır. Başlatacağımız kampanya çeşitli eylemlerle etkinleştirilerek sürdürülecek. Bu kampanyanın bir parçası olarak, çocuklarını kaybeden Türk ve Kürt anneler kitlesel olarak suç duyuruları yapacak ve tazminat davaları açacaklar. Anneler ezilen dünya halklarının desteğini almak için, gerektiğinde, Brüksel'e kadar aylar süren bir yürüyüş başlatacaklar. Devlet yönetimini rahat bırakmayacağız. Dö-

nem, kansız çözüm için sivil itaatsizliklerin tarih yazdığı bir dönem olacaktır. Devlet yöneticileri ya çezecekler ya da gidecekler.

★ Ankara'nın halkın hiçbir sorununa çözüm getirmeyeceği artık anlaşılmıştır. Orada aksesuar olmanın ne Türklere ne de Kürtlere yarar vardır. Bu nedenle, siyaseti halkla birlikte inşa etmek üzere genel merkezimizi Diyarbakır'a taşımayı partinin yetkili kurullarına önereceğim. Sadece parti tabelamız Ankara'da kalacaktır.

★ Genel başkan ve genel merkez yöneticileri her yıl bir hafta Zonguldak maden işçileriyle, bir hafta da mevsimlik Kürt işçilerle bedenen çalışacaklardır. Alacakları ücretler ise işçilere ait olacaktır. Bunun tarihteki örneği ünlü gerilla komutan Che Guevara'dır. Che Guevara Küba'da ekonomi bakanı iken, ağır astım hastası olduğu halde her ay 60 saat şeker kamışı tarlalarında çalışmıştır.

★ Devletin militarist siyasetini teşhir etmek üzere, 12 yaşındaki Uğur Kaymaz'ın yerde kurşunlarla delik deşik edilmiş görüntüsünün parti bayrağında yer alması için partiye öneride bulunacağım.

★ "Çocuklarımızın ekmek parasını silaha harcamayın" kampanyaları başlatılacaktır.

AKP'nin de kırmızı çizgileri var

8 Temmuz'da, TBMM'de Ergenekon davasının turnusol testi yapıldı. DTP milletvekili Sırrı Sakık, 2001'de Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı'na gittikten sonra kendilerinden bir daha haber alınamayan dönemin HADEP ilçe başkanı Serdar Tanış ve ilçe yöneticisi Ebubekir Deniz'in fotoğraflarını meclis kürsüsüne asarak Ergenekon operasyonunun derinleştirilmesini ve Güneydoğu'daki faili meçhul cinayetlerin aydınlatılmasını talep edince AKP milletvekillerinin hışmına uğradı, hakaretlere ve "bölücülük" suçlamasına maruz kaldı. Bu turnusol testini ve Ergenekon operasyonunun "kırmızı çizgileri"ni Sırrı Sakık'tan dinliyoruz.

Sırrı Sakık

TBMM'de kürsüye fotoğraflarını asarak bulunmalarını istediğiniz HADEP Silopi ilçe başkanı Serdar Tanış ve ilçe yöneticisi Ebubekir Deniz, 2001'de kaybolmuştu. O tarihte, PKK'nin 1999'dan itibaren ilan ettiği ateşkes dolayısıyla Türkiye sınırları içinde çatışma olmuyordu, örgüt mensupları da sınırların dışındaydı. Kayıpların faili olarak gösterilen Tuğgeneral Levent Ersöz, şu anda Ergenekon davası kapsamında aranıyor. Levent Ersöz, Ergenekon'la irtibatlıysa, PKK'nin ateşkeste olduğu bir dönemde HADEP yöneticilerini kaybetmekle neyi amaçlıyor olabilir? Ergenekon PKK'nin ateşkesi bozması için çaba mı gösterdi?

Sırrı Sakık: Evet, o tarihte hiçbir çatışma yoktu. 1999'dan 2004'e kadar bir ateşkes süreci yaşandı. Fakat şer güçleri çatışmalı ortamdan beslendikleri için bu süreci sabote etmeye çalıştılar. Yasal bir partinin yöneticilerini önce tehdit edip sonra gözaltında kaybediyorlar... Ergenekon yapılanması, aslında Kürt coğrafyasında

palazlanarak yayıldı. Ergenekon Kürt coğrafyasında kan ve şiddetten beslenerek büyürken, şimdiki demokrasi havarileri seslerini çıkarmıyordu ama. Sözümleri ettiğim ateşkes sürecinde, şu an kendilerini demokrat ilan edenler -ki bunun içinde Kürtler adına siyaset yapanlar da var- üzerlerine düşen görevi yapmayı, bugün Ergenekon tipi örgütlerin suyu kurutulmuş olurdu. Silopi'de gözaltına alınan arkadaşlarımız Serdar ve Ebubekir'e "burada HADEP örgütlenmeyecek" diyor. Serdar'ın babası, kardeşleri tehdit ediliyor... Fakat ikisi de tehditle boyun eğmiyor, direniyor.

O dönemde Van'da, Hakkâri'de Öcalan posterleriyle yapılan yürüyüşlere müdahale edilmezken, neden Silopi'de HADEP teşkilâtının kurulması dahi engellenmek isteniyordu?

HEP'i ilk örgütlediğimiz yerlerden biri, Silopi'nin bağlı olduğu Şırnak'tır. Fakat 1991'de Meclis'e girmemizden sonra, örgütlerimiz üzerinde yoğun baskılar oldu. 1992 Newroz'unda Şırnak'ta siviller öl-

Bu Ergenekon belasının esas mağdurları biziz. Mağdur olduğumuz için AKP'yi bu operasyonu genişletmesi için zorlamaya çalışıyoruz. Ama gördüm ki, AKP'nin de Ergenekon kanadı var. Fırat'ın ötesindeki Ergenekon'u dillendiren herkes AKP'liler için vatan hainidir. Nitekim o gün bana öyle bağırıyorlardı.

dürüldü, katliam yaşandı ve 2001'e kadar Şırnak'ı demokratik zeminlere tamamen kapattılar. İl başkanımız ve ilçe başkanlarımız sürekli tehdit ediliyordu. Şırnak'ın diğer Kürt coğrafyasıyla (Kuzey Irak) bağlantısı, Habur Sınır Kapısı'nın oraya açılması gibi sebepler devletin bu baskılarının sebebi olabilir. Zaten oradaki kurumların çoğu hukuk tanımayanlar tarafından yönetildi. Silopi'de de bu güçler organize olmuştur. Nitekim en çok faili meçhulün yaşandığı yerlerden biridir orası. İlginç noktalardan biri şudur: Biz, silahları reddediyoruz ve demokratik zeminde siyaset yapma mücadelesi veriyoruz. Peki, niye buna rağmen ilçe yöneticilerimiz kaybediliyor? Niye şubelerimiz basılıyor? Eminim, Ergenekon güçleri, yirmi milletvekilinin meclise girmesi yerine beş bin Kürdün eline silah alıp dağa çıkmasını istedi. Ergenekon için PKK'nin varlığı, onların da varlık nedenidir. Onlar silahtan ve savaştan besleniyor sonuçta. O yüzden de Silopi'de siyaset yapmak isteyen arkadaşlarımızı ortadan kaldırdılar. Beş bin silahlı insandan ziyade yirmi parlamenterden korkmalarının sebebi ortadadır: 2001'den 2007 temmuzuna kadar Kürtleri parlamentoda temsil eden kimse yoktu. Kürt sorunu konusunda al gülüm ver gülüm siyaseti güdüliyordu muhalefet ve iktidar arasında. Eğer Susurluk'un, Şemdinli'nin üzerine gitselerdi, şimdi Ergenekon onlar için de kâbus olmaktan çıkarılmış olurdu. Veli Küçük'ünden Levent Ersöz'üne kadar, Kürt coğrafyasındaki cinayetlerin aktörlerinin soruşturması yapılmış olsaydı, bunların hiçbirisi olmayacaktı. Seçim bölgem Muş'tan örnek vereyim: 1993'te, Altınova'da bir evi yakttılar. Evde hamile anne, baba ve yedi çocuk diri diri yandı. Eğer o günlerde bu vahşetin izi sürülseydi, bugün Ergenekon filan olmayacaktı. Ama bunlar Kürt coğrafyasında olduğu için kimse kılını kıpırdatmadı. Ergenekon, bu olayları yapan JİTEM'den beslenmedi mi? Orada palazlanmadı mı?

Kürsüye Tanış ve Deniz'in fotoğraflarını asmanız, neden sadece AKP milletvekillerinin tepkisini çekti?

Levent Ersöz'ün ismi Ergenekon davasında geçince, bu meseleyi Meclis kürsüsüne taşıdım, ama AKP'li milletvekillerinden aldığım tepki, kimin ne olduğunu çok iyi ortaya koyuyor. Ergenekon'u tamamen ortadan kaldırma konusunda samimi değiller. Sorun eğer Kürt coğrafyasında yaşıyorsa, yani Fırat'ın öte yakındaysa, bunlar için hiçbir sorun teşkil

etmiyor. Hatta Fırat'ın ötesindeki Ergenekon'u dillendiren herkes, AKP'liler için vatan hainidir. Nitekim, AKP'liler o gün bana o şekilde bağırıyordu. Başbakan Erdoğan, 2005'te Diyarbakır'da yaptığı konuşmada, büyük devletlerin geçmişleriyle yüzleşen devletler olduğunu söylemişti. Fakat şimdi görüyoruz ki, Türkiye'nin geçmişiyle yüzleşmesinden söz ederken, bu geçmişin içine Kürtleri katmıyorlar. Bugün AKP'ye karşı bir Ergenekon yapılması olduğu için ayağa kalkıyorlar. Yoksa, başbakan da, Meclis kürsüsünde konuşma yaparken bana saldıran AKP'liler de biliyor ki, aynı Ergenekon yıllardır Kürt coğrafyasında terör estiriyor. Bu insanların hepsi birer katildir. Eğer Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı'na davet üzerine gelen iki vatan-daş kaybedilebiliyorsa, tepki görmeyceklerini, soruşturulmayacaklarını biliyorlar demektir. Tanış ve Deniz'i Silopi merkezinden almak üzere gelen araçtan üç kişi iniyor ve JITEM elemanı olduklarını söylüyorlar. Deniz ve Tanış, "jandarmadan davet gelirse icabet ederiz, ama sizinle gelmeyiz" diyorlar. JITEM'ciler gittikten yarım saat sonra jandarmadan telefon geliyor ve arkadaşlarımızı davet ediyorlar. Deniz ve Tanış buna rağmen yalnız gitmiyorlar. Onlar jandarmaya götürülen tanıklar var. Ergenekon'un Kürt coğrafyasında bu tür suçların faili olduğunu Meclis kürsüsünde söylediğimizde, AKP'liler üstümüze saldırıyor. Bunlar demokrasiyi kendileri için istiyorlar. 4 Eylül 1993'te DEP milletvekili Mehmet Sincar, Batman'ın göbeğinde katledilmedi mi? Onlarca parti mensubumuz kaybedildi, öldürüldü. Bunları araştırmayacaksınız, sonra da "geçmişimizle yüzleşiyoruz" diyeceksiniz. Bu yalana kimi inandırmayı düşünüyorlar! Muş'un Altınova köyündeki feci katliamdan bir hafta sonra, benim köyüme beş yakınım diri diri yakıldı. Tanrı da biliyor, biz de biliyoruz ki, bu katliamları Ergenekon ve uzantıları yaptı. Tanış ve Deniz'in afişini Meclis kürsüsüne astığımda AKP'liler ne diye bağırıyorlar, biliyor musunuz: "Bunlar militan, militan!" Onların gözünde her Kürt militandır. Kürt sorununu çözmeye çalışan her Kürt, onların gözünde, katledilmeyi hak ediyor. Ergenekon bu bağlamda soruşturulmadığı müddetçe, Erbakan'ın tabiriyle "fasa fiso" dur. Nitekim bu dava, AKP'nin kapatılma davasının rövanşı olarak şekillenecek ve etki alanı daraltılarak sürdürülecek gibi görünüyor. Ergenekon'un belgeleri, Kürt coğrafyasında var. 1994'te Kürt işadamları Hacı Karay, Savaş Buldan ve Adnan Yıldırım'ın katledildiği Bolu civarında görev yapanların Ergenekon'cu oldukları biliniyor. Belge istiyorsanız, yüzünüzü bunlara döneceksiniz. Yüzleşmek istiyorsanız, bu katliamları hatırlayacaksınız. Şemdinli'ye, Susurluk'a giderseniz, Ergenekon'u çözmeye niyetli olduğunuzu belli edersiniz.

Bazı çevreler, AKP'nin bunları yapmaya muktedir olmadığını Susurluk ve Şemdinli'ye gidilmediği görüşünde. Sizce cesaretsizlikten mi bu tavır?

Bu sorunları çözmeye yüreğiniz yetmiyorsa, siyaset yapmayacaksınız. Türkiye'deki siyasetçiler, bu konuda yüreksizdir. Aynı zamanda, ülkeyi özgürleştirmek, demokratikleştirmek gibi bir niyetleri de yok. AKP ve Erdoğan'ın, sıkıştıkları anda, karşı durdukları odaklarla işbirliği yaptıklarını biliyoruz. Eğer samimi bir demokrasi mücadelesi verselerdi, hepimizin desteği AKP'den yana olurdu. Kapatma davası karşısında bile AKP'nin esas yüzü ortaya çıkıyor: "Partimizi kapatırsanız, bölgede DTP'liler güçlenir" yollu bir savunma yapıyorlar. Eminim türban konusunda da AKP, karşı güçle uzlaştı. Anayasa Mahkemesi'nden kararların nasıl çıktığını hepimiz, hele hele bizler, çok iyi biliriz. 367'de de, türbanda da, DTP'nin kapatılması davasında da kararın nasıl alınacağını biliyoruz. Çünkü biz bu işin yıllardır mağduruyuz.

AKP'ye yakın liberal yazarlar, Ergenekon soruşturmasına DTP'nin koşulsuz destek vermemesini, "bölgedeki olaylara uzanmadıkça Ergenekon operasyonunda AKP'ye desteklemeyiz" çekincesini eleştiriyor...

Bizi bir de bunun üzerinden vurmaya çalışıyorlar. DTP kesinlikle Ergenekon operasyonunu destekliyor. Bunun aksini kimse iddia edemez. Meclis'te konuşma ma AKP'liler fırsat verseydi, bunu da söyleyecektim. Bu operasyondan hakiki bir sonuç alınsa, bu sessiz bir devrim bile olur. Ben kürsüde Ergenekon'un esas yüzünü ortaya koymaya çalışırken MHP'liler, CHP'liler susuyor, AKP'liler bağırıyordu. "Ergenekon operasyonunda taraf değiliz" demeye hakkımız olmadığını biliyoruz. Bu Ergenekon belasının esas mağdurları biziz. Mağdurun, kendini mağdur eden bir yapıya yönelik operasyonda sessiz kalması düşünülebilir mi? Biz, mağdur olduğumuz için AKP'yi sıkıştırmaya, bu operasyonu genişletmesi için zorlamaya çalışıyoruz. Ama o gün gördüm ki, AKP'nin de Ergenekon kanadı var. Ergenekon operasyonundan ciddi biçimde rahatsız olan AKP'li milletvekilleri var. AKP'li Kürt milletvekilleri kulislarda bizi destekliyor, kutluyorlar ama, genel kurulda çıtları çıkmıyor. Yahu biz kayıpların davasını Meclis kürsüsüne getiriyoruz, dağa değil ki! Bundan bir milletvekili nasıl rahatsızlık duyabilir! Hangi gerekçeyle! Levent Ersöz'ün yargılanmasına mâni olan dönemin savcısının Malatya'da boğaz kesen adamlarla diyalogu, mesajlaşması var, düşünsenize! AİHM, Türkiye'yi, Silopi davasında adil yargılama yapılmadığı için mahkûm etti. Çünkü savcı, jandarma komutanının yargılanmasını engellemişti.

Deniz ve Tanış olayından sonra, Kızıltepe'de polisin öldürdüğü baba-oğul Kaymaz'lar, Bingöl'de jandarma köpeklerinin parçaladığı 10 yaşındaki Hazal Beru, 2006'da Batman'da özel timin öldürdüğü kız çocuğu Mizgîn Özbek olayları var. 28 Mart 2006'da, Diyarbakır'da, ona yakın çocuk, gösteriler sırasında polis tarafından öldürülmüştü. Daha sonra Mardin'de bir kız çocuğuna tecavüz eden asker ve polislerin ismi

Ergenekon Kürt coğrafyasında kan ve şiddetten beslenerek büyürken, şimdiki demokrasi havarileri seslerini çıkarmıyordu. Susurluk'un, Şemdinli'nin üzerine gitselerdi Ergenekon kâbus olmaktan çıkarılmış olurdu.

duyuldu. Bu yılki Newroz kutlamalarında Van'da iki, Yüksekova'da bir kişi öldürüldü. 14 yaşındaki Cüneyt Ertaş'un kolu, kameralar önünde polis tarafından kırıldı. 12 yaşındaki Rıdvan Babalıtış'ın gözü çıktı. Geçen ay da Başkaleli 14 yaşındaki bir kız çocuğunun zorla ajan yapıldığı ve tecavüze uğradığı ortaya çıktı. Çocuklara odaklanan bu şiddet olayları bilinçli bir devlet politikası mı, yoksa Ergenekon gibi bir örgütlenmenin yol haritası mı?

Saydığınız cinayet ve insan hakları suçlarının hiçbirinin peşine ciddi biçimde düşülmedi. En son bu yılki Newroz olayları, bir nevi turnusol kâğıdıdır. Valiliklerin izin verdiği yerlerde hiçbir olay yaşanmadı. İzin verilen yerlere dikkat edin: Diyarbakır, İstanbul gibi yerler. Diyarbakır'da yüz binlerce insan kutlama yaptı ve tek bir olay çıkmadı. Ama Van'da, Yüksekova'da yasaklandı kutlamalar. Çünkü belli ki oralarda Ergenekon egemendi. Ergenekon'u oralarda aramak lâzım. İki kişinin öldürüldüğü Van'da, AKP emniyet müdürünü plaket vererek ödüllendirdi. 1 Mayıs'ta DİSK'e atılan bombaları birlikte gördük. Orada da günah keçisi olarak sendikacılar ve emekçiler gösterildi. DTP'nin Sakarya'daki gecesinde bir kişi kalp krizinden hayatını kaybetti. DTP'liler, Madımak'ı aratmayan bir kuşatma ve linç girişimine maruz kaldıkları Sakarya'da hiçbir biçimde polis tarafından korunmadı. Tam tersine, o gece sabaha kadar linççiler vali ve emniyet müdürü tarafından kollandı, tahrik edildi. Olayları işletenlerle soruşturanlar aynı olunca, failer çıkmıyor ortaya. AKP, failer ortaya çıkmasın diye gereken neyse onu yapıyor. AKP'li Kürt milletvekilleri de, vicdanları sızlamasına rağmen, mevki hevesinden dolayı ses çıkarmayıp kapalı kapılar ardında bizi tebrik ediyorlar. Ergenekon çözülecekse, bizimle de diyalog kurulmalıdır. Başbakan Meclis'te bizimle karşılaşınca sırtını dönüyor. Ama Hrant Dink cinayetinin azmettiricisi Yasin Hayal'in selâm yolladığı BBP'nin genel başkanıyla AKP'lilerin diyalogu çok iyi!

1996'da DEP davasından hapis yatıp çıktıktan sonra birkaç defa JITEM'ci Yeşil tarafından arandınız. Birkaç yerde de karşılaştığınız biliniyor. Yeşil'in Ergenekon'a benzer bir yapılanmayla bağlantısını hissetmiş miydiniz? Sizi aradığında neler söylüyordu?

Biz o adamı Yeşil olarak değil, Tim Ahmo olarak biliyorduk. Muş'taki herkes Tim Ahmo'nun bir sürü katliamda yer aldığını çok iyi bilir, ama Yeşil olduğunu bilmezdi. Tim Ahmo'nun yaptığı katliamları, DEP kapatılmadan Meclis'e taşıyorduk sürekli. Yeşil o dönem bizimle görüşmek istediğini söylüyordu, ama biz görüşmedik tabii. Can güvenliğimiz yoktu, hâlâ da yok. O dönemde bize yönelen güçler Yeşil'den ibaret değildi ki. Yeşil'in arkasındaki güçler kimlerdi, bunları ortaya çıkarmak gerekiyor. Ama eminim, bugün Ergenekon kapsamında tutuklanan Veli Küçük gibi adamlar, bu işin içindeydi.

Ergenekon'un Kürt ayağı nerede?

Yıl 1993, yer Holiday Inn oteli. Dönemin başbakanı Tansu Çiller, tarihi bir açıklama yapıyor: "PKK'ya yardım eden Kürt işadamlarının listesi elimizde, bunlardan hesap soracağız." Bu açıklamadan iki ay sonra Ergenekon sanığı Veli Küçük'ün görev sahası olan Adapazarı-Sapanca-Bolu üçgeninde faili meçhul cinayetler serisi başlamıştı. Susurluk kazasıyla ortalığa saçılan belgeler ve ilişkiler ağı bu cinayetlerin arkasında kimlerin olduğunu göstermişti ama, "hukuk devleti" resmi ve gayri resmi dokunulmazlık zırhlarına toslamıştı. Şimdi, Ergenekon davası Susurluk soruşturmasında rafa kaldırılan dosyaların açılmasının, onlarca cinayette kanlı parmak izleri olan "dokunulmaz"ların yargı önüne çıkarılmasının yolunu açabilir. Gelgelelim, AKP iktidarının kendine demokratiği ve TSK'yla mutabakata her daim hazır ve nazır olması, Ergenekon davasının Susurluk soruşturmasının akıbetine uğraması ihtimalini ziyadesiyle güçlendiriyor. Başsavcının ana hatlarını özetlediği iddianamede, Danıştay saldırısı ve Cumhuriyet'e atılan bombalar dışındaki şiddet eylemleri yer almıyor. Şener Eruygur ve Hürşit Tolon gibi Ergenekon'un önde gelen isimlerinin dahil edileceği söylenen ek iddianamenin de, Kürt aydınlarını, iş adamlarını ve sivil halkı hedefleyen katliamları kapsayacağı şüpheli görünüyor. Şimdi sözü, faili meçhul kalan cinayetlerden birinin kurbanı olan Savaş Buldan'ın eşi, DTP İğdir milletvekili ve Pervin Buldan'a bırakıyoruz.

Pervin Buldan, 1993'te faili meçhul cinayete kurban giden eşi Savaş Buldan ve Adnan Yıldırım'ın resmi önünde

Susurluk'tan beri adı çok sık karşımıza çıkan Veli Küçük nihayet tutuklandı-gında şaşırdınız mı, ne düşündünüz?

Pervin Buldan: Veli Küçük, faili meçhul-lerin, kayıpların, yargısız infazların so- rumlusu olarak gösterilen, açığa çıkan isimlerden biriydi. Susurluk Komisyo- nu'nun hazırladığı raporda da bu cina- yetlerin devlet tarafından, devletin bilgi- si dahilinde işlendiği, cinayeti işleyenle- rin devlet tarafından korunduğu açıkça belirtiliyordu. O dönem Veli Küçük, Ay- han Çarkın, Oğuz Yorulmaz, Abdullah Çatlı, Tarık Ümit, Yeşil gibi bir sürü isim vardı ortada. Bir kısmı ortadan kaybol- du, bir kısmı elini kolunu sallayarak do- laşmaya devam etti ve Susurluk mesele- sinin üzeri kapatıldı. Bizler kayıp yakın- ları olarak bu insanların mutlaka yargı- lanması ve hak ettikleri cezalara çarptı- rılmaları için çok bağırarak, çağırdık, sesi- mizi dünyaya duyurmaya çalıştık, ama kimse sesimizi duymadı. Bir türlü bu ci- nayetlerin üzerine gidilmedi.

Ve cinayetler devam etti...

Şemdinli olayları, Yüksekova çetesi der- ken Ergenekon'a kadar geldik. Susurluk yargılsaydı, belki Ergenekon yaşan- mayacaktı.

Ergenekon soruşturmasını nasıl değer- lendiriyorsunuz?

Benim kanım, Ergenekon'la birlikte bir tasfiye sürecinin yaşandığı; işlerine artık yaramayan insanları gözden çıkarmaya karar verdiler. Bunu zaman zaman gör- dük; örneğin, Tarık Ümit bir çok cinayet- te tetikçi olarak kullanılmıştı, bir süre sonra infaz edilerek ortadan kaldırıldı.

Ergenekon'dan sonuç alınması için ne yapılmalı?

Tam anlamıyla sonuç alınmak isteniyor- sa, Susurluk döneminin mutlaka irdelen- mesi gerekiyor. Yoksa bu, bir tasfiye sü- reci olarak kalır, yeni bir çeteleşmenin önünün açılması anlamına gelir.

Eşiniz öldürülmeden önce tehditler alı- yormuş. Bugünkü bilgilerinizle geriye dönüp baktığınızda, o tehditlerin kim- lerden, hangi mercilerden geldiğine da- ir bir fikriniz var mı?

Öldürülmeden önce sürekli takip edildi- ğini, tehdit telefonları aldığını evde söy- lerdik, bilirdik. Ama, hiçbir tedbir almadı. 1993'te, dönemin başbakanı Tansu Çiller "PKK'ye yardım eden Kürt işadamları-

nın listesi elimizde, bunlardan hesap soracağız” demişti.

O açıklamadan iki ay sonra, Liceli işadamı Behçet Cantürk şoförüyle birlikte kaçırıldı ve öldürüldü...

Evet. Behçet Cantürk’ten sonra Fevzi Aslan ve kardeşi, Namık Erdoğan, Savaş Buldan, Adnan Yıldırım ve Hacı Karay katledildi. Hakkârîli nüfus müdürü Necip Baskın öldürüldü. Çiller’in o açıklamasından önce işlenen cinayetler de var tabii. Siyasî cinayetlerin 1991’de Vedat Aydın olayıyla başladığını söyleyebiliriz. 1991-95 döneminde on binlerce insan katledildi, hepsi de aynı yöntemle öldürüldü. Bunlar özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinde işlenen cinayetlerdir. Tabii ki metropollere de sıçramıştır, çünkü işadamları genelde metropollerde ikamet ediyordu. Sivil halktan, demokratik kitle örgütlerinden, aydınlardan, yazarlardan binlerce insan katledilmiştir. Bunun da tek sorumlusu devlettir; bu çeteler devlet içinde odaklanmıştır, devletin bilgisi dahilinde, koruması altındadır.

Eşinizin ölümünden sonra, bu cinayetin üzerine gitmeye çalıştığınızda, failerin kimliğine dair bir şey öğrenebildiniz mi, bazı isimlerle karşılaştınız mı? Susurluk döneminde Veli Küçük ismiyle karşılaştık. Veli Küçük korundu, hakkında herhangi bir işlem yapılmadı. İstanbul’da, cinayetin işlendiği Bolu’da yaptığımız bütün müracaatlarda, bu isimleri zikrettik: Başta Tansu Çiller olmak üzere, dönemin Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar... Ağar “devlet adına bin operasyon yaptım” dedi. Bu isimleri sürekli zikrettik, ama bir sonuç alamadık.

İddianame açıklanmadı ama, savcının basın açıklamasından ve sızan bilgilerden gördüğümüz kadarıyla, Danıştay

cinayeti ve Cumhuriyet gazetesine yapılan bombalı saldırı dışında, örneğin, Veli Küçük’ün aktif olduğu dönemdeki faili meçhul cinayetlere, gayrimeşru faaliyetlere değinilmiyor. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

Dikkat edilirse, meselenin Kürt ayağı hiç yok. Aslında, işlenen cinayetlerin çoğunluğunun kurbanı Kürtler; yıllardır yaşanan, Kürt muhalifleri imha etmeye yönelik bir operasyondur. Ama bugün Ergenekon’un Kürt ayağı kesinlikle boş. Demokratikleşme alanında gerçek anlamda bir adım atmak istiyorsak, bunun Kürt ayağını mutlaka oluşturmamız gerekiyor. Türkiye’nin aydınlık geleceği açısından bu çok önemli. O ayak eksik kalırsa, şu anki kaos ortamı asla bitmeyecek, Türkiye demokratikleşme alanında adım atamayacak, daha da karanlık günler gelecektir.

Öldürülenlerin büyük çoğunluğunun Kürt olmasının yanısıra, bu yapılanma o savaş ortamından beslenip dokunulmazlık ve meşruiyet edinmedi mi?

Evet. Veli Küçük belki bölgede değil, Adapazarı-Sapanca-Bolu üçgeninde görev yapmış ama, karşımıza çıkan isimlerin çoğu bölgede görevli, mesela Ünal Erkan ismi önemli, olağanüstü hal bölge valisiydi. Susurluk kazasında ölen Hüseyin Kocadağ bölgede görev yapmıştı. Böyle birçok isim var.

Kutlu Savaş’ın hazırladığı Susurluk Raporu’nun basına aksetmeyen, sansürlenmiş bölümlerinde eşinizin öldürülmesine ve diğer cinayetlere dair bilgiler olup olmadığını biliyor musunuz? Aldığımız bilgilere göre, kamuoyuna açıklanmayan sansürlü bölümde, öldürülen ve öldürenlerin isimleri yazılı. Maalesef o bölümü biz okuyamadık, ama

1991-95 döneminde on binlerce insan katledildi, hepsi de aynı yöntemle öldürüldü. Cinayetlerin çoğunluğunun kurbanı Kürtler; yıllardır yaşanan, Kürt muhalifleri imha etmeye yönelik bir operasyondur. Demokratikleşme alanında gerçek anlamda bir adım atmak istiyorsak, Ergenekon’un Kürt ayağını mutlaka oluşturmamız gerekiyor.

araştırmalarımızda, Savaş Buldan’ın, Vedat Aydın’ın, Musa Anter’in, Mehmet Sincar’ın katillerinin isimleri, cinayet emirlerini kimlerin verdiği, cinayetleri nasıl işlediklerinin yazılı olduğu bilgisini aldık. Susurluk Raporu’nun sansürlü bölümünün mutlaka kamuoyuna açıklanması için çok çaba sarfettik, ama sonuç alamadık.

O raporun tam halinin bugünkü hükümetin elinde ve bilgisinde olması lâzım herhalde, hükümetten bu yönde bir talebiniz oldu mu?

O bilgilere sahipler. Ama bu bir sistem sorunu, maalesef bugünkü hükümet de dahil olmak üzere, hiçbir hükümet bu konuda üzerine düşeni yapmamış, yapamamıştır. AKP’nin de Ergenekon’da çok derinlere gideceğini zannetmiyorum. Bu, bütün partiler için geçerli. Demokratikleşmeye, Kürt sorununun çözümüne bakış açıları aynı olduğu için, bunun üzerine pek gidemezler.

Sırrı Sakık’ın, Silopi’de “kaybedilen” DEHAP’lı Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz’in akıbetlerinin açığa çıkarılmasını Meclis kürsüsünden istemesi üzerine, AKP milletvekillerinin gösterdiği öfkeli tepkiyi nasıl yorumluyorsunuz? Tanış ve Deniz’in kaybedilmesinden sorumlu tutulan emekli tuğgeneral Levent Ersöz şu anda Ergenekon kapsamında aranıyor.

O sahneye tanık oldum. Demokratim diye geçiren AKP’nin o tutumu ilginç. Milletvekillerinin hepsi, Erdoğan’ın himayesinde, düzenden, iktidarın verdiği güçten faydalanmaya çalışan bir kesim. AKP milletvekillerinin diğer partililerden hiçbir farkının olmadığını düşünüyorum; bir CHP’li, MHP’li milletvekili neyse, Kürtlere bakış açıları bakımından,

Fotoğraf: Şaban Dayanan

AKP'li milletvekilleri de aynı. Ama ne yazık ki, AKP'nin içinde 70 Kürt milletvekili var. Bu Kürt milletvekilleri sıcak savaşın yaşandığı illerden seçilip gelmişler. Bu savaştan mutlaka etkilenmiş ve zarar görmüşlerdir. Buna rağmen, Kürt sorununun demokratik yollarla çözümü noktasında herhangi bir çaba sarfetmemeleri bizi çok üzüyor. Sırrı beyin DEHAP'lı iki arkadaşımızın resmini çıkarması karşısında gösterdikleri tepki de bu bakış açısının sonucu. Kesinlikle karşı oldukları halde, bazı şeylere seslerini çıkarmadan onaylayabiliyorlar. Bunu tezkere döneminde de yaşadık. Birkaç AKP'li milletvekiliyle görüştüğümde, "tezkereye evet oyu mu kullanacaksınız?" diye sormuştum, "evet" demişlerdi, "Peki neden?" diye sorunca, "öyle gerekiyor ve vermek zorundayız" dediler. "Hiç mi vicdanınız sızlamıyor. Bu yaşanan savaştan, çatışmalı ortamdan siz de mutlaka zarar gördünüz. Kürt sorununu hava ya da kara operasyonu ile çözmenin doğru bir yöntem olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sormuştum. "Hayır" dediler, "biz de biliyoruz, bu sorun böyle çözülmez, ama evet demek zorundayız". Keşke böyle olmasa; AKP içindeki Kürt milletvekillerinin bu konuya duyarlı olmaları bu ülkede birçok şeyi değiştirebilirdi.

Geçen dönem, Hakkâri milletvekili Esat Canan'ın –üstelik CHP gibi bir partide– özellikle Şemdinli olayları sonrasındaki çabaları kamuoyunun, basının konuya ilgisini çekmekte epey katkı sağlamıştı...

Sonra tekrar milletvekili olamadı, ama sonucuna katlanarak o çabayı gösterdi en azından. AKP içindeki Kürt milletvekilleri herhalde böyle bir sorumluluk hissetmiyor. Kürt sorununun çözümünü belki de sadece DTP'li milletvekillerinin dile getirmesi konusunda hemfikirler. "Bu onların sorunu, ancak onlar dile getirebilir" diye düşünüyorlar...

Eğer öyle düşünüyorlarsa, bölgeden niye aday oluyorlar?

Çok ilginç. Aday oluyorlar ve bizim insanlarımız da onlara oy veriyor. Gerçi, yerel seçimlerde, AKP'nin bir önceki seçimlerde aldığı oyun çok altına düşeceğini söyleyebilirim. Oylarının düşüşünün birkaç nedeni var. Birincisi, AKP seçim öncesinde, "iktidarın verdiği güçle Kürt sorununu çözebilirim" demişti. Kürt halkı AKP'ye "bu vaadi belki yerine getirir" umuduyla oy verdi. Ama, hava operasyonu, kara operasyonu halkta büyük tepkiye neden oldu. Ardından Newroz olayları yaşandı, üç insan hayatını kaybetti, 14 yaşındaki çocuğun kolu gözler önünde kırıldı, kadınlar coşlandı... Van'da yaşanan Newroz tam bir vahşetti. Bu da halkta büyük bir tepkiye neden oldu. 1 Mayıs'ta yaşananlar da, metro-pollerde AKP'nin oyunun düşüşüne neden olmuştur diye düşünüyorum.

Erdoğan'ın DTP'li milletvekillerini tanınamaması, kapatma davası öncesinde DTP'yi adeta gayrimeşru ilân etmesi de AKP'ye oy vermiş olan Kürt seçmeni olumsuz olarak etkilemiş midir?

AKP hakikaten sadece kendisine demokrat. AKP'ye kapatma davası açıldıktan sonra, partilerin kapatılmaması gerektiğini savunuyorlar. Onların tavırlarına çok şaşıryoruz. Biz yıllardır parti kapatmanın anti-demokratik olduğunu, hiçbir partinin kapatılmaması gerektiğini savunuyoruz.

Meclis'e 22 milletvekiliyle girdiğinizde, AKP ile daha uyumlu çalışabileceğinizi, demokratikleşme, Kürt sorununun çözümü konularında birlikte ilerleme kaydedebileceğinizi umuyor muydunuz?

AKP ile daha yakın olacağımızı tahmin ediyorduk. AKP içerisinde 70 Kürt milletvekilinin olması da bizi umutlandırmıştı. Başbakanın Kürt sorununu çözme-yeye yönelik vaatleri vardı. Kürt sorununu demokratik yollardan çözmek DTP ve

Susurluk döneminin mutlaka irdelenmesi gerekiyor. Başta Tansu Çiller ve Mehmet Ağar, faili meçhul cinayetlerde başaktörlerdi. Doğan Güreş'in, Süleyman Demirel'in bilgisi dahilinde işlenen cinayetler var. Bu insanlar konuşursa birçok şey ortaya çıkar.

AKP'nin eliyle olur diye düşündük ama, Meclis'e girdikten sonra çok farklı bir ortamla karşılaştık. Sürekli sesimiz kısılmaya çalışıldı, önümüze engeller çıkarıldı... Başbakanın Ahmet Türk'le görüşmemesi, onunla tokalaşmaması bir başbakana yakışmayan bir hareket.

Özden Örnek'in günlükleri açıklandığında, Abdullah Gül "darbe girişimlerini biz daha o zamandan ayrıntılarıyla biliyorduk" demişti. Geçtiğimiz günlerde de, MİT'in beş yıl önce Ergenekon'u örgüt şemasıyla, isim isim başbakana rapor ettiği ve soruşturulması gerektiğini bildirdiği açığa çıktı. Başbakanlık bu raporun gereklerini hemen yerine getirseydi, beş yılda yaşadığımız pek çok cinayet işlenmeyecekti muhtemelen. Dolayısıyla, beş yıldır yaşananlarda hükümetin sorumluluğu da yok mu? Bu konuda hükümetten en azından tatmin edici bir "açıklama" talebiniz var mı?

Mevcut hükümet birçok şeyi açığa çıkarabilir, bu güce sahip, bunları açığa çıkarmak Türkiye'de birçok şeyin değişmesi demek. Yıllar önce, Mesut Yılmaz "ben bu tuğlayı çekersem, altında kalırım" demişti. Başbakan da böyle bir şey yaparsa, bunun altında kalır. Bunu yapmaya ne güçleri yeter ne de cesaretleri var. Bunların hepsi birbiriyle bağlantılı, içinde askeriye de var, siyasiler de, hükümet de... O yüzden, hükümet istese bile bunu yapma cesaretini kendinde göremez diye düşünüyorum.

Ama beş yıl önce, hükümet o MİT raporunu basına sızdırsaydı dahi, oyunu

bozabilirdi...

O cesaretleri yok. Yapamazlar, çünkü başka dengeler var. Yıllar önce aslında çok büyük fırsatlar geçti hükümetin eline, bunlar değerlendirilebilirdi. Ama maalesef hep olayların üzeri kapatıldı, korundu, saklandı...

Ergenekon'dan tatmin edici bir sonuç alınabilmesi için sizce kesinlikle sorgulanması gereken isimler ve incelenmesi gereken olaylar neler?

Başta Tansu Çiller ve Mehmet Ağar'ın mutlaka sorgulanması, yargılanması gerekiyor. Çünkü onlar, o dönem işlenen faili meçhul cinayetlerde başaktörlerdi. Bütün işlenen cinayetlerden bilgileri var. Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın mutlaka bulunup sorgulanması, yargılanması gerekiyor. Nerede olduğunu onlar biliyorlardır, çünkü tetikçi olarak kullanılmıştı. Doğan Güreş çok şey biliyor, onun bilgisi dahilinde işlenen cinayetler var. Süleyman Demirel'in bilgisi dahilinde işlenen cinayetler vardır. Demirel sürekli şöyle söylerdi: "Fırat'ın kıyısında bir kuzu kaybolursa, onun hesabını benden sorun." Fırat'ın kenarında binlerce insanın cesedi bulundu ve bunların hesabını Demirel vermedi. O insanların hesabını şimdi verebilir. Aydınlık bir Türkiye için bunu yapabilmeli. Çözüm noktasında o da bir taraf olabilir, bu insanlar konuşursa birçok şey ortaya çıkar. Bizim için tetikçilerin çok önemi yok. Binlerce faili meçhul cinayet, kayıplar mutlaka açığa çıkarılmalı. Hrant Dink cinayeti bütün bağlantılarıyla mutlaka açığa çıkarılmalı. **Bu davadan sonuç alınabilmesi için parti olarak yapmayı düşündüğünüz şeyler var mı?**

Milletvekili olarak, Susurluk kazasının araştırılmasına yönelik bir araştırma önergesi vermeyi düşünüyorum. Soru önergelerinden verimli sonuç almamız mümkün olmuyor. DTP olarak yeni yönetimle birlikte bu konuya el atmayı düşünüyoruz. Kayıp ve faili meçhul yakınlarının Ergenekon duruşmalarına mağdur olarak katılmaları söz konusu. Bunlara destek verilebilir.

Siyasî çalışmalarınız eşinizin öldürülmesinden sonra başladı, değil mi?

1994'te eşimi kaybettim, aynı gün kızım doğmuştu. Bir yıl evden çıkmadım, bir şok dönemi yaşadım. Bir senenin sonunda, baktım ki, evde oturarak bir şey olmuyor. Hasan Ocak ve Rıdvan Karakoç'un kimsesizler mezarlığında bulunmasıyla Cumartesi Anneleri oluşumu ortaya çıkmıştı. 1995'te Cumartesi Anneleriyle mücadeleye başladım.

Sonra, kurduğunuz dernekler ve Çetelere Karşı Halk İnisiyatifi var...

Dört sene dernek başkanlığı yaptım, MAGDER (Mağdur Ailelerle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği) ve YAKAYDER'de (Yakınlarını Kaybeden Ailelerle Yardımlaşma Derneği). YAKAYDER bünyesinde Çetelere Karşı Halk İnisiyatifi'ni oluşturduk, dönemin başbakanından Emniyet genel müdürüne, Süleyman Demirel'den birçok generale kadar pek çok kişi hakkında suç duyurusunda bulunmuştuk.

Cormac McCarthy

İHTİYARLARA YER YOK

Pulitzer Ödüllü
Cormac McCarthy'den
şiddet yüklü epik bir
roman.

"O göçlerin ardından
bir kere geçtim.
Bir daha geçmem."

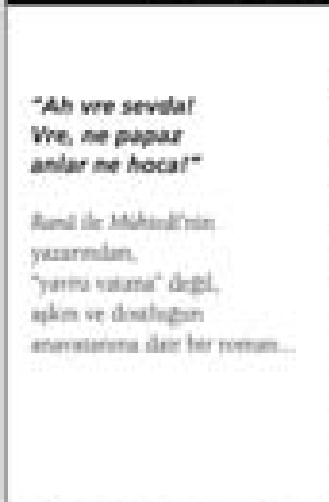
"Bütün bir dünyayı ve sokaklarını
anlamak için McCarthy'ye iki
kosa yeter yeter."

LEO PERUTZ
Kıyamet
Günü
Ustası

"Kanlı bir iz bulduk ve
onun peşinden gittik."

"Kafka ile Agatha Christie
arasındaki gayri meşru
benzerliğin muhteşem
örünü" Leo Perutz'ın,
dedektif öykülerinin
ayrıntı detayları bir yapıtı.

OSMAN NECMİ SÜRMEN

Ah vre Sevdâ!

"Ah vre sevdâ!
Vre, ne papaz
anlar ne hocâ!"

Bu şiir, Miknâsî'nin
yazarından,
"yarın vatanı" değil,
aşık ve dostluğun
anavatanına dair bir roman...

Türler arasında
gezinen bir anlatı...

Tarihçi bir roman değil,
daha çok başrolünde
tarihin olduğu bir roman...
Bir tarihçi tarafından
yazıldı ama tarih
belgeleri dayanıyor;
Tamamen uydurmaya,
parı roman.

Y. HAKAN ERDEM

Kitab-ı Duvduvani

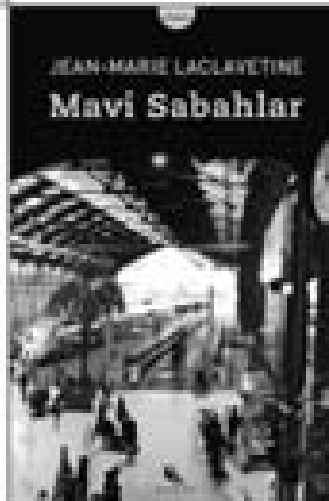

HOWARD
NORMAN
Müze
Bekçisi

O tabloyu
gördükten sonra
hayatları asla
eskiyi gibi olmayacaktı.

Bir mayıs sabahı,
kışbakır
gar manzarası:

Genişlerde
sıcaktan bir gün,
diğerleri gibi bir
ikibitar sabahı.
Biraz; ayrıca harik...
Ve birkaç kaza.

JEAN-MARIE LACLAVETINE
Mavi Sabahlar

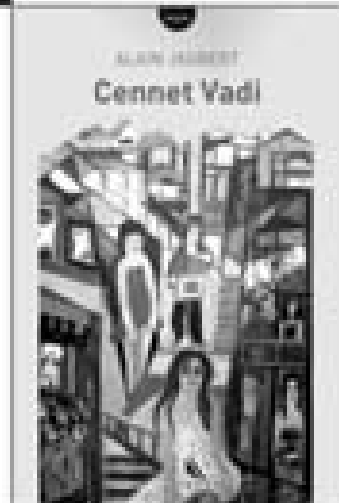

KANAT
KİTAP
yaz seçkisi

Denizrin ve tenin tuttu.

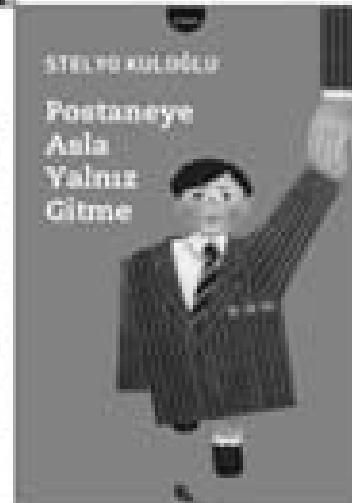
Bir gurye ağlardan
velâyet macera,
anı, içki, yemeli
ve kadın...
Sadece iki kural
söz konusu:
Uyanmak ve
tatlıya
maceraya
girmek.

ALAIN ROBERT
Cennet Yadi

KGB, FBI, Sade...
Mafya, gazeteciler,
aşık... "Julien"ler,
"Kırmızı"lar...
Demokratlar ve
Mavi KGB...
Amerikalı demaslar,
Ben gelirdim...
SOSYALIN yavaş kızılları,
Moskova'nın gidi
yeraltı jehri... İsmi
Postaneye Anla Yalnız Gitme'dir.

STELVIO KULÇULU
Postaneye
Anla
Yalnız
Gitme

KANAT KİTAP

Kâğıttan ateş topları

Hükümet nasıl TOKİ'yi ABD'de "emlak krizi" olarak başlayıp dünyaya finans krizi olarak yayılan yeni badireye karşı bir sigorta olarak görüyorsa, TOKİ de Türkiye'deki emlak sektörünün hareketliliğe kavuşamamasının nedenini 2007'de yasası çıkan mortgage sisteminin bir türlü gerçek anlamda başlayamamasında görüyor. Buna bir de TOKİ'nin arzu ettiği hedef kitleyle arasına giren kimi "demode" sayılan yasaları eklemek gerekiyor. Bir aydır kamuoyuna ve "piyasalar"a ufak ufak alıştırılan iki gelişme, TOKİ'nin önündeki bu iki engelin de yakın zamanda ortadan kaldırılacağını gösteriyor...

İlk gelişme TOKİ'nin -Türkçeye "tut-sat" olarak çevrilen, ama esasında küresel finans piyasalarının bugününe bakıldığında ve birkaç harf-çik ilaveyle rahatlıkla "ölümcül bahis mort(al)ga(u)ge" olarak da görülebilecek, uzaktan duyana sesi hoş gelen davul misali dinlediğimiz- ucuz konut kredisi sisteminin ateşleyicisi olacağı yolunda. 2007 martında mortgage sistemi "tut-sat" namıyla yasal zemine oturtulduğunda, bir yıl kadar beklenip kimin bu sisteme ne kadar dahil olduğu anlaşıldıktan sonra uygulamanın oluşan zeminde yeniden şekillendirileceği öngörülmüştü. Ve o vakit geldi. Konut piyasasının devasa aktörü TOKİ üzerinden oluşturulacak bir ikinci piyasa aracılığıyla tut-sat sistemine yeniden şekil verilmesi gündemde şimdi. Bu, TOKİ'nin yapıp sattığı konutlardan alarak uzun vadeli ve enflasyona endeksli tak-

sitlerle borçlanan "müşterilerin" sisteme olan borçlarının uluslararası piyasalarda menkul değere dönüştürüleceği anlamına geliyor. Bir başka deyişle, bir kez alınan konutlardan ortaya çıkan borcun kendisi uluslararası piyasalarda alışveriş nesnesi haline gelecek. TOKİ'nin bundan beklentisi yeni kaynak yaratmak, ama birbiri üzerine devrilirken geleceği en az garantide, bugünü en kırılgan olanın canını yakan finansal enstrümanlar evrenine on binlerce Türkiyeli aile de yem olarak atılmış olacak. Üstelik, Türkiye'de bu borçların satılacağı ikinci piyasa devlet desteğiyle oluşturulacak. Bir başka deyişle, devlet bir ipotek finansman kuruluşu formüle edecek ve TOKİ'yi de bu kuruluşun yüzde 49 pay sahibi kılacak. Kuruluşun diğer ortakları ise tut-sat kredisi veren banka ve şirketler olacak. Bunların büyük bölümünün de artık uluslararasılaşmış Türkiye bankalarıyla

Türkiye'de bu sektöre girmeye hevesli küresel finans kuruluşları olduğunu hatırlatmakta fayda var.

TOKİ başkanı Erdoğan Bayraktar, TOKİ'nin ortak olacağı bir ipotek finansmanı kuruluşu oluşturma teklifinin SPK Başkanı Turan Erol'dan geldiğini, Dünya Bankası'nın finans kuruluşu IFC'nin Konut Finansmanı Grubu başkanı Micheal Bookstaber'in de bu kuruluş için mali destek, fon ve yabancı fonlarla ilişki sağlama sözü verdiğini söylüyor. Konutun, tıpkı ABD ve Avrupa'da olduğu gibi "ev" olmaktan çıkıp uluslararası piyasalarda dijital bir değere dönüşeceği böyle bir adımın başka ne türden bir işbirliğiyle ortaya çıkması beklenebilirdi ki?

Üçlünün 4 Haziran'da yaptığı toplantıda yeni ipotek finansmanı kuruluşu için belirledikleri çalışma yöntemi kabaca şu aşamalardan oluşacak: TOKİ ve mortgage kredisi veren kuruluşlar, kendi alacaklarını menkülleştirip -kâğıda, bonoya, senede dönüştürüp- bu kuruluş aracılığıyla pazarlayacak. Böylece, özel banka ve mortgage kuruluşlarının mortgage yasasında Hazine garantisi verilmeyen mortgage bonoları devlet güvencesine kavuşturulmuş olacak. IFC de artık menkul değere dönüştürülmüş bu borçların uluslararası finans kuruluşlarına pazarlanması için kapılar açacak.

Herkes bir basamak aşağıya

Monthly Review dergisinin Haziran 2008 sayısında yayınlanan "Subprime Yıkım" başlıklı makalesinde Karl Beitel, bütün o karmaşık yapısıyla konut kredilerinin menkülleştirilmesinin nasıl olup da koca bir kriz yarattığını anlatıyor. Geline noktada krizin sonuçlarını geciktirmek için ABD Merkez Bankası FED, kendisini dünyanın en yüksek notlu borç alanı kılan kimi enstrümanlarını kaybetmeye başlamış durumda. Çünkü sistem, bir yandan konut piyasasını ağızına kadar spekülasyona açarken, diğer yandan kısa vadede edindikleri kârlarla gözleri dönen finans kuruluşlarının üstlendikleri riskleri onları yaşatmaktan başka çaresi olmayan devletin kasasına yıktıkları bir hal almış durumda. En çok da ucuz kredi almak dışında herhangi bir konut edinme şansı olmayan alt ve alt-orta sınıfları içine çeken bu krizin sonuçları, bu sınıfların hemen üstündekileri de vura-çağa benziyor. Krizden sağ salım kurtulacak olanlarsa, mevcut spekülasyondan kısa vadede en çok kâr edenler olacak. Fakat sonuçta, herkes en az bir basamak aşağıya düşmüş olacak. Bu arada konut kredilerine bağlı olarak uluslararası piyasalarda satılan kâğıtlar, yaratacakları dalgalanmayla nişan aldıkları yeri yakan alev makinelerine dönüşecek.

Uzun lafın kısısı, Bayraktar, Erol ve Bookstaber, TOKİ'den konut alıp kira öder gibi ev taksidi ödediklerini zanneden onca orta sınıf aileyi patladı patlayacak denilen bir finansal krizin tam da orta yerine atacaklar. Hedef TOKİ'ye kaynak yaratmak ve memlekete yabancı sermaye getirmek gibi görünse de, son tahlilde bu bedeli ödeyecek olan yine cari

TOKİ başkanı Erdoğan Bayraktar

TOKİ üzerinden oluşturulacak ikinci piyasa aracılığıyla tut-sat sistemine yeniden şekil verilmesi gündemde. Bu, enflasyona endeksli taksitlerle borçlanan "müşterilerin" borçlarının uluslararası piyasalarda menkul değere dönüştürüleceği anlamına geliyor. Bir başka deyişle, finansal enstrümanlar evrenine onbinlerce aile yem olarak atılacak.

açık ve siyasi istikrarsızlık yüzünden üç sıklıkla canı kalmış Merkez Bankası ve onun her gün daha da borçlanan kaynak sağlayıcıları, yani sokaktakiler olacak.

TOKİ'nin müşteri kitlesi

Hükümetin, özelde TOKİ'nin, dışarıdan para bulmak konusundaki bir başka dahiyâne fikri ise yabancılara mülk satışına ilişkin haberler aracılığıyla yeniden vücut buluyor. Malûm olduğu üzere, 2003 yılında 5444 sayılı yasayla Tapu Kanunu'nda kimi değişiklikler yapılmış ve inisiyatif Bakanlar Kurulu'nda olmak kaydıyla yabancıların gayrimenkul satın almalarının önündeki engeller kısmen kaldırılmıştı. Değişiklik, bir merkezî ilçe ve bağlı ilçelerin yüzölçümünün binde 5'ine kadar bölümünün yabancı özel ya da tüzel kişilere satılabileceğini ya da uzun süreli kiralanabileceğini öngörüyor; Bakanlar Kurulu'nu da bir yabancıyı satın alacağı ya da uzun süreli kiralayabileceği arazinin 30 hektara kadar çıkmasına izin vermeye yetkili kılıyordu. Bu iki madde, 2005'te Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi. Gerekçe ise, kabaca, yabancılara mülk satışının sınırlarının yeterince netleştirilmediği, dolayısıyla kolaylıkla esnetilip genişletilebileceğiydi. Yasa, geri çekildikten sonra komisyonlarda görüşülmeye başlandı ve 1 Mayıs 2008 günü, bütün o sokak savaşı görüntüleri arasında Adalet Komisyonu'ndan geçti. Komisyon özetle "Anayasa Mahkemesi niye bu yasa iptal etti, anlamadık, Bakanlar Kurulu memleketi tehlikeye düşürecek boyutlarda ve konumda bir mülkü zaten yabancılara satmaz" diyor, ayrıca binde 5'lik oranı da il ve ilçelerin uygulama ve mevzi imar planı yapılmış yüzölçümlerinin yüzde 10'una çıkartıyordu. Fakat yasanın bu halini Başbakan Erdoğan beğenmedi. AKP grubunda konu tartışılırken birkaç milletvekilinin ses çıkartmaya cüret edip "yahu bu kadar açılmasak" kabilinden itirazlarına, "sınır koyarsak yabancı sermaye buraya niye gelsin?" diyerek sert çıktı. Başbakanın cümlesini hükümetin ekonomi prensi Mehmet Şimşek "kimi ülkelerde araziler yabancılara bedava veriliyor" diyerek tamamladı. Kanunun bugünlerde TBMM gündemine yeniden gelmesi bekleniyor.

Tarım arazilerini de yakın-

dan ilgilendiren bu kanunun TOKİ açısından anlamı ise, yeni bir müşteri kitlesi yaratma fırsatı doğurması. Şöyle ki, TOKİ başkanı Bayraktar, 6 Temmuz'da bir açıklama yaptı ve yabancılara yönelik konut projelerine başlayacaklarını söyledi. Buna göre, TOKİ Çanakkale'den Hatay Körfezi'ne kadarki sahil şeridinde tatil köyü kıvamında konutlar üretmek üzere projeler geliştirecek. Bunun için Maliye Bakanlığı'ndan yirmi dolayında yer istenmiş bile. Bayraktar'ın özetlediği yöntem şöyle: "Yabancılar için yaptırılacak ve içinde her türlü donatının yer alacağı 'villa kent' niteliğindeki konutların proje safhasındayız. Bunlara da önümüzdeki beş-altı ay içinde başlayacağız. Biz, bunların arsalarını özel sektöre vereceğiz. Müteahhitlere 'getirin projenizi, verin teklifinizi' diyeceğiz. Her şey belli olduktan sonra proje başlayacak. Buralarda denize sıfır olan yerler de var, biraz daha içerilerde olan yerler de. Malın fiyatını alıcı belirler. Bakacağız, piyasanın oluşturduğu fiyatlardan onları satacağız. Yabancılara mülk satışından niye korkuluyor ki? İspanya'ya bakın, Yunanistan'a bakın. Bizim yapmak istediğimiz şey de bu. Biz de sahil şeritlerimizde yabancılar için bu tür projeleri hayata geçireceğiz. Bunların da yok satacağına inanıyoruz."

Anlaşılan, yerli orta ve üst sınıfın konut talebini karşılamak TOKİ'nin açlığını gidermiş değil. Şimdi de tabii ki öncelikli olarak Avrupalı muhtemel müşteriler –emekliler ve Avrupa alt-orta sınıfı– için –şu durumda sosyal– konut üretmeye karar verdi. Bugüne kadar yaklaşık 350 bin konut üreten TOKİ'nin yaptığı konutlardan yalnızca üç bini yoksulları, 60 bin kadarı ise muğlak "alt gelir grubu"nu hedef alıyordu. Bir başka deyişle, TOKİ asıl işi olan sosyal konutlardan ancak 63 bin kadar üretti, onları finanse etmek içinse piyasadan konut edinmek konusunda daha çok şanslı olan orta sınıfa 290 bin kadar konut inşa etti. Şimdi gene "kaynak sıkıntım var" diyor. Bunu gidermek içinse hem orta ve alt sınıfların kendisinden konut olarak üstlendikleri borçları satacak, hem de Avrupalı müşterilerine binlerce konut daha üretecek. Bilen varsa söylesin, TOKİ bu kadar konutu, bu kadar kaynağı ne yapacak?

Ayşe Çavdar

doxa

mekân tasarım eleştirisi

SAYI 6

Temmuz 2008

Norgunk Yayıncılık

Şehit Erdoğan İban Sokak C/8 Akatlar / İstanbul
T. 0212 351 48 38 / F. 0212 227 71 94
www.norgunk.com / doxa@norgunk.com

n

NEO-LİBERALİZMİN SİCİLİ VE TÜRKİYELİ LİBERALLER

Darbeciliğe karşı olmak için solcu olmak gerekmiyor. Ama demokrat olmak için darbeciliğe karşı olmak yetmiyor. Neo-liberalizmin politikalarına taraftar olmak bir yana, "tarafsız" kalarak demokrasiye taraf olunabilir mi? Almanya'nın sabık başbakanı sosyal demokrat Schröder bile, "serbest piyasa ekonomisi demokrasiyi tehdit ediyor" demişti giderayak. Türkiye'nin liberallerinden buna benzer bir laf duyulmuş değil. Onlara göre demokrasiyle neo-liberalizm arasında bir çelişki yok. Dahası, neo-liberalizm demokrasinin ayrılmaz parçası. Son otuz yılda yaşananlar bunun aksini defalarca kanıtladığı halde, nasıl oluyor da, Türkiyeli liberaller piyasacılığı elden bırakmadan demokrasi havariliğine soyunabiliyor? Cehalet mi demeli, ideolojik körlük mü? Öyle ya da böyle, sahip oldukları medya gücüyle olguları çarpıtabiliyorlar. Gelin bir onların dediklerine, bir de hakikatlere bakalım.

İskenderun'da yoksul kadınlar, boş bir araziye bırakılan kömür tozlarını topluyor

Liberaler kimden taraf?

“Uzlaşmak, ancak tarihin dışına itilmişler, baskı ve özgürlük arasında niteliksel bir fark olduğunu gördükleri zaman bir anlam kazanır. Onlar için özgürlük temiz suya ulaşabilmek, evlerinde elektrik kullanabilmek, makûl bir evde yaşayabilmek, iyi bir işe sahip olmak, çocuklarını okula gönderebilmek, sağlık hizmetlerine ulaşabilmek olarak tercüme edilebilir. Tüm bu insanların yaşam niteliği düzelmemiş ve gelişmemişse, bu değişimin ne anlamı var ki? Bunlar olmamışsa, verdiğimiz oy nafi edirdi.”

Bu sözlerin sahibi, Güney Afrikalı özgürlük savaşçısı Rahip Desmond Tutu; tarih 2001. Yani, ANC'nin (Afrika Ulusal Kongresi) Güney Afrika'da demokratik seçimlerle iktidarı devraldığı 1994'ten yedi sene sonra. Tutu'ya bu sözlerin söylenen tabloya bir göz atmakta fayda var. Demokrasiye geçişi takip eden on sene içinde bir milyon siyahî Güney Afrikalı tarlalarından sürüldü, kentler etrafındaki barakalarda sefil şartlarda yaşayan insanların sayısı yüzde 50 arttı. Ülkenin 35 milyon siyahî vatandaşından sadece 5 bininin yıllık geliri 60 bin dolar ve üzerine ulaşabilirken, totaliter rejim sırasında göğeren beyaz zenginler arasında 60 bin dolar barajını

Liberal yazarların Güney Afrika'yı demokratik devrimin bir örneği, günümüz Bolivya'sını da totaliterliğe meyleden bir rejim olarak lanse edişlerine bakıldığında, son otuz senenin ekonomipolitiğiyle ilgili bir cehaletle karşı karşıya olduğumuz anlaşılıyor.

Rahip Desmond Tutu, geçen yılın 10 Aralık'ında, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin imzalanışının yıldönümü için düzenlenen bir toplantıda.

gerçeklikle uzlaşmaya karar veremeleri'nin değil, ekonomik liberalizmin stratejilerinin ürünüydü.

ANC, demokrasi pazarlığı başladığında, giderek çetrefilleşen dünya neo-liberal müdahale ağı konusunda deneyime sahip değildi. "Make Democracy Work" (Demokrasiyi İşlevsel Kıl) üyesi Vishnu Padayachee gibi tecrübeli ekonomistler ise, pazarlık sürecinden, beyazların Ulusal Partisi'nin lideri De Klerk tarafından ustalıkla ekarte edildi. Pazarlıklar sürerken ANC'nin önde gelen isimleri tehdit edilmeye, öldürülmeye, kasabalar yakılıp yıkılmaya devam ediyordu. Böylece, aktivistler dahil herkesin dikkati ekonomideki yapısal değişikliklerden uzak tutuldu. Ekonominin ciddi bir reforma ihtiyacı olduğu izlenimini vermek için beyazların elinde bulunan borsada bir kriz tetiklenirken, beyazların, paralarını offshore bankalara transfer etmelerine dünya ekonomi kamuoyundan bir tepki gelmedi. ANC, pazarlıktan çıkarken görünürde birkaç ödün vermişti. Bu ödümler, belirmekte olan Washington Mutabakatı'nın ana ilkelerinden biri olan Merkez Bankası'nın özerkleştirilmesi, ANC tarafından tam olarak idrak edilemeyen GATT'ın (Ticaret ve Gümrük Tarifeleri genel Antlaşması) imzalanması ve apartheid rejiminden katmerlenerek devralınan tüm borçlar yüzünden ekonominin IMF ve Dünya Bankası vesayetine verilmesiydi. Pazarlıklardan birkaç ay sonra ANC iktidar olmasına rağmen muktedir olamadığını fark etti, ancak iş isten geçmişti. Mandela'nın halkına söz verdiği "Özgürlük Beratı"ndaki hiçbir paylaşım ilkesi gerçekleştirilemediği için, ANC'nin özünü temsil eden Berat'ın yıl dönümlerine çoğu siyahî Güney

Afrikalı rağbet etmezken, demokrasi savaşının sergilendiği müzeler Batılı turistlerle dolup taşıyor.

Bir toplum neo-liberalizmle tanışıyor
1985 yılında Bolivya'da yaklaşık yirmi sene süren cunta rejimlerinin ardından demokrasiye geçiş babında seçim rüzgârları esiyordu. Ülkede bir sene önce Reagan hükümetinin desteklediği bir saldırı sonucu koka bitkisi tarlaları yakılmış ve tarımdan beslenen büyük bir nüfusun geçim kaynakları kurutulmuş, enflasyon yüzde 14 bin gibi abes bir rakama ulaşmıştı. Seçime iki aday katıldı: Diktatör Hugo Banzer ve Bolivya'nın doğal kaynaklarını halk için kullanma sözü veren eski başkan Victor Paz Estenssorro. Banzer seçimin akabinde zaferini ilan etse de, birbirine çok yakın oy alan iki adaydan hangisinin hükümete yer alacağına Bolivya kongresi karar verecekti ve kapalı kapılar ardında at pazarlığına gayet uygun bir ortam hasıl oldu. Pazarlığın tarafları arasında birkaç isim ön plana çıkıyordu: Paz'ın olası hükümetine gayriresmî bir şekilde danışmanlık eden, Hayek ve Friedman tarafından 1970'lerden beri tüm dünyaya empoze edilen "laissez-faire" (bırakınız yapınlar) tarzı ekonomik liberalizmi savunan Harvardlı ekonomist Jeffrey Sachs, kongrenin yeni üyelerinden ve 1985 yılı itibarıyla ülkenin en büyük ikinci maden şirketine sahip Gonzalez Sanchez de Lozada, halk arasındaki isimle "Goni" ve ülkenin müstakbel planlama bakanı Guillermo Bedregal.

Paz, solcu değildi, ancak halkı adına malî bir devrim yapacağını söylüyordu. Yukarıda adı geçen şahsiyetler Paz yanlısı bir kampanya yürütürken, halk da Paz'ın silah tehdidi barındırmayan tavrına sempati duydu. Nihayetinde Paz hükümet kurma görevini üstlendi. On dan beklenen daha eşitlikçi bir ekonomi ve ulusal kaynakların adilane dağılımıydı. Takip eden üç ay içerisinde kamuya kapalı bir planlama süreci gerçekleşti. Kurulan komitenin üyelerinden biri

Tarsus'ta 40 YTL'lik gıda paketi için 20 bin kişi başvuruda bulunmuştu

Diyarbakır garında, fındık toplamak için batıya gitmek isteyen mevsimlik işçiler

olan Frenando Prado "halk ne planladığımızı öğrenince üzerimize yürüyecek!" diyerek korkusunu dile getirdi. Jeffrey Sachs'ın önderliğinde enflasyonu düşürerek ülkeyi ulusaşırı sermayeye açmaya çalışacak kapsamlı neo-liberal paket tedricen uygulanırsa ciddi bir toplumsal başkaldırıya sebep olabilirdi. "Hepsini aynı anda boca edelim ve bir şok terapi geçkeleştirelim" diye karar alındı. 21060 numaralı paket, tam 220 yasayı aynı anda Meclis'e sunarak büyük çoğunlukla kabul edildi: Tarım sübvansiyonları tamamen kesildi, fiyatlar üzerindeki denetim kaldırıldı, petrol fiyatlarına yüzde 300 zam yapıldı, ücretler en azından bir seneliğine donduruldu ve devletin elinde bulunan tüm işletmelerin ödenekleri kesilerek özelleştirmenin yolu açıldı. Evet, iki yıl içinde enflasyon makûl oranlara çekildi ve "yabancı sermaye gelmeyecek" vehminden söz edilmez oldu. Peki ya Bolivyalılara ne oldu?

Programın uygulanmaya başlandığı 1985'ten itibaren ücretler yüzde 70 oranında değer kaybederken, Bolivyalı köylülerin gelirleri senede 140 dolara kadar geriledi. 1988'e gelindiğinde sigortalı Bolivyalıların yüzde 68'i sosyal güvencelerini kaybetmiş, işçilerin çoğu artık özelleştirilen sektörlerde sigortasız çalışmaya mahkûm edilmişlerdi. Böylece Bolivya halkı "liberal demokrasiyi" tatmış oldu.

Liberal cehalet ve "Şok Doktrini"

Türkiye'de iki odak arasında korakor bir iktidar mücadelesi yaşanıyor. Vesayet rejimine ve onun araçlarından biri olan darbeciliğe karşı olmak için illâ da sol düşüncüyü benimsemek gerekmiyor. Ancak, liberaller ve ulusalcılar arasında süregiden kapışmayı, liberallerin kazanacağı bir zaferle demokrasinin tesis edileceği umuduna indirgemek sadece sol düşünceden bihaber olmak değil, günümüz dünyasında neo-liberalizmin genişleme stratejilerininin demokrasi doğurduğu yanılsamasına kapılmak mânâsına da geliyor. Özellikle çeşitli liberal yazarların neo-liberalizmin bir küfür olarak kullanılmasından duyduğu rahatsızlığa, Halil Berktaş'ın dile getirdiği "Marx'tan önce liberaller vardı" tarzın-

daki açıklamalara ya da Güney Afrika'yı demokratik devrimin bir örneği, günümüz Bolivya'sını da totaliterliğe meyleden bir rejim olarak lanse edişlerine bakıldığında, son otuz senenin ekonomipolitiğiyle ilgili bir cehaletle karşı karşıya olduğumuz anlaşılıyor. Türkiye'nin genel olarak neo-liberal adaletsizliğin neresine düştüğüne, özel olarak da bu bağlamda şu anda olagelen iktidar çatışmasının ne mânâyâ geldiğine bakmadan önce, neo-liberal demokrasi havariliğinin sorgulanması elzem gözüküyor.

Yazının başında verdiğimiz iki örnek, Naomi Klein'in henüz Türkçeye çevrilmemiş olan ve zamanımızın en önemli neo-liberalizm eleştirilerinden biri addedilen "The Shock Doctrine" (Şok Doktrini) adlı kitabından. Liberaller mazur görsün, sadece Klein değil, David Harvey, Neil Smith, Samir Amin, Mike Davis ve daha nice sol düşünürün neo-liberalizmi eleştirirken ortaya koydukları tablo genel anlamıyla küfür mânâsı içeriyor. Bu düşünürlerin ortak özellikleri, somut verilerle neo-liberalizmin özünde ne denli anti-demokratik bir ideoloji ve siyaset biçimi olduğunu ortaya koymaları.

Neo-liberalizmin babası, Nobel ödüllü ekonomist Milton Friedman'a göre, "sadece fiilî ve muhtemel bir kriz deği-

Liberaller ve ulusalcılar arasında süregiden kapışmayı, liberallerin kazanacağı bir zaferle demokrasinin tesis edileceği umuduna indirgemek sadece sol düşünceden bihaber olmak değil, günümüz dünyasında neoliberalizmin genişleme stratejilerininin demokrasi doğurduğu yanılsamasına kapılmak mânâsına da geliyor.

şim yaratır; bizim aslı vazifemiz ise varolan politikalarla bir alternatif geliştirip onları siyaseten imkânsız gibi gözüken kaçınılmaz olana kadar canlı ve el altında tutmaktır." 1970'lerin başlarında yazılan bu satırların tam olarak ne mânâyâ geldiğini anlamak için, Friedman'ın sadece Adam Smith'in yılmaz takipçisi olmakla kalmayıp Şili diktatörü Pinochet'e başkanşınanlık hizmeti vererek söylediklerini pratiğe dönüştürdüğünü de hatırlamak gerekir. Çoğumuz Pinochet ve akıl hocası Friedman'ı işkenceler ve katliamlarla hatırlıyoruz. Friedman'ın Pinochet'yle el ele attığı "liberal olta"dan çıkan en büyük balık ise, demokrasi ve ekonomik haklar arasındaki bağların kopmasıydı. Naomi Klein'in dediği gibi, Friedman ekolünün hazırladığı topyekûn liberalizm planı için bir krize, halkın karşı çıkamayacağı kadar takatten düşeceği bir şoka ihtiyaç vardı. Cunta rejimini destekleyip semirterek de o krizi biz-zat yarattılar, yani üç aşamalı bir şok terapisi uyguladılar. İlk şok, 1970'den beri iktidarda olan sosyalist Allende hükümetine karşı darbenin gerçekleştirilmesiydi. İkinci şok muhalifleri vurdu, işkence yoluyla pasifize edildiler. Ve yıllar sonra Friedman'ı "kriz sonrası liberal hamleler dokuz ay içinde atılmalı" dedi-rtcecek kadar deneyimli kılacak ekono-

Bolivya'da suyun özelleştirilmesine karşı düzenlenen gösterilerden

Başbüyük mahallesi halkı, TOKİ projesine karşı polisle çatıştı

Emek Platformu'na bağlı konfederasyonların işçileri SSGSS karşıtı eylemde

yüzde 17'siyle karnını doyurmakla kalmayıp ulaşım masraflarını da karşılıyabiliyordu.

Neo-liberal müdahalecilik ve Adam Smith geleneğinin yeniden tezahürü böylesine gaddar bir deneyle başladı ve akabinde benzer deneyler özellikle Güney Amerika'da defalarca vuku buldu. Fakat "şok terapi", uygulandığı ölçüde yeni veçheler kazanmaktan ve yeni yöntemler üretmekten de geri durmadı. Örneğin doğal afetler de acı reçetenin uygulanması için birer fırsat olarak değerlendirildi. 2004'te Sri Lanka'da yaşanan tsunami felaketinin ardından gündeme gelen ekonomik paketle birlikte köyleri tarumar olmuş milyonlarca balıkçı köyünün topraklarına el konularak beş yıldızlı turizm havzaları oluşturulurken, 2005'te ABD'nin güneyindeki en yoksul nüfusu vuran Katrina kasırgasının ardından yoksul siyahların barındığı sosyal konutların hepsi lüks rezidanslara yer açmak için yıkıldı, devlet liselelerinin büyük çoğunluğu özelleştirildi. Friedman'ın hayattayken önyak olduğu bu plana Cumhuriyetçi Parti'den Richard Baker "En sonunda devlet okullarından kurtulduk. Bu işi biz beceremedik, ama Tanrı bize el verdi" diyebilecek kadar pervasızdı. New Orleanslı bir annenin dile getirdiği gibi, karşılarındaki güç "cahil değil, şeytanıydı".

11 Eylül'ün gerek Ortadoğu'da arkaik bir şok terapiye, gerekse ABD içinde güvenlik ve gözetim şirketlerinin serpilmesiyle kendi halkına getirdiği yüklerle ileri yetkinlikte bir şok terapisine mükemmel bir örnek teşkil ettiğini söylemek yanlış olmaz. Nitekim neo-liberal şok yaratmanın bir diğer önemli yöntemi de ekonomik kriz yaratmaktan geçiyordu, ki bu Friedman ekolünün otuz sene zarfında nakış gibi işleyerek kurumsal altyapısını serpiltip yarattığı dahiyane bir hamle idi. Güney Afrika'da, Latin Amerika'da, Doğu Avrupa'da, Güneydoğu Asya'da yürütülen kriz politikaları, yaratılan şok terapilerinin akabinde liberal paketlerin cebren kabul ettirilmesine neden oldu. Kriz sırasında dut yemiş bülbüle dönen muhalefetler işe aydıdığına, ekonominin devir teslim töreni çoktan gerçekleşmişti.

Sayıştay ve Meclis denetiminden muaf üst kurullar pıtrak gibi türemeye başladı: Telekomünikasyon, Enerji, Şeker, Sermaye Piyasası, Rekabet, Sigorta, Tütün, Endüstri Bölgeleri gibi bağımsız idari otoriteler, ulusaşırı sermayenin operatörleri olarak yerel sermayenin neo-liberalizme eklemleme sürecine ivme kazandırdılar. Bugün süregiden hesaplaşmanın taraflarının bu yeni paylaşım sürecinin doğası konusunda mutabık oldukları görülüyor.

Türkiye'nin şok terapisi

Türkiye de şok terapilerinden payına düşeni ziyadesiyle alıyor. Bu açıdan 24 Ocak kararları akabinde gerçekleşen darbe ve 12 Eylül işkence rejimi, gaddar şok tedavisinin en sıradan örneklerinden biri. Ancak ülkemizin kemale ermiş şok terapisi, 2001 krizinin akabinde Kemal Derviş önderliğinde, Dünya Bankası ve IMF dayatmasıyla "15 günde 15 yasa" şiarıyla gerçekleşti. Sadece KİT'lerin değil, Türkiye'de yaşayan herhangi bir insanın gündelik hayatına dair tüm alanların özelleştirilmesinin ivme kazandığı bu etkili şok terapisine, başta Ecevit olmak üzere, zamanın koalisyonu ayak diremeye çalıştı, ancak siyasal formasyonları ve ufuksuzlukları nedeniyle meselenin özünü halkla paylaşıp tabana indiremediler, sırtlarının yere getirilmesi kolay oldu. Bırakın toplumdan, Sayıştay ve Meclis denetiminden de muaf üst kurullar pıtrak gibi türemeye başladı: Telekomünikasyon, Enerji, Şeker, Sermaye Piyasası, Rekabet, Sigorta, Tütün, Endüstri Bölgeleri gibi bağımsız idari otoriteler, ulusaşırı sermayenin operatörleri olarak yerel sermayenin neo-liberalizme eklemleme sürecine ivme kazandırdılar. Bugün süregiden hesaplaşmanın taraflarının bu yeni paylaşım sürecinin doğası konusunda mutabık oldukları görülüyor. Ancak, demokrasi savunuculuğunu konjonktürle sınırlı sayan çoğu yazarın AKP'nin neo-liberal politikalara hızla eklemeliğine getirilen başka bir noktadan eleştiriye açıkça yanlış yorumlamalarının ardında, darbe ve Ergenekon gibi yapılanmaların karşısında konum alışlarından doğan bir göz kamaşması var gibi görünüyor. Bu minvalde kalem oynatırken, AKP'nin toplumun sosyal ve ekonomik haklarına yönelttiği şok dalgalarına karşı üretilen eleştiriye "kaba solculuk" olarak mahkûm edebiliyorlar. Bu anlayışı, "Darbe Günlükleri"ni Nöktâ'da yayınlayarak çok değerli bir kamusal hizmet yapan Alper Görmüş şöyle özetliyor: "Solcular cuntaya karşı tavır almıyorlar, iki iktidar odağını aynı kefeye koyuyorlar ve AKP'yi bir seçim sonra defedebilecekken, ordunun göstereceği şiddetin boynutlarını fark edemiyorlar."

Ordunun şiddetinin ne olduğunu sol çok iyi biliyor. Ayrıca, sol düşünce doğası gereği cuntalara karşıdır. Ama yalnızca böyle bir karşıtlıkla yetinemez. Öte yandan, neo-liberallerin ordu şiddetine karşı demokratik mücadele verdiklerini iddia etmek en hafif tabirle naifliktir.

Dönelim Bolivya'ya...1985'te, Paz'ın yürürlüğe soktuğu ve krizden kaynaklanan şok yasaları seçilmiş bir hükümet tarafından gerçekleştirilse halk arasında büyük bir vaveylaya neden olacağı aşîkardı. Nitekim ekonomik cendere işlemeye başladığı anda, başta sendikalar olmak üzere Bolivya halkı sokaklara döküldü. Paz, demokrasiye bağlılığını sokağa çıkma yasağı ilan ederek, sendika merkezlerini basarak, bir üniversite ve radyo istasyonuyla birçok fabrikayı polis ablukasına alarak gösterdi. Yetmedi, muhalefeti örgütleyebilecek 200 sendikacı ve sivil lider bir uçağa konularak Amazon'un derinliklerindeki bir hapisaneyeye gönderildi. Bugün liberal bir demokrasi rejimi altında yaşayan Güney Afrika köylüleri, toprak reformundan mahrum kaldıkları için başkaldırıyor ve kurbanlık koyun gibi öldürülüyor. Neo-liberalizmin gündelik hayat üzerindeki iktisadî tahakkümünü, hükümetlerin elindeki "şiddet kullanma" tekeli devreye sokarak derinleştireceğini tahmin etmek için âlim olmaya gerek yok. 1 Mayıs'ta şahit olduğumuz şiddet, sadece AKP'nin demokrat olmadığını göstermez. Neo-liberal bir demokrasi içinde siyaset dışına itilen ekonomik tartışma alanlarının AKP'nin şiddete olan eğilimini artırdığına da işaret eder. Emlâk rantına bel bağlayan, ikincil piyasalar aracılığıyla dünya emlâk krizine eklemelenen hükümetin şiddet eğilimini binlerce polis eşliğinde Mamak ve Başbüyük gibi mahallelerde ya da gerek ulusal, gerek ulusaşırı maden ve çimento şirketlerinin topraklarına ettiklerine başkaldıran köylü hareketlerine karşı uygulamalarında görüyoruz. "Seçimle gelen seçimle gider" şiarı ise, neo-liberal düzene entegrasyonun getirdiği yapısal değişiklikler göz önüne alındığında bir başka cehalete işaret ediyor. Bir örnekle söylemek gerekirse, sizden dört seneliğine temsil yetkisi almış bir hükümetin su kaynaklarınızı 49 seneliği-

Tipik bir Millî Güvenlik Kurulu toplantısı: Ekonomi politikaları söz konusu olduğunda taraflar arasında uyuşmazlık görülüyor

ne küresel sermayeye devretmesi demokratik tahayyülümüz içinde midir? Su özelleştirmesinin sadece tarım nüfusunu ablukaya alarak değil, maden şirketleriyle ele ele vererek suyun kullanım şeklini de topyekûn değiştirdiğini ve ancak çok örgütlü bir toplumsal itaatsizlikle geri döndürülebilecek bir süreci başlattığını Hindistan ve Bolivya'dan bildiğimiz halde, buna karşı çıkmayı AKP'nin vesayet rejiminin gazabından kurtulmasına kadar ötelemeli miyiz?

Ertuğrul Kürkçü, Birgün'e verdiği demeçte "tüm bu olanlardan Ayşe Teyze'nin bir kazancı yok" derken tam da bu duruma işaret ediyor. 12 Eylül'de başlayan neo-liberal darbe, 2001'den beri gündelik hayatın her köşesine yayılarak ve şiddetini artırarak sürüyor. Bu darbeye sadece orduya karşı çıkarak muhalefet etmek, hiç de demokrat bir tutum gibi gözüküyor. Peki tüm bu paylaşım savaşının ortasında kalıveren Ayşe Teyze'nin -AKP'ye oy vermiş ya da vermemiş olsun- geleceği hakkında ne söyleyebiliriz?

Bir tarım çalışanı olarak Ayşe Teyze
2008 nisanındaki Millî Güvenlik Kurulu'nda gündeme getirilen konulardan biri de tarım meselesiydi. Bu durumun "millî güvenlik"i ilgilendiren kısmı ise, tüm dünyada başgösteren gıda krizi ve etrafında yaratılan spekülasyonlardı. Kriz, tarım ekonomisi konusunda çalışan pek çok ciddi ekonomistin yanısıra, hükümetlerin ve orduların daha az ciddiye aldıkları tarım aktivistleri tarafından da çok önceden beri öngörülüyordu. Türkiye'nin imza attığı Uruguay Round'u, DTÖ Anlaşmaları gibi küresel, AB Ortak Tarım Politikası gibi kıtasal anlaşmalar ve bunlarla kendi tarım sektörünü uyumlandırmak üzere çıkardığı kanunlar krizin yapıtaşları oldu. Kaba bir özetle, Uruguay Round'u ve DTÖ Anlaşmaları uluslararası rekabette gelişmekte olan ülkeler aleyhine bir ithalat-ihracat dengesi kuruyor, pek çoğu gıda anlamında kendine yetebilecek bu ülkeleri başta tahıllar olmak üzere stratejik ürünlerin ithalatçısı kılıyor, bu yeni bağlamdan doğan "adil ticaret" ise, başta ABD olmak üzere, kendi uluslararası şirketlerini tarım-ticaret

yollarında kayıran gelişmiş ülkeleri besliyordu. Avrupa Ortak Tarım Politikası ise tarımın çalışan nüfus içindeki payının yüzde 40'lardan 10'lara düşürülmesini öngörüyordu. Ayşe Teyze ve ailesi, 5 milyon kader ortağıyla beraber 2001'den beri tarım sektöründen tasfiye edildi bile. Anlaşılan, bu siyasetin yaratacağı yeni yoksulların ve işsizlerin "ulusal güvenlik" açısından hiçbir önemi yoktu. Gıda krizi, çoğunluğu AKP yönetimi esnasında çıkarılmış yerel yasalarla da Türkçeleştirildi. Türkiye'de tarım sektörünün taşıyıcısı durumundaki Ayşe Teyzelerin küçük işletmelerinin ortadan kaldırılmasına zemin hazırlayan yasalar bir tek kez bile "köy" ya da "köylü" sözcüklerine yer vermezken, destekleri kesilen üreticiyi canı pahasına üretim yapmaya zorlayan 5488 sayılı Tarım Kanunu 18 Nisan 2006'da çıkarılırken, Millî Güvenlik Kurulu'nun gerek asker, gerek sivil üyeleri, stratejik ve toplumsal huzuru bu kadar yakından ilgilendiren bir konuda sessiz kaldılar. Aynı yılın 31 Ekim'inde TBMM'den geçen Tohumculuk Kanunu, Türkiye'li çiftçiyi Monsanto, Pioneer gibi uluslararası şirketlere mahkûm statüsünde birer müşteriye dönüştürürken üniformalılar da, üniformasızlar da ağızlarını açmadı. Şeker Kanunu, Tütün Yasası, kooperatifleri birer şirkete dönüştüren Kooperatif Kanunu çıkarken de büyük bir sessizlik hâkimdi. Şu anda TBMM gündeminde olan, tarım arazilerinin uluslararası şirketlere satılmasını sağlayacak Tapu Kanunu'nda Değişiklik Yasası'nın da benzer bir suskunlukla karşılanması şaşırtıcı olmayacak. Bu noktada "çevre" (AKP) ile "merkez" (asker-sivil bürokrasi) ve onların sözcülüğünü yaptıkları sermaye grupları tam bir işbirliği içinde.

Hava bedava, su parayla

Su, yeni uluslararası ortamın en paylaşılmaayan stratejik varlıklarından biri. Türkiye'nin IMF ve Dünya Bankası'yla yaptığı anlaşmalar doğrultusunda, bu kuruluşlardan aldığı direktif niteliğindeki tavsiyeler de daha '80'li yılların ortalarından bu yana su kaynaklarının özelleştirilmesini öngörüyor. 1986 tarihli Drenaj ve Tarla İçi Geliştirme Projesi ve 1998 tarihli Sulama Yönetimi ve Yatı-

Tohumculuk Kanunu, Türkiye'li çiftçiyi Monsanto, Pioneer gibi uluslararası şirketlere mahkûm ederken üniformalılar da, üniformasızlar da ağızlarını açmadı. Şeker Kanunu, Tütün Kanunu, kooperatifleri birer şirkete dönüştüren Kooperatif Kanunu çıkarken de büyük bir sessizlik hâkimdi. Şu anda TBMM gündeminde olan, tarım arazilerinin uluslararası şirketlere satılmasını sağlayacak Tapu Kanunu'nda Değişiklik Yasası'nın da benzer bir suskunlukla karşılanması şaşırtıcı olmayacak. Bu noktada "çevre" ile "merkez" ve onların sözcülüğünü sermaye grupları tam bir işbirliği içinde.

rımlarında Katılımcı Özelleştirme Projesi ise su kaynaklarının özelleştirilmesi yönünde atılan ilk adımlar. Bu iki projenin üretilme ve hayata geçirilmeleri yolundaki ilk adımların AKP'yle doğrudan bir ilgisi yok. Ancak özelleştirme siyasetinin tutkulu bir uygulayıcısı olan AKP'nin su özelleştirmeleri konusundaki girişimlerine, henüz MGK'dan vatan-daşların en temel hakkından biri olan suya erişimin engellenmesi babında bir eleştiri ya da kaygı belirtir cümle gelmedi. 2009'da Türkiye'de yapılacak 5. Dünya Su Forumu'nun ardından su kaynaklarının özelleştirilmesine hız verileceği anlaşıyor. Çünkü bugüne kadar Su Forumu'nun yapıldığı her ülke dersini iyice öğrendiğini uygulamalarıyla göstermiş. Öte yandan, örneğin Paris Belediyesi, su hizmetlerinin üstelik Vivendi ve Suez gibi Fransa merkezli uluslararası şirketlerce özelleştirilmiş olmasından şehrin yarar değil, zarar gördüğü gerekçesiyle yine 2009 yılında özelleştirmeye temel olan sözleşmeleri uzatmaya çağını beyan edip kaynakların "yeniden belediyeleştirilmesi" sürecine girmişken, kimse AKP hükümetine "ya bir durum" demiyor. Hükümetin 14 nehrin özelleştirilmesinden beklediği 3.2 milyar dolar, bir tarafında Irak, Suriye, öte yanında İsrail gibi suyla başı deritte üç belalı komşusu olan Türkiye'nin stratejik beklentilerine ne kadar karşılık gelir, bilinmez. Bilinmeyen bir başka şey ise, her ekonomik krizin ardından hız verilen özelleştirme uygulamalarından en çok pay alan OYAK'ın hangi konsorsiyumlar ve ortaklıklarla su özelleştirmesinden ne büyüklükte bir pay alacağı. Her halükârda, gerek tarım çalışanı gerekse bir şehirli olarak Ayşe teyzelerin hepsinin faturalarının katmerleneceği aşikâr.

Ayşe Teyze'nin enerjisi

Ayşe Teyze'nin dört kişilik ailesinin elektrik faturası bu yıl aylık 80-100 lira arasında seyredecek. AKP, EPDK (Enerji Piyasası Denetleme kurulu) kadrolarını büyük ölçüde kendine devşirdikten sonra, elektrik üretiminde ithalattan santrallere, dağıtımdan yenilenebilir enerjinin lisans dağıtımına kadar her aşamada özelleştirmelere hız verdi. Uzun

erimli antlaşmaların tazelenmesi, hatta ithalat sözleşmelerinin kamu zararına özel şirketlere aktarılmasıyla ülke üretiminin yüzde 52'si ithal doğalgaza bağımlı hale getirilirdi. Kilowatı 1-3 cent'e elektrik üreten kamu santralleri özelleştirilirken, özel firmalara satın alacakları ve inşa edecekleri santrallerde üretecekleri elektriğe 15 cent'e kadar alım garantisi taahhüt edildi. OYAK, bankacılık ve sigortacılık gibi sektörlerin dalgalı sularından çekilirken, tıpkı Sabancı gibi "yerleşik" ya da Çalık gibi AKP'nin semirtmekte olduğu sermaye odaklarıyla beraber enerji sekörüne yöneldi. Türkiye halihazırda ihtiyacının üç katı yenilenebilir enerji potansiyeline sahipken, özelleştirmeler sonrası çatışmanın tüm tarafları Kazakistan şirketlerinden AB'nin enerji devlerine kadar uluslararası şirketlerle sırt sırta vererek Ayşe Teyze'nin kamurunu büyümek için elinden geleni ardına koymamaya devam ediyor.

Ayşe Teyze'nin evi kimin derdi?

TOKİ'nin küresel emlak spekülasyonuna AKP taraftarı şirketlere öncelik tanıyarak nasıl müdahil olduğunu birkaç sayıdır anlatmaya çalışıyoruz. David Harvey'in birçok kez işaret ettiği gibi, en azından son 200 senedir, spekülasyon sermaye ne zaman artı-değer üretse, ekonominin inşaat sektörüne ve zaman kentsel yatırımlara devredilmesi yoluyla çalışan sınıfları yerinden edip kentsel rant üzerinden emlak balonunu ve kredi piyasalarını şişirmeye yöneliyor. AKP bu anlamda ABD'de 4 trilyon dolarlık krize ve yoksul sınıfların bankalara sittin sene borçlanmasıyla neden olan mortgage-vari yatırımlarına ilkin TOKİ'yi kullanarak devlet eliyle müdahil oldu. Hükümet, kiracılara ve Türkiye'nin kendine has mülkiyet politikaları içinde tapu sahibi olamayan tüm çalışanlarına hiçbir ev vaat etmeden, küresel sermayeye parçalı mülkiyet ilişkisinden muaf büyük kent arazileri sunmak için milyonlarca insanı yerinden etmeye çalışıyor. Yeri geldiğinde hukuk dışı davranmaktan da kaçınmayarak, Sapanbağları gibi imar planları, tapuları ellerinde olan mahallelerin karşısına kentsel dönüşüm planlarıyla çıkıp Ayşe Teyze'nin evini başına yıkmaya çalışıyor. Birçok lüks rezidans ve özel üniversite, kamu arazisi üzerinde, orman alanlarını talan ederek yükselirken, tüm terör, hırsızlık ve kamu mallarının haksız kullanımı söylemi, çalışanların mahalleleri üzerinde yıkım kâbusuna evriliyor. Cumhuriyetin elit ailelerinin evinde temizlik yaparak kazandıkları paralarla evlerini inşa eden Ayşe Teyzelerin evleri AKP öncülüğünde yıkılıyor. Kentsel Dönüşüm Yasa Tasarısı'ndan alıntılalım: "Belirlenen alan sınırları içerisindeki tüm taşınmazlar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce mevzuata uygun olarak yapılmış ve onaylanmış herhangi bir ölçek ve türdeki imar planı kapsamında kalsalar dahi, bu Kanuna göre yapılacak plan hükümlerine tâbi olur." Şunu demeye getiriyorlar: "Biz hangi evi istersek onu yıkmaya yetkisini kendimize veriyoruz!"

"Taraf olmak" kavramının kapsamını enine boyunda tartışmakta yarar var. Ayşe Teyzelerin kolektif haklarının geleceğin güneşli demokratik günlerine ötelemeden an be an nasıl savunabiliriz? Neoliberal politikalar karşısında "tarafsız" kalarak demokrasiye "taraf" olunabilir mi?

Kamu üniversitelerinin, camilerin, tapulu evlerin bulunduğu mahallelerin yıkım hakkını hükümete ve yerel yönetimlere devredecek yasa tasarısı Meclis'te beklerken, kapsamın tek istisnasının askerî alanların bir bölümünün olması akılda soru işaretleri bırakıyor. OYAK, çevreye en zararlı, en kirli sektörlerden biri olan çimentoda dünya ikinciliğini yakalayan Türkiye'de sektöre hâkim olmaya çalışıyor. TOKİ başkanı Erdoğan Bayraktar ise, çimento sektöründeki şişirilmiş fiyatlardan yakınlıkla ülkenin en büyük çimento üreticisi ordu ve AKP arasında emlak sektöründe süregiden, ancak Ayşe Teyze'yi ipelemeden mücadelenin ipuçlarını veriyor. Gerek AKP yandaş şirketlerin, gerekse OYAK'ın taşeronlarının Kuzey Irak'ta gerçekleştirdiği emlak yatırımları ise başlı başına bir mevzu.

Türkiyeli bir insanın, ekonomik hakları içeren bir demokrasi platformundan an itibarıyla birbirini sıkıştırmaya çalışan iki güç tarafından kol kola dışlandığını göstermek için çevre sorunlarından giderek enformel ve örgütsüz hizmet sektörüne yöneltilen çalışma hayatına, hammadde paylaşımındaki canıyaş savaşımlardan paravan sendikalar dışında kalan işçi örgütlenmelerine karşı uygulanan şiddet politikalarına kadar sürüşüne bereket örnek verilebilir.

Bir "ahlâk hocası" olarak liberalizm

Sol bakış açısının son yirmi senedeki çeşitli tarihsel olaylardan dolayı dışlandığı, ekonomi-politikten azade kültürel araştırmaların hüküm sürdüğü bir dönem, yerini Marksist tartışmaların yeniden alevlendiği bir döneme bırakıyor. Buradan baktığımızda sol camia, liberallerin iddia ettiği gibi sadece Güney Amerika'da farklı deneyimler altında yeşeren sol ve toplumsal hareketlerin uzaktan gelen hoş sadasından feyz alarak onlara sarılmıyor. Zira kapitalizmin coğrafi eşitsizliğe dayanan yapısı, neo-liberalizmin taşlarının yerine oturmasıyla beraber olanca saydamlığıyla gözler önüne seriliyor. Proletaryaya ek olarak prekarya gibi hizmet sektörü ve kognitarya gibi düşün ve müelliflik sektörlerini tanımlayan daha kapsamlı sınıfsal tanımlar yapılırken, dünyanın üzerinde yeni mücadele imkânlarının hayaleti doluyor.

Bu yeni dönemin eşliğinde Türkiye iç hesaplaşmasına yeni bir soluk getirmenin, sol hareketlere olduğu kadar, bu hesaplaşmayı sadece yargı sürecinden temsili demokrasinin galip gelmesiyle küllüğe inanan liberal, liberal sol aydınlara da düştüğünü söylemek herhalde yanlış olmaz. Onların "solun liberallerden öğreneceği çok şey var" derken ifade etmek istedikleri, aslında yeni toplumsal hareketlere ve küresel bir sol tahayyülüne vakıf ol(a)mamaları. Yoksa bir yandan solun despotik bir devletçiliğe giden yol olacağını iddia ederken, diğer yandan ekonomik liberalizmin ne menem katliamlar gerçekleştirebileceğini bilemediklerini düşünmek yanlış olur. Hadi şu anda yaşadığımız gıda krizinin liberal altya-

pısını bir yana bırakalım. 1876-79 arasında, geç Viktoryen dönemde, Hindistan ve Burma kuraklıktan kırılırken, Adam Smith'e birebir referans yapılarak spekülasyona açık bırakılan pirinç fiyatlarının ve serbest gıda piyasasının yarattığı sonuçları hatırlayalım. Bu dönemde Britanya'da binlerce zengin tüccar yaratılıp İngiliz işçi sınıfı beslenirken, Hindistan'da 10 milyonlarca ifade edilen toplu ölümlere neden olundu. Ekonomide liberalizm, örgütlü şiddetin en sinsi yollarından biri olarak karşımıza defalarca çıktı. 2003'te özelleştirme politikalarına ve yeni vergilere karşı çıkan Bolivyalıların La Paz'ı işgal edip süpermarketleri yağmalamalarının, IMF reçeteleriyle dibe çekertilen ekonominin borç hanelerinden paylarına düşenleri alan Arjantinlilerin Buenos Aires bankalarını talan etmelerinin ardında can yakıcı bir sebep vardı. Bütün bunlar Latin Amerika solunun kabalığının değil, o kabalıkların ekonomik liberalizmin kendilerine sunduğu ölüme direnişlerinin işaretiydi. Latin Amerika'ya gözü, kulağı ve aklı tıkamanın gerekçelerinden biri de, bu açık sebebin farkına varmaya nedense direnmek gibi görünüyor.

O yüzden, liberal solcuların, sosyalist sola yüklenmeyi bırakıp bir an önce nasıl hakiki demokrasinin sözcüleri olabiliriz sorusuna cevap aramaları gerekiyor. Bunun da sol yazını kaale almadan, birbirine referans yapan bir teyid ağı kurmakla olmayacağı aşikâr. Ekonomi-politiği bir köşeye yuvarlayıp demokrasiyi Ergenekon ve AKP'nin kapatılma davasıyla sınırlı tutmakla, ekonomi sayfalarında "ilk üç aylık büyüme ezber bozdu" ve "Kanal Türk'ün patronu nasıl serpildi" tadında haberler yapmakla, küresel şirketlere ferahfeza mülkiyet edinme hakkı tanıyan Tapu Kanunu'nda Değişiklik Yasa Tasarısı'nı "telaşa mahal yok, ekonomiye para yağacak" minvalindeki değerlendirmelerle geçiştirmekle uzun erimli bir toplumsal huzurun tesis edilemeyeceği ortada. Solun buzdağının görünen parçasındaki cuntaya karşı olması ne kadar zarurî ise, demokratik iddiasındaki herkesin neo-liberalizmin kapsamlı bir eleştirisini gündeme getirerek Ayşe Teyze'nin geleceğini sınıfsal temeller üzerine oturtması da o kadar zorunlu.

"Taraf olmak" polemiğine Taraf gazetesindeki köşesinde iddialı katkılar yapan Gökhan Özgün şöyle diyor: "Bir tek 'tarafsızlar' için kötüdür bu günler. Çünkü böyle vicdan virajlarında tarafsızlar, tarihe insanlık müsveddesi olarak geçer." Bu "taraf olmak" kavramının kapsamını enine boyunda tartışmakta yarar var. Zira, insanlık tarihinde "insan hakları" kavramının serbest piyasanın yetkinliğinin geliştiği ölçüde pratikte bir satın alma hakkına evrildiği bir dönemden geçiyoruz. Sol vicdanın kendine her gün sorması gereken bir soru var: Ayşe Teyzelerin kolektif haklarını geleceğin güneşli demokratik günlerine ötelemeden an be an nasıl savunabiliriz? Neo-liberal politikalar karşısında "tarafsız" kalarak demokrasiye "taraf" olunabilir mi?

Ulus Atayurt

LEONARD COHEN

Görkemli Kaybedenler

Kanadalı ozan-şair Leonard Cohen, Kanada edebiyatının Yirminci Yüzyıl'da verdiği en önemli eserlerden biri kabul edilen romanı 'Görkemli Kaybedenler'de okuru, dil oyunları ve iç monologlarla bezeyip insanlık tarihinin din ve toplumsal eylemlerini kullanarak kurguladığı yarı-biyografik bir aydın sorgulamasına davet ediyor. Kanada'nın Hristiyanlaştırılması, Cizvitlerin din uğruna yaptıkları, Kızılderililerin yaşamı ve ilişkisinde gelişen olayların Kanada özelinde genel insanlık tarihine yansımaları, Cizvitlerin azize ilan ettiği Mohawk kızı Catherine Tekakwitha'nın öyküsüyle birleştirip hepsini entelektüel ve çağdaş bir aşk üçgenine yerleştiren Cohen, anlatı tarzıyla okura bir yandan zekâ düzeminde meydan okuyor, diğer yandan okuru hüznle gülümsetebiliyor.

En Sevilen Oyun

Dünyaca tanınan, saygın folk besteci ve şarkıcısı, Kanadalı şair Leonard Cohen, Montrealli ve Yahudi bir ozanın çocukluğundan erişkinliğe kadar geçirdiği, geleneklerle kuşatılmış, özgürlük arayışı, aşk ateşi, sanat ve insanlık kaygıları ve yoğun cinsellikle yüklü, sancılı bir büyümenin hikâyesini, dönemin toplumsal olayları ve ülkesinin kültürel hayatıyla birleştirerek anlatan, yarı-otobiyografik ilk romanı 'En Sevilen Oyun'la okurda hafif bir gülümseme ve dolu gözler bırakıyor.

versuskitap.com

0.216 418 27 02

JOHN BERGER'İN GÖZÜYLE NEO-LİBERALİZM

Küresel hapishane

"Kaba solcu" sıfatına John Berger kadar uzak kim var, bilemiyoruz. Şimdi bir de ona kulak verelim, acaba neo-liberalizm hakkında o ne düşünüyor? John Berger'in önümüzdeki ay Türkçesi Metis'ten çıkacak olan "A'dan X'e" adlı yeni kitabı vesilesiyle kaleme aldığı yazıdan özetleyerek naklediyoruz...

Adrianne Rich, harikulâde bir Amerikalı şairdir kendisi, geçenlerde yaptığı bir konuşmada şöyle demişti: "Adli İstatistik Bürosu'nun yayınladığı rapora göre, ABD'de yaşayan her 136 kişiden biri demir parmaklıkların arkasında. Bunların birçoğu hüküm giymeden hapis yatıyor."

İçinde yaşadığımız tarihî dönemi tanımlayacak kelimeler arıyorum. "Emsalsiz" demenin pek bir anlamı yok, çünkü tarih keşfedildiğinden beri, hiçbir dönemin emsali görülmemiştir!

İçinden geçtiğimiz dönemin komplike bir tarifini aramıyorum. Zygmunt Bauman gibi, bu hayatî görevi üstlenmiş düşünürler var. Ben bir yön işareti işlevi görecek bir imgeden fazlasını aramıyorum.

Yön işaretleri kendilerini bütünüyle tanımlamazlar, ama paylaşılan bir referans noktası sunarlar. Popüler atasözlerinin içerdiği söze dökülmemiş varsayımlar gibidirler. Yön işaretleri olmadığında, insanoğlunun daireler çizerek dönüp durması gibi bir risk söz konusudur.

Benim bulduğum yön işareti hapishane. Biz, bu gezegenin dört bir yanında hapishanelerde yaşıyoruz.

"Biz" kelimesini gördüğümüzde ya da ekranda duyduğumuzda şüpheleniriz. Zira, iktidardakilerin, aynı zamanda muktedir olmayanların adına da konuşuklarına dair demagogilerinde sürekli kullandıkları bir zamirdir "biz". O halde kendimizden "onlar" diye söz edelim. Onlar hapishanede yaşıyor.

Ne tür bir hapishane? Nasıl inşa edilmiş? Nereye yapılmış? Yoksa bu kelimeyi bir mecaz olarak mı kullanıyorum?

Hayır, hapishane bir mecaz değil,

hapsedilmişliğimiz bir gerçek. Fakat tarif edebilmek için tarihsel bir bakışla düşünmek gerekiyor.

Nasıl bir hapishane?

Michel Foucault, hapishanenin 18. yüzyılın sonlarıyla 19. yüzyılın başlarında icat edildiğini, sanayi devrimiyle, fabrikalar ve faydacılık felsefesiyle sıkı bağları olduğunu göstermişti. Daha önceki dönemlerde hapishaneler mağaranın ve zindanın uzantısıydı. Bugünün hapishanesinin onlardan farkı, barındırdığı mahkûm sayısı ve onları Panopticon modeli sayesinde sürekli gözlem altında tutması. O modelin mucidi, etiğe muhasebe kurallarını getiren Jeremy Bentham'dı.

Muhasebecilik, her alışverişin kayda geçirilmesini talep eder. Hapishanelerin dairesel duvarları, hücrelerin daire biçiminde dizilmesi ve merkezde gözetleme kulesinin yer alması aynı mantığın ürünüdür. Bentham 19. yüzyılın başlarında John Stuart Mill'in hocası ve sanayi kapitalizminin önde gelen faydacı düşünürlerinden biriydi.

Bugün, küreselleşme çağında, dünya sanayi sermayesinin değil, finans sermayesinin egemenliği altında. Ve suçu tanımlayan dogmalarla hapsedmenin mantığı radikal biçimde değişmiş durumda. Hapishaneler hâlâ var ve her geçen gün yenileri inşa ediliyor. Fakat hapishane duvarları şimdi başka bir amaca hizmet ediyor. Kapatma, hapsedme maksadıyla kurulmuş olan alan dönüşüme uğramış durumda.

Yirmi beş yıl önce, Nella Bielski'yle birlikte "A Question of Geography" (Bir Coğrafya Meselesi) diye Gulag'lar hakkında bir oyun yazmıştık. İkinci perdede

Zek adlı siyasî mahkûm, Gulag'a yeni gelen bir delikanlıyla seçenekler ve bir çalışma kampında seçeneklerin sınırlılığı hakkında konuşur. Akşam olup bitap düşmüş ve karnın zil çalarak hücrene döndüğünde, çorba ve ekmek hakkını kazanırsın. Çorba konusunda bir seçenek yoktur. Sıcakken ya da hiç olmazsa ılıkken yemek zorundasın. Ama 400 gram ekmeğe gelince, seçenekler söz konusudur. Mesela, üç parçaya ayırabilirsin. Birini çorbayla yiyebilirsin, birini ranzanda uykuya geçmek üzereyken ağzına koyup emebilirsin, son parçayı da ertesi sabah çalışırken ve karnın guruldama başlağında ağzına atarsın.

Zek'sen ve takım lideri olmuşsan iki seçeneğin vardır. Ya işbirlikçi olacaksın ya da Zek olduğunu unutmayacaksın.

Gulag denklemi

Gulag'lar artık yok. Ne var ki, milyonlarca insan Gulag'lardakinden pek farkı olmayan koşullarda çalışıyor. Değişen şey, işçilerin ve suçluların maruz olduğu mantık.

Gulag'larda siyasî mahkûmlar suçlu ilân edilir ve köle-işçiliğe indirgenirdi. Bugün vahşi bir şekilde sömürülen milyonlarca işçi, suçlu statüsüne indirgeniyor.

Suçlu = Köle-işçi şeklindeki Gulag denklemi, neo-liberalizm tarafından yeniden yazıldı: İşçi = Gizli Suçlu. Küresel göçün dramı bu yeni formülde yatıyor: Çalışanlar gizli suçlular. İtham edildiklerinde hayatta kalabilmek için ne mümkünse yapmaktan suçlu bulunuyorlar.

ABD'de 15 milyon Meksikalı izinsiz çalışıyor ve dolayısıyla illegal konumdadılar. ABD-Meksika sınırında 1200 kilometrelik bir beton duvar var ve 1800 gözetleme kulesinden oluşan bir "sanal" duvarın inşa edilmesi planlanıyor. Elbette, bu duvarlar arasından geçmenin yolları bulunacaktır, ne kadar tehlikeli olursa olsun.

İmalata ve fabrikalara dayalı sanayi kapitalizminden serbest piyasa spekülasyonuna dayalı finansal kapitalizme (her gün 1300 milyar dolar tutarında finansal işlem yapılıyor, yani toplam ticaret hacminin 50 katı) geçişle birlikte, hapsedilme alanı değişmiş durumda.

Hapishane artık gezegen çapında. Ve ona tahsis edilmiş çeşit çeşit isimleri olan muntıkalar var. İşyeri, mülteci kampı, alışveriş merkezi, periferi, getto, plaza, favela, banliyö... Aslı olan şu: Bu muntikalara kapatılmış olanlar hapishane dostlarımız.

Bugün, hapishane duvarlarının birçoğunun amacı, mahkûmları içeride tutmak ve ıslah etmek değil, dışarda tutmak ve dışlamak.

Dışlananların büyük çoğunluğu anonim kişiler. Dolayısıyla, güvenlik güçlerinin en büyük takıntısı kimlik kartları. Bu insanlar sadece anonim değil, aynı zamanda sayısız. İki nedenle: Birincisi, sayıları sürekli değişiyor. Her açlık, doğal afet ve askeri müdahale dışlananların çoğunluğu ya azaltıyor ya da artırıyor. İkincisi, onların sayısını hesaplamak hakikatle yüz yüze gelmek demek. Zira, yerkürenin nüfusunun çoğunluğunu on-

lar oluşturuyor. Bununla yüz yüze gelmek mutlak absürde batmak demek.

Sivil ölüm

Yasal olarak istihdam edilenler ve yoksul olmayanlar, kendilerine giderek daha az seçenekler sunan –birbirine bağlı iki seçenek olan itaat ve itaatsizlik haricinde– ziyadesiyle daralmış hayat alanlarında varoluyor. Çalışanlar olarak işlevlerinin dışındaki her şey –çalışma saatleri, evleri, geçmişte edindikleri becerileri ve tecrübeleri, sağlıkları, çocuklarının geleceği– likit kârın devasa ve öngörülemeyen taleplerinin yanında ikincil, önemsiz bir yer tutuyor. Dahası, bu katı kurallara “esneklik” deniyor. Hapishanede kelimelerin anlamları tersyüz edilir.

Çalışma koşullarının tehlike çanları çalan hali, Japonya mahkemelerini yeni bir adli tıp kategorisini tanımak ve tarif etmek zorunda bıraktı: “Aşırı çalışma nedeniyle ölüm.”

Dünyayı tahakkümleri altına alan piyasa güçleri, bütün ulus-devletlerden daha kuvvetli olduklarını ileri sürüyor. Cep telefonumuzdan arayıp özel sağlık sigortasına veya emeklilik sigortasına kaydolmamız için ikna etmeye çalışmalarından Dünya Ticaret Örgütü’nün en son ultimatolarına, bu iddia her dakika yineleniyor.

Neticede, hükümetlerin birçoğu ülkelerinin kaderine hükmedemiyor. Ufuk kelimesi, geleceğe dair umut vaadiyle birlikte, siyasî söylemden silinmiş durumda. Tartışmalar mevcut durumun ölçülmesiyle sınırlı. Kamuoyu yoklamaları, istikamet ve arzusun yerini aldı.

Hükümetlerin birçoğu yönetmiyor, çobanlık yapıyor. (Amerikan hapishane argosunda, gardiyanlara çoban deniyor.)

18. yüzyılda uzun süreli hapis cezasına “sivil ölüm” deniyordu. Üç yüzyıl sonra, hükümetler kanunlarla, zorla, ekonomik tehditlerle kitlesel “sivil ölüm” rejimleri empoze ediyorlar.

Geçmişteki despot rejimlerin altında yaşamak da bir mahpusluk türü değil miydi? Hayır, tarif etmeye çalıştığım anlamda bir mahpusluk değildi. Bugün yaşadığımız yeni bir şey, zira mekânla başka bir ilişki söz konusu. İşte bu noktada Zygmunt Bauman’ın düşünceleri aydınlatıcı. Bauman, dünyayı yöneten piyasa güçlerinin mekândan azade olduğuna, yani “alan sınırlamasından, lokal bağlardan” muafiyet kazandığına dikkat çekiyor. Bu güçler uzak ve anonim, dolayısıyla eylemlerinin yerel ve fiziksel etkilerini hesaba katmak zorunda değiller. Bauman, Alman Merkez Bankası müdürü Hans Tietmeyer’den alıntı yapıyor: “Günümüzdeki mesele, yatırımcıların güvenini sağlayacak koşulları oluşturmak.” Tek ve yüce öncelik bu.

Üreticilerden, tüketicilerden ve marjinalize edilmiş yoksullardan oluşan dünya nüfusunun denetlenmesi, itaatkâr ulusal hükümlere havale edilen bir mesai. Gezegen bir hapishane, hükümetler de, sağcı veya solcu, çobanlık yapıyor.

Hapishane sistemi siberuzay sayesinde işliyor. Siberuzay piyasaya alışve-

riş hızı sağlıyor, işlemler anında gerçekleşiyor, gece gündüz demeden kesintisiz sürüyor. Piyasa despotizmi mekândan azade olma ehliyetini bu hızdan, bu çabukluktan alıyor. Ne var ki, bu hız, onu kullananlar üzerinde patolojik bir etki, anestezi etkisi yapıyor.

Bu hızda ağrıya, acıya yer yok. Acının lafı ediliyor olabilir, ama hissedilmesi, çekilmesi söz konusu değil. Dolayısıyla, insanî durum sistemi işletenlerin bünyesinden kovuluyor.

Gelecek ve şimdi

Onlar (biz) hapishane dostları(yız). Bunu söylemek, hangi tonda söylenirse söylen sin, bir reddi içeriyor.

Gelecek, hiçbir yerde, hapishanede olduğu kadar tasarlanmaz, hesaplanmaz, şimdinin zıddı olarak özlemi duyulmaz.

Bu arada, şimdiiyi nasıl yaşamalı? Hangi sonuçlara ulaşmalı? Nasıl davranmalı?

Yön işaretlerini tesis ettiğimize göre, birkaç önerim olacak.

Duvarın bu tarafında tecrübelerle kulak verilir, hiçbir tecrübe miyadı dolmuş addedilmez. Ayakta kalmak saygı duyulan bir şeydir ve herkes bilir ki, ayakta kalmak mahkûmlar arasındaki dayanışmaya bağlıdır. Otoriteler de bunu bildikleri için yalnızlaştırma politikası uygular. Bu yalnızlaştırma, fiziksel tecrit veya manipülatif beyin yıkama yoluyla gerçekleştirilir. Bireyler tarihten, kökenlerinden, yeryüzünden ve en önemlisi, ortak bir gelecekte yalıtılır.

Hapishane yöneticilerinin laflarına kulak asmayın. Elbette kötü yöneticiler ve daha az kötü yöneticiler var. Bazı durumlarda aradaki farkı dikkate almak gerekir. Ama dedikleri –daha az kötülerinki de dahil olmak üzere– boka şeyler. İlâhilerini, parolalarını, kelâmlarını tekrarlayıp duruyorlar: Güvenlik, Demokrasi, Kimlik, Medeniyet, Esneklik, Üretkenlik, İnsan Hakları, Entegrasyon, Terörizm, Özgürlük.... Maksatları kafaları karıştırmak, bölmek, dikkat dağıtmak ve bütün mahpusları uyuşturmak. Duvarın bu tarafında hapishane yöneticilerinin kelimeleri mânâsız ve düşünceye faydası olmayan şeyler. Hiçbir karşılıkları yok. Bu lafları kendi kendimize düşünürken bile reddetmeliyiz.

Mahkûmların kendi kelimeleri var, onlarla düşünüyorlar. Birçok kelime sır gibi gizleniyor, birçok kelimelerin sayısız yerel varyasyonu mevcut.

Mahkûmlar arasında, kimisi şiddetli çelişkiler var. Bütün mahkûmlar mahrum bırakılmış insanlar, ama mahrum bırakılma derecelerinin farkı haset yaratıyor. Duvarın bu tarafında hayat ucuz. Küresel despotluğun belli bir çehreye sahip olmaması günâh keçisi avcılığını, mahkûmlar arasındaki düşmanlıkları körükliyor. Yoksul yoksula saldırıyor, işgal altındakiler birbirlerini yağmıyor. Mahkûmlar idealize edilmemeli. Onları idealize etmeden ortak paydalarına bakalım. Hiç gerekmediği halde çektikleri acı, tahammül güçleri, açık göz lülükleri... Bunlar, onları ayıran şeylerden daha be-

lirleyici, daha açıklayıcı. Yeni dayanışma biçimleri de bu özelliklerinden doğuyor. Yeni dayanışmalar farklılıkların ve çoğullukların karşılıklı olarak tanınmasıyla başlıyor. Hayat böyle işte!

Otoriteler mahkûmları dünyanın öteki hapishanelerinde olanlar hakkında sistematik bir biçimde yanlış bilgilendiriyorlar. Onları, kelimelerin agresif anlamında, endoktrine etmiyorlar. Endoktrinasyonu tacirler, işletmeciler, piyasa uzmanlarından oluşan küçük bir elit tabakayla sınırlı tutuyorlar. Hapishane nüfusu için uygun gördükleri, onları aktive etmek değil, pasif bir belirsizlik içinde tutmak. Hayatta riskten başka bir şey olmadığını ve yeryüzünün emniyetsiz bir yer olduğunu bıkıp usanmadan hatırlatmak.

Bu, titizlikle seçilmiş enformasyonla, dezenformasyonla, yorumlarla, rivayetlerle, hayalî öykülerle yapılıyor. Operasyon başarılı olduğu müddetçe halüsina-tif bir paradoks oluşturulup pekiştiriliyor. Hapishane nüfusuna, her bireyin önceliğinin kendi kişisel korunması olduğuna ve hapsedilmişliklerine rağmen, ortak kaderden, ortak akıbetten bireysel kurtuluşun bir yolunun bulunabileceğine inandırma tuzağı kuruluyor.

Bu dünya görüşünden yansıyan insanoğlu imgesinin emsali şimdiiye kadar hiç görülmemişti. İnsanoğlu korkak bir varlık olarak resmediliyor. Sadece kazananlar cesur. Dahası, armağan diye bir şey yok, sadece ödül var.

Mahpuslar her zaman birbirleriyle iletişim kurma yolunu bulmuşlardır. Bugünün global hapishanesinde siberuzay, onu kuranların çıkarlarına karşı kullanılabilir. Bu sayede mahkûmlar dünyada olup bitenler hakkında birbirlerini bilgilendiriyor ve geçmişin hasıraltı edilmiş öykülerini bulup çıkarıyorlar, ölümlerle omuz omuza duruyorlar.

Bunları yaparken küçük armağanları yeniden keşfediyorlar, cesaret örneklerini, tamtakır bir mutfaktaki bir demet gü-lü, silinmez acıları, annelerin yorulmak bilmezliklerini, kahkahayı, karşılıklı yardımı, sessizliği, giderek genişleyen direnişi, gönülden fedakârlığı ve daha fazla kahkahayı.

Son söyleyeceklerim taktiksel değil, stratejik. Dünyanın tiranlarının mekândan azade olmaları, her yeri denetleyen, gözetleyen iktidarlarını açıkladığı gibi, zaafılarını da imliyor. Siberuzayda faaliyet gösteriyorlar ve korunaklı sitelerinde yaşıyorlar. Onları çevreleyen dünyadan bihaberler. Dahası, o türden bir bilgiyi önemsiz bularak ellerinin tersiyle itiyorlar. Yalnızca işlerine yarayan zenginlikleri dikkate alıyorlar. Dünyaya kulak veremiyorlar. Yeryüzüne ayak bastıklarında körleşiyorlar. Yerelde kayboluyorlar. Hapistekiler için tam tersi geçerli. Hücresinin duvarları bütün dünyada birbirine temas ediyor. Etkili ve kalıcı direniş eylemleri yerelde, uzaktaki ve yakındaki yerelde kök salacak. Özgürlük, yavaş yavaş belirliyor, parmaklıkların dışında değil, hapishanenin derinliklerinde.

– John Berger

çeviren: Yücel Göktürk

hurûfîlik

"Hurûfîlik", plan b'nin "Dinler ve İnançlar" serisinin 11. kitabı. Daha önce yayımlanan "Gül'ü Hacı: Batı Uygarlığının Yeraltı Kaynakları" ve "Sinema: Modern Mitoloji" isimli araştırma kitapların büyük ilgi toplayan Ömer Tecimer, bu kitapta Hurûfîlik'i inceledi; tasavvuf felsefesini ve özellikle Bektaşîlik'i etkileyen, birçok heterodoks inanç akımı üzerinde iz bırakan Hurûfî felsefesi üzerine ayrıntılı bir çalışma hazırladı.

Gerçeklerin harflerde gizli bulunduğunu iddia süren Hurûfîlik, evrendeki tüm varlık ve olguların gizlerini harflere dayanarak çözümlemeye çalışan bir inanç sistemidir. Yaradılan, Tanrı'nın sözleriyle, yani "kelâm"la gerçekleştiğine, "kelâm"ın harflerden oluştuğuna, her harfin de belirli sayısal değerlere ödeş olduğuna inanan Hurûfî felsefesi, Kur'an'ın yorumlamasının yanı sıra, çözümlemesi gereken bir gizem olan insan yüzüne de yönelmiştir.

Önyargılardan uzak, nesnel bir inceleme

Hurûfîlik'e tarih boyunca çoğu zaman önyargılarla yaklaşılmıştır. Genellikle irakik ve yarışık tartışılan Hurûfîlik, hakarete varan eleştirilere maruz kalmış, kimi zaman bağımsız bir din gibi ele alınmıştır. Hurûfî düşüncesinin öz niteliği olan ezoterizm, varlığını günümüzde de sürdüren bir sapkınlık suçlamasının kaynağı olmuştur.

Bu kitabın amacı Hurûfîlik'i aktarmak ya da yargılamak değil, bu konuda önyargılardan arınmış, nesnel bir değerlendirmeye sunmaktır.

harflerin esrarlı dünyasında büyülü bir yolculuk

plan b®

meşrutiyet c. kiblekzade s. tepeli han 1/5 gıyhanı 34430 istanbul tel: (0212) 251 4023 fax: (0212) 251 4024 e-mail: info@planb.com.tr www.planb.com.tr

Deli dana krizi sürüyor

GÜNEY KORE Geçen ay kabinenin istifasıyla sonuçlanan kitlesel protestolardan sonra kendine daha muhafazakâr bir hükümet kuran Başkan Lee Myung-Bak, Amerikan sığır eti üstündeki "deli dana" ambargosunu kaldırmaya kararlı görünüyor. ABD ile kapsamlı bir serbest ticaret anlaşmasını tamamlama sürecinde olan iktidar bloğu ambargo pürüzünü çözmek için tekrar düğmeye bastı. Zaten istem üstünde olan muhalif gruplar, katolik kilisesi, Budist rahipler ve işçi sendikalarının desteğiyle neoliberal ajandanın simgesel tıkaç haline gelen ambargonun korunması için tekrar mobilize oldu.

Bosna Kasabı yakalandı

SİRBİSTAN Avrupa'da 2. Dünya Savaşı'ndan sonra işlenmiş en büyük savaş suçlarının sorumlusu Bosnalı Sırp lider Radovan Karadžić, başkent Belgrad'da bir belediye otobüsünde yakalandı. 8 bin Bosnalı müslümanın öldürüldüğü Srebrenitsa katliamı başta olmak üzere Bosna'da on binlerce kişinin öldüğü şiddet olaylarını organize etmekle suçlanan, hakkında açılan soykırım, insanlık suçları ve savaş suçları davalarında yargılanması için kırmızı bültenle aranan "Bosna Kasabı" Karadžić'in, sahte bir kimlikle Belgrad'da alternatif tıp hizmeti veren bir klinikte doktor olarak çalıştığı belirlendi.

JAPONYA

G8'in insanî iflası

Bu yılın G8 zirvesi Japonya'da yapıldı. Gezegenin en zengin ülkeleri, kronik dertleri yeni küresel sorunlarla harmanlayıp taze bir "iyilik paketi" hazırladı. Ama kimseleri inandıramayı başaramadılar...

ROBERT WEISSMAN

Counter Punch, 10 Temmuz 2008

GRUP 8 toplantılarının anlamsız bir çene yarışı olduğunu yazmanın baştan çıkarıcı çağrısına karşı koymak çok zor. Öte yandan, en güçlü ülkelerin liderlerinin biraraya gelip ortak bildirimler yayınlarken, bu gezegen kâhyalarının zihninde neler döndüğüne bakmak lazım. Petrol fiyatlarının roket hızıyla artması, gıda fiyatlarının fırlaması, ABD'deki ekonomik durgunluğun olumsuz etkisi ve küresel ısınma ajandasının çabuklaştırılması gibi yeni küresel sorunların sürmekte olan kamu sağlığı felaketlerine ve ezeli yoksulluğa eklendiği bir ortamda böyle bir bakış bilhassa gerekiyor.

G8 liderlerinden (ABD, Japonya, Kanada, Britanya, Fransa, Almanya, İtalya ve Rusya'nın siyasi liderleri -bunlara bazı toplantılarda beş yükselen ülkenin, Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Afrika ve Meksika'nın liderleri de eşlik etti) bu sorunlara anlamlı bir çözüm üretmelerini beklemek çok mu fazla? Japonya'nın Hokkaido adasında yapılan son G8 zirvesine bakılırsa bu sorunun cevabı, evet.

G8'in fiyaskoları iki kategoride toplanıyor: Birincisi, çok az da olsa bir şeyler yapma sözü vermek ve hemen ardından daha önceki yıllar-

Maskeli Sekizler: Zengin ülkelerin liderlerinin alışlagelmiş ikiye bölünmüş küresel ısınma konusunda da ortaya çıktı

da verilen vaatlerden çark etmek; ikincisi, zararlı politikaları ve projeleri teşvik etmek.

Birinci kategorinin başında G8'in küresel kamu sağlığı bildirisi geliyor. Kamu sağlığı gruplarının agresif lobi faaliyetlerinden sonra, G8 daha önce verdiği HIV/AIDS hastalarına evrensel tedavi sağlanması sözünü yineleme kararı aldı. Ama zengin ülkeler bu amaca erişebilmek için masaya para koyma konusunda anlaşamadı. "Afrika'daki AIDS krizi acil bir durumdur ve 2010 yılına kadar evrensel tedavi hedeflerine ulaşabilmek için bugünkünün dört misli harcama yapılması gerekir" diyor Afrika-Japonya Forumu yetkilisi Masaki Inaba: "Varolan vaatleri yeniden beyan etmek yeterli olmuyor."

Dünyanın en yoksul ülkelerinin başlıca ih-

tiyacı, büyük bir bölümü IMF ve Dünya Bankası'nın onyıllardır uyguladığı "yapısal uyum" programları sırasında yok edilen kamu sağlığı sistemlerini onarabilmektir. G8 liderleri, sadece, yoksul ülkelerin Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) koyduğu her bin kişiye 2.3 profesyonel sağlık personeli sağlama hedefine ulaşması için "çalışmayı" amaçladıklarını söyledi. Karşıt örnek: WHO'nun verilerine göre, ABD her bin kişiye 31 sağlık personeli sağlıyor; eğer sağlık yönetimi memurları ve takviye işçiler de dahil edilirse bu rakam 56'ya çıkıyor.

G8'in acıklı iklim değişimi bildirisi de birinci kategoriye giriyor. ABD'nin ahlaksızlıklarına ortak olan G8 ülkeleri, 2050'ye kadar, karbon salınımı 1990'daki düzeyin yarısına düşürceğini duyurdu. Şu ya da bu biçimde vaat sayılabilir. Ancak bilim bu düşüşün en az yüzde 80 olması gerektiğine işaret ediyor. Yani G8'in vaadi tümünden yetersiz.

G8'in pozisyonu ilk bakışta görüldüğünden çok daha zayıf. Aralarında Dünyanın Dostları'nın da bulunduğu çevreci koalisyonun bir bildirisi kusurları örten bazı anahtar noktalara açıklık getiriyor. Öncelikle G8'in formülü bir küresel kesinti, yüksek düzeyde karbon kirlenmesine yol açan zengin ülkelere belirli bir sorumluluk yüklemiyor. İkinci olarak, kesintinin net bir dayanağı yok. Nitekim, Japonya başbakanı Yasuo Fukuda, varolan an-

Bush gönderildi

GEORGE W. BUSH Japonya'daki G8 Zirvesi öncesinde, Amerikan başkanı olarak son Avrupa turuna çıktı. Aktivistler Bush'u gittiği her yerden geleneksel protestolarla gönderdi. Uluslararası Af Örgütü'nün Belfast'ta düzenlediği işkence karşıtı gösteride, Bush yönetiminin Guantanamo üssündeki insanlık dışı uygulamaları dünya kamuoyuna bir kez daha hatırlatıldı.

ÖMER EL-BEŞİR SOYKIRIMLA SUÇLANIYOR

Darfur Kasabı yargı yolunda

SUDAN Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden Sudan'ın Darfur bölgesinde işlediği iddia edilen ağır suçlar sebebiyle Sudan Cumhurbaşkanı Ömer el-Başır hakkında tutuklama emri çıkarması istendi. Savcının iddianamesinde, Başır, soykırım, insanlık suçları ve savaş suçlarıyla itham ediliyor: Fur, Masalit ve Zaghawa etnik gruplarının mensuplarını öldürmek, sakat bırakmak ya da ruhsal zarar vermek, cinayet, kitlesel imha, zorla alıkoyma, tecavüz, işkence, sivil yerleşimlere saldırmak, kundaklamak, kasaba ve köyleri yağmalamak...

Darfur'da 2003'den beri süren içsavaşta 300 binden fazla kişi öldü, 2 milyon kişi göçe zorlandı. Sudan hükümeti, bölgenin yerli müslüman halkı Darfur'lilere karşı soykırım uygulayan Cancavid adlı atlı Arap milislerini desteklemekle suçlansa da bu iddiaları her zaman reddetti. Ancak Başır'ın en az on ağır suçla bağlantısını gösteren somut kanıtlar dava için toplanmış bulunuyor. Mahkeme onaylarsa, tarihte ilk kez bir ülkenin devlet başkanı için tutuklama emri çıkarılmış olacak. Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni tanımayan Sudan, Başır'ın resmen suçlan-

masının ciddi sonuçları olacağı uyarısında bulunmuştu. Hamleyle sert bir tepki gösteren Hartum yönetimi, iddianameyi hazırlayan savcıyı "suçlu" ilân etti. ABD tarafları soğukkanlı olmaya davet ederken, BM genel sekreteri Ban Ki-Mun ülkedeki personelinin can güvenliğini koruma telaşına düştü. Sudan diktatörüne yargı yolunun açılması, uluslararası insan hakları örgütleri ve ülkedeki muhalif kesimler tarafından desteklendi. Bu gelişmelerin Darfurlu mülteciye yönelik yardım faaliyetlerini olumsuz etkilemesinden korkuluyor.

► laşmaların 1990'daki verilere dayandığını hatırlattı, akabinde artık 2000 kıstasları üstünden konuşmak gerektiğini vurguladı. Üçüncüsü, bildiride söylenenlerin hiçbir yasal bağlayıcılığı yok. Üstüne üstlük bu duyurular, BM'nin iklim değişimi görüşmeleri süreciyle rekabete girip onu altüst eden bir iklimsel eylem odağı olarak G8'in elini güçlendiriyor.

Doğrudan zarar veren edimleri içeren ikinci kategoride, G8'in küresel ekonomi ve gıda güvenliği üstüne aldığı kararlardaki tavsiyelerin birçoğu bulunuyor. G8 liderleri finans piyasalarını serbestleştirme ve devlet kontrolünden uzaklaştırma çağrısı yapıyor, ama devletin finans piyasalarından elini çekmesinin sürmekte olan küresel krizi tetiklediği de aşikâr.

G8 liderleri daha güçlü patent, telif hakkı ve marka tekelleri istiyor. Olağanüstü bir biçimde, küresel ekonominin ana sorunlarına değinen bir belgede, hızla müzakere edilip sonuca bağlanmış bir Sahtecilik Karşıtı Ticaret Anlaşması'nı yüreklendirmek için yer açabiliyorlar. Öyle bir anlaşma ki bu, birçok sorunlu hükümün yanı sıra kişisel bilgisayarlar arası dosya paylaşımını engelleyebilir, hatta suç sayılabilir, internet hizmeti sağlayan şirketlerden müşterilerinin web erişimini kısıtlamasını isteyebilir ve malların paralel ticaretini (örneğin Kanada üretimi ilaçların ABD'de satılmasını) engelleyebilir.

G8 liderleri Dünya Ticaret Örgütü bünyesinde sürdürülen Doha müzakerelerinin sonuçlandırılması çağrısında da bulundu. Amaçları, dünyanın yoksul halklarını toprağından eden bir küresel gıda ticareti sistemini sağlamlaştırmak ve kalkınan ülkelerin kendi kendini besleme yeteneğini yok etmek.

G8 liderleri ayrıca gıda ithal eden yoksul ülkelere daha çok ekonomik yardımda bulunacaklarını duyurdu. IMF'nin borçlandırma mekanizmaları üstünden gelen bu yardımlar, tipik olarak yoksul ülkeleri daha çok "piyasa fundamentalist" emirler almaya mecbur bırakır. Hükümetlerin eşitsiz rekabet sonucu toprağını kaybeden yoksullara yardım etme ve genişlemeci ekonomik politikalar izleme kapasitesini gene bu yardımlar dumura uğrattır. Başkan Bush, G8 zirvesini kapatırken "büyük bir başarı elde ettik" dedi. Nereden baktığınıza bağlı...

Dublin

İRLANDA Reddimizin kabulünü...

Fransa ve Hollanda'nın Avrupa anayasasını reddetmesinin ardından İrlanda halkı onlarca farklı gerekçeyle Lizbon Antlaşması'na "hayır" dedi. Avrupa Birliği hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam etmeye çalışsa da basit bir gerçek karşısında soğuk terler döküyor: Brüksel'i halk değil, uzmanlar seviyor!

CHRISTOPHER BICKERTON

Le Monde Diplomatique, Temmuz 2008

13 HAZİRAN günü düzenlenen referandumla İrlanda halkı Lizbon Antlaşması'na "hayır" dedi. Yoğun tartışmalarla geçen hareketli bir kampanya sürecinin ardından %53,4 hayır'a karşılık evet oylarının oranı %46,6'da kaldı.

İrlanda, antlaşmanın onaylanması için referandumla başvurulan tek ülkedir. AB üyelerinin 2007 sonunda üzerinde uzlaştıkları bu "mini antlaşma", 2005'te Fransa ve Hollanda referandumlarında anayasa tasarısının reddedilmesi üzerine başlayan çözüm arayışının sonucuydu. Şu ana kadar 27 ülkenin 18'i bu metni onayladı ve geri kalanlar da büyük ihtimalle antlaşmayı kabul edecek. Fakat antlaşmanın öngörüldüğü üzere 2009 ocağında yürürlüğe girebilmesi için istisnasız bütün üye ülkeler tarafından tasdik edilmesi gerekiyor. Dolayısıyla İrlanda'nın reddi prensipte antlaşmayı geçersiz kılmaya yetiyor. İkinci bir referandum sonucunda İrlanda'yla bir uzlaşma sağlanacağını uman AB liderleri kalan ülkelerde oylamaların sürdürül-

mesine karar verdi. Şayet antlaşma ikinci kez reddedilirse İrlanda'dan AB'yi terketmesinin istenmesi olasılıklar arasında, fakat henüz hiçbir üye ülke bu ihtimali açık bir şekilde savunmaya hazır değil. Diğer bir seçenek de antlaşmayı olduğu gibi rafa kaldırmak ve yalnızca belli başlı kısımlarını, birbirinden bağımsız olarak yürürlüğe sokmaya çabalamak olabilir.

Mini antlaşmanın en önemli mimarı Fransa cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'ydi. İrlanda'nın reddi Fransa'nın 1 Temmuz'dan itibaren başlayan AB başkanlığına dair planlarına da büyük bir sekte vurmuş oldu. Sarkozy bu başkanlık dönemini başta Akdeniz Birliği olmak üzere çeşitli Fransa çıkışlı girişimlerin gerçekleşmesi için kullanmaya hazırlanıyordu. Fakat görünen o ki, bu süreç yeni girişimlerle değil, krizden çıkış mücadelesiyle geçecek.

İrlanda'daki "hayır" kampanyası birçok açıdan 2005'te Fransa'da yapıldığına benziyordu. Hem solu hem de sağ kapsayan, birbirinden oldukça farklı gruplar ve çıkarlar biraraya gelmişti. Hükümet aleni bir şekilde antlaşmayı desteklerken, hayır kampanyasının başını İr-

Çatlak büyüyor

BELÇİKA Bölünmenin eşiğindeki ülke Başbakan Yves Leterme'in, istifasından sonra yeniden siyasî kaosa girdi. Leterme, ülkedeki Valonlar ile Flamanlar arasında, kurumsal reformlar konusunda görüş farklılıklarının "aşılabilir düzeyde olduğunu" ve "federal sistemin limitlerine ulaştığını" açıkladı. Basında "ekonomik krizde gemisini terk eden kaptan" olarak eleştirilen Leterme, liberal, sosyalist ve muhazakâr koalisyon partileri arasında uzlaşma sağlayamamasını istifasına gerekçe gösteriyor. Belçika'da acil erken seçim konuşulurken, Valonlar ile Flamanlar birbirini suçlamayı sürdürüyor.

Hükümet gitti geldi

HİNDİSTAN ABD ile varılan nükleer enerji işbirliği anlaşmasını "Amerikan hegemonyasına teslimiyet" olarak yorumlayan solcu ve komünist partilere mensup 59 milletvekili, koalisyonu verdiği desteği çekti. Ancak iktidardaki Kongre Partisi, yerel partilerden biriyle anlaşarak güvenoyunu yeniden garanti altına aldı. Başbakan Manmohan Singh eleştirilere karşı anlaşmanın "artan enerji ihtiyacını karşılamak için bir zorunluluk olduğunu" savundu. Anlaşmaya göre, Hindistan, ABD'nin nükleer enerji teknolojilerinden faydalanabilecek, buna karşılık tesislerini Amerikan denetimine açacak.

Sol sokağa döküldü

PERU Latin Amerika'da solun yükselişinden ve İnka yerlisi bir başkanın Bolivya'da iktidara gelmesinden korkan Peru eliti, Chavezci bir çizgi izleyerek oy patlaması yapan ulusalcı/sosyalist bloğa karşı sosyaldemokrat Alan Garcia'yı destekleyip kıl payı kazanmıştı. Ancak "piyasa dostu" Garcia, iktidarda geçen iki yılın sonunda yoğun protestolarla karşılaşılıyor. 10 Temmuz'da genel greve ve çeşitli kentlerde kalabalık yürüyüşlere sahne olan Peru'daki sol partiler, işçiler, çiftçiler ve toplumsal hareketler, hükümetin neoliberal politikalarına ve artan yoksulluğa karşı yeni bir mobilizasyon başlattı.

Fiili livata suçlaması

MALEZYA Daha önce yolsuzluk ve "fiili livata" suçlarından altı yıl hapis yatan muhalefet lideri Enver İbrahim, yeni bir "oğlancılık" suçlamasıyla karşı karşıya. Hükümetten can güvenliği garantisi alana kadar Türkiye büyükelçiliğine sığınan Enver İbrahim, bu kez erkek danışmanlarından birine tecavüz etmekle suçlanıyor. Olayın siyasî komplo olduğunu öne süren İbrahim'e göre, asıl amaç gıda ve akaryakıt zamlarına karşı yapılan protestoları baltalamak. İbrahim'in liderliğini yaptığı muhalif blok, son seçimlerde parlamento-daki 222 sandalyenin 82'sini, 13 eyaletin de beşini kazanarak sürpriz yapmıştı.

Avrupa tarzı: Hiç kimse sevmiyor

SERGE HALİMİ

Le Monde Diplomatique, Temmuz 2008

DÜŞÜNÜN Kİ, bir adam yargılanıyor ve hayatı söz konusu. Jüri zanlıyı suçsuz buluyor, yargıç savcıyı son konuşmasını yapmaya davet ediyor, jüri bunu dinledikten sonra fikir değiştiriyor ve zanlıyı suçlu bulup idama gönderiyor. İrlanda halkının çoğunluğu Lizbon Antlaşması'nı reddetti. Antlaşma, 27 üyenin tamamının onayı olmadan yürürlüğe giremiyor. Buna rağmen AB liderleri İrlanda halkının iradesine saygı göstereceklerini, ama onay sürecinin de devam edeceğini belirtti. Avrupa'nın, derebeyleri aracılığıyla halkların özgür iradesine saldırma alışkanlığı her zaman vardır. Dünyanın demokrasi kralığı gibi gözüke de tarzı hep budur.

İrlandalıların reddettiği, antlaşmanın "basitleştirilmiş" metniydi, buna rağmen başbakan Cowen bile tamamını okumadığını itiraf etti. Avrupa Parlamentosu'nun bir üyesi İrlanda'nın "halk demokrasilerini" hatırlattığını söyledi. Bir başkası ise "diktatörlerin referandum yapmayı sevmesi tesadüf değildir" buyurdu. AP Başkanı Pötering tamamladı: "İrlanda'nın hayır cevabı son söz olamaz." Bu da Lizbon Antlaşması için Dublin'de yeni oylamalar yapılacak demek. Evet çıkana kadar... Çünkü diğer ülkelerin seçmen iradesine başvurmak gibi bir niyetleri yok.

Kabahat İrlandalıların! Nankör, bencil işçi sınıfı militanları, yöneticilerinin onlara ne kadar cömert bir lütuf sunduğunun farkında değil. Tabii o yöneticilere "parlak reformlar" için oy verdikleri zamanlar hariç. O zaman ikinci oylamaya gerek yok. Avrupalı yurttaşlar olarak saygı görürler.

Bu düşüncelerin bir kısmını evet oyu kullananlar da paylaşıyordu. Fakat farklı olarak, İrlanda'nın bir ekonomik güç haline gelmesini AB'ye borçlu olduğunu düşünüyorlardı. Onlara göre AB her zaman için kendi siyasetçilerine göre daha iyi, daha etkili bir seçenek.

Fakat sonuç olarak, Lizbon Antlaşması'nın yarattığı belirsizlikler ve siyasî elite olan güvensizlik daha güçlü AB ülkeleri ve Brüksel bürokrasisine karşı İrlanda'nın çıkarlarını koruma arzusunu doğurmuş oldu. Hayır kanadının en ünlü sloganı olan "Gözümüzü korkutamazlar" ("Don't be bullied") da bu dengesiz

Bir şeylerin ters gittiği belliydi. Avrupa tarzı, barış, refah, adalet ve eşitlik söylemleriyle ihraç edildi. Posterlerde masmavi gökyüzü, sevgi dolu anneler ve mutlu bebekleri vardı. Bir imaj ordusu bu tarzın kampanyasını yürüttü. Avrupa bir sempozyumlar ve toplantılar dizisiyle yaratılıyor. Fakat kimse bayrak sallamıyor. Avrupa'nın kimliği o kadar asılsız ki, banknotunun üstüne koymayı düşünebildiği tek şey yaşam endeksi.

Barıştan söz ediyor, ama ABD ile birlikte tekinsiz savaflara girmeye hazırlanıyor. İlerlemeden söz ediyor, ama istihdam üstündeki devlet denetimini kaldırıyor. Kültürden söz ediyor, ama sadece reklam pastasını büyüten bir televizyon kültürü üretiyor. Gıda güvenliğinden dem vuruyor, ama ABD'nin klorinle yıkanmış tavuklarına koyduğu yasağı kaldırıyor. Özgürlük vaat ediyor, ama evrakları eksik olan yabancıları –ebeveynsiz bebekler de dahil– 18 ay boyunca gözetim kamplarında tutmakta beis görmüyor.

Avrupa verdiği "en yüksek düzeyde uyum" sözünü (özgürlük, adil iş yasaları, progresif vergilendirme, bağımsızlık) tutmak yerine, birleşme adına büyük ülkelerdeki bazı kazanımlarla yetindi. Bizlere ise sınırsız gözetim, serbest piyasa ve Atlantikçilik kaldı. Bu sosyal Avrupa'nın başlangıcıdır; hayır diyen Avrupa. İrlanda'da kadınların çoğunun, 29 yaş altı gençlerin ve emekçilerin yaptığı tam olarak buydu. Ekonomist'in gözlemlediği gibi: "19. yüzyıla dönülüp oy hakkı yaşlı, erkek mülk sahipleriyle sınırlandırılıyorsa, Lizbon için çok yakışıklı bir 'evet'imiz olacaktı." Nasıl bir Avrupa inşa etmeyi umuyoruz acaba?

Çeviren: **Balkan Talu**

landalı zengin işadamı Declan Ganeley'nin kurduğu Libertas grubu çekiyordu. Başlangıçta Brüksel'in aşırı resmi ve bürokratik işleyişine karşı kurulan grup geçtiğimiz aylarda Lizbon Antlaşması'na karşı mücadeleye başlamıştı. Bu mücadelenin temelinde AB'nin karar alma mekanizmalarının demokratik olmayışı, İrlanda'nın etkisinin gittikçe azalması ve vergi düzenlemelerinin oluşturduğu tehdit bulunuyor: İrlanda'nın şirketlere uyguladığı %12.5'lük vergi Avrupa'daki en düşük oranlardan biri ve birçok uzman bunun ülkenin ekonomik yükselişi için zorunlu olduğunu düşünüyor.

Libertas, liberal ticaret ve şirketler söylemiyle İrlanda'nın milliyetçi çıkarlarını genel bir AB bürokrasisi eleştirisi çatısı altında biraraya getirdi. İrlanda'nın ticari olarak diğer AB ülkelerine bağımlı olduğu düşünüldüğünde anlaşılacağı gibi Ganeley'nin tavrı, çoğunluğu antlaşmayı destekleyen işadamları arasında oldukça marjinal bir tutumdur.

Hayır destekçisi diğer grupların çoğu Libertas'ın milliyetçi söylemini paylaşıyordu. Mesela Sinn Féin, Ganeley'nin aşırı-liberal konumuyla pek de bağdaşmayan refahçı ekonomi programına aynı milliyetçi duygularla pekiştirdi. Sinn Féin, ekonomik olarak AB'nin liberal uyum programlarının özellikle işçi haklarını tehdit ettiğini söylüyor. "İrlanda daha iyisine layık" sloganının altında ülkenin AB içindeki etkisinin azalmasını eleştiriyor ve Lizbon Antlaşması'nın planladığı ortak bir güvenlik ve savunma sisteminin İrlanda'nın tarafsızlığına karşı ciddi bir tehlike oluşturacağını altını çiziyor.

Diğer gruplar da çeşitli sebeplerle antlaşmaya karşı çıkıyordu. İrlandalı tarım işçileri AB'nin Dünya Ticaret Örgütü'yle (WTO) ilişkisinden tedirginlik duyuyor ve ticaret komisyonu üyesi Peter Mandelson'u eleştiriyordu. Katolikler AB'nin İrlanda'daki kürtaj karşıtı yasamayı tehdit ettiğini öne sürüyordu. Antlaşmaya karşı olan kesim tamamen heterojen ve çelişkilerle dolu bir grup oluşturuyordu: kürtaj karşıtı katolikler, serbest ticaret karşıtı fanatikler, savaş karşıtı solcular ve geleneksel cumhuriyetçi milliyetçiler...

Peki buna rağmen hayır kampanyası birarada kalarak etkisini artırmayı nasıl başardı? Bütün bu kesimlere AB'ye duyulan genel bir güvensizlik hâkimdi. Halk anlamadığı bir metni kabullenmek istemiyordu. Geleneksel siyasî partilerin isteğine karşı çıkmış oldukları, çünkü kendi elitlerine de güvenmiyorlardı. Hayır oylarının temelinde yatan esas sebep buydu.

mücadele hissini ortaya koyuyor. Kampanyanın popülizmle buluştuğu noktaydı bu: Günümüz siyasetçilerinin elitizmine yöneltilen eleştiriler çok daha sınırlı bir İrlanda'nın Avrupa'daki çıkarlarını koruma söylevine dönüştü.

Antlaşmanın reddedilmesi "yaptığımız işi biliyoruz, bize güvenin" diyen teknokratlara verilen bir cevap olarak olumlu bir gelişme. Fakat siyasî otoriteye başkaldırı olarak başlayıp, AB karşıtı bir platforma dönüşmesi de –ki bu herkes kadar elitlerin de işine gelecektir– hareketin sınırlı kalmasına neden oldu.

Çeviren: **Alican Tayla**

Betancourt'un çağrısı

KOLOMBİYA Altı yıldır markist FARC gerillalarının elinde rehin tutulan Fransız asıllı Kolombiyalı politikacı Ingrid Betancourt, özel tim tarafından düzenlenen başarılı bir operasyonda, aralarında Amerikalıların da bulunduğu 15 rehineyle birlikte kurtarıldı. Betancourt ilk demecinde FARC ile barış görüşmelerinin derhal başlatılmasını istedi. Peşpeşe gelen ölümlerle lider kadrosunda ciddi kayıplar veren FARC, kurtarma operasyonunun "bir ihanet sonucu" gerçekleştiğini açıklayarak örgüt içinde bölünmeler yaşandığının işaretini verdi. Latin liderleri FARC'a silah bıraktırma eforlarını hızlandırdı.

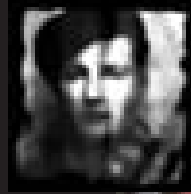
BM, Butto suikastine el attı

PAKİSTAN Benazir Butto'nun öldürüldüğü suikastin bir BM komisyonu tarafından araştırılması konusunda prensip anlaşması yapıldı. Pakistan dışişleri bakanı Kureyşi, komisyonun amacının "failleri, suikasti organize ve finanse edenleri bulmak" olduğunu söyledi. Butto geçen aralıkta, Rawalpindi'de bir seçim mitinginde öldürülmüştü. Suikastten El Kaide bağlantılı bir militanı sorumlu tutan Pakistan devlet başkanı Pervez Müşerref, daha önce BM soruşturmasını reddetmişti. Soruşturma için İngiliz polisini çağıran Müşerref, çıkan raporu Butto yanlılarının "yetersiz güvenlik" suçlamalarına karşı kullandı.

"Doktor Ölüm" kısırıldı

ŞİLİ Ünlü Nazi avcısı Efraim Zuroff, 40 yılı aşkın süredir firarda olan Nazi savaş suçlusunu Aribert Heim'in izini sürmek için Şili'ye gitti. 2. Dünya Savaşı sırasında Mauthausen toplama kampındaki birçok ölümden ve sistematik işkenceden sorumlu tutulan Heim, "Doktor Ölüm" diye anılıyordu. Acıya dayanıklılığı ölçmek için tutsakların kol ve bacaklarını anestezi kullanmadan kesen Heim'in, gene "deney amacıyla" tutsakların kalplerine petrol, su ya da zehir zerk ettiği biliniyor. Heim bu suçları günlüğünde detaylarıyla anlatıyor. Çocukları öldüğünü söylese de Zuroff, 94 yaşındaki Heim'in yaşadığına inanıyor.

İSPANYA İÇSAVAŞI'NIN SON ANARŞİSTİ ANTONIO GARCIA BARON

**Durruti'den
selam var**

ÇİN HALK CUMHURİYETİ

Asrın seferberliği

Pekin Olimpiyatları kapıya dayandı. Çin, dünyaya asla unutulmayacak bir şov yapmaya hazırlanıyor. Ama perde açıldığında ortaya çıkacak şey için ağır bedeller ödendiği şimdiden söylenebilir. Pekin ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel bir hafriyattan geçti. Ya Çin? Ona kelâm yetişmez...

YİRMİDOKUZUNCUSUNU idrak edeceğimiz Olimpiyat Oyunları, 8 Ağustos'ta Pekin'in Tiananmen Meydanı'nda, maraton koşusuyla başlayacak. Meşhur "kızıl" meydanın dünya gündemini en son işgal ettiğinde konunun sporla veya oyunla uzaktan yakından alakası yoktu. Çin'in sıkıyönetimden geçtiği, sosyal hakların iyiden iyiye alaşağı edildiği, işsizliğin başını alıp yürüdüğü, rejime yönelik protestoların arttığı bir dönemdi. Resmi kayıtlardaki 200-300 kişinin aksine, Kızılhaç'ının kayıtlarına göre 3 bine yakın sivilin can verdiği ve tarihe Tiananmen Katliamı olarak geçen 1989'daki kanlı gösterilerde, Çin Komünist Partisi (ÇKP) sosyalist öğrencileri, aydınları, işçileri durdurmak için bulvarları tanklarla işgal etmişti.

Şimdi aynı ÇKP'ye sadık Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşları, o günlerin artık geride kaldığını bütün dünyaya göstermek uğruna olimpiik hezeyanla kasıp kavruluyor. Bir başına tankların önünde dikilip geçit vermeyen, bu duruşuyla toplumsal mücadeleler tarihi içinde ikonografik bir yer edinen asi Çinlinin hayatının nasıl bir seyir izlediğini bilebilmemiz mümkün değil, ama Çin'in bir dünya devi olma yolundaki maraton koşusunun köşetaşlarını takip edebiliyoruz...

Nasıl bir Dünya, nasıl bir Rüyâ?

"Tek Dünya Tek Rüyâ" mottosuyla olimpiyatlara evsahipliği yapacak Çin'in nasıl bir dünya tasavvuru içinde, nasıl bir rüyâ düşlediğini anlayabilmek için, kadim kültürün bu devasa uluslararası etkinliklerle ilişkisine bakmak yerinde olur. Olimpiyatların düzenlendiği ülkeye sağlayacağı birtakım katkılar var şüphesiz. Ama olimpiyatlarla atfedilen "kalkınma hamlesi" mitolojisine kanmak mümkün değil.

Sportif faaliyetlere olan ilginin artışına paralel olarak sağlıklı yaşam –dikkat, 68'in şiarlarından kaliteli yaşam değil, neoliberal söylemin pompaladığı sağlıklı yaşam– bilincinin yaygınlaşmasıyla ticaret ve turizmin canlılık kazanacağı, düz mantık ezberlerden biri. Eşyanın tabiatı gereği, birilerinin rüyâsı başkalarının kâbusu oluveriyor...

Pekin'e uzanalım ve Tiananmen Meydanı'ndan maratona çıkacak koşucuların güzergâhına, insan manzaralarına bakalım öyleyse. Şehrin periferisine gelindiğinde, yani maratonun 10'lu kilometrelerinin başında, civar mahallelerde Pekin belediyesinin taş üstünde taş bırakmadığı, asırlardır semti mesken tutmuş ahalinin evlerinden edildiğini görecektir koşucular. Tanıdık değil mi? Rüyânın adı, kentsel dönüşüm. Süpürülen tek bölge burası mı? Pekin'de yeni yapılaşmanın yolunu açmak için her yıl 50 bin evin yıkıldığını kayıtlarımıza alalım.

18'inci kilometreye gelebilenlerin her nefes alışta akciğerleri yanacak, çünkü sanayinin yoğunlaştığı bu bölgedeki hava kirliliği maratonun iptalini zorunlu kılacak değerlerin biraz altında. Dünyanın en kirli havasına sahip şehirlerinden Pekin'i, "yeşil olimpiyat" sloganıyla temiz havaya kavuşturmak için kentte 27 gözlem istasyonu kurulmuştu. Atmosferik yapıyı, iklim değişikliklerini izleme ve kirlilik

kaynaklarını tespit etme çalışmaları neticesinde birçok tesis merkez dışına kaydırıldıysa da, doktorlar zorunlu olmadıkça evlerden çıkılmasına yönelik öğütlerini kış aylarında yinelemişti. Olimpiyat etkinliklerine karşı her tür muhalefeti göğüslemeye hazır organizasyon, hava muhalefeti de hesaba katmış. Halkın duaları bir yana, 2001'den beri faaliyette olan 53 bin kişilik meteoroloji ordusu, doğru hava tahmini yapmak, gerektiğinde top ve roketlerle göğü dize getirmek ve yağışlara mani olmak için göreve hazır bekliyor olacak...

1 Dolar = 1 Yuan

Nüfusu 17 milyona yaklaşan Pekin'in tek sorunu hava kirliliği değil; bütün dünyaya muhkem bir imaj sunmak için seferberlik ilân edilmiş. Çin'in olimpiyat oyunlarına evsahipliği sevdası olimpiyatların tarihi kadar eski belki de... Ama ne olimpiyatlar eskinin olimpiyatları, ne de Çin eski Çin. Olimpiyatlara ev sahipliği yapma hakkının kazanıldığı 2001'de esmeye başlayan değişim rüzgârları sadece yeni tesisler inşa etmekle, altyapı çalışmalarıyla sınırlı kalmamış.

Çin'in dünyaca ünlü sinemacısı Zhang Yimou'nun genel sanat yönetmenliği ve Steven Spielberg'in danışmanlığıyla kotarılabilecek açılış ve kapanış töreni ülkenin yeni medar-ı iftihar, son 30 yılın düşü, (Milli) Kuş Yuvası Stad-

BOLİVYA BBC, İspanya İçsavaşı'nda Franco faşizmine karşı mücadelenin öncülüğünü yapan anarşist Durruti müfrezesinin yaşayan son elemanı Antonio Garcia Baron'u, Bolivya Amazonlarında buldu. 87 yaşındaki Baron, 1950'den beri Bolivyalı karısı Irma ve Guarani yerlileriyle birlikte kurduğu bir kömün köyünde yaşıyor. Başka bir deyişle ömrünün tam üçte ikisini anarşizmin başlıca simgelerinden Buenaventura Durruti'nin anısına "San Buenaventura" adı verilen bu otomoda geçirmiş. Tavukların, kazların ve domuzların ortalıkta gezindiği, mısır ve piriñ tarımı yapılan, paranın ve merkezî

otoritenin geçerli olmadığı minik bir anarşist ülke yaratmışlar burada. İhtiyaçlarını yılda iki kez kurulan yerel pazarda, ürettiklerini diğer köylerle takas ederek karşılıyorlar. Birkaç yıl önce bir jaguar avı sırasında kaybettiği sağ eli hayatını zorlaştırmış gerçi, ama Baron "mesudum" diyor.

Cumhuriyetçilerin, Hitler'den destek alan falanjistlere mağlup olduğu uğursuz 1939'da, İspanyol vatandaşlığından çıkarılıp Nazilere teslim edilen Baron, Mauthausen toplama kampına gönderilmiş. Beş yıl işkence çektikten sonra "Doktor Ölüm"ün (bkz sayfa 32) elinden sağ kur-

tuluşunun yahudi değil katolik olmakla ilgili olabileceğine katılmıyor. Faşistleri açıkça destekleyen kilisenin 2 milyon cumhuriyetçinin öldürülmesinden sorumlu olduğunu hatırlatıyor. Bunu, 27 Nisan 1941 günü Mauthausen'i denetlemeye gelen SS komutanı Himmler'in kendisine de söylemiş: "Kiliseyle birlikte mükemmel bir çift oluşturunuz, dedim. Doğru, dedi. Parmağıyla krematoryumun tüten bacasını gösterdi: Savaşın sonra Papa'yı ve bütün kardinalleri orada görmek isterim."

Baron, Nazi kabusundan sonra Paris'e gitti. "Elektrik ve suyun bulunmadı-

ğı, az sayıda insanın yaşadığı, uygarlıktan ve rahiplerden uzak" bir yerde yaşamayı düşünüyordu. Yakın dostu, Fransız anarşist yazar Gaston Leval ona Bolivya cangılığını önerdi. Talih orada da karşısına köktendinci bir Alman rahibi çıkardı. Baron'un anarşist olduğunu öğrenmiş, aleyhinde casusluk yapmaya başlamıştı. Sonunda Irma'yla birlikte kanoya atlayıp dış dünyanın sızamayacağı bir yer bulmak üzere cangıla daldılar. San Buenaventura'yı gördükleri yerde durup yerleştiler. Baron çifti ve çocukları, çevredeki kabilelerden kimseler onlara katılmadan önce, beş yıl boyunca burada bir başına yaşadı.

Çinli askerler Kuingdao sahillerine musallat olan yosunları topluyor. Kirlilikten yüzeyi yosunla kaplanan bu sulara bir ay sonra yelken yarışları yapılacaktır

yumu'nda yapılacak. Bu olimpiik stad lafın gelişi Çin'in yeni yüzü değil. "1 Dolar = 1 Yuan" gerisayımının sonucu olarak banknotların üstündeki Mao "tedavülden" kalkıyor. Matbaadan yeni çıkan gıcırarda arz-ı endam eden Çin rüyasını okumak içinse rüya tabirleri sözlüğüne gerek yok. Banknotların bir yüzünde ödüllü mimarlara sipariş edilmiş 91 bin kapasiteli Kuş Yuvası, öteki yüzünde Antik

Yunan'dan disk atan bir adam figürü. "Modernleşme" gayretkeşliğiyle yıpratılan Mao kültü yerine modern ile antikiteyi nesneleştirilen ve yücelten bir doğu masalı...

Karanlık insan hakları sicilini olimpiyat makyajıyla örtmeye çalışan, kapitalist bir sosyoekonomik dönüşüm içindeki Çin, ilk kez 2000'de olimpiyatlara aday olmuştu. Pekin'in çehresi kadar sosyal yaşantı ve gündelik pratikler de hazırlıklardan nasibini alıyor. Bazı alışkanlıkların ve uygunsuz davranışların terkinine yönelik halk kampanyalarının son örnekleri, yere tükürmek ve sıraya girmekle ilgili. Yere tükürenlere ve çöp atanlara, ortalama bir Çinlinin günlük kazancına denk gelen 50 Yuan ceza kesileceği duyurulurken, her ayın 11'i de toplu taşımacılıkta veya bilet sırası beklerden kuyruk oluşturma bilinci geliştirme günü olarak seçilmiş. Olimpiyat seferberliğinin boyutlarını ve dahası Çinli kafasını anlayabilmek için herhalde şu örnekten daha iyisi bulunmaz: Biliniz bakalım, Çin'de gözde bebek ismi ne? Aoyun, yani "olimpiyat oyunları". Nüfus idaresi kayıtlarına göre, adı Aoyun olan 4104 çocuğun yüzde 92'si erkekmiş. Çin'de önemli olaylar ve popüler sloganların yeni doğan bebeklere isim olarak verilmesi adetten; vaktiyle "Çin'i savun", "ulus inşa et" ve "uzay yolculuğu" gibi isimler pek revaçtaymış.

Olimpiyat ekonomisi ve insan hakları

Bu komik ve safca eğilimlerinin yanında, Tibet sorununa çözüm getirmeyen ve bu sebeple olimpiyat meşalesinin katettiği yollarda protestolarla karşılaşan Çin'in insan hakları karnesi çok zayıf. Ülkede yaşananları "baskı dalgası" olarak nitelendiren Uluslararası Af Örgütü'nün (AI) nisanda yayınlanan raporunda olimpiik imajla verilmek istenen "yükselen değer" mesajıyla ters düşen muhaliflerin sansürlendiği, yargılandığı, hapse atıldığı yazılı. 1950'deki Çin işgalinden bu yana özgürlük mücadelesi veren Tibetlilerin Mart'taki bağımsızlık gösterileri Çin ordusu tarafından yine kanlı bir şekilde bastırılınca, AI yabancı liderlere boykot çağrısında bulunmuştu. İngiltere ve Almanya'nın başbakanları Gordon Brown ile Angela Merkel açılış törenine katılmama kararı aldı, Sarkozy çekimser kaldı, Obama ise Bush'a protesto etmesini teklif etti. Ancak Amerikan hükümeti

Yeni banknotlarda Mao'nun yerini Kuş Yuvası Stadı aldı

açısından işler o kadar da basit değil. Pekin'in eli sağlam. Çin yaklaşık 1.7 trilyon dolarlık döviz sermayesinin üçte birini ABD hazine bonolarına yatırıyor ve bu yolla Amerikanın bütçe açığını kompanse ediyor. Japonya'nın ardından en çok ABD hazine bonosuna sahip bir ülkeden bahsediyoruz. Beyaz Saray buna kayıtsız kalmadı; olimpiyat oyunlarının açılışında bulunulacağını sözünü verdi.

Mega etkinliklere evsahipliği yapma tutkusunu, küresel rekabetçiliğin en bariz izlendiği alanlardan biri. Bu rekabeti son 30 yılda yaşanan siyasi-ekonomik değişimlerden, Fordist üretim tarzından post-Fordist üretime geçiş sürecinden bağımsız düşünmek zor. Esasen söz konusu tutku da, şirketleşen belediyelerle yatı-

rım şirketlerinin büyüme tutkusundan başka bir şey değil. Mega etkinliklerin faziletleri, en başta politikacıların ağzından düşmüyor. Kalıcı altyapı çözümleri ve inşa edilecek yeni tesislerle kamu ihtiyacının uzun süre karşılanacağı tezi, istihdam olanaklarının artacağı ve ekonominin canlanacağı vaatleriyle şişiriliyor.

Kentsel dönüşüm masalları

Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak, getireceği prestij bir yana ciddi bir kazanç kapısı olarak görülüyor. Ne var ki, geçmiş örnekler bunun pek de öyle olmayabileceğini gösterdi. Olimpiyatlar tarihinin en büyük maddi felâketi, 1976'da Montreal'de yaşanmış. İflasın eşliğine gelen kentin olimpiyat masraflarını, Kanadalılar bugün hâlâ vergileriyle ödüyor. Montreal deneyiminin ardından olimpiyatların ticarileşmesi, oyunların başlı başına bir sektör haline gelip özelleşmesi hız kazanıyor.

1980'de Los Angeles işi sponsorlara havale edip, olimpiyat işinden kâr eden ilk şehir olmuş. Barselona'nın kentsel güzelliği ise evsahibi olduğu 1992 Olimpiyatları'na bağlanıyor. Peşisıra Barselona uluslararası birçok irili ufaklı etkinliğin adresi olurken, halkına kesif bir mağduriyet yaşatan güzelliğin kaymağını başkaları yedi. Olimpiyat ekonomisine dair bir ters örnek de komşudan. 2004 Atina Olimpiyatları'nın bütçesi hesap edilenin iki katına çıkınca, geriye ödenmeyi bekleyen ağır bir fatura ve kendi hallerine terk edilmiş devasa kongre merkezleri ile potansiyelinin yarısı kadar yolcu taşıyan metro hatları kalmış.

Pekin uluslararası bir cazibe merkezine dönüşmek için kentin imajını pazarlayabileceği bir mutenalaştırmadan geçiyor. 37 milyar dolarlık yatırımın karşılığında turizm, emlak, güvenlik, lojistik ve inşaat alanlarında yaşanacak patlamayla ülke ekonomisinin ivme kazanacağı umut ediliyor. Olimpiyatların tek Çinli sponsoru ülkenin elektronik devi Lenovo ve etkinlik destekçisi birçok markanın tanınmasına fırsat verecek oyunların ülkeyi ihyâ edeceğine Çinli yetkililer kesin gözüyle bakıyor.

2020'de ABD'yi aşip, 2050'de dünyanın en büyük ekonomisine sahip olması öngörülen Çin'in küresel süper gücünü pekiştirmesi beklenen olimpiyatların katma değerlerinden biri de demokrasi nosyonu olabilir mi? Pazar ekonomisine entegre bir demokrasi bölgede hasıl olur mu göreceğiz. Çin'in "tek dünya tek rüyâ"sına "tek dünya çok rüyâ" önermesiyle karşı duranlar haklı; "başka bir olimpiyat da mümkün" olmalı... **Şahan Nuhoğlu**

Cristina kaybetti

ARJANTİN Küresel gıda krizinin olumsuz etkilerini bertaraf etmek için tarım ürünlerinden alınan ihracat vergisini artırmak kararı alan Cristina Kirchner hükümetini senato durdurdu. Parlamentoda onaylandıktan sonra senatoya giden yasa tasarısı burada hararetle tartışmalardan sonra oylandı. Ancak sonuç 36-36 eşit çıktı. Kararı aynı zamanda başkan yardımcısı olan Julio Cobos'un red oyu belirledi. Gıda krizinden nemalanan büyük şirketler ve onları destekleyen çiftçiler ile ülkenin yoksullarının iki zıt kutup haline getiren krizin bu şekilde çözülmesi koalisyonun çatlamasına yol açtı.

12 milyara doğru

BM 11 Temmuz'da Dünya Nüfus Günü dolayısıyla yayınladığı raporda şu anda 6.4 milyar olan dünya nüfusunun eğer gerekli önlemler alınmazsa, 2012'de 7 milyara, 2050'de ise 12 milyara ulaşacağını duyurdu. Raporda, 200 milyon dolayında kadının hamileliğini kontrol altına almak için adım atmasının iyi bir işaret olduğunun altını çizildi. Ancak bu bilinçlenmeye rağmen henüz güvenli ve etkin bir aile planlanmasının yaygınlaştığını söylemenin mümkün olmadığı belirtildi. Dünyada hatalı kürtaj operasyonları yüzünden her yıl ortalama 68 milyon kadın yaşamını, milyonlarcası da doğurganlığını yitiriyor.

İki televizyona el kondu

EKVADOR Venezüella ve Bolivya'nın yolunu izleyip anayasa reformu süreci başlatan Başkan Rafael Correa, giderek daha fazla bu iki ülkeye benzeyen bir sağ muhalefetle karşılaşılıyor. Son olarak hükümetin iki batık televizyona el koyması, ülkede ifade özgürlüğünün kısıtlandığını savunan sağcı propagandaya maruz kaldı. 1998'de içi boşaltılıp iflas ettirilen Filanco Bankası tarafından finanse edilen televizyonların toplam 661 milyon dolar borcu bulunuyor. İcraatını savunan Correa, "nasıl oluyor da on yıldır borcunu ödeyemeyen bu bankerler malikânelerde, lüks yatlarda, uçaklarda yaşıyor" diye sordu.

Kivalinalıların isyanı

ABD Küresel iklim değişikiminin ilk kurbanları hukuk savaşı başlattı. Buzulların erimesiyle ekosistemi hızla bozulan Alaska eyaletinin en kuzeyinde, Bering Boğazı'nın ABD kıyısında bulunan Kivalina köyünün sakinleri, küresel ısınmadan sorumlu tuttukları, Exxon-Mobil, BP America gibi devleri de içeren 24 global enerji firmasına karşı 400 milyon dolarlık tazminat davası açtı. 400 kişinin yaşadığı 55 haneli sahil köyü, buz tabakalarının yok olmasıyla birlikte şiddetli dalgalara ve toprak erozyonuna maruz kaldı. Kivalina'nın coğrafyası hızla değişiyor, günbegün deniz tarafından kuşatılıyor.

LÜBNAN

Dengeler yenilenirken

Yeni kurulan millî birlik hükümetinde veto hakkı aldıktan sonra İsrail ile tarihi bir esir takası gerçekleştiren Hizbullah'ın siyasî kazanımları durmadan artıyor. Laik görünümülü Emel'in eski gücünü yitirmesiyle güçlenen Hizbullah, Şiilerin tek seçeneği haline geldi. Express, Şiiliğin kalbi Güney Beyrut'tan bildiriyor...

Zülfikar ile Kalaşnikof – Lübnan'ın Şii halkından geniş destek alan Hizbullah'ın Beyrut'ta düzenlediği bir miting

BEYRUT'UN güneyi. Haret Hreyk. Hizbullah'ın gece mitinglerinden birindeyiz. Hasan Nasrallah'ın İsrail saldırısında hayatını kaybeden oğlu Hadi Nasrallah'ın ölüm yıldönümü. Alana girerken sıkı bir aramadan geçiyoruz. Bombalı saldırıdan korkuyorlar. Görevlilerden biri fotoğraf makinemizi çıkartıp sağını solunu kontrol ediyor. İçindeki filmi korumak için müdahale edince iş ciddileşiyor. Aniden Hizbullah militanları sarıyor etrafımızı. Rehberliğimizi üstlenen Prof. Nureddin görevlilere misafir olduğumuzu anlatmaya çalışıyor ve tanıdık bir görevliye ulaşmayı başarıyor. Makine iade ediliyor. Tek şartla! Deklanşöre bir kez basmamız isteniyor. Gözler üstümüzde. Basıyoruz. Klik! Çember rahat bir nefes alıyor...

Mitingi izledik, ancak fotoğraf çekmemiz kesinlikle yasaktı. Olağanüstü güvenlik önlemleri olası bir İsrail saldırısına karşıydı. Oysa bütün gün şehrin güneyinde dolanıp durmuş, dilediğimiz yerde fotoğraf çekmiş,

hiçbir sorunla karşılaşmamıştık. Lübnan Üniversitesi'nde Türk-Arap ilişkileri üzerine tarih ve güncel siyaset dersleri veren Prof. Dr. Muhammed Nureddin mihmandarımızdı. Cafer Sadık Camii'ni, Yüksek Şii İslam Konseyi binasını ziyaret etmiş, Kuveytli bir Şii işadamının yaptırdığı Al Hasaneyn Camii'ni ve Al Rasul Al Azam Hastanesi'ni dolaşmıştık. Nureddin'i bulmuşken daha da derinlere inip Lübnan'ın Şii yüzünü ve Hizbullah'ın yükselişini kavramaya çalıştık...

Mehdi'yi beklerken...

Lübnan nüfusunun yüzde 35'ini oluşturan Şiiler, yoğun olarak ülkenin güneyinde ve doğusunda yaşıyor. Güneyde Nabatiye ve Hirmel, doğuda Roma dönemi antik şehir kalıntılarıyla meşhur Baalbek en önemli şehirleri. Nureddin, savaştan önceki yıllarda bir milyon nüfusa sahip Beyrut'ta 150-200 bin dolayında Şii yaşadığını anlatıyor. İsrail işgali sonrası güneyden kaçan nüfusun büyük

bölümünün başkente gelmesiyle Şii nüfusun 600 bini aştığı tahmin ediliyor. Bunlar çoğunlukla şehrin güneyindeki varoşları mesken tutmuş. Beyrut havaalanının da bulunduğu bu bölge fiilen Hizbullah'ın denetimi altında.

Yüksek Şii İslam Konseyi, Lübnanlı Şiilerin en önemli dinî kurumu. Konseyin başkanlığını ülkenin tanınmış din alimlerinden Şeyh Muhammed Mehdi Şemseddin yürütüyor. Konseyde din adamları, avukatlar, mühendisler, üniversite öğretim üyeleri, milletvekili ve bakanların yanı sıra cemaat içindeki anlaşmazlıkları çözmekle görevli kadılar da bulunuyor. Konsey 1967 yılında kurulmuş ve ilk başkanı aynı zamanda Emel örgütünün de kurucusu olan Seyyid Musa Sadr.

Bu tarihten önce Şiilerin diğer cemaatler gibi kurumsal bir yapıya sahip olmadıklarını anlatan Prof. Nureddin, Musa Sadr'ın karizmatik kişiliğinin ve özellikle hıristiyan topluluklarla geliştirdiği diyalogun 70'li yıllarda Lübnan için önemli bir denge unsuru olduğunu vurguluyor. Ancak Musa Sadr, Emel'in kuruluşundan üç yıl sonra, 1978'de, Libya ziyareti dönüşü uçakta "kaybolmuş" ve bir daha kendisinden haber alınamamış! Nureddin, Kaddafi'nin öldürttüğünü düşünüyor: "Lübnan'da faaliyetlerini sürdüren sol partilerin ve Filistinli örgüt üyelerinin çoğu Şii idi. Musa Sadr, Şiilerin kendi kimliklerine sahip çıkması gerektiğini savunuyordu. Şii gençler onun öncülük ettiği Emel hareketinin saflarına katılmaya başladı. Bu nedenle solcular ve Filistinli örgütler Musa Sadr'a cephe aldı. Kaddafi'nin de Musa Sadr'ı aynı saikle ortadan kaldırdığı kanaati yaygın."

Musa Sadr'ın kayboluşu halk arasında modern bir Şii miti yaratmış. Zamanla Onikinci İmam Mehdi ile özdeşleştirilen Sadr'ın halen sağ olduğuna ve tıpkı Mehdi gibi bir gün yeniden döneceğine inanılıyor. Portresinin yer aldığı afişler, bayraklar her yerde asılı. Sadr'ın ölümünün ardından Emel'in liderliğini Hüseyin Hüseyini üstlenmiş. 1981'de ise liderliğe Nebih Berri getirilmiş. Berri hâlen Lübnan Parlamentosu Başkanı. Cemaatlararası anlaşma uyarınca cumhurbaşkanlığı Marunilerin, parlamento başkanlığı Şiilerin, başbakanlık ise Sünnilerin elinde.

Hizbullah'ın tırmanışı

Emel içsavaştan sadece birkaç ay sonra kurulmuştu. Hıristiyan falanjistlere karşı Filistinli gerillalarla birlikte savaştı, ama onlarla arasına mesafe koydu. 1982'ye gelindiğinde

Gelirin kadar geysin

BRÜKSEL Gambia devlet başkanı Yahya Jammeh'in eşcinsellere ülkeyi terketmele-ri için ultimatom vermesini saymazsak, dünyadaki gey-lezbiyen haftaları yeni kazanımlarla geçti. Norveç eşcinsel evliliği onaylayan ülkeler arasına katıldı, AB'nin ilgili birimi 11 üye ülkenin daha eşcinsel evliliği yasalaştırma sürecine girdiğini açıkladı. Uluslararası Seks Araştırmaları Akademisi'nin (IASR) yıllık toplantısında, eşcinselliğin kabul edilebilirliğinin dünya çapında artış gösterdiği duyuruldu. Bir başka önemli veri de bu kabul edilebilirli-ğin ülke geliriyle doğru orantılı olması. Fakir ülkelerde tolerans daha düşük.

TÜRKİYE "Gölge etme başka ihsan iste- mem" demişti Sinoplu filozof Diyojen. Şimdi bu söz dünyanın her yerinden ye- şile, ekolojiste, ekososyaliste veya çev- reciyi ilham veriyor. 1989'dan beri Avru- pa çapında düzenlenen yerel otonom ve oluşumların yaz kampı Ekotopya, 9-23 Ağustos arasında Sinop'un Sarıkum bel- desinde yapılacak. Organizatörleri etkin- liği şöyle anlatıyor: "Ekotopya bir bilgi ve deneyim paylaşma yeridir. Buluşma- larda çevresel ve ekolojik konuların yanı sıra toplumsal ve siyasal konular da tar- tışılır: Küresel ısınma, ulaşım ve hare- ketlilik, genetiği değiştirilmiş organizma-

lar, organik yiyecekler, ekolojik yapılar, sürdürülebilir altyapı, küresel politika..." Yemek, enerji ve tuvalet ihtiyacı gibi ko- nuların anti-endüstriyel ve ekolojik yol- larla çözüldüğü buluşmaya ulaşımın bi- sikletle sağlanması öneriliyor. Böylece uluslararası bir eyleme katkıda bulun- mak da mümkün. Zira, 3 Temmuz'da Sofya'da başlayan geleneksel bisiklet turu, 13 Ağustos'ta Sinop'ta son bula- cak. 26 Temmuz'da Galatasaray'da yapı- lacak törenin ardından Asya'ya geçerek yoluna devam edecek olan bisiklet turu- na her aşamasında katılmak mümkün. www.ecotopiagathering.org

savaşın seyri ciddi biçimde değişti ve İsrail, Güney Lübnan ile Beyrut'u işgal etti. İşgalin ardından, İran'ın etkisi altındaki bir grup Emel'den ayrılıp Hizbullah'ı kurdu. Hizbul- lah hem İsrail'e hem de Nebih Berri'ye karşı bir tepki hareketi olarak gelişti. Berri'yi İsl- amcı olmamakla, Emel'i de Musa Sadr'ın yo- lundan ayrılmakla suçluyorlardı.

Emel savaş yılları boyunca yoksul Şii böl- gelerinin tam desteğine sahipti. Modern ve laik bir Şii politikacı olarak tanınan Nebih Berri ile ekonomik durumlarının düzeleceği- ne, hıristiyanlarla eşit haklara sahip olacakla- rına inanıyorlardı. Ama 1983'te kurulan Hiz- bullah İsrail işgaline karşı tavizsiz tutumu ile giderek güçlendi ve Emel'in yerini almaya başladı. Örgütün ilk önderi Abbas Musavi, 1993'te, İsrail'in düzenlediği roket saldırısın- da eşi ve kızıyla birlikte öldürüldü. Musa- vi'nin yerine geçen Seyyid Hasan Nasrallah o zamandan beri Hizbullah'ın lideri.

Hizbullah'ın 128 sandalyeli parlamentoda 30 civarında milletvekili bulunuyor. 1998'den bu yana Şii nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yapılan bütün yerel seçimleri ka-

zanıp belediyeler üstünden hâkimiyet kurdu- lar. Örgütün Al Manar adlı bir televizyonu var. TV kanalları Lübnan'daki cemaatler ara- sındaki bölünmüşlüğü en bariz göstergesi. Devlet televizyonu TV Lübnan, Maruni bir işadammın sahip olduğu LBC, iki sene evvel uğradığı suikastle hayatını yitiren eski başba- kan Refik Hariri'nin Future, Emel lideri Ber- ri'nin NBN ve eski içişleri bakanı Michael Mor'un MTV kanalları farklı cemaatlerin ter- cihlerini yansıtıyor.

Kültürel ve siyasal bölünmüşlüğü yansı- tan bu parçalı tabloda, şaşırtıcı biçimde, ce- maat okulları, gruplar arasında geçişkenliği mümkün kılabilecek kamusal alanların ba- şında geliyor. Sözelimi Nureddin'in çocuk- ları Maruni hıristiyanlara ait Saint Antuan Li- sesi'nde okuyor. Muhafazakâr Şii bir ailenin çocukları, her gün Hizbullah'ın hakimiyetin- deki bir semtten arabayla 20 dakika uzaklık- taki Baabda'ya gidip geliyor. "Hizbullah ne der bu işe" deyince gülüyor Nureddin: "Her- kes çocuğunu iyi okula göndermek ister. Hı- ristiyan okullarında eğitim daha iyi."

Toplumsal sınırlar, bölünmüş aşklar

Ertesi akşam evinde misafir olduğumuz Ha- san Daoud ülkenin tanınmış edebiyatçıların- dan. Romanlarında eski Beyrut'u anlatan Daoud, içsavaşın adım adım yaklaştığı yıllar- da, Şii bir fırıncının oğlu olarak Beyrut'un en güzel semtlerinden birinde büyümüş. Halen El Müstakbel gazetesi kültür sayfası editörlü- ğünü sürdüren Daoud, eşi Nadda, çocukları Firaz ve Raşa ile yaşadığı Beyrut'un dününü ve bugününü düşünerek, hatırlayıp biriktire- rek yazmayı sürdürüyor. Okul yıllarında ta- nışıp evlendikleri Nadda, Lübnan Eğitim Ba- kanlığı'nın devlet burslarıyla ilgili bölümün- de memurluk yapıyor. Lübnan Üniversite- si'nde Fransız dili ve edebiyatı okuyan Nad- da, öğrenimi boyunca şehrin cemaatler ara- sında bölünerek adım adım yok oluşuna ta- nık olmuş.

"Okul yıllarında karışık evlilikler konu- sunda rahat düşünüyorduk. Aşklarımız, flörtlerimiz vardı ve hayatın hep böyle kolay olacağını zannediyorduk. Ama öyle olmadı. Herkes kendi cemaatine döndü, kapandı" di- yor Nadda. Lübnan'ın etnik ve dinsel sınırlar karşısındaki çaresizliğini anlatıyor. Şiiilerin Lübnan'ın entelektüel hayatındaki rolünü vurgularken de çaresiz: "Eskiden aydınlar arasında Şiiileri hep görürdün. Ama 1985'ten sonra birçok ilerici insan, Şii ise Hizbullahçı,

hıristiyan ise falanjist oldu."

Nadda iki yüzyıl önce Adana'dan Bey- rut'a göçen bir Sünni aileye mensup. Hasan Daoud ile nikâhlarını Şii bir hoca kıymış. An- ne ve babası önce karşı çıkmışlar, ama bunun mezhep ayrımından mı, Hasan'ın köylü ço- cuğu olmasından mı kaynaklandığını bileme- diğini söylüyor. Hasan'ın kızkardeşi ise bir Maruni ile evli. Aile bu evliliği kolay kabul- lenmiş. Nikâh için güneyde Şii müslüman, kuzeyde ise Maruni hıristiyan, iki ayrı tören yapılmış. Ama kızkardeşi şu ara huzursuz- muş, çünkü her pazar telefonla arayan kayın- validesi çocukların kiliseye götürülmesi ko- nusunda ısrar ediyormuş.

Nadda karışık evliliklere karşı değil. Sa- dece kendi kızı için, eğer dindar bir aile söz konusu ise endişelenebileceğini anlatıyor. "Evlenecek çiftin aileleri razı ise sorunlar aşı- labilir" diyor. Ama eğer razı değilse çok zor! Lübnan'ın yurttaşlık haklarına değil, ce- maat yapılanmalarına göre düzenlenmiş hu- kuk sistemi ülke içinde yapacak pek fazla bir şey bırakmıyor. Gençler ailelerin itirazlarına aldırmadan Güney Kıbrıs'ta evlenip geri dö- nüyor.

Peki neden? Yüzlerce yıldır birarada ya- şayan Maruni, Şii, Sünni ya da Dürzi Lübnanlının birlikte benimseyebileceği ortak bir kimlik hiç mi oluşmadı? Hasan Daoud, "Lübnanlı olmak müslümanların kabul etmeyece- ği bir şeydir" derken karamsar. "Çünkü Lübnanlı olmak Arap milliyetçiliğine karşı ol- maktır. Bir zamanlar Filistinlilerin gazetesin- de çalıştım redaktör olarak. Bana güvenmi- yorlardı çünkü Lübnanlıydım. Araplar, Lübnanlıları hıristiyanlıkla suçluyor! Bağımsız bir Lübnan devleti düşüncesini sevmiyorlar."

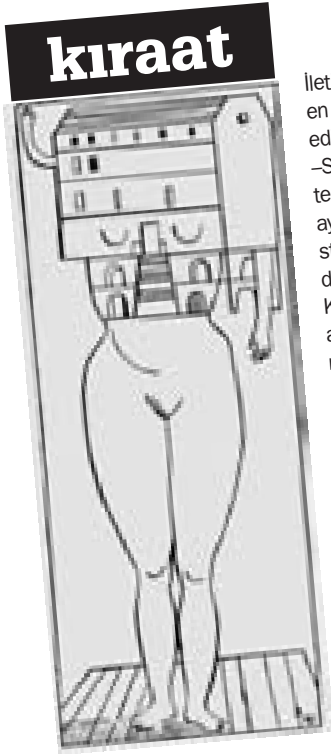
Nadda araya giriyor: "Hasan cemaatçi ol- mamak için böyle söylüyor. Bütün Lübnanlı aydınlar, içsavaş sonrasında, cemaatlere kar- şı olmak için böyle düşünmeye başladı. Ama görmüyorlar ki burada müslüman da var! Kendi politik gençliğine karşı bir tepki. Ay- dınlar, Araplık ve müslümanlığa karşı. Oysa müslümanlık Lübnan'ın her köşesinde karşı- na çıkıyor."

Hasan Daoud sohbetin bir yerinde "Lübnan bir millet değil, cemaatler arasında dü- zenlenmiş bir anlaşmadır" demişti. Bu kez cemaat dengeleri üzerine değil, bireyler üze- rine, kimliklerin özgürce ifade edilebileceği ve herkes için aynı hukukun geçerli olacağı gerçek bir anlaşmaya ihtiyacı var Lübnan'ın.

Murat Küçük

30 Temmuz 2006, Beyrut: Şii çocuklar BM temsilciliğinin önünde İsrail işgalini protesto ediyor

İletişim Yayınları'nın "sanathayat" dizisinin en önemli kitaplarından biri Ahu Antmen'in editörlüğünde yayınlandı. "Sanat/Cinsiyet -Sanat Tarihi ve Feminist Eleştiri", alanının temel metinlerini, tarihsel köşetaşlarını, ayrıca bu mirasın üzerinde gelinen noktayı değerlendiren güncel metinleri bir araya getiriyor. Kırk yıl öncesine, feminist eleştiri sanat alanını mercek altına alana kadarki uzun tarihe bakınca, bazı "sapma"lar dışında hiç kadın sanatçı olmadığını, kadının ancak sanatın nesnesi ya da "ilham kaynağı" olabildiğini düşünebilirdik. Bu kitaptaki makaleler, feminist mücadelenin kadınların sanat üretimine üstelik kendi bakışlarını, varoluşlarını katarak nasıl giriştiğini, bunun yanında erkeğin yazdığı sanat tarihini bir gösterge olarak nasıl eleştirel bir perspektifle yeniden okuduğunu, yani sanata bakışımızın nasıl değiştiğini ortaya koyuyor. resim: Louise Bourgeois, "Femme-Maison" (1946-47)

X - KÜTÜPHANE

- ✱ **Ahmet Büke** Alın Mavide (Kanat)
- ✱ **Bob Jessop** Devlet Teorisi -Kapitalist Devleti Yerine Oturtmak (Epos)
- ✱ **Boğos Piranyan** Açsının Kitabı -Merzifon Amerikan Koleji Açsısı 1914 (Aras)
- ✱ **Bülent Somay** Çok Bilmis Özne (Metis)
- ✱ **Fidel Castro** İlk Yıllarım (Agora)
- ✱ **Fuat Dündar** Modern Türkiye'nin Şifresi (İletişim)
- ✱ **Henry James** Bir Başyapıtın Öyküsü (Can)
- ✱ **Hrant Dink** İki Yakın Halk İki Uzak Komşu (Uluslararası Hrant Dink Vakfı)
- ✱ **Ian McEwan** Sahilde (Turkuvaz)
- ✱ **John Updike** Terörist (Kanat)
- ✱ **Judith Butler** Cinsiyet Belası (Metis)
- ✱ **Küçük İskender** The God Jr (Sel)
- ✱ **Leonard Cohen** En Sevilen Oyun (Versus)
- ✱ **Marjane Satrapi** Dikiş Nakış (Minima)
- ✱ **Martin Duberman** Stonewall İsyanı (Agora)
- ✱ **Önder Özkalıpcı - Ümit Şahin** (haz.) İşkence Atlası (TİHV)
- ✱ **Rıfat Dağ** Kırsal Kalkınma Siyaseti (Dipnot)
- ✱ **Stephen Kern** Nedenselliğin Kültürel Tarihi (Metis)
- ✱ **Süreyya Berfe** Çıkrık (YKY)
- ✱ **Y. Doğan Çetinkaya** (der.) Toplumsal Hareketler (İletişim)

✱

"Astronotlar uzayda sekiz saat çalıştı..."
 "Rıza Abi, sana diyorum."
 Rıza kucağında şişesi uyukluyor. Çok efkârlı bu akşam. Kitabı satmamış. "Puşt yayıncı" diye sayıklıyor arada. Balık da vurmadı zaten. İki kaput, üç çöp torbası çektik.
 Gazeteyi lüks ışığına çeviriyorum. Arka sayfalarda hanım kızlar var. Kayık tatlı tatlı salınıyor. Karşıda İnciraltı'nın ışıkları. Şimdi hangi evde neler oluyor acaba?
 "Kim kimi domaltmıştır, değil mi?"
 "Rıza Abi, sen beni mi dinliyorsun, allasen?"
 "Puşt yayıncı. Koydurtmadı kitapları ön raflara."
 Uzaktan bir yolcu gemisi geçiyor. Işıltıları suyun aynasını kırıyor. Rıza Abiyi bacaklarından tuttuğum gibi hoop denize atıyorum. İyi yüzücü. İki çeyrek yüzşün, kendine gelir. Yoksa sabaha kadar beynimi oyar. Kitabı satmamış. Ulan senin o boktan öykülerini kim okur.
 "Ahmet, kıyıda siktim ebeni."
 "Abi ben masayı kurarım. Buz da bulurum."
 "Ahmeet..."
 Kayık kız gibi akıyor karanlık sularda. Aysız gece içime doluyor. Ulan ben de yazayım bari. Kız yurdundaki ışıl'ı mesela. Gece duvardan atlayıp bizim barakaya gelmesini. Usulca soyunmasını. Nereye saklayacağını bilemediği aletini. Ondan kurtulmak için biriktirdiği paraları. Rıza Abinin arkadaşlarından onun için para toplamasını. Ulan Ahmet, yazsan seni kim okur.
 Puşt hayat.
 Çakıllar seçiliyor. Yaklaşıyorum cehenneme.

Vişne Şurubu

Vişneleri temizleyip kilo başına bir bardağa yakın su doldurarak yarım saat haşlarız. Sırlı çinko tencereye sık dokumalı temiz bir bez torba koyup içine pişmiş vişneleri aktarırız; sıkmadan, kendi keyfince süzülmesini bekleriz. 1 kilo şeker koyarak pişiririz. Sırlı çinkoda veya yepyeni kalaylı tencerede pişirmek gerekir. Şurubun yüzünde oluşan köpükleri sürekli olarak katılaşana kadar kaynatırız. Şuruptan bir damlayı tırnağımızın üstüne damlattığımızda damlacık düşüğü şekilde kalmalı, yayılmamalıdır. Bu kıvama gelince artık daha fazla kaynatmaya gerek kalmaz; ateşten indirir, daha önce sıcak suyla ısıya alıştırdığımız şişelere sıcak sıcak doldururuz. Hava geçirmeyen bir tıkaçla veya mantarla şişenin ağzını tıkar, etrafını iyice balmumuyla kapatır, bezle sarıp bağlarız.

18 yıl boyunca Merzifon Amerikan Koleji'nin 300 öğrencisine aş kaynatmış aşçı Boğos Piranyan'ın tarifleri, "Sofranız Şen Olsun"un yazarı Takuhi Toomasyan çevirisiyle zuhur ediyor. 243 tarif: Çorbalar, kebablar, köfteler, pilavlar, tavalar, dolmalar, balıklar, tatlılar, reçeller, soslar... Piranyan Usta'nın 1914'ten sonraki akıbetiye meçhul...

■

Gölgeni seviyorum, boynunu büküşünü, serinini.
 Ben senin çiçeklerini seviyorum. Köklerini de.
 Dağlardaki geçitlerin oralardan hava kararınca bakan çiğdem! Uyudum seni. Akşam uyudu. "Sen de uyusan..."
 Sana gelen sonbahar tabiatındaki ilk bahardır bana. İğdeler yerlerde, biz görmeden, ne zaman?
 Ben hâlâ ahlat, hâlâ buruk.. Mevsimler uyudu. "Sen de uyusan..."
 "Senin kadar hızlı değişmiyorum. İnsanı derdine yandırmıyorsun. Derin küstüm, zaman bilir. Uykum geliyor gibi." İçim uyudu. "Sen de uyusan..."
 "Muharrem Ertaş'ı dinliyorum. Sadece bunu istiyorum ölünceye kadar."
 Gözlerimle tadarım, dinleyişini dinler seninle, içindekilerle, söylediklerinle uyurum. Sen de uyursan.
 Doğru dürüst yürürken çarpıştık. Düştü elindeki denizsalyangozu. Kırılmadı ama. Denizleri uğuldadı durdu. Bir geri gitti ki zaman, uyurum belki sen de uyursan.
 Bir yeniay daha doğarsak doğduğuyla kalmayan. "İşte, öyle" desek.
 Geri çekilip seyretsek hiç kımıldamadan. Uykusuz kalma. Uyurum o zaman.
 Azalt zamanımı, ömrümü beklet, yetişeme. Fıstık ağacın iste, baykuşun olurum. Uyursan, uyurum. (...)

"Sen de Uyusan...", Süreyya Berfe

▲

Kanımca, geleceğin en devrimci kültürleri, radikal biçimde demokratik kararlar alma biçimlerinin güvencesi altındaki sihirli bir gerçekçilik ve ütopyacılık karışımından doğacaktır. (...) Öyleyse, yeni bir paradokslar ve meydan okumalar kümesine geliyoruz:
 • Farklı güçleri birleştirecek ve onların her zaman ortaklaşmayan arzularının tümünün dile getirilmesine olanak tanıyacak bir dilin bulunması.
 • Bu dile getirişleri ve tartışmaları besleyecek ve gerektiğinde hem yerel seviyede hem de sınırlar boyunca karar almaya olanak tanıyacak bir örgütlenme biçiminin bulunması.
 • Kendini neo-liberalizm ve kapitalizme karşı, geçmişin sistemik ağırlığına ve mevcut küresel ekonomik sistemin yayılmacılığı ve saldırganlığına karşı sürdürülebilecek bir ekonomik alternatifin yaratılması.
 • Ve insan kurtuluşunun derin gücü ve zayıflığını gözetip tüm bunların zaman içinde her yerde ve her farklı seviyede (yerel, ulusal, "küresel") gerçekleşmesinin sağlanması.
 Geleceğe damgasını vuracak çelişik akımları müzakere ederken ve keyifle izlenecek ama tehlike de barındıran bir patika bulurken, hem sihirli hem de gerçekçi olmalıyız.

John Foran, "Devrim ve Küreselleşme: Chiapas'tan Seattle ve Ötesine"

Şırnak'tan Ergenekon'a

Sene 2005, Express'in 35. sayısı. DEHAP Silopi İlçe Başkanı Eyüp Tanış, köyünün boşaltılmasından kamyon ticaretine "bölge"yle ilgili pek çok durumu naklettiği söyleşisinde, amcaoğlu Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in -Sını Sakık'ın Meclis kürsüsüne resmini astığı iki HADEP yöneticisinin- kaybolmasıyla nasıl politize olduğunu da anlatıyordu. Express'e son yıllarda yegâne dava bu söyleşiden açıldı, DGM giderayak -aynı hususta başka davalarda beraat kararları çıkmasına rağmen- Express'i mahkûm etti. Gerekçe, "Türk subayını yayın yoluyla hedef göstermek"ti. Satır arasında adı geçen o subay, şu an Ergenekon davası kapsamında aranıyor. Sını Sakık'ın da belirttiği gibi, o davanın faili meçhullerle, gözaltında kayıplarla mutlaka birleştirilmesi gerekiyor. Tanış ve Deniz'in meçhul akıbetine yönelik iddiaları yeniden hatırlayalım...

Serdar Tanış, 25 Ocak 2001 tarihinde yakını olan Eyüp Tanış ile birlikte bir telefon hattı başvurusu için Silopi PTT Müdürlüğü'ne gitti. Çıkışta, ilçenin en kalabalık caddesinde, Fiat marka, mavi renkli, yeni sayılabilecek özel bir otoda bulunan üç sivil giyimli şahıs tarafından arabaya binmeye zorlandılar. Araca binmeyi reddeden Tanış ve Deniz, ancak resmî olarak İlçe Merkez Jandarma Karakol Komutanlığı'na çağrılmaları durumunda gidebileceklerini söyleyip HADEP İlçe Binası'na girdiler.

Aynı gün, Serdar Tanış'ı cep telefonuyla arayan biri, İlçe Jandarma Komutanlığı'na gelmesi gerektiğini bildirdi. Bunun üzerine Tanış, yanında partili arkadaşı Ebubekir Deniz ile birlikte yakını olan Ömer Sansur'un arabasıyla ilçe çıkışında, Habur yolu üzerinde bulunan İlçe Jandarma Komutanlığı'na gitti. Deniz ile Tanış'ı nizamiye kapısında bırakan Ömer Sansur geri döndü. Deniz ile Tanış, nizamiye kapısından içeri girerken -o sırada yoldan geçmekte olan- İsa Kanat ve Hamit Belge adlarındaki tanıdıklarıyla uzaktan selâmlaştilar.

Aradan bir saat geçtikten sonra, Serdar Tanış'ı cep telefonundan arayan yakınları ve partili arkadaşları bağlantı sağlayamayınca, endişelenmeye başladılar. Silopi Cumhuriyet Savcılığı'na başvurdular, ancak tatmin edici bir bilgi edineemediler. Aynı zamanda Serdar Tanış'ın akrabası da olan Avukat İdris Tanış, Savcılık ve İlçe Jandarma Komutanlığı ile yaptığı telefon görüşmesinden de bir sonuç alamadı. Jandarma Komutanlığı'ndan bir yetkili, adı geçen şahısların iddia edildiği gibi İlçe Komutanlığı'na hiçbir şekilde gelmediklerini, gözaltında bulunmadıklarını belirtti.

Bu gelişmeler üzerine, yaşamlarından endişe duyan yakınları ve arkadaşları, Tanış ile Deniz'in "gözaltında kaybolduğu"ndan endişe ederek, savcılığa suç duyurusunda bulundu. Onları nizamiye kapısına arabayla bırakan Ömer Sansur ile

kapıdan girdiklerinde kendileriyle selâmlaşan İsa Kanat ve Hamit Belge'nin ifadeleri alındı.

Başlatılan adli soruşturma boyunca, Silopi Cumhuriyet Savcılığı ve Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı'nca, adı geçen şahısların gözaltına alınmadığı ve Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı'na girdiklerinin ilgili jandarma yetkililerince doğrulanmadığı, konuyla ilgilenen avukatlara birçok kez ifade edildi.

Olayın kamuoyuna yansımaları üzerine, Şırnak Valiliği bir hafta sonra yazılı bir açıklama yaparak iddiaların doğru olmadığını, ancak, adı geçen şahısların 25 Ocak günü bir iş takibi için İlçe Jandarma Komutanlığı'na geldiklerini ve yarım saat içinde buradan çıktıklarını duyurdu.

Bunun üzerine HADEP Genel Sekreteri Avukat Mahmut Şakar ve Genel Merkez yöneticilerinden oluşan bir heyet, olayla ilgili temaslarda bulunmak üzere Şırnak ve Silopi'ye gitmek istedi. Ancak, il sınırlarında girişleri engellendi; Cizre İlçesi'nden geri çevrildiler. Aynı uygulama, gazetecilere de yapıldı.

Gelelim olayın geri planına, yani fotoğrafın arka yüzüne: Silopi'nde ilçe örgütü kurmak isteyen HADEP'li yetkililer, 10 Kasım 2000 tarihinde tüm girişimlerine rağmen ilçede herhangi bir yetkiliyle görüşme imkânı bulamayınca, ellerindeki dosya ile ilçeden ayrılmak zorunda kaldı.

Başlarına bir şey gelebileceği kaygısıyla ilçe örgütünün başına getirilen Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'i de beraberlerinde Diyarbakır'a götürdüler.

Silopi İlçe Teşkilatı'nın atama dosyası, Serdar Tanış'ın başvurusu üzerine Diyarbakır 2. Noteri aracılığıyla Silopi Kaymakamlığı'na gönderildi. 2 Ocak tarihinde de Tanış'ın resmen ataması yapıldı. Aynı gün, Tanış'ın babası Şuayip Tanış, ikamet ettiği Cizre'den Silopi'ye giderken, jandarma görevlilerince yolda durdurularak Şırnak İl Jandarma Alay Komutanlığı'na götürüldü. Alay Komutanı, Şuayip Tanış'dan oğlunun 4 Ocak günü Alay Komutanlığı'na gelerek kendisiyle görüşmesini istedi.

Şırnak Alay Komutanlığı'nı telefonla arayan Tanış ise Alay Komutanı Albay Levent Ersöz'e işlerinin yoğunluğu nedeniyle gelebileceğini bildirdi. Komutan, karakola hemen gelmemesi halinde bir daha Şırnak'a girmemesini istedi.

Tanış, 8 Ocak tarihinde Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık'a hitaben yazdığı dilekçeleri HADEP Diyarbakır İl Örgütü'ne bıraktı. Bu dilekçelerinde Silopi'de HADEP'in teşkilatlanma çalışmaları sırasında kendisi ve ailesinin maruz kaldığı baskıları ve Şırnak Alay Komutanı Levent Ersöz'ün yaptığı ölüm tehditlerini anlatıyordu.

Tanış ve Deniz tam 76 gün sonra ilçeye döndü ve 9 Ocak 2001 tarihinde HADEP İlçe Örgütü kuruldu. Ancak örgütün başkanlığı, Tanış'a sadece 16 gün kismet olabildi.

(...) Serdar Tanış'ın babası Şuayip Tanış, devleti karalamak istemediklerini, ancak çocuğundan, jandarmaya gittikten sonra hiç haber alamadıklarını söyledi. "Serdar kaybolmadan önce birkaç kez tehdit edildik. Bu konuyla ilgili İçişleri Bakanlığı ve savcılığa dilekçe de yazdık" dedi.

Bu satırların yazıldığı ana kadar Tanış ve Deniz ne yazık ki hâlâ "kayıp"tı!..

Faruk Balıkçı - Namık Durukan,
"Ölümün İki Yakasında" (Berfin)

Stonewall'dan Lambda'ya: Cinsel Yönelim ve İsyan

Meselo, Temmuz 2008, Sayı 19

- Bir Müstebitlik Emek, Bir İdamlık Erkeğin Kalıplarını Oysayınca... (Özcan Akınhan)
- Esmeray: Sahici Bir Yürüyüş (Berat Güncel)
- Benim Yazanım: Virginia Woolf (Serhat Güneş)
- Marcel Proust'un Sodom İngisi (Mustafa Yılmaz)
- Stonewall'dan Lambda'ya Özgür Yürüyüşü (Lambda Aktivistleri'yle Söyleşi)
- "Luticiyen Neye Denir? Bilen Var mı?" (Hande Ögüt)
- Stonewall İsyanı (Martin Duberman)
- Konuk Kız'da Ben-Öteki ve "Romantik Tutar" (Didem Akayurt)
- Şiz, Olmayan Yeni Dünya ve Yeni Siyaset (Fusun Bülent Kuvvet)
- Dağlarca'dan "Eski Bir Çocuk" Kitabı (Haydar Engelen)
- Adalet Ağaoğlu'nun Değişimleri: "Geçmiş" ve "Karşılaşmalar" (Müge Karahan)
- Beckett den Adorno'ya: Resimli Öldür (Terry Eagleton)
- Eski Siyasal'ın Devrimciler Buluşması: Ölü Bir Arkadaş (Fusun Çirkeçoğlu)
- Hayatın Yememek - Bir Peter Singer Okuması (Can Başkent)

Tarihi şirden okumak

Yayıncılık tarihimizde bir ilk gerçekleşti, Kürt şiiri, 8. yüzyıldan bugüne uzanan kapsamlı bir antolojiye kavuştu. Türkçe ve Kürtçe şiirleriyle, masallarıyla, Mehmed Uzun çevirileriyle tanınan Selim Temo'nun yıllarını vererek hazırladığı iki koca cilt, yüzlerce şiirin hem orijinalini, hem Temo'nun imbiğinden geçmiş Türkçe çevirilerini, izahatlarını barındırıyor. Çeviri, kültürler ve halklar arasında ilişki kurmanın en iyi biçimlerinden biri. Bu derlemenin geç kalışına üzülmeylem, Kürt dilinin güzelliğini şiirinden anlayalım...

Hazırladığınız "Kürt Şiiri Antolojisi"nde, hem klasik dönem hem de modern dönem şairlerinde dinî duyarlılıkların ağırlığı dikkati çekiyor...

Selim Temo: Evet, klasik şairlerin dinle, mezheplerle ilişkileri ve angajmanları önemli yer tutuyor. Kürt şairlerinde din ve mezhep kurucularının da manzum akideler yazdıklarını görüyoruz. Yarsan-çılığın kurucusu Balûlî Dana, Yezidiliğin kurucusu sayılan, ama aslında Sünni olan Şêx Adî gibi şairleri hatırlamakta fayda var. Eli Herîrî, Ehmedê Xanî, Şêx Şemseddînê Qutbê Exlatî gibi isimler de, Kadiri-Nakşî geleneğe bağlı âlim ve şeyhler aslında. Doğal olarak, bu şiir tür- lü toplumsal gerçeklikle ilişkili. Bazı şair-lerin memurluk, diplomatlık, divan kâ- tipliği gibi işleri var. Öte yandan, dünyevî alan da söz konusu şiirlerde.

Şiirleri çevirmekle yetinmeyerek, yazıl- dıkları dönemi kavramayı sağlayan bir tarihsel çerçeveye içinde aktarmışsınız...

Şiirlerin toplumsal bağlamlarını dipnot- larla ya da özgeçmişler bölümünde veri- yorum. Şiirleri seçerken, anlatı teknikle- rine de değinmekten kendimi alamadım. 313 yıldır varolan "Mem û Zîn" gibi üye- rinde çok çalışılmış bir metnin, özellikle son bölümünün anlatı tekniği açısından hâlâ ele alınmamış olmasını anlamak güç. Edebi eleştiri açısından, burada üç tür anlatıcıyla karşılaşıyor: Bir kalem, bir ben-anlatıcı, bir de şairin kendisi. Üçü de söz alıyor bu bölümde ve her biri baş- ka bir açıdan bakıyor. Bu tür özelliklerin genel olarak klasik Doğu şiiri geleneğine bağlanan yönleri var. Ancak "biricik" di- ye tanımlayabileceğimiz özellikler oldu- ğu da ortada. Bu özelliklerin elbette top- lumsal gerçeklikle, dinle, doktrinlerle ilişkisi var. Her metin gibi bu metinlere de yakın gözlükle bakıyorum, gele- nek/farklılık noktasından değerlendir- yorum. Bu anlamda, bir tür "tabula rasa" koşulu çıkıyor ortaya. İçinde Kürt sözcü- ğü geçen her bağlamı politik çerçeveye çekme "yeteneği" var, ama bunların ön- celikle şiir olduğunu unutmamak lâzım. Gelenek ve farklılık dediniz. Kürt şiiri klasik anlayıştan ne ölçüde kopup mo- dern bir tavrı sahiplendi?

Klasiklerin etkisinin günümüzün gençle- rinde bile sürdüğünü görüyoruz. Kürt şi- irinde büyük çaplı bir kopuş yaşanma- mış gibi görünüyor. Yaşanmışsa bile, es- kiden gelen bir ses duymak güç değil günümüz Kürt şiirinde. Klasik şiiri devam ettiren isimler de var. Özellikle gelenek- ten, Kürt dili ve edebiyatının "akade- misi" olarak tanımladığım medreseden

Selim Temo, Ehmedê Xanî'nin türbesinde

Fotoğraf: Metin Kızılkaya

Bu kadar korkunç bir trajedi içinde şekillenen şairlerin naif olmaları şaşırtıcı. Belki toplumsal anlamda trajediye karşı çıkış araçlarının sert ve ölümcül, silahlı olmasından dolayıdır.

gelen isimleri anmalı. Ancak, geleneği iyi bildiklerinden kuşkuluyum. Daha çok 20. yüzyılda geleneği ulusal ve evrensel öğelerle donatan isimlerden etkilendik-lerini düşünüyorum, çünkü klasikler he- men her yerde yasaklanmıştı. Kürt şiirin- de gelenekten kopuş konusunda üç yö- nelimden söz edilebilir: Birinci olarak, geleneğin kendi dönüşümü var; sadeleş- me, dünyevileşme ya da klasik şiirdeki özelliklerin yerini ulusçu ve devrimci kodlara bırakması. İkincisi, dünya şiiri-yle tanışmayla birlikte biçim ve içerikteki değişimler. Gerçi Kürt şiirinde özgül bir durum da var, düşünsel, biçimsel ve içe- rik anlamında Batı şiirini tanımadan ger- çekleşen dönüşümler söz konusu. Üçün- cüsü, 1970'li yıllarda, "Tevgera Tuwan- ge" ile birlikte avangard akım hız kaza- nıyor. "Tevgera Tuwange", Soranî içinde ortaya çıkıp yaygınlaşan bir akım. Kur- mancî ve Kirmancî şairleri sürgün pra- tiği sayesinde bu yenilikle tanışıyor.

Kimi Kürt şairlerinde, eskiden gelen dilsel şatafatın yanı sıra, en zorlu tecrü- belerin bile metne aşırı naiflikle yansı- masını görmek mümkün; bunun yanında, bir sadelik eğilimi de var...

Evet, bir sadeleşme eğilimi var. Ancak, duyarlılık anlamında, bu kadar korkunç bir trajedi içinde şekillenen şairlerin naif olmaları şaşırtıcı gerçekten. Belki top- lumsal anlamda trajediye karşı çıkışın

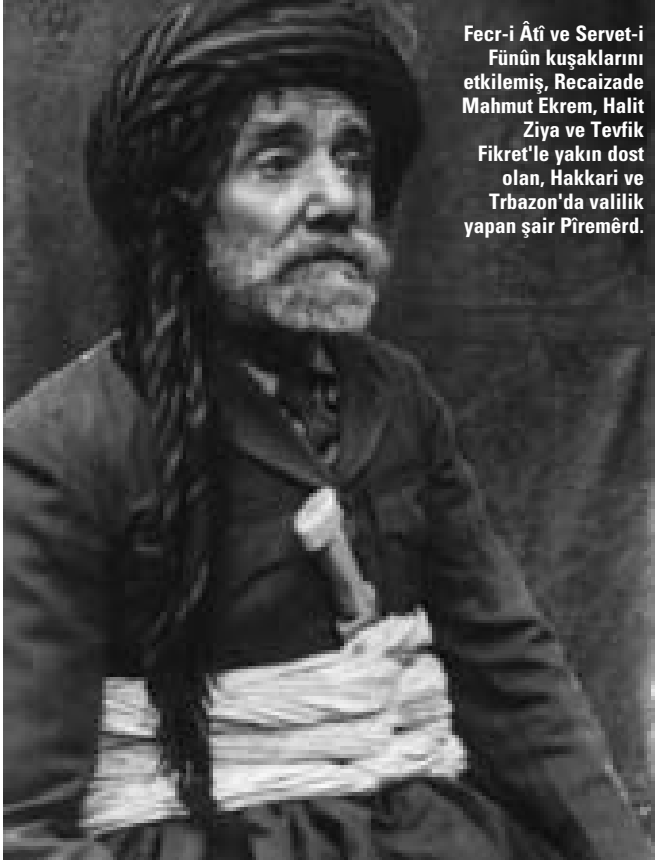
araçlarının benzer biçimde "sert ve ölümcül" olmasından, daha açık deyişle "silahlı" olmasından kaynaklanıyordur. Öte yandan, Kürt şiiri, üstündeki top- lumsal durum yükünü de atıyor. Bu, Kürt toplumunun haklarına belli düzey-lerde ulaşmasından kaynaklanıyor olabi- lir. Bütün olumsuzluklarına karşın, sür- gün pratiği de büyük bir birikim yarattı. Türkiyeli halklar hem birbirlerinin şiiri- ni, hem de dünya şiirini tanımaya başla- dılar. Başka dillerde yazarların da bü- yük başarıları var. Sözelimi, bu yılki Mallarmé Ödülü'nü Şeyhmus Dağtekin aldı... Ehmed Huseynî gibi isimler, top- lumsal gerçekliği şiirin araçlarıyla taşı- yor diye düşünüyorum. Dünya şiirinin geldiği yeri biliyor, Kürt şiirinin halk ve klasik damarından gelen özelliklerini te- mellük ediyor ve hepsinin sonucu olarak şiirinin anlatıcısını korkunç şeyler yaşa- mış bir seyyah olarak kurguluyor. Ancak genel anlamda, şairin yaşadığı toplumsal gerçekliği anlatıcısına da yaşatması yay- gın değil. Bunun yerine, betimleyen bir anlatıcının varlığı göze çarpıyor. Gerçek- lik korkunç, ama anlatıcı "normal"!

Klasik şiirleri çevirirken, yazıldıkları döneme ait sağlıklı bilgileri edinmekte zorlandınız mı?

Bir ulusal tarih var, bir egemenlerin in- kâr ve karartma tarihi var, bir Marksist tarihçilik var, bir edebiyat tarihi var... Kürt şairleri arasında sultanlar da var, paşalar da, beyler de, mîrler de, şeyhler de, memurlar da... Arka kapağa taşınan ifadeyle söylersek, "tarihin insafı"yla bu- güne ulaşabilen şiirler var, ama şiirlerin üretildiği sarayların arşivleri yok. Eh- medê Xanî'nin bir kütüphane kurduğunu, pek çok divanı buraya topladığını bi- liyoruz. Ama İshak Paşa Sarayı'ndaki bu kütüphanenin 1926 yılında yakıldığını da biliyoruz. Şiir ulaşıyor, ama şairin hü- viyet cüzdanı ve bazen de tarihi ulaşmı- yor. Şiire tarih düşülmüşse sorun yok, ama düşülmediyse, dilsel özelliklerden, taşıdığı yöresel sözcüklerden bir çıkarı- ma gitmek gerekiyor. Antolojiyi hazırlar- ken kaçınılmaz olarak bir tarih araştır- ması da söz konusu oldu. Yeni bilgilerle, bazı şiirleri yeniden çevirdim, çünkü ye- ni bilgi, şiirin bağlamı gibi çevirisini, hat- ta anlamını değiştirebiliyordu. Klasik şiir için elimizde tarih gibi, ebceci hesabı gibi "kimya testi"ne benzeyen anahtarlar vardır, bu teknikleri kullandım. Mahlas- ları yeni bir şair sayma yanlışlığına düş- memeye çalıştım. Hatta Siwadî ile Haris Bitlisî'nin aynı şair olduğunu fark ettim. Klasik şiirlere yansıyan "asalet" vurgula- rının da, Kürtçe konuşulan devletler, mîrliklerle Kürtçe yazar şairleri himaye eden saraylardan kaynaklandığını fark ettim. Bu toplum için söylenegelen pek çok şeyin doğru olmadığı da ortaya çıktı. Benim alanım tarih değil, olsa olsa şiirin üretildiği toplumsal bağlamla, edebiyat sosyolojisiyle ilgiliyim. Ancak, bu şiirin bir toplumsal tarihi de çıktı ortaya.

Şiir tercümesini şiiri yeniden yazmak olarak gören bir yaklaşım da var. Şairli- ğinin çevirmenliğinize nasıl etki etti?

Uzun süredir Kürtçe ve Türkçe şiirler ya-

Fecr-i Âtî ve Servet-i
Fünûn kuşaklarını
etkilemiş, Rezaizade
Mahmut Ekrem, Halit
Ziya ve Tevfik
Fikret'le yakın dost
olan, Hakkari ve
Trbazon'da valilik
yapan şair Pîremêrd.

Nihat Behram

68'in 40. yılına armağan...

Bir ömür şiirle ayarlı çarpan yürek.

Ehanelerimiz iki bağrapt!

...Ve diğer eserleri:

EVEREST

ziyorum. Çevirdiğim şiirlerin öncelikle benim şiirimi etkilediğini gördüm. Kafiye çok arttı yazdığım şiirlerde. Hatta en uzak durduğum özelliklerden olan yalınlığa doğru gitmeye başladım. Şairliğimin çevirilere etkisini ise doğrusu kestiremiyorum. Daha çok, amacım, yaklaşım, söz edebilirim. Her şiiri bütün biçimsel özellikleriyle çevirmeyi doğru bir yöntem saydım. Aruz dışında bunu gerçekleştirdim de. Sesi, derinliği, göndermeleri, biçimi çeviride de göstermek amacını güttüm. Her şey bu kadar doğru yürümedi tabii. Sözgelimi Ş. Ş. Q. Exlatî'nin "Ez ge Mestê Meyyê Eşq..." şiirinin çevirisinde bir hece eksik. Bu şiiri çok fazla seviyorum, ama çevirisinde bir hece daha olmalıydı, çünkü aynı tartım yok. Şiirin aslı, şiir çevirisi için bir tür ideal olarak kalmak durumunda. Çeviri ve çevirmenin böyle bir kaderi var. Bu nedenle bu antolojide 500 kadar "şiirim" var diyorum.

Bir yanda dinî kurumlara sığınan şairin Kürt şiirini yaşatması, öte yanda dinin toplumsal etkisinin yükselişte olduğu dönemlerde kadın şairlerin azalması gibi bir durum var. Antolojinin son şairi genç bir kadın şair ve aşk üzerinden tarihe bakıyor...

Birinci kuşak Kürt kadın şairleri Yarsancılığın yükselişiyle ortaya çıkıyor. Ne mutlu ki, kadın şairlerin de şiirleri kaydedilmiş. Cem şiirleri bunlar, cemxanelerde, cemevlerinde saz eşliğinde icra edilmişler. Kutsal olmaları da bugüne kalmalarında belirleyici. Ancak, Sünni İslâm'ın, aynı zamanda Sünni itikadı taşıyan Kurmançînin yükselişi, bu şiir gibi bu kadın şairleri de yok ediyor neredeyse. 19. yüzyılda bir-iki Yarsancı, bir-iki de Sünni kadın şair var. Kürt şiirinin son döneminde kadın şairlerin yükselişini görüyoruz. 1970 ve sonrasında doğan şairlerin yüzde 43'ü kadın. Birinci kuşak kadın şairlerde cinsiyet vurgusu doğal olarak yok. Ancak, ikinci kuşak kadın şairlerde bu çok belirgin, şiir onlar için dişil bir şey. Anlatıcının bir kadın olduğu belli. Aşka, cinselliğe, kuşatılmışlığa kadın penceresinden bakıyorlar. Hem öyle pencerede filan da durmuyorlar, çarşılar, meydanlara, sokaklara çıkan anlatıcılar bunlar. Toplumsal dönüşüm olduğu gözlemlenebiliyor. Bana teselli veren, birinci kuşak kadın şairlerin de şiirlerinin bugüne kalabilmesi. Şiir yazmalarını, pagan toplumların özelliklerinden, görece kadın-erkek eşitliğinden dolayı değil. Bu kadın şairlerden asil olanlar, saraylarda yaşayanlar da, vali eşi olanlar da var. Asya'nın ilk kadın tarihçilerinden sayılan şair Mestûre Kurdistanî'nin kocası, Erdelan devletinin Sine valisi olan Xesrew Xan da şairdir. Bu yıl Tahran'da Mestûre'nin doğumgünü kutlandı, kocasını ise hatırlayan yok!

Kürt toplumunun maruz kaldığı baskılar, şairlerinin şiirlerini bir itiraz metni, bazen de unutulmuş geçmiş hatırlatan bir bellek metni olarak yazmasına neden olmuş sanki. 1994'te, Erbil meydana kardeş kavgasını anlattığı uzun şiiri okuyarak protesto eden ve ülkesini terk eden Abdulla Peşew'in, "ez pişteki birîndar im, li ber qamçiyê xwe rabûme" (ben kamçısına başkaldıran yaralı bir sırtım) dizesi, bütün Kürt şiirini açıklayan bir dize gibi...

Bu şiirlerden bir bölümü meydanlarda okunsun diye yazıldı. Bir kısmı Kürt toplumunu bilinçlendirmek, insanî ve ulusal haklarına sahip çıkmasını öğütlemek amacıyla yazıldı. Bu söylemde yaygın kabul gören kimi özellikler var. Bunlardan birisine göre, Kürt toplumu Medlerin yenilmesinden beri aynı acıları çekiyor. Bütün ulusçuluklar gibi yapını bir yanı var bunun. Bu çalışma pek çok insanın zihninde Kürt dili ve edebiyatıyla ilgili büyük bir etki yaratıyor, yaratacak. Bugüne kadarki hemen her tanımlamayı ya çürütüyor ya da tartışmaya açıyor. Ama benim politik tutumum ve tavrım bu kitabın, edebiyatın, edebî eleştirinin dışındadır. Bu, bir dilin, daha doğrusu Kürtçelerin şiiridir, bütün anlamı bu.

Kürtçe yazan edebiyatçıların önünde çeşitli kopukluk ve dağınıklıklardan kaynaklanan çeşitli dilsel zorluklar da var. Bunlardan biri de galiba alfabe konusu. Irak'taki Kürdistan Bölgesi'nde bu konuda çalışmalar yapılıyor, aşamalı bir şekilde Latin alfabesine geçiliyor, yazı dili olarak da Sorani lehçesi ön planda tutuluyor. Sizin bu konudaki öngörüleriniz neler?

Alfabe sorunu, Kürtçeye özgü değil, başka dillerde de ortak alfabe sorunu var. Alfabe sorunsallaştırmak, bir ulus inşasının, ulusun bütün öğelerini bir potada toplama düşüncesinin ürünüdür. Yoksa, Irak, İran ve Suriye Kürtleri Arap-Kürt alfabesi kullanıyor ve Arap alfabesi de Kürtçe uyarlamasıyla bu dili taşıyor zaten. Ancak, İran Kürtleri dışında, Latin-Kürt alfabesine doğru bir

Solda, yüz yıl önce İran Kadiri şairleri, oturanların solunda "şairler sultanı" Ehem Eyşi; yukarıda, en uzun süreli Kürtçe gazete olan, Ermenistan'da çıkan Riya Teze'yi okuyan Zeyneba İbo; sağda, Kürtlerin şiir mekânı Zend meclisini gösteren bir minyatür

Birinci kuşak kadın şairlerde cinsiyet vurgusu yok. İkinci kuşak kadın şairlerde bu çok belirgin, şiir onlar için dişil bir şey. Aşka, cinselliğe, kuşatılmışlığa kadın penceresinden bakıyorlar. Hem öyle pencereden filan da durmuyorlar, çarşılara, meydanlara, sokaklara çıkan anlatıcılar bunlar.

yönelim de gözlemleniyor. Kürtçede Latin alfabesinin tarihi 1921'e uzanıyor. Kafkas Kürtleri arasında Ermeni alfabesinden de yararlanılarak böyle bir alfabe hazırlanmış ve kullanılmış. Bugün yaygın biçimde kullanılan Mîr Celadet Ali Bedirxan'ın alfabesinin temelleri ise 1919'a dayanıyor. O yıllarda Bedirxan'ın kafasında şekilleniyor ve Bedirxan, 1932 yılında çıkarmaya başladığı Hawar dergisinde bu alfabeyle geliştiriyor. Kürt uluslaşmasının geç kalmış bir uluslaşma olması, tek bir Kürtçenin oluşmasını engellemiş. Ortak ve tek Kürtçe, artık belli bir model ışığında kurgulanabilir ancak. Doğal olarak her dilin lehçelerinde bağımsızlaşma yönelimi olabilir. Soranîde de böyle bir yetenek var tabii. Çok derin kökleri olan, edebiyatı da çok daha eski ve gelişkin olan Kurmançî ikinci plana itilecek gibi, en azından şimdilik. Çünkü devletleşme, Soranînin bir kazanımı şu anda. Yüz yıldır ilk kez şu son dönemde, Kürt toplulukları arasında kültürel, ekonomik, politik ilişkiler gelişiyor. Kurama tam oturmaya da, bir pazar dili var ve bu dil Soranî. Bu nedenle diğer lehçelere doğru nüfuzundan söz edilebilir.

Modern Kürt şiirinin İstanbul'a, Osmanlı'ya bağlanan yönünden de söz ediyorsunuz. Kürt ve Türk şairleri arasında bir etkileşimden söz edebilir miyiz?

Taner Timur'un "Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik" adlı kitabında, Osmanlı toplumunda yaşanan modernleşme deneyiminin anasıra da yayıldığı ileri sürülüyor. Kitapta özellikle Balkan sahasındaki dillerin yazarlarının bu modernleşmeden etkilendikleri gösteriliyor, Kadare ve Andrić örnekleniyor. Kürt edebiyatında da benzeri bir durumu fark ettim. Önsözde bu durumdan, birkaç isimden, Tevfik Fikret ve Nâzım Hikmet'in bilinmesinden söz ettim. Yine Tanzimat kuşakları, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî kuşakları üzerinde, sonradan Kürt şiirinin en önemli isimlerinden olan birkaç şairin etkisinden söz ettim. Tabii, Kürt toplumu diğer unsurlar gibi Osmanlı egemenliğini doğrudan tanyan bir toplum değil, Osmanlı'yla ciddi ilişkiler yaşıyor. Ancak, Osmanlı ve Türk edebiyatının merkezi olan İstanbul'dan kaynaklanan edebî gelişmelerin Kürt şiirinde de yankıları var.

Söyleşi: Ceyhan Tuna

DİPNOT YAYINLARI

FİLM ELEŞTİRİSİ EL KİTABI
Timothy Corrigan
Vincent Carosso
Dünyada sinema kitapları arasında en çok satılan arasında yer alan Film Eleştirisi El Kitabı, okuyucusuna sinema üzerine eleştirel düşünme ve yazma konusunda bilgi vermenin hedefindedir. Farklı türlerdeki film eleştirilerinden örneklerle her verilen bu pratik kılavuzda, sinemayla ilgili olarak not alma aşamaları, eleştiri ve makale yazımına kadar her şey yer alır.

İRAN SINEMASINDA KADIN
Kadın temsili ve Kadın Yönetmenler
Fatih Karan
Bu çalışma, hemen bütün dünyada bilâhale öncelikli olarak bir erkek mesleği sayılan sinemaya, İran kadınlar tarafından, kendilerini Halk edebiyatının (folklor) bir aracı olarak nasıl sahne çikdığını göstermeyi amaçları daha da ileri taşımıştır.

Tehmineh Milani ve Maajeh Helmat gibi, filmleri uluslararası öne sahip yönetmenlerin de aralarında yer aldığı beş kodunda yapılan (ve bu kitap serisine eklenen) mülahazalar, çalışmalar tarafsız ve objektif bir şekilde değerlendirilmiştir. İran sinemasıyla ilgili geniş bir perspektif sunuyor.

YOKSUL ZEKİ ÖKTEN
Ali Karadaglan
Zeki Ökten'in Türkiye sinemasındaki diğer birçok yönetmeninden en belirgin farklılığı, yönetiminin filmlerinde kamu ettiği olaylara, insanlara, topluluklara ve tarihsel dönemlere saygıyla, kimi zaman da antropolojik bir bakış açısıyla yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Yönetmen, filmlerinde sinemanın teknik olanaklarını fazla yasalarmadan "sah" bir kayıt cihazına dönüştürdüğü kamera aracılığıyla kurduğu bir dünyayı değil, hayatın içinden gerçek bir parçayı aktarmasına sinemanın kurucusuna gerçek yaklaşımdır. Kimi zaman da belirli bir tarihsel döneme damgasını vuracak "değer yargıları", "yaşam biçimleri" önceden gelir.

dipnot yayımları
Selâh Caddesi 14/3 Kat: 4 - Ankara
Tel: 0312 412 19 11 Faks: 0312 412 19 31
dipnot@altay.com.tr

15

YILIN ÖYKÜSÜ ÇIKTI

Kardeş Türküler, bu topraklarda yüzyıllarca bir arada yaşamış farklı kimlik ve kültürlerin arasından sesleniyor. Binalar, sokaklar, kalçınmlar, müzikler, masallar, deyimler, danslar, yemekler... Yüzyıllar öncesinden kök salmış ve bugüne kadar gelmiş "kültürel çoğulluk" gerçeğini görmezden gelip yok saymak mümkün değil!

İşte Kardeş Türküler'in yaptığı, bir hatırlatmadır...

İlkokulda, barış bize iki savaş arasında yapılan antlaşmalara atılan bir imza olarak öğretilirdi. Kardeşlik ise hep çocuklara özgüydü; büyüdüğçe ne oluyorsa oluyor ve sözcük dağarcıklarından siliniyordu...

Kardeş Türküler, barış ve kardeşliğin sürekli kışkırtılabileceğine olan inançtır...

Kardeşlik, geçmişte yaşanan güzel günlere bir gönderme olduğu kadar, geçmişi yanına alıp bütün kimlik ve kültürlerin eşit ifade hakkına sahip olduğu özgür yarınlara akan bir gelecek olmalıdır.

Kardeş Türküler, yarınlara yönelik bir arayıştır...

Kardeş Türküler 15 Yılın Öyküsü 4 farklı kapak rengiyle karton kapaklı; mavimsi kapak rengiyle hem karton hem de kapaklı olarak basılmıştır. İçerik açısından aralarında bir fark yoktur.

Normal olanı sorgulamak

"Cinsiyet Halleri –Türkiye’de Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Sınırları” isimli derleme, Sünnilikten Aleviliğe, Osmanlı’dan cumhuriyete, kadın hakları mücadelesinden lezbiyenliğe, “erkek adam ezberi”nden eşcinselliğe, çeşitli alanlar üzerinden Türkiye’nin iktidar mekanizmalarını tartışıyor ve “normal”in nasıl “yapıldığını” görmeye çalışıyor. Kitabı derleyen Nil Mutluer’e mikrofon tuttuk...

Neden “toplumsal cinsiyet” –İngilizce-yle “gender”– gibi bir kavrama ihtiyaç duyuyoruz? Feminist lûgatta nasıl bir boşluğu dolduruyor bu yaklaşım?

Nil Mutluer: Kavram, gündelik hayattaki temel çelişkilerden birine dikkatimizi çekiyor. Gündelik ilişkilerimiz içinde en temel çelişkinin cinsiyetçilik olduğunu birçok yerde görebiliyorum. Sınıf meselesini, cemaatlara, farklı etnik ve dinî gruplara yapılan ayrımcılığı yok saydığım için değil, ama bu yapıların içine baktığımızda gördüğümüz cinsiyetçiliği de bu yapıları korumak adına konuşamayabiliyoruz. Mesela, zamanında devrimi, şimdi demokrasiyi korumak adına cinsiyetçiliğin örtbas edilmesi istenebiliyor. Gündelik hayattaki ilişkilerimizde bilinçli veya farkına varmadan cinsiyetçilik yapıyoruz ve cinsiyetçiliği kabul ediyoruz. Sanki cinsiyetçilik sadece ilerici zihinlerde “geri” olarak kabul edilen köylerde olmuştur, kadınlar orada ezilmiş diye düşünürüz hep, ama tam da bilmeyiz, ezildiğini ona biz atfederiz, ayrımcılık sanki plazalarda olmazmış gibi düşünürüz. Cinsiyetçilik bu anlamda genel güç ilişkileri üzerine bir şey söylüyor. Mesela “cumhuriyet kadınlara özgürlük verdi” diyoruz, ama aynı cumhuriyetin Kadınlar Halk Fırkası’nı kapadığını unutuyoruz. Orada bir talep vardı, parti kuracak kadar, ama cumhuriyet, kadınları kendi çerçevesinde özgürleştirdi, kadınlara bu özgürlüğü verirken aynı zamanda onları kısıtladı, sınırlar çizdi. Cinsiyetçilik üzerinden bakmak, cinsiyetçiliğin olmadığı düşünülen yerlerde bile bir ayrımcılığın nasıl baskın olduğunu görebilmemizi sağlıyor. Cinsiyetçiliğe karşı mücadele etmek, mesela bir oğlan çocuğunun veya erkeğin de farklı bağlamlarda cinsiyetçilikten mağdur olabileceğini görmek gerekir. Cinsiyeti feminist analizle ele almak bize bu ayrımları görme imkânı sağlıyor.

Feminist literatür zaten bu eleştirel bakış için yeterli değil mi, “toplumsal cinsiyet” kavramı bu literatür içine yedirilemez mi?

İkisi birbirinden kopuk bağlamlar değil zaten. Bu kavram her iki cinsiyete vurgu yapabilmek ve sadece kadın meselesiyle özdeşleştirilen cinsiyet meselesinin toplumsal bir mesele olduğunu göstermek için ortaya atıldı, yani feminist literatürden beslenerek ortaya çıktı. Şimdi ele alındığı konular ve yorumlar bağlamında farklı yaklaşımlar elbette vardır. Cinsiyeti anlamak, feminist analiz metoduyla yararlanmak sadece kendine feminist diyen insanlarla olmamalı, değişik görüş ve cinsel yönelimden kadın ve

Nil Mutluer

Söyleşi: Şahan Nuhoglu

Olmamız gereken kadın, erkek, anne, baba, iyi eş, iyi sevgili gibi tanımlara, illâ devletin verdiği değil, çevremizden gelen tanımlara da zaten hiç uymuyoruz. Dışlanmış, ötekileştirilmiş dediğimiz şey de aslında kategorik bir şey değil, hepimiziz. Bunu farkedip de rahatlamak bizim derdimiz.

erkeklerle de olmalı. Herkes feminist olmak zorunda değil, ama herkes feminist analizi kullanabilir. Feminist analizi kadınlar kadar erkekler de kullanabilir. Bu, kitap bağlamında da önemli; cinsiyetçi yazılar yazılmaması, mesela erkek egemenliğini eleştirirken erkek karşıtı bir cinsiyetçiliğe de düşmemek önemli.

Kitapta cinsiyetçilik sorunları değişik formasyonlar ve görüşlerden gelen yazarlar tarafından nasıl ele alınıyor?

Türkiye’deki meselelerden yola çıkan ve farklı görüşlerdeki yazarlar tarafından ele alınan yazıların bütünü, Türkiye’yi cinsiyetten okumamıza imkân tanıyor. Kimlik kategorisini savunmayan biri olmama rağmen, cinsel yönelimleri, dinî görüşleri, etnik kökenleri ve hayat duruşları farklı, ama tahayyülleri aynı insanları bir araya getirmeye çalıştım. Bu çoğulculuktaki amacım da, cinsiyetçilik meselesiyle, seküler, “modern” olarak tanımlanan kadınlarla beraber, farklı cinsel yönelim ve duruşlardaki kadın ve erkeklerin de ilgilenebileceğini göstermekti. Konuyu bu şekilde ele almak bize bu coğrafyadaki değişik alanların güç ilişkileri hakkında da bilgi verme imkânı sağladı. Yazarlar, kimikleştirildikleri konular hakkında değil, yetkin oldukları alanlarla ilgili yazdılar. Kitapta, kadın hareketinin en temelini oluşturan hukuk veya siyaset gibi alanlardaki eşitlikçi hak talebini içeren yazılar olduğu kadar, bu hak ve kimlik kategorileri yaklaşımını eleştiren, bir konuya baktığımızda birden fazla bağlamın görülmesine olanak sağlayan yazılar da var.

Hak temelli yaklaşım genellikle femi-

nizmin argümanı, bazı pratik kazanımlar da getiriyor. Bu yaklaşımın eleştirisinin katkısı ne?

Benim de benimsediğim, modernliği eleştiren yapısökümcü ve postkolonyal teorilerin bir kısmı, kadınlara kota verilmesini savunmaz. Ben de entelektüel alanda çekinceli bakabilirim bu söyleme, ancak Türkiye’de Ka-der’in kota talebini çok önemli mesela. Çünkü, kota olmazsa kadınların partilerde ve adaylık sürecinde aday gösterilmesinin önüne maddî ve

manevî birçok bariyer konduğunu biliyoruz. O zaman, teorileri de ihtiyaca göre ele almamız gerekliliği ortaya çıkıyor. Teorileri araç kiti olarak görmek lâzım. Kitap da farklı bağlamlarda Türkiye’deki cinsiyetçiliğe karşı olan makalelerden oluşuyor. Mesela Cüneyt Çakırlar’ın yazısı, travestilerin ürettiği dilin heteronormatif bir dil olup olmadığıyla ilgili. Eğer varsa, oradaki cinsiyetçiliği de eleştirmemiz gerekiyor. Bu, travestilerin, transseksüellerin gündelik hayatındaki haklarının verilmemesine, Lambda’nın kapatılmasını

eleştiren bir yerde durmamıza karşı bir pozisyon değil. Ama burada cinsiyetçilik yeniden üretiliyorsa, ona da bir problematik olarak bakmamız gerekir. İktidar mücadelesini, üste çıkma arzusunu erkekler kadar kadınların da, heteroseksüel olmayanların da yapabildiğini gösteriyor kitap, cinsiyetçi söylemi üretmede ve aynı zamanda bu söyleme karşı durabilmede hepimizin ne kadar başarılı olabildiğimizin örnekleriyle dolu. Bu bir zenginlik hali. Bizlere atfedilen kimlik kategorilerini kıldığımız haller bunlar, bunu görmek de çok önemli. “Normal” olanı sorgulamak gerekiyor, çünkü hiçbirimiz normal olanıyoruz, olamayız.

Kitapta cinsiyet meseleleri tartışılırken özellikle modernite, Türkiye bağlamında da Kemalizm eleştirisi masasına yatırılıyor. Bu bağlamda tartışılan cinsiyet kalıpları aynı zamanda dinlerin de önerdiği kadim kalıplar değil mi, yani tek tanrılı dinler de bu anlamda modern değil mi?

Modernlik hiçbirimizin kaçamadığı bir durum aslında. Bu noktada tek tanrılı dinler, Kemalizm veya diğer ideolojilerin kesiştikleri nokta ortak ataerkil muhafazakârlıkları, bunların bu coğrafyada üzerinde uzlaştıkları ortak muhafazakâr kalıpları. Bu muhafazakâr ortaklığa bakabildiğimizde, cinsiyetçiliği bu coğrafyada koruyan ve yeniden üreten bu yapılar hakkında da fikir sahibi oluyoruz. Muhafazakârlığa bakmak, normun ve yasağın sınırının limitlerini gösteriyor bize. Cinsiyete bakmak da, cinselliğin, bedeninin, söylemin ve performansların bu sınırlarda nasıl yeniden şekillenebildiğini, yani

hem bu muhafazakârlığa gösterilen uyumu, hem de bu muhafazakârlığa karşı geliştirilen tepkiselliği görmemizi sağlıyor. İktidarların dili muhafazakâr sınırlarla şekilleniyor, iktidara gelen bir konu da oldukça erkekege men bir varlık nedeni halinde savunuluyor. Bu bana “namus” kavramının sadece “kadının cinselliği, erkeğin şerefi” olmadığını, aslında gündelik hayatta birçok konunun bu şekilde ele alındığını hissettiriyor.

Muhafazakârlığa gösterilen uyum ve muhafazakârlığa karşı geliştirilen tepkiselliğin bazı sınırlarda iç içe geçtiğini söyledin. Hidayet Şefkatli Tuksal’ın, Fatma Benli’nin yazılarını bu bağlamda da mı okumalıyız?

Bugün modernleşmeden bağımsız bir din pratiği yok. Aynı şekilde din, gelecekte de bağımsız değil. Hidayet Şefkatli Tuksal’la yaptığımız söyleşi, moderniteyle örülmüş bir din pratiğinin farklı hallerini anlatıyor. Tuksal, dindeki ve dinin yorumlanışındaki erkeklik halini eleştiriyor. Ayrıca, kendilerini Müslümanlıkla özdeşleştiren kadınların kadın hareketiyle eklemlenme süreçlerinde modern alanlardan beslendiklerini unutmamak lâzım. Seküler bir alan olmasaydı, bu tür bir eleştiri gelişmezdi. Tuksal’ın da savunduğu, demokrat, ağızsözlü bir toplum olmaya gidebilmenin yolunun sekülerizmden geçtiği. Biz istediğimiz kadar dine karşı duralım, toplumun dini nasıl algıladığını, dinin hayatlarımızda nasıl bir yerde durduğunu anla-

madan pek bir şeyi çözemiyoruz. İnsanların kendilerini feminist hareketle bir alışveriş içine koyuyor olmaları bence önemli bir şey. Çünkü bu alışveriş, Kemalizmin ve/veya modernitenin koyduğu sınırların ötesinde bir direnişi gösteriyor aslında. “Sen başörtülüysen cahil ve gerisin” ya da “başın açıksa modernsin, ilericisin” söyleminin ötesinde bir şey bu. Birbirimizin duyarlılıklarını anlayıp birbirimize saygırlığımızı aşmaya başladık bir arada durarak. Yaşadığımız toplumu anlamak ve değişimin parçası olmak gibi bir amaca soyunuyorsak, sadece cinsiyetçiliğin değil, her türlü ayrımcılığın önüne geçip daha özgürlükçü bir yere gelmek için bütün bu arayolları ve buralardaki direnişleri de görebilmeliyiz. Bu kitaptaki yazarlarla ortaklaştığımız nokta, cinsiyetçi olmayan bir toplum arzusu. Egemen baskıcı ideolojilere, baskı açlarına karşı olan insanlar var bu kitapta. Kemalizme daha fazla takılıyoruz, çünkü orada bir norm çiziliyor bize, ideal bedenler, ideal yurttaşlar olarak tarif edilmeye çalışılıyor. Ayrıca, Kemalizm de dinden bağımsız değil. Din ve gelenek oldukça önemli öğeleri Kemalizmin. 19 Mayıs törenleri çok tipiktir bu açıdan. Kemalist kesimlerde de her şey gayet geleneksel ve muhafazakârdır, kim ne zaman kiminle evlenecek, ne zaman doğuracak, nerede oturacak, kiminle ah-bap olacak, hep hesaplanır. “Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” bedenle ilgili ana argümandır, biz de vücudumuza gö-

Kadına yapılan ayrımcılıkla mücadele çok önemli, ama bunun sadece bir kadınlık meselesi olmadığını, erkeklerin de bundan çok pay alabildiğini görmek gerekir. Mesela bir oğlan çocuğunun büyüme aşamalarına, kendisinden beklenenlere bakmak veya değişik erkeklik hallerine bakmak da bize güç bağlamında çok şey söyleyebilir.

re kafamızı ve ruhumuzu şekillendiriyoruz. O günün güzellik kodlarına uyan bir kadın ve erkekle o kodlardan biraz sapmada olan kadın ve erkeklerin kişiliklerinin, hayat görüşlerinin de farklı şekillenebileceğini düşünebiliriz.

Cinsiyetçilik eleştirisi üzerinden genellikle hegemonik bir erkek modelinin ya da onun düzeninin getirdiği iktidar mekanizmaları mahkûm ediliyor. Bu modelin erkeğe neler yaptığının da üzerinde duruluyor mu kitapta?

Evet, yazıların birçoğu hem kadın hem de erkeği ele alarak inceliyor konularını, ancak özellikle erkeklikle ilgilenen makaleler de var. Cinsiyetçilik bağlamında moderniteye veya ataerkilliğe bakarken, aslında normal insana yüklenen anlamların eleştirisini yapıyoruz. Bütün yazılarda esas olarak bu fikir var. Buradaki yazıların normale yüklenen değerlerle ilgili bir derdi var, Türkiye’yi buradan okumaya çalışıyorlar. Feminist analizi kullanmak şu noktada önemli galiba: Kadına yapılan ayrımcılıkla mücadele çok önemli, ama bunun sadece bir kadınlık meselesi olmadığını, erkeklerin de bundan çok pay alabildiğini görmek gerekir. Mesela bir oğlan çocuğunun büyüme aşamalarına, kendisinden beklenenlere bakmak veya değişik erkeklik hallerine bakmak da bize güç bağlamında çok şey söyleyebilir. Tarlabas’ında nasıl bir erkeklik modeli olduğu söylendi bize? “Göçle geldiler, karılarını dövüyorlar, hepsi kapkaççı.” Ama bu adamlar böyle

Türkiye’nin böyle bir çalışmaya ihtiyacı vardı.

18 Ağustos’tan itibaren kitapçılarda.

adamlar mı? Tarlabası'na girdiğin anda farklı erkeklik, ataerkillik halleri görüyorsun, değişik namus anlayışları ve farklı özgürleşme alanlarının da yaratıldığını görüyorsun. Bu ara alanları da görmezsek, hakikaten feminist analiz yapmış olur muyuz, bundan emin değilim. Eskiden politik tartışmaların hep en sonunda yer alırdı cinsiyet meselesi, halbuki sokağa çıktığımız anda giyinişimizi, örtünme biçimimizi, davranışlarımızı belirlemeye başladığımız andan itibaren en temel konu bu. Bizim için kurgulanana, bize verilene güveniyoruz ya da farkında olmadan da olsa bu kurgudan sıyrılmaya çalışıyoruz: Bir arkadaşımın çok güzel bir lafı vardı: "Atatürk'ün kendisi bile yarattığı ideal normlara uymuyor, çünkü kısa boylu." (gülüyor) Olmamız gereken kadın, erkek, anne, baba, iyi eş, iyi sevgili gibi tanımlara, illâ devletin verdiği değil, çevremizden gelen tanımlara da zaten hiç uymuyoruz. Dışlanmış, ötekileştirilmiş dediğimiz şey de aslında kategorik bir şey değil, hepimiziz. Bunu farkedip de bir rahatlamak bizim derdimiz.

Mikro düzeyde bir cinsiyetçilik eleştirisi yapmak ve mücadeleyi mikro düzeyden geliştirmek, bir "büyük anlatı"ya oranla neler kazandırır?

Mikro düzeydeki ilişkilere bakabilmek, kategorileştirilenler arasına sıkışmış sesleri duyma imkânı verir. Coğrafyalar arasındaki bilgi hiyerarşileri, iktidar ilişkileri açısından düşünürsek, farklı direnişleri, farklı taktikleri görebiliriz ve ortaklaşabilecek noktalar bulabiliriz. Aslında gene ortak muhafazakârlıkları keşfedip onlarla başa çıkabilmek bizi çözüme götürebilir. Mesela, devlet yurttaş eşitliğinden bahseder, ancak uygulamada bu hiç görülmez. Neo-liberal düzendeki çokuluslu şirketlerse "eşit fırsatlar" politikalarından bahseder, ama nedense o eşitlik hiyerarşinin üst basamaklarına doğru kaybolur gider. Her iki aktörün de ortak muhafazakârlık alanı, norma uygun olmayan bireyleri dışlamaları. Mesela, eşsiz çocuk yetiştiren kadınlar, eşcinseller, farklı etnik gruptakiler dışlanma

Sadece bir biyolojik varlık olarak görüp kadınların haklarından bahsetmek yerine, kadınların da birbirlerine ya da hatta erkeklerle uygulayabileceği hiyerarşiyi de görebilmek lâzım.

ihtimali yüksek olanlar. Onların bu sistemlerdeki varoluş mücadelesi, somut talepler üretmemize olanak açabilir.

Bu derleme bağlamında da, genel olarak da en vurucu eleştiri galiba erkeğin erkeğe eleştirisi. Erkeğin dünyasında kadın mücadelesinin artık belli bir yeri var, ama eşcinsel ya da kadınlaşan bir erkek gerçek mânâda şok yaratıyor...

Evet, hem Sünnilik hem de Alevilik bağlamında Müslümanlığın ve farklı etnik grupların böyle bir kitapta olmasını da o yüzden önemsemiştim. Bu kitapta hiçbir şeyin güzellemesi yok sonuçta. Feminist analize girecek konuların kısıtlı konular olmadığını anlayabiliriz böylece. Kadın hakları diye bir şey var kafalarda. Çok önemli, çok temel bir şey, hepimizi de çok besledi, bundan beslenen erkekler, daha farklı kesimler de oldu. Hukukta, siyasette eşitliğin savunuculuğunu yapan feministler mutlaka olmalı. Aksi tak-

dirde çıkan yasaların uygulamaya geçmesi, siyasetin bakış açısının değişmesi sağlanamaz. Ancak, politik alanın içinde ve dışındaki ayrımcılıkları gören feminist analizler de olmalı. Ve en önemlisi, hem ideoloji olarak feminizmin hem de feminist analiz metodunun dili ve davranışı erkekegemen dil olmamalı.

Aksu Bora'nın yazısının başlığına da taşıdığı sorusu güzel: Kimlikten politik özne çıkar mı?

Hakikaten önemli bir soru. Feminist analiz tam da böyle bir şey için geçerli. Sadece bir biyolojik varlık olarak görüp kadınların yapabildiklerinden ve haklarından bahsetmek yerine, kadınların da birbirlerine ya da hatta erkeklerle uygulayabileceği hiyerarşiyi de görebilmek lâzım. Bu, daha zenginleştirici, yeni güç ilişkilerini ve aynı zamanda direniş alanlarını keşfettirecek bir bağlam.

Söyleşi: Merve Erol

Varlık Yayınları'ndan çıkan "Cinsiyet Halleri - Türkiye'de Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Sınırları" kitabının kapağından cinsiyetin bazı halleri

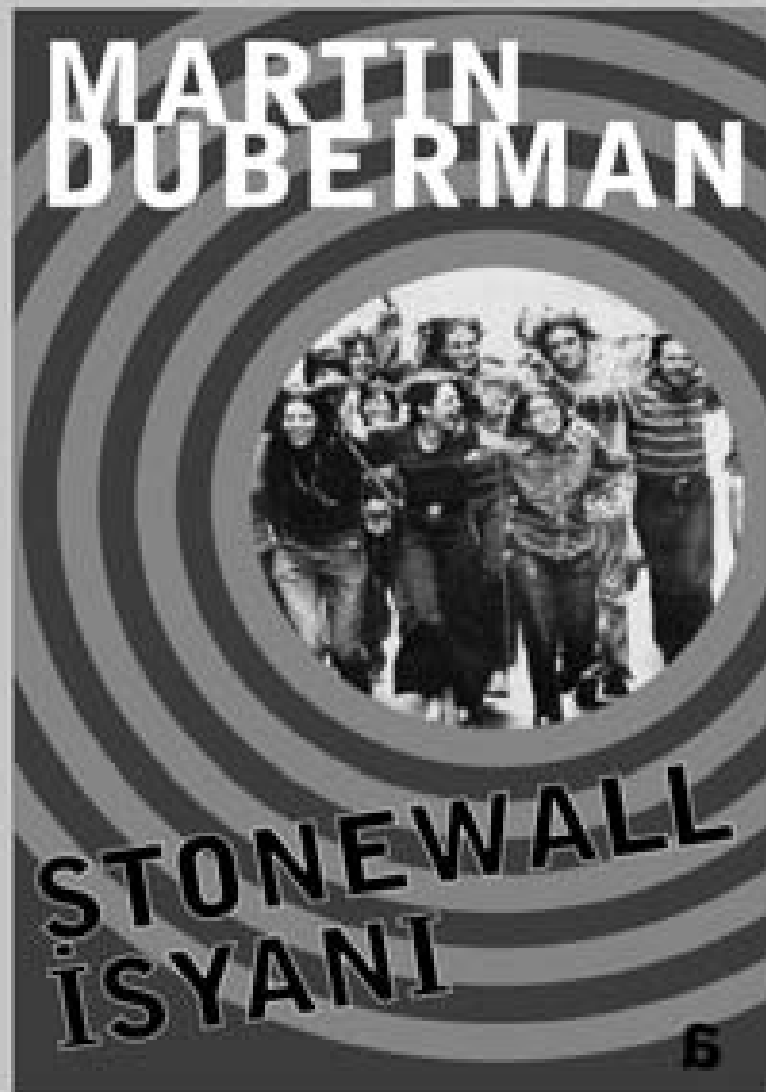
T: 0312 418 5474 F: 0312 418 7878 Etilim Sk. 10/2 Kavaklıdere ANKARA

EŞCİNSEL HAREKETİN DÖNÜM NOKTASI OLAN İSYANIN ÖYKÜSÜ...

GEY-LEZBİYEN

Türkçe'de daha önce *Aylak Kerouac* ve *Toprak Ana – Emma* adlı oyunları ile bilinen ünlü tarihçi ve aktivist Martin Duberman, bu kitabında, 28 Haziran 1969'da New York'taki bir eşcinsel barı olan Stonewall'a düzenlenen polis baskınının nasıl bir isyana dönüştüğünü ve beş güne yayılan çatışmalarla gey ve lezbiyen dünyasının çehresini nasıl kökten değiştirdiğini anlatıyor...

2000

JOHN J. HARRIS, JR., President
 HARRIS & HARRIS, PASTOR
 E. Harris, Jr.

Beyazal bakteriler çok zehirlenme yapabilen bakteri türleridir. Bu bakteriler, su, toprak ve bitkilerde bulunurlar. Arama ile Ortadoğu'ya varan bakteriler, özellikle buğday ve mısır gibi tahıl türleri için tehlikelidir. Bu bakteriler, tahıl türleri için tehlikelidir. Bu bakteriler, tahıl türleri için tehlikelidir. Bu bakteriler, tahıl türleri için tehlikelidir.

William L. Cleveland
Vice President, Marketing

[illegible]

1000

DR. WILLIAM
Fisher, Executive
Director, National Highway Traffic Safety Administration

Kilise Derneği'ne bağlı, athenai derneği Field Centre'nun, kuruluşundan itibaren öğrenci, Manca'da Hıristiyanlık ve bu hokumun ardından Hıristiyanlık öğrenci kadar olan öğrenci öğrenci Hıristiyanlık.

meselesi olan kitaplar...

www.sigmatalk.org
 Tel: 0044 145 94 24 27
 Fax: 0044 145 94 24 28

6

GÖRSEL SANATLARDAN FUTBOLA, GÜLMECEDEN SİNEMAYA...

KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ➤

Hasan Bülent Kahraman'ın
ilk olarak 1990'da
yayınlanan ve 1980'lerin
sanatsal üretimini
irdeleyen, o yıllarda
kendisini gösteren
inkârcılığa,
vurdumduymazlığa ve
toplumsal olanı hiçe sayan
tavırlara karşı bir tepki
niteliği taşıyan kitabının
yirmi yıl sonraki
yeni basımı...

doi:10.1017/S0022292412001606

bir sürekli cehennem
hasan bülent kahraman

100

WILSON, JAMES CAMPBELL

www.elsevier.com/locate/jmb
Journal of Molecular Biology

Harun Güleni Kalkınma'nın temel ilkesi, toplumun en zayıf kesimlerini desteklemektir. Bu kesimlerin kalkınması için en önemli araçtır. Harun Güleni Kalkınma'nın temel ilkesi, toplumun en zayıf kesimlerini desteklemektir. Bu kesimlerin kalkınması için en önemli araçtır.

1999

These measurements were made on the same day.

Müslim Filizi'nin Kıbrıs'ta yaşadığı olaylar, uluslararası politikaların etkilerinin ve gelişiminin de net olarak görülür. Türk siyasetinde yer alan Kıbrıs konularının ve Kıbrıs coğrafyasının çok önemli. Kıbrıs'ta Türkiye'nin güvenliği nasıl geliştirildiği ve Kıbrıs konularının gelişimi nasıl yapıldığı öğrenildi.

Abstract

**STANDARDIZED MEDICAL
AND NURSING CARE**

[illegible]

meselesi olan kitaplar...

www.agriculturetoday.com
Tel: 0012 343 96 36 37
Fax: 0012 343 96 38

6

www.craniofacial.com

Rantın girift ayak oyunları

Bir belediye başkanı düşünün, mahalle sakinleriyle görüşmüş ve anlaşılmamış gibi yaparak kendi belediyesi sınırları içinde olan bir mahalle için hükümetten acil kamulaştırma kararı çıkmasına önayak olsun. Bir devlet düşünün, kamulaştırmayla ilgili at pazarlığını ihaleyi alan firmaya yaptırsın. Bir Anıtlar Kurulu düşünün, tarihî eser diye çivi çaktırmadığı, çakana beş bin lira ceza verdiği binaların yıkılarak otel haline getirilmesine izin versin. Bir firma düşünün, beş katlı binası olan bir mal sahibine mülkünün sadece yüzde 40'ı karşılığı yer önersin, onu da otele denk geldiği için zorla paraya tahvil etsin, yetmedi, kendisi de 14 kat çıksın. Akademisyenler düşünün, bunun altına imza atsın, proje için danışmanlık yapsın. Böyle büyük bir rant örgütlenmesini düşünün ki, yıkacakları mahallenin yoksulluğundan, lekelenmiş bir bölge olmasından ve azınlıklarının kırılganlığından sonuna kadar nemalanmak istesin. Ve bir dernek düşünün ki, karşılarındaki tüm bu sözde demokratik ve medenî güçlere karşı durmaya çalışsın. Express, Tarlabası Derneği'nin haklı mücadelesini pür dikkat dinliyor.

Yıpranan tarihî kent dokularının yenilenmesi ve yaşatılması amacıyla 2005 yılında çıkarılan ve hem içeriği hem de uygulamaları açısından ciddi sorunlar taşıyan 5366 sayılı yasa, Sulukule'den sonra şimdi de İstanbul'un en yoksul, heterojen ve devingen bölgelerinden biri olan Tarlabası'nın "dönüşümü" için kullanılıyor.

Yasanın hazırlanmasındaki en etkili kişilerden biri olan Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah Demircan, Tarlabası Dönüşüm Projesi'ni bölge halkının, odaların ve sivil toplum kuruluşlarının tüm itiraz ve kaygılarına karşı uygulamakta kararlı.

Bölgenin yüzde üçünü kaplayan dokuz adada gerçekleştirilecek olan proje, yaklaşık 278 binanın –ki bunların 209'u Anıtlar Kurulu'ndan tescilli– "yenilenmesini ve yaşatılmasını amaçlıyor".

Bölgede yaşayanları dışlayan ve ihtiyaçlarını tamamen gözardı eden bu tür projelere karşı geniş tabanlı bir muhalefet oluşturmazsak, şehir hepimizin gözleri önünde hızla satılacak, pazarlanacak ve özelleşecek.

Çalık Holding'e bağlı GAP İnşaat proje ihalesini kazandı ve halihazırda proje bölgesinde mülk sahibi olanlarla pazarlıklarını sürdürüyor. Yani özel bir şirket kamu idaresinin arka çıkmasıyla vatandaşla kamulaştırma pazarlığı yapıyor! Hem 5366 sayılı yasanın, hem de belediyenin ayak oyunları ile çıkarttığı Acele Kamulaştırma Kararı'nın gücünü elinde tutanlar, bölgede maksimum rant yaratma ve mülk sahiplerine bu yaratılacak ranttan en düşük payı verme çabasında.

Tarlabası'nda, kanunu yapan, onu yontan ve yeri geldiğinde amacından saptıran belediye tarafından rantın girift ayak oyunları sahneleniyor. En azından yüzde 60'ı (tam sayıları bilinmiyor) kiracı olan bir bölgede bu tür rant odaklı bir proje uygulamanın, tüm mülk sahiplerini alanda tutsanız bile –ki böyle olmayaacağı da anlaşılıyor– büyük bir nüfus tas-

fiyesine yol açacağı aşikâr.

Proje, kiracıları tamamen dışlayarak, mülk sahiplerinin taşınmazlarına da çok düşük değerler biçerek proje alanını daha varlıklı gruplara pazarlamayı amaçlıyor. Koruma altında bulunan binaların bir kısmını yıkmayı, bunların yerine 14 katlı otel koymayı amaçlayan ve tüm bunları "tarihi korumak" maksadıyla hayata geçirecek olan proje, Tarlabası'nın soylulaşmasını kamu ve özel sermayenin sarmaş dolaş ortaklığında kurguluyor.

"Yine sıfırdan başlasınlar"

Tarlabası'nın bir dönüşüme ihtiyacı olduğunu alanı bilen veya orada yaşayan kimse inkâr etmiyor. Bölgede yaşayanların neredeyse tamamı son derece güvensiz ve enformel işlerde çalışıyor, eğitim düzeyleri çok düşük, gelirleri yoksulluk sınırında ya da altında. Ayrıca etnik, ırk-

Fotoğraflar: Şahan Nuhoglu

sal, cinsel ve sınıfsal ayrımcılığa günlük hayatlarının her aşamasında maruz kalan bölge halkı, büyük bir sosyal dışlanmayla karşı karşıya. Zorunlu göç mağduru Kürtler, Çingeneler, kayıtdışı yabancılar, travestiler ve sosyal baskı altındaki diğer grupların bir arada yaşamaya çalıştıkları bölge, tüm sorunlarına ve zorluklarına karşı bu "marjinalleştirilmiş" grupların İstanbul'da ekonomik ve kültürel olarak beraberce tutunabildikleri tek yer. Bir tür son kale.

Ahmet Misbah Demircan, Radikal Cumartesi'ye geçen yaz verdiği demeçte "nasıl burada sıfırdan başlادیlarsa, başka bir yerde de aynısını yapmak durumundalar" diyerek aslında hem bölge sakinlerine, hem de sürece dair tutumunu gayet net bir şekilde ifade etmişti. "Çöküntü bölgesi" olarak ifade edilen Tarlabası'nın tüm nüfusu 50 bin civarında tahmin ediliyor. İlk etabına şahit olduğumuz ve İstanbulluların en kırılgan nüfusunu yerinden etmeye çalışan bu proje, oradan "def edilecekler" olduğu kadar, İstanbul'un geneline de katmerlenmiş sorunlar "müjdeliyor".

Bu ateş hepimizi yakar

Kentsel dönüşüm projelerinin salt mekânsal yenilemeyi amaçladıkları ve sadece özel mülkiyet odaklı yürütüldükleri sürece büyük sosyal ve ekonomik yıkımlar yaratacağını görmek için âlim olmak gerekmiyor. Dönüp bu deneyimden geçmiş şehir ve mahallelere bir göz atmak yeter.

Bölgede yaşayanları dışlayan, onları projelerin edilgen aktörleri haline getiren ve onların ihtiyaçlarını tamamen gözardı eden bu tür projelere karşı geniş tabanlı bir muhalefet oluşturamazsak, şehir hepimizin gözleri önünde hızla satılacak, pazarlanacak ve özelleşecek. Bu sürecin yıkıcı ekonomik, ekolojik ve sosyal sonuçları sadece kent yoksulları tarafından değil, tüm şehir nüfusu tarafından hissedilecek.

Bu sayıda, Tarlabası dönüşüm projesinin mağdurlarının haklarını korumak amacıyla Mart 2008'de kurulan Tarlabası Mülk Sahipleri ve Kiracıları Kalkındırma ve Sosyal Yardımlaşma Derneği sözcüsü Erdal Aybek'e kulak veriyoruz.

Çok kısa zamanda örgütlenen bu dernek, acele kamulaştırmadan kiracıların durumuna, bölgeye ilişkin bilimsel araştırmalardan tescilli yapıların korunmasına kadar sayısız hassasiyet konusunda belediye ve GAP İnşaat'la amansız bir mücadeleye yürütüyor. Arada bir ziyaretlerine gitmekten de çekinmeyin, Erdal Aybek'in deyişiyle, onlarda çay bedava...

Tuna Kuyucu - Özlem Ünsal

TARLABAŞI MÜLK SAHİPLERİ VE KIRACILARI KALKINDIRMA DERNEĞİ SÖZCÜSÜ ERDAL AYBEK

Manhattan'da tutunamayız

5366 sayılı yasaı değerlendirir misiniz?

Erdal Aybek: Bu yasa, biz maliklere rağmen, belediyelere, mülkiyet hakları bize ait tapulu taşınmazlarımız için ihale yetkisi veriyor. Yasadaki en önemli vurgu, dönüşüm alanlarında kişilerin sosyal gelişmişlik düzeyini artırmak, onlara istihdam sağlamak ve yaşam koşullarını iyileştirmek. Fakat uygulamaya baktığımız zaman, yüklenici firmalar özel müteşebbi-se ait olduğu için burada rant devreye giriyor. Benim evimin ya da yaşam alanımın iyileştirilmesi firma için öncelikli değil. Ayrıca yasa, yenileme alanlarında iş yapan firmaları tüm vergilerden muaf tutuyor. Kanunda "tarihi dokuyu restore edeceğiz, kullanılabılır yapacağız, yaşatacağız ve içindekilerle beraber topluma yeniden sunacağız" diyor. Proje hazırlanırken de burada yaşayan maliklerin, muhtarın, derneklerin, sivil toplum örgütlerinin, yani herkesin görüşüne başvurulmalı ifadesi geçiyor. Fakat bunların hiçbirini bizim bölgemizde sağlıklı işlemedi. Ya-sa kendi binalarımızı kendimizin yapabileceğini öngörmüş. Malik, dilerse, projeye beraber başlamak ve bitirmek koşuluyla kendi binasını restore edebilir deniyor. Ancak burada Beyoğlu Belediyesi "tek ada - tek parsel" metoduna başvurdu. Yani belediye diyor ki, "ben burada dört tane yapı yapacağım, isterse 100 bin metrekare olsun, bir alışveriş merkezi, bir de otel, bitti". Dolayısıyla orada ben malik olarak tek başıma kendi binamı yenileme şansına sahip değilim. Yine yasada "kişilerin mülkü ellerinden alınırken uzlaşma yolu esastır" diyor. Eğer uzlaşma yolu tüketilmişse, burada "olağan kamulaştırma" meşru sayılıyor. Olağan kamulaştırmada, kamunun ortak çıkarı için devlet size ait bir taşınmazı kamulaştırabilir. Yani yol, baraj, köprü, okul, hastane vs. yapmak için. Şimdi yasa bizim bölgemizdeki durumu "olağan kamulaştırma"yla düzenlemek isterken, ilgili firma ve belediye, yönetmelik eliyle "acele kamulaştırma" yöntemine gitmiştir. Oysa acele kamulaştırma kararları sadece yönetmelikle alınmaz. Bu, hukuka aykırı bir durum. Son olarak, mülklerimiz satın alınma ilişkisi de ciddi sorunlar var: Belediyeler bu yenileme alanlarında Sermaye Piyasaları Kurulu'na (SPK) bağlı bir değerlendirmeye firmasını görevlendirdiklerini ve o firmanın yapmış olduğu tespitler sonucu mülklerimize bir değer vereceklerini ifade ediyorlar. İsmi "ada bazlı eşleştirme ve değerlendirme metodu" olan bu uygulama Türkiye'de bir ilk. Binalarımızı değerlendiren bu firma, tüm binalarımız için "kâgir" ifadesini kullanıyor. İmar bilminde kâgir, en ucuz yapı tipidir. Dolayısıyla, biz zaten sürece 1-0 yenik başlıyoruz. Bu firmanın internetten de duyurduğu değerlendirmede binaların içeriğine ilişkin bir şey göremiyoruz. Binanın önce içini, dışını, cephesini, tarihî değerini, konumu-

Erdal Aybek

"Tarlabası'nı Manhattan bölgesi yapacağız" diyorlar. Oysa biz Manhattan'da tutunamayız. Bu yeni binaların sadece kapıcı parası 600-1000 dolar olacak. Bu meblağları nasıl veririz? Demek ki, bu bizim için yapılan bir dünya değil.

nu incellersiniz. Ama firma, binalara girmeden, bize bir soru bile sormadan değer tespit etmiş.

Tarlabası'na bu ilgi ne zaman başladı, yaşadığınız alanın tehlikeye girdiğini nasıl anladınız?

2005'te çıkan yasanın ardından belediye bizi görüşmeye çağırdı. "Dünya Bankası'ndan kredi bulduk, binalarınızı restore edeceğiz. Paranız yoksa bu krediden size destek vereceğiz, 10-15 yılda geri ödeyeceksiniz" dendi. Biz de projeyi alkışladık. Böylece "kentsel dönüşüm" ya-

da "yenileme alanı" meselesini duymuş olduk. 2006'daki yönetmelikten sonra yenileme kararı Bakanlar Kurulu'nda onaylandı. Fakat belediye, yasada bulunan "önce uzlaşma şartını bitir, sonra kamulaştırma kararı al" hükmünden hareketle bilgilendirme toplantılarının üstüne bine getirdi. Üzerlerine "5366 sayılı yasanın ve bu kanuna ait uygulamanın 7. maddesi gereğince şu şu adanın şu şu sahipleriyle yapılan toplantının tutanağıdır" yazıldı. Yani bilgilendirme görüşmelerini sanki uzlaşma denenmiş, ama başırlanamamış gibi gösterdiler. Tutanaklar böylece, "acele kamulaştırma"nın zeminini oluşturdu, hem de daha ihale yapılmadan. GAP İnşaat ihaleyi alıp sözleşmeyi 4 Nisan 2007'de imzaladı. Kamulaştırma kararı, inşaat şirketi bölge halkıyla anlaşmaya çalışıp bu olmadığı zaman alınmaz mı? Fakat karar bundan çok önce alınmış. Bu arada, biz bölgenin yenileme alanı ilân edildiğini, kamulaştırma kararı alındığını vs. yasal itiraz haklarımızın bittiği tarihten çok sonra öğrendik.

İlk görüşmelerde size neler önerildi?

İhalenin alınından sonra, dernek olarak görüşmelere hep birlikte gittik. Derneğe 280 mal sahibi, 150 kiracı, toplam 430 üye kayıtlı. Bize "binanız kaç metrekare" diye sordular, mesela 50 metrekare dediysek, "alın 100 bin lirayı, gidin" dendi. Bu birinci seçenek. İkinci seçeneğe göreyse 40 metrekare daire veriyorlar, otopark da istersek 25 bin lira borçlandırıyorlar. Bunları kabul etmezsek, "acele kamulaştırma kararı elimizde" diyorlar. Biz yaşam alanlarımızdan memnun olmasak bile hayatımızı burada geçirdik. Kurulu bir düzenimiz var. En azından kimse bizden kira istemiyor, itip kakmıyor.

Örgütlenmeye nasıl karar verdiniz, dernekleşmeye ne zaman başladınız?

Bundan beş ay önce, Mart 2008'de. Bizi tekrar pazarlıklara çağırdıklarında, bölge halkı olarak toplandık ve "bizi kandırıyorlar" kararına vardık. O süslü püslü afişleri, ka-

talogları önümüze koyup imzamızı aldılar. Bir de fotoğraflarımızı çektiler, “gülümseyin” dediler! Bütün bilgilerimizi arşivlediler. Kimlik bilgilerimiz, tapu kayıtlarımız, ev adreslerimiz, telefonlarımız, bizim irademiz dışında, yasal olmayan yollarla GAP İnşaat’a verildi. Bunu da belediye yaptı. Adam beni arıyor, “ben GAP İnşaat, neredesiniz, malınız var, gelin konuşalım” diyor. Bu bilgiyi nereden alıyor? Ben Almanya’da yaşıyorum, benim telefonumu nasıl buldu? Bu ve bunun gibi gelişmeler karşısında dernekleşmeye karar verdik. **Dernek olarak bölgeye nüfuz edebildiniz mi, Tarlabası’ndan ortak bir ses çıkmasını sağlayabilecek misiniz?** Elbette. Her gün sayımız artıyor. Şu anda elimizde 128 tane vekâlet var, ama ulaştığımız kişi bundan çok daha fazla, çünkü masrafları düşürmek için birden fazla kişi tek vekâlet veriyor. Biz diye- lim beş kardeş olarak binada hissedarız, ama bu ihtarname sürecini ortak vekâletnameyle işlettik, yarın yasal süreç başladıığında herkes müdahil olacak. Diğer yandan, güvenlik ya da mafya tehdidinden dolayı burayı bırakıp giden kişinin mülkünden onun yerine kira alan insanlar var. Yurtdışında ya da bilmediğimiz yerlerde olan, ulaşmakta zorlandığımız 17-18 mal sahibi var. İki avukatımız Brüksel’e, biri İspanya’ya gitti, oradakilerle görüşüp vekâletlerini aldı. Mesela, Atina’da yaşayan bir Rum yurttaşımız demiş ki: “Eğer benim evim yapılırsa bin yıl daha olsa satmayacağım. Ben oradaki baskıdan, terörden kaçıp buraya geldim. Bugün orası yapılsın, ben geri döneceğim.” Bu önemlidir. Böyle göç etmek zorunda kalan yüzlerce insan var. **Bölge için yapılan sosyal doku araştırmalarıyla ilgili ağır eleştirileriniz oldu. Şimdi yüklenici firmanın da desteğiyle yeni bir anket araştırması yapmışsınız galiba...**

Evet, şu anki verilerimiz sağlıklı ve yorumsuz. Bölge için üniversitelerce yapılmış akademik çalışmaları gördüğümüzde birçoğunun gerçekdışı olduğunu fark ettik. Bunun üzerine, hem bizden hem onlardan birer kişi 278 binadaki tüm maliklerle üç hafta görüşme yaptı. Eskiden üniversitelerden gelen bir takım araştırmaların doğru olduğunu düşünüyorduk, ama verilerin çarpıtıldığını ya da yetkililerin çarpıttığını farkedince böyle bir araştırma yaptırmaya gerek duyduk. GAP’ın elindeki geçmiş veriler 385. veya 386. adaya aitti ve bu adada toplam 30 çocuk olduğu iddia ediliyordu. Oysa burada öyle adalar var ki, içinde elli bina var. Elli bina çarpı ortalama altı kat diye hesapladığınızda, neredeyse 300 hane ediyor. Ortalama nüfus düzeyine, özellikle de Doğu, Karadeniz ve Güneydoğululara bakıldığında, herhalde hane başına üç çocuktan aşağı yoktur.

Projenin sosyal boyutuna ilişkin ana kaygılarınız neler, özellikle kiracıları nasıl bir gelecek bekliyor sizce?

Hazırladıkları sözleşmenin maddele-

Yıkık, harabe olmayan, içinde insanların yaşadığı, umutların yeşerdiği, hayatın devam ettiği, komşuluk ilişkilerinin sürdüğü bir yere nasıl çöküntü alanı diyebiliriz? Doğru, bir derdimiz var, ama bu derdimizin müsebbiblerinin başında idarenin kendisi geliyor. Adam burada eroin satıyorsa bunun müsebbibi ben değilim, benim binamla bitişik olan ilçe emniyet müdürlüğüdür.

rinden biri, “malik binasını sattığı zaman, eşyadan, insandan arındırarak boş bir şekilde yükleniciye teslim etmekle yükümlüdür” diyor. Kısacası, beni kiracıyı çıkartmaya zorluyorlar. 55 yıldır kirada oturan insanlar var burada. Şimdi siz bunca yıldır artık babanız olan bir adamı nasıl dışarı atarsınız? “Kiracıların durumu ne olacak?” diye sordüğümüzde, onlara herhangi bir ödeme yapmayacaklarını söylediler. Biz de “en azından transfer ücretlerini karşılayın, TOKİ’den konut verin, kura önceliği sağlayın, yeni gireceği binanın depozitini verin” dedik. O zaman da “tamam, ama metrekaleden düşelim” yanıtını aldık. “Peki okullara giden çocuklarımız için bir plan yaptınız mı?” diye soruyoruz. Hangi okullara gidecekler, hangi şartlarda, ne zaman? “Bunları birlikte kararlaştıralım” dediler. İhaleyi almışsın, pazarlık yapıyorsun, binalarımızı alıyorsun, sosyal boyutunu şimdi mi düşünüyorsun? Önemli bir ayrıntı daha: GAP İnşaat, 16 Mayıs’ta bir bina satın alıyor. Bu binada, 34 metrekaresel bir dairede yedi yıldır yaşayan bir kiracı var, her ay 100 lira veriyor. “Fakirlere konut yapıyorum” diyen firma, satıştan bir gün sonra, noter vasıtasıyla yasal hakkını kullanarak “ben buranın yeni sahibiyim, kira da 500 lira, ya bu kirayı öde ya da git” diyor. Buna benzer haberleri dörtbeş mükelleften daha aldık. Küçük pay sahiplerinin olduğu binalar için TOKİ’den konut verelim önerisinde bulundular. Biz tam alkışlayacaktık, “hayır, kura önceliği tanyalım size” dediler: “Biz size daireniz için 30 bin lira veriyoruz ya, onu bankaya koyun, faiziyle TOKİ’nin taksitlerini ödeyin!” Beyoğlu Belediyesi TOKİ’ye gidip “bu projede 400 kadar aileyi evlerinden çıkartabilirim, bana bunlar için konut yapabilir misin?” diyor. TOKİ de onaylıyor, ama yaptığı yer Çekmece gölünün yaklaşık 27 kilometre kuzeyinde, TEM otoyolunun sırtında. Peki konut bedelleri? 80 bin lira. Yani bana 30 bin verip 50 bin borçlandırıyor. Orada konutumuzu aldık diyelim. Burada yaşayanla-

rın yüzde 75’i hizmet sektöründe çalışıyor: Garsonluk, komilik, midyecilik, boyacılık, işportacılık... Yani bu cadde- den üst caddeye gidiyorlar. Dolayısıyla 500 lirayla burada geçinebiliyor. Peki bu insanları Çekmece’ye götürdüğünüzde ulaşım masraflıyla nasıl baş edecekler? Bunların dışında, bina sahiplerinin kira gelirleri gibi önemli bir konu daha var. Mülkiyet hakkı kutsaldır. Adamın mülkü, beş tane de kiracısı var. Proje iki buçuk yıl sürecektir diyorlar, peki bu adamın kira kaybını nasıl karşılayacaksınız? “Henüz hesaplamadık, sosyal boyut içinde çözeriz” diyorlar. Ticarî faaliyetlere gelince, ön cadde- de bizim 38 tane binamız var. Hepsinin altı iş yeri. Diyoruz ki, “adam fırıncı, ayrıca da bina sahibi, ticarî kaybı söz konusu”. “Alsın parasını gitsin, bizi ilgilendirmiyor” diyorlar. Firma, bina değerlerini oluştururken ticarî faaliyeti yok sayıyor. Ticarî faaliyet sadece kasanıza giren para da değildir. Müşteridir, müşteriyle kurulan sosyal ilişkilerdir. Ayrıca bölgede mülkü olan, ama yurtdışında yaşayan 35 kadar gayrimüslim ve Türk ya da Kürt yurttaş var. Bize vekâletlerini gönderdiler, şirket onlara yurtdışından ulaşmak istiyor. Ulaşınca da projeyi anlatıyorlar, “efendim, biz burayı Manhattan bölgesi yapacağız” diyorlar. Oysa biz Manhattan’da tutunamayız. Bu yeni binaların sadece kapıcı parası 600-1000 dolar olacak. Bu meblağları nasıl veririz? Demek ki, bu bizim için yapılan bir dünya değil.

Acele kamulaştırma konusunda nasıl müzakere ediyorsunuz? Görüşmeler sizi herhangi bir yere getirdi mi?

Belediye başkanı “biz projeleri devamlı revize ediyoruz” diyor. Ben de “bütün bu değişkenler yeni mi aklınıza geliyor?” diyorum. Daha dernek kurulmadan önce, bu binanın sahibi Metin beye belediyede “200 bin lirayı al git ya da sana D şerefiyesinden her biri 40 metreka- reden iki daire verelim” demişler. Metin bey buna yanaşmayınca “o zaman acele kamulaştırma yoluna gideceğiz” diyorlar. O zamanki teklif oydu, şimdi nereye geldik. GAP İnşaat’ın genel müdür yar-

Beyoğlu belediye başkanı Ahmet Misbah Demircan, Tarlabası sakinleri için “nasıl burada sıfırdan başladıysa, başka bir yerde de aynısını yapmak durumundalar” demişti

dımcısı Nilgün Kıvrıkcık, Taşkışla'daki Şehir Plancıları Odası panelinde "ihale-nin ölçüsü ve şartlarına dokunmadan bir uzlaşmaya varmak için mücadele ediyoruz" dedi. Bizse hayatlarımıza dokunulmadan bir çözüm üretilmesinden yanayız. Dernek, 128 kişiyle Beyoğlu Belediyesi'ne ihtarname çekti. İhtarnamede neden bu dönüşüm projesine karşı durduğumuzu, amacımızın ve taleplerimizin neler olduğunu, yasadaki kaynaklanan hakkımızın nasıl gasp edildiğini anlattık. Cevap verilmemesi halinde söz konusu ihtarname acele kamu-laştırma sürecinde bizim en önemli delilimiz olacak. Belediye diyecek ki, "ben onlarla uzlaşmadım". Biz de diyeceğiz ki, "yalan söylüyorsun, bak biz seni ihtarnameyle uyarmıştık". Bütün bu yazışmaları biz tutanak mukabilinde yaptık, bunlar yasal belgelerdir. Onlardan aldığımız belgeler de öyle.

Mülk sahibini mutlu edecek çözümü dernek nasıl tanımlıyor?

Bu mahallelerdeki kişilerin hayat standartını iyileştiren, insanca yaşamalarına olanak tanıyan, şehrin neresinde olursa olsun şehir ve iş hayatına entegre olmalarını sağlayacak, demokratik, adil, hoşgörülü bir çözüme onay veriyor.

GAP İnşaat bugüne kadar sizin bölgenizde kaç kişiyi ikna etti?

Kiracılara ihtarname gönderdikleri beş bina var. Beş kamunun, beş de özel vakıfların dersek, yaklaşık 25 binadan bahsediyoruz. 278 binadan sadece 25'i.

Dernek olarak en büyük kazanımınız ne oldu bugüne kadar?

Durum neyi gösterecek, bilemiyoruz ama, en azından projenin sosyal eylem planı nihayet oluşturulmaya başlandı. Mesela işsiz ve öğrenci sayısı, sosyal güvenlik ve dil envanterleri oluşturuldu. Bunun gibi toplam 20-25 konuda araştırma yapılacak. Tabii "siz bu projeyi hazırladığınızda bunların zaten elinizde olması gerekirdi" dedik.

Şu anda ne aşamadasınız?

Görüşmelerimiz sürüyor. İhaleye iki firma girmiş: Biri İhlas, diğeri Çalık Holding. Çalık dedi ki, "biz ihaleyi mevcudun yüzde 42'siyle aldık". Dokuz adada toplam proje alanı 20 bin metrekare. Bütün katları da sayarsak, toplam 64 bin metrekare meskun alan var. Dediler ki, "64 binin yüzde 42'sini size vereceğiz, 22 bin metrekare yapar". "Peki proje bitiminde buraya kaç kat yapmış olacaksınız?" dedik. "Bu bilgiyi veremeyiz" dediler. Bilgi edinme kanunu kapsamında projeleri istedik, vermediler. İhale sözleşme örneğini istedik, onu da vermediler. Mesela avan projede 14 katlı bir alışveriş merkezi görülüyor. Şimdi 14 katın bütün adaların toplamındaki metrekaresini hesaplayın. Avan projede bütün adalarda kat aralığı 9 ila 14 arasında, yani 9'dan aşağı kat yok. 20 bin çarpı 9, 180 bin metrekare eder. Bunun yüzde 42'si de 80 bin civarına denk geliyor. Biz 80 bin metrekareyi istedik onlardan ve tabii hoşlarına gitmedi, çünkü mevcut inşaat yerine bitmiş inşaat dediğiniz zaman, aslında çok önemli bir far-

ka işaret ediyorsunuz. Bütün bunlar bir yana, 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti seçilen İstanbul'un, 209'u tescilli 200 yıllık 278 binaya ev sahipliği yapan bir bölgesinde belediye, Anıtlar Kurulu ve ilgili meslek odaları bu 14 katı onaylıyorsa, burada bir tuhaflık yok mudur? Bizim binalarımız genelde üç-dört katlı. Ama size caddede dokuz katlı iskânlı bina da gösterebilirim. Madem bizim binalarımız tarihi yapıydı, sen nasıl dokuz katlı imar izni verirsin? Aynı belediye avan projeyi çıkarırken irtifa sınırını o dokuz katlı binayı örnekleyerek koyuyor. Eskiden Anıtlar Kurulu burada kimseye izin vermezdi, onlar gelince serbest oldu.

Önümüzdeki dönemlerde nasıl bir strateji izleyeceksiniz, bu gidişatın önüne geçmenin bir yolu var mı?

Belediye mağduriyetimize meydan vermeyecek bir çözüm getirirse, projeden yanayız. Projeyle yüzleşip acil kamulaştırma kararını görünce ilk anda paniğe kapılmıştık. Projenin kendisini görünce paniğimiz biraz daha arttı. İhale ve yasa tarihini görünce daha da endişelendik, çünkü olanlardan habersizdik. Dolayısıyla, panik içinde "madem bizi sürüyorsunuz, hakkımızı verin de sürün" dedik. Bu noktada dernek bir irade gösterdi ve "uyan, sen mülkiyet sahibisin" dedi. Burası gecekondu değil, dozerler buraya gelip sağı solu yıkamaz. Toplantılarımızdan birinde "projeye karşı mı, yandaş mı olalım?" diye tartıştık. Ben yıllardır burada mülk sahibiyim. Öyle günler oldu ki, bu caddeden aşağıya yürüyemedim, sokaklarda mafya çatışmalarından tacize kadar ne varsa yaşandı. Dedik ki, ilk defa bir güneş doğuyor. Evlerimizi restore etmekten bahsediyorlar, neden olmasın? Biz Tarlabası'ndan kolay kolay gitmeyiz. Biz o sokaklara donlarımızı asmaktan vazgeçmek istemiyoruz. Buradaki insanları başka yerde yaşama şansı yok. Buradan gidip çiçek satıyor, ayakkabı satıyor, büro temizliyor. Yani hayata buradan başlıyor. "Çöküntü alanı" sizin kabul etmediğiniz bir kavram olsa da, karşınıza devamlı olarak projeleri meşrulaştırma aracı olarak koyuluyor...

TOKİ Çekmece gölünün 27 kilometre kuzeyinde, TEM otoyolunun üstünde konut teklif ediyor, 50 bin lira borçlandırıyor. Ama burada yaşayanların yüzde 75'i hizmet sektöründe çalışıyor. Bu insanları Çekmece'ye götürdüğünüzde ulaşım masrafiyle nasıl baş edecekler?

Kentsoyluların Taksim'e çıkarken sola veya Taksim'den inerken sağa baktığı zaman gördüğü ve rahatsız olduğu bir görüntüden bahsedilirdi. O görüntünün adı çöküntü alanıydı. "Taksim bizim vitrinimizdir, sol kolumuzda yıkık, mezbelelik, kötü insanların yaşadığı, suç oranının yüksek olduğu bir bölge olmamalı" deniyordu. Bizim için bu terimi kullanırken de hiç kimse caddenin bu yakasına geçmemiştir. Yıkık, harabe olmayan, içinde insanların yaşadığı, umutların yeşerdiği, hayatın devam ettiği, komşuluk ilişkilerinin sürdüğü bir yere nasıl çöküntü alanı diyebiliriz? Bize "bir dertten kurtuluyoruz, sizi de kurtarıyoruz" diyorlar. Doğru, bir derdimiz var, ama bu derdimizin müsebbiblerinin başında idarenin kendisi geliyor. Adam eğer burada eroin satıyorsa bunun müsebbibi ben değilim, benim binamla bitişik olan ilçe emniyet müdürlüğüdür. Belediyenin arabaları bu sokaklardan çöp toplamıyor. İki yüz yıl önceki yapılanmadan dolayı bu sokaklara çöp arabası giremiyor. Ama mahalleye çöpçü de girmiyor. Çöpçünün girmedikleri yerlerde de bulaşıcı hastalıklardan ve çocukların kapabileceği enfeksiyonlardan bahsedebiliriz. Tarlabası'nda çocuk ölümlerinin binde otuzun üzerinde olduğunu biliyorum. Buranın "çöküntü alanı" olarak damgalanmasının bir diğer nedeni de karışık nüfus yapısı. Birileri hâlâ buraları "gâvur mahallesi" olarak görüyor. Peki "gâvur"un yurttaşlık hakkı yok mudur bu ülkede? Bunu sorsanız "ne demek, hepimiz eşitiz" derler. Öyle olsaydı, bu sokaklarda en az yirmi tane çöp konteyneri olurdu. Bu damgalama travestilerin üzerinden de gerçekleştiriliyor. Yaşam hakkı kutsal değil mi, anayasal güvence altında değil mi? Kimilerinin hayat tercihini niye kabul edemiyoruz? "Orayı yıkalım ki onları da oradan sürelim" diye düşünüyorlar. Bizse ondan rahatsız değiliz, çünkü o kent içinde nasıl varolacağını artık kendisi tayin etmiş. Yetkililerden biri buralar için "kapkaççı cenneti" diyor. Tarlabası'ndaki mahalle kültürünü Beyoğ-

lu'nu biraz bilenler bilir. Bir kapkaççı asla bu mahallede tanıdığı kişileri çarpamaz. O halde biz burada kapkaç mağduru da değiliz. Kapkaççı gelip boş, sahipsiz bir binaya yerleşiyorsa ve zabıta da rüşvetini alıyorsa, bunun müsebbibi ben değilim. Zabıta bir de diyor ki, burada yüzde 30 oranında midye imalat-hanesi var, bunlar yasal değil. Denizcilik ürünleri satan on tane hal varken adam midyeyi buraya getiriyor, siz de elli lira rüşvete tavsanız, bunu benimle tartışmayın. Önce rüşvet yemekten vazgeçin. Burada kent sağlığını tehdit eden bir faaliyet varsa, bunun mücadelesini hangi birim verir? Belediye, kolluk, zabıta!

Özellikle sol kesimde dernek olarak mülkiyet hakkı üzerinden hareket etmenizi eleştiren bir argüman var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Cevabımız net: Önce sürgüne karşıyız. Burada 278 binadan bahsediyoruz, ortalama altı-yedi kattan hesapladığınızda bine yakın konut eder. Bin tane konutun sahibini bir kenara bırakıp oradaki kiracıyı tartışamayız. Bunu anlayıp çözüme ulaştırdıktan sonra onun paydaşı olan o insanlara karşı sorumluluğumuzu tartışmaya başlayabiliriz. Ben mülk hakkını öldürdükten sonra kiracı kalmış, kalmamış, önemi yok. Bir diğer değerimizse, kurduğumuz günden beri bireysel görüşmeleri ihanet olarak tanımlamamız. Yani ya hepimiz ya hiç. Avukatlarımızdan yöneticilerimize, danışmanlarımıza kadar hiç kimse tek başına hareket etmiyor. 100-200 kişiyi bulan geniş toplantılarımızda her şey açıktır, sansür yapmayız. Ne yaşıyorsak onu söyleriz, oradan da ne alıyorsak belediyeye onu götürürüz. Tek tek tavsiyeler, öneriler alınabilir. Ancak bağlayıcı karar geniş tabandan çıkar, biz bir sivil toplum örgütüyüz. Dernekler kanununa göre derneğimiz üyeler adına imza atamaz, imza sahibi maliklidir. Avukatlarımız ücretsiz hukuk danışmanlığı veriyor, bu da sık görül-

Birileri hâlâ buraları "gâvur mahallesi" olarak görüyor. Peki "gâvur"un yurttaşlık hakkı yok mudur bu ülkede? Bunu sorsanız "ne demek, hepimiz eşitiz" derler. Öyle olsaydı, bu sokaklarda en az yirmi tane çöp konteyneri olurdu. Bu damgalama travestilerin üzerinden de gerçekleştiriliyor. Yaşam hakkı kutsal değil mi, anayasal güvence altında değil mi? Kimilerinin hayat tercihini niye kabul edemiyoruz?

meyen bir durum. Her görüşmeye bizimle birlikte gelirler, yasal haklarımızı takip ederler, dava açarlar, ihtarname verirler. İleride mutlu olursak sembolik bir miktarla onlara teşekkür edeceğiz.

Benzer şekilde dernek başkanınız Ahmet Gün'ün Şehir Plancıları Odası panelinde "biz sermaye karşıtı değiliz" demesi de bazılarınca eleştirilmişti...

Doğru, değiliz. Ancak insanı, insanın sosyal değerlerini ve farklı yaşam kesitlerini dışlayan projeler bizim gibi örgütler tarafından meşru kabul edilemez. Bizi yok edip yerimize kentsoyluların, beyaz yakalıların gelmesini sağlamaya çalışıyorlar. 5366 sayılı yasaya dikkatli baktığınızda, belediyelerin sermaye gruplarıyla birlikte tarihî ören yerlerini veya yapılarını değerine bakmaksızın rant hırsıyla anında yenileme alanı ilan edebilme yetkisine sahip olduğunu görürsünüz.

Medyada sesinizi duyurmakta güçlük çekiyor musunuz?

Pek çok basın kuruluşunu aradım, bir tanesi "o bölgeyle ilgili haber yapamayız", bir diğeri "o projeye ilgili haber yapamayız" dedi. Diğeri "o bizim karşı grubumuz", ötekisi "bu bizim grubumuz" dedi. Peki biz kamuoyuna ulaşmak için hangi kanalları kullanacağız? İnsanların tepkilerini ortaya koymasını

İSTANBUL'UN İŞ VE EĞLENCE MEKANLARI BİRBİRİNE BAĞLANIYOR

Plazalar, rezidanslar, gurme mekânları

Tarlabaşı'nın kentsel rantının sermayedarlar için giderek cazip hale gelmesi, yakın tarihte hayata geçirilmiş ve şehre çehresini veren bir dizi olayla tektiklendi. En kaba haliyle üç ana tarihten bahsetmek gerekirse, 1988 yılında açılan ikinci köprüyle beraber, şehrin iş merkezinin Maslak'tan Zincirlikuyu'ya doğru bir hat üzerinde yoğunlaşmaya başlaması, 1990 yılında İstiklâl Caddesi'nin trafiğe kapatılarak bir gezi alanına, dolayısıyla gece hayatının merkezine dönüştürülmesi ve son olarak 2000 yılında metronun açılmasıyla beraber bu iki alanın birbirine bağlanması sayılabilir.

AKP döneminde ise, belediyenin, Maslak'tan Taksim'e doğru baskı yapan merkezî iş alanı boyunca, hükümetten devraldığı yerleri yerel ve ulusötesi sermayeye açması ve TOKİ'nin de bünyesindeki EGYO ile beraber bu bölgedeki değerli arazilerini gökde-len yapmak isteyen şirketlere satması bölgedeki yoğunluğu haddinden fazla artırdı. Bu yığılmada, bele-

diyenin, kimi zaman satışlar sonrası gerçekleştirilen plan tadilatı onaylarının da payı büyük. (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kadir Topbaş döneminde 3900 plan tadilatına onay vermiş, ki bu da nazım planlarının rant adına kevgire döndüğü anlamına gelir.)

Yüksek hizmet sektörüne hitap eden yoğunlaşmış iş alanı metroyla Taksim'e bağlandıktan sonra, Be-yoğlu civarında giderek daha fazla fark etmeye başladığımız değişim devam ederken, global turizmin do-ğal sonuçlarından biri olarak, düşük bütçelere hitap eden zincir dükkânlar ve daha üst turist gruplarına hitap eden lüks "gurme" mekânları da hızla artmaya başladı. Eğer Maslak - Zincirlikuyu çizgisini ana hat olarak gözümüzde canlandırırsak, hizmet sektörünün eğlence ve turizmle evliliğinin iki hat üzerinden devam ettiğini görmek pekâlâ mümkün. Biri Zincirlikuyu'dan Beşiktaş'a doğru yönelen, Beşiktaş'ta açılan ve açılacak olan ultra lüks oteller ve butiklerle burayı tez zamanda soylulaştıracağı anlaşılan alternatif tu-

nasıl sağlayacağız? Diğer yandan, bize taraf olması, bizimle ilişkiye geçmesi gereken demokratik sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, sendikalar gibi aktörlerin dayanışmasını görmüyoruz, ki buna siyasi partiler de dahil.

İçinden geçtiğiniz süreci kentsel dönüşüm çerçevesi içerisinde nasıl değerlendirirsiniz?

Kentsel dönüşüm projeleri, İstanbul'un neresinde olursa olsun, mağdur bir sınıf yaratıyor. Bu yeni sınıf, beş dönüşüm projesinde de değişik yasal statü-lere sahip. Tarlabası'nda mülkiyet hakkı söz konusuysa, Başibüyük'te devlet arazisinin işgali söz konusudur. Fakat Başibüyük'te aynı zamanda belediye elli yıldır emlak vergisi almış. Ayazma'da da daha farklı bir durum var. Jeopolitiğine baktığınızda projeler en yoksul, en dışlanmış kesimlerin ikamet ettiği alanlarda başlatılıyor. Belediyeler bu alanlarda iki şeyi doğrudan yapıyorlar: Birincisi, politik baskı oluşturmak; ikincisi de, seçtikleri yüklenici firmalarla mevcut yasayı ve hukuksal durumu ekarte etmeye yönelmek. Sulukule'de TOKİ'nin devreye sokulmasının en önemli gerekçesi, TOKİ "sosyal amaçlı konut yapıyorum" dediğinde kamu yararı ilkesinin işletilebilmiş olması. Eğer orada GAP olsaydı, bu ilkeyi işletemezlerdi. Elbette bugün TOKİ'nin lüks konut üretimi yaptığını ve kendi fonksiyonunu tam olarak yerine getirmediğini biliyoruz. Ancak yasal dayanak çerçevesinde belediyeleri bu yönde hareket etmeye iten budur. Projelerin başladığı alanlarda, insanların en alt gelir grubuna mensup olmasının yanı sıra, en alt kültür dokusundan gelmesi de aynı bir konu. Yasadan, hukuktan, kanundan en son haberdar olacak, en az okur-yazar oranının bulunduğu kesimlerden bahsediyoruz. Dolayısıyla kanun çıktıktan sonraki yönetmelik ve ihale süreçleri maliklerin hiçbir haberi olmadan gerçekleştiriliyor.

rizm hattı. Diğer hat ise, zaten Talimhane'ye açılmış olan 42 otelden de anlaşılacağı üzere, çoktan soylulaşmaya başlamış Zincirlikuyu - Taksim arasında yer alan bölgeyi kapsıyor. Büyük arsa kıtlığı yaşanan bu hat ve civarında şirketler, rezidans ve otelleri istifle-mek için ellerinden geleni yapıyorlar. Sadece Şişli'den Bomonti ve Dolapdere'ye inen bölgede yüksek hizmet sektörüne yönelik yedi devasa rezidans ve otel projesi devam ediyor.

Dolayısıyla, yörenin tektipleştirilerek, renksiz bir üst gelir grubuna hitap eden bir eğlence-turizm bölgesi haline evrilmesi için Dolapdere, Hacı Hürev ve nihayetinde Tarlabası'nın "ıslah edilmesi" elzem gözüküyor. Böylece, hem yeni otel ve rezidanslar için yer açılmış olacak, hem de hitap edilmeye çalışılan kitleyi rahatsız edebilecek "unsurlar" bertaraf edilecek. Tabii, muhtemel bir küresel krizde sektöre uğrayacak turizmin boş binalar bırakacak olması, dolu olsalar da tekdüze bir şehir yaratmaları ya da bu gelişmelerin yöredeki en yoksul kitleyi dışlayarak onları bir alt sınıf (underclass) haline getirmesi, belediyenin ve yatırımcıların pek umurundaymış gibi görünmüyor.

Kanunsuz, plansız bir peşkeş

Beyoğlu'ndaki Ağa Camii'nin karşısında onyıllardır hizmet veren, leziz tencere yemekleriyle tanınan Ağa Lokantası, İstanbul'un medar-ı iftiharlarından biri. Ama, Saray Sineması'nın bulunduğu bloğu yıkip alışveriş merkezi yapmak isteyen Demirören Grubu tarafından "kamulaştırılmak" isteniyor. Lokanta müdürü Mutlu Kaymaz, içinde bulundukları meçhul durumu anlatırken sermayenin pervasızlığını da gösteriyor...

Ağa Lokantası'nın da dahil olduğu bloğu Demirören grubunun bir alışveriş merkezi haline getirmek istediğinden ne zaman haberdar oldunuz? **Mutlu Kaymaz:** Aşağı yukarı bir sene öncesinden haberimiz oldu. Burayı almak için geldiler, vermek istemediğimizi söyledik, zaten 2005 yılında Anıtlar Yüksek Kurulu'ndan da izin alarak deprem yönetmeliğine uygun bir tadilat yapmıştık. Sonra yine geldiler, buranın kendilerine lâzım olduğunu söylediler. Bir süre ses çıkmadı. Üç-dört ay önce belediyeden bir tebliğ geldi, burayı bir takım maddelere dayanarak Tarlabası projesi kapsamında kamulaştıracaklarını söylüyorlardı. Hukukçularımız olayı araştırdı, böyle bir şeyin söz konusu olmadığını tespit ettik. Belediyeyle üç defa görüştük, iki defa başkan yardımcısıyla görüştük. Demirören'in yaptığı bu alışveriş merkezi projesine bizi dahil etmek istiyorlar, bir nevi Demirören'e peşkeş çekmek gibi. Ağa Lokantası, 1988 yılından beri burada. İkinci dereceden tarihî eser, yıkılmaz aslında, ama Saray Sineması'nı yıktılar. Çok büyük onlar, yıkarlar.

"Acil kamulaştırma" dedikleri gerekçeyle mi ulaştırdılar size tebliği?

Evet, ama o gerekçe burayı kapsamıyor. Hukukçularımız kanalıyla itirazda bulunduk, ortak hareket etmek üzere esnaf arkadaşlarla toplandık. Ondan sonra başkan yardımcısı bir daha çağırdı. Biz de olayı NTV'ye aktardık. Bir siyasî baskı oluşunca bu sefer başkanın kendisi çağırdı ve "bir yanlışlık olmuş, kamulaştırma olmayacak, ama siz de vatandaşa kolaylık yapın, orayı verin" dedi.

Saray Sineması'nın dahil olduğu büyük blokta inşaat başladığında projenin sizi de kapsıyorsa olabileceğine dair bir şüpheniz oldu mu?

Şüphelenmedik, çünkü burada mülk sahibiyiz. Herkes inşaat yapabilir, özgürdür. Bizi projeye almak da isteyebilir ya da istemez. Bize resmî bir teklif de gelmedi, "içeriden size yer verelim" ya da "dükkan satın alalım" demediler. Hep geçiştirme üsûlü oldu; bunlar, affedersiniz, kanunsuz işler gibi yürüten işler. İnşaat başlamadan gelen giden de olmadı, "kazmayı vuruyoruz, inşaat başlıyoruz" demediler.

Sinpop Sineması'nda ve bölgedeki diğer binalarda ciddi çatlaklar oluştuğu da görülüyor...

Doğru. Dün akşam buraya boyacı soktum. Bütün binada çatlaklar var, ama bu bina yenilediği için siva çatlağı oldu. Hacı Abdullah Lokantası'nda da var,

mesela tarihî Ağa Camii'nin bütün duvarları çatladı. Bina yamulduğu için otomatik panjurumu kapatamıyorum. Demirören sigorta firmasını gönderdi hasar tespiti için, ama dört-beş ay oldu, hiç haber çıkmadı. Biz de kendimiz onarıyoruz. Önümüzdeki yola dikkat ettiniz mi? Kabarmalar ve düşmeler var, yol kayıyor. Altımızı oyup oraya işyeri yapıyor, 30 metre aşağıya indiler. Ama bu inşaatır, olur.

Belediyeye görüşmeye kimlerle birlikte gidiyorsunuz, esnaf dayanışması kimleri kapsıyor?

Hacı Abdullah, Kilise (Surp Asdvadzadzin ya da Avios Panteleimon Kilisesi), Kilisenin yanındaki kumaşçı, Özen Film, Yoğurtçu İş Merkezi ve biz. Bu adayı caddeye kadar komple istiyorlar. NTV'de de söyledim, Tarlabası projesi bir anda Sakız Ağacı projesi mi oldu? Belediye resmen inşaatı peşkeş çekmeye çalışıyor. Televizyonda bunları söyleyince geri adım attılar. Projenin içinde Kadir (Topbaş) Bey de, Misbah (Demircan) Bey de, daha üstü de var diyorlar. Ama gerçek midir, değil midir, bilmem.

Ağa Lokantası, Beyoğlu'nun çehresinin en önemli parçalarından biri aynı zamanda...

Tabii, bugün Ağa Camii'nin karşısındaki Ağa lokantası dendiğinde herkes bilir. Burası çok canlı bir yer. Atilla Dorsay Saray Sineması yıkılacakken çok yazdı köşesinde, ama kimseye sesini duyuramadı, tarihî sinema yıkıldı gitti. Bugün Ağa ve Hacı Abdullah da paranın gücüne yenilirse gider. Beyoğlu'nun gerçek özellikleri kalmıyor ki. Bize Ağa Lokantası devam etsin kaygısıyla yer de vermiyorlar, dükkana ayıracağı yeri metrekaresi 200 dolardan kiraya verecek çünkü. Senin kazandığını da siliyor, "ben kazanaca-

Belediye bizi Demirören'in projesine peşkeş çekmeye çalışıyor. Projenin içinde Kadir Topbaş da, Misbah Demircan da, daha üstü de var diyorlar. Çalık Grubu Tarlabası'ndan bina ve arsa topluyor. Çalık Grubu'nun başbakanla diyalogu var. Çok girift olaylar, bizim de aklımız almıyor.

ğım" diyor. Burada bir sıkıntımız yok ki, 350-400 insan ağırılıyor aynı anda. Sporcusu, sanatçısı, siyasetçisi, halktan insanlar, çalışan insanlar... Ayrıca bu işin hazzı ölçülmez. Buraya Hüsamettin Cindoruk gelir, yemeğini yer, iki sohbet edersiniz, Tarık Akan gelir... Bu kapıdan çıktığınızda bunları yapamazsınız. Burası 88 yıllık lokanta, 1963'e kadar Ehl-i Ta'biat Lokantası, '63'ten sonra da Ağa Lokantası. Mesut Yılmazlar, Fikri Sağlarlar İstanbul Üniversitesi'nde okurken buraya gelmiş, ucuz, bol kepçe, kaliteli diye tercih ediyorlarmış. 1980'li yıllarda Beşiktaşlılar gelip maçlardan önce yemek yer, öyle stada giderlermiş. Bunlar çok değerli, çoluğumuza çocuğumuza anlatacağımız hikâyeler, insan haz duyuyor. Pes etmek istemiyoruz, her türlü mücadeleyi de vereceğiz.

Müşterileriniz de bu durumdan haberdar mı?

Herkes soruyor, "aman vermeyin" diyorlar. Sağımızı solumuzu aldın, etrafımızı sardın, belki burayı hak ettin, ama bize en azından Ağa Camii'ni gören bir yer ver dedik, ona da gelmedi. O zaman, benim malımda gözün var. Lokanta camiyi mutlaka görecektir, özdeşleşmiş artık. Henüz ses çıkmadı bu teklife de. Daha binanın yan tarafını da yıkmadılar. Onun için neyi beklediklerini bilmiyoruz, ama orası yıkılınca yol kayması falan daha hızlı gerçekleşir.

Projenin planını gördünüz mü?

Plan yok ki! Firmanın dışarı asması lâzım, ama yok. Gayriresmî bir iş var orada. Belediye, Fen İşleri denetleyecek bunu. Hasarı kendimiz onarıyoruz, ona bile tenezzül etmediler, aylardır bekliyoruz. **Esnafta ittifakının genişleme ihtimali var mı? Arka taraftakilerle bir arada hareket etmeyi düşünüyor musunuz?** Keşke olsa, gelip katılsalar. Şu anda en gözde nokta Sakız Ağacı Caddesi olduğu için onlar da bizi takip ediyor. Bildiğim kadarıyla şu an sadece Sakız Ağacı'yla ilgili sorun var. Mimarlar Odası başkanı bize yemeğe gelir. Mimarlar Odası, Tarlabası projesinde pek çok şeye itiraz etmiş. Hüsamettin Cindoruk onlarla hareket edebileceğimizi söyledi. Tarlabası projesinde yürütmeyi durdurma kararı almak için dava açmışlar, sonucunu bekliyorlarmış. İşin içinde iş var. Biliyorsunuz, Çalık Grubu Tarlabası'ndan bina ve arsa topluyor. Çalık Grubu'nun başbakanla diyalogu var. Çok girift olaylar var, bizim de aklımız almıyor.

Yeni Kentsel Dönüşüm yasasıyla beraber "acil kamulaştırma" müessesesi ciddi anlamda yasallaşacak...

Tabii. Bu işe bu kadar para yatırıyorlar.

Avukatlarınız ne diyor?

Belediyenin Tarlabası projesi kapsamında çıkardığı bir yasa var. Eski tarihî eserleri alıp yenilemek için kamulaştırıyorlar, ama o yasa bizi kapsamıyor. Ama Sakız Ağacı Caddesi projesi dediğin zaman orada bir de kilise var. Kili-seyi kamulaştırabilir misin? Vatikan ayağa kalkar! Bu işin tek amacı burayı alıp Demirören'e vermektir, bizi onların önüne yem olarak atmaktır.

Bülent Somay

Çokbilmiş Özne

Metis Tarih Toplum Felsefe, 208 sayfa

Çok Bilmiş Özne, Bülent Somay'ın 1989-2008 yılları arasında kaleme aldığı dokuz yazardan oluşuyor. Bu yazıların üç ana teması var: Aydınlanma anlayışı ile kendisini bunun karşısında konumlandırıran postmodernist anlayışın oluşturma kapalı küli yapının radikal eleştirisi. Sol'un kendisini yeniden tarif etmesi gerekliliği ve son olarak da Sol'un diktatörlüğü tekrar işçi sınıfına çevirmesinin önemi.

Eduardo Cadava

Işık Sözcükleri

TARİHİN FOTOĞRAFISI ÜZERİNE TEZLER

Metis Tarih Toplum Felsefe, Çeviri: Azra Ufuk Kılıç, 224 sayfa

Walter Benjamin üzerine söz alan bir kitap bu aslında, ama bir yarıyla da Benjamin'i "sürdüren", onun temalarını ondan ve onunla söyleyişe girmiş birçok yazardan alıntılarla tam anlamıyla "işleyen" bir kitap. Başta tarih ve fotoğraf olmak üzere, mimesis, hayaletler, yıldızlar, düşler, uyum, alegori ve yas, çeviri, yeniden üretim, dil, taşıma, bellek ve unutmama, ölüm gibi bir dizi tema üzerine "büyüyen fotoğraflar" kaleme alıyor. Ama kitap boyunca izini sürdüğü temel bir mesele var: tarih ile fotoğraf arasındaki ilişki. Benjamin'in tarih anlayışını fotoğrafın diliyle, panolar ve imgeler üzerinden dile getirdiğine dikkat çeken Cadava, çirgiselliğe değil, süreksizliğe dayalı bu tarih anlayışını bizzat kendi yazı pratiğiyle de sergiliyor. Okurlarımızın da bilim gibi bu kitabı çok seveceğini düşünüyoruz.

Dorrit Cohn

Şeffaf Zihinler

KURMACA ESERLERDE BİLİNCİN SUNUMU

Metis Eleştiri, Çeviri: Ferit Burak Aydar, 364 sayfa

Romanlarda somut olayların, varlıkların anlatımı ve roman kişilerinin aralarındaki konuşmalar bir yana, sıklıkla kahramanların zihinleriyle ilgileniriz. Dorrit Cohn da romanların bu yönüne olan ilgisinin, "düşüncelere dâhil karakterlerle, kendi kendine konuşma sahneleriyle dolu romanlara olan düşkünlüğünün" sonucunda, edebi söylemin olanaklarını anlamak için giriştiğini söylüyor bu kitabı yazmaya. İncelemesini Dostoyevski, Henry James, Mann, Kafka, Joyce, Proust, Woolf ve Sarraute gibi önemli on dokuzuncu ve yirminci yüzyıl yazarlarının klasik nitelikteki eserlerine dayandıran yazar, roman karakterlerinin kurulmasında ortaya çıkan gramatik ve dilbilimsel yapıları ele alıyor. Kitapta, kurmaca eserlerde karakterlerin zihinsel yapısını sunmak için kullanılan bilinç-akış, monolog, psiko-analiz gibi çok sayıda yazarlık tekniği derinlemesine inceleniyor.

Roberto Bolaño

Uzak Yıldız

Metis Edebiyat, Roman, Çeviri: Zerrin Yanıkaya, 136 sayfa

Şili'de Pinochet darbesiyle değişen hayatları genç edebiyatçıların gözünden anlatıyor Uzak Yıldız. Darbe sırasında edebiyat öğrencilerinde seslerini bulmaya çalışan genç solcu şairler olan kahramanlarımız, darbeyle birlikte korkunç acılarla yüz yüze kalıyorlar. Oysa edebiyat öğrencilerinden tanıdıkları tuhaf bir alaylı şair, darbenin etkisinde sanatına yeni açılımlar buluyor; girdiği halkın katleden darbe rejiminin ruhuna tamamen uyum, tüyler ürpertici, dehşet dolu yeni bir "şir" yaratıyor.

Bolaño'nun pek çok yaptığı gibi otobiyografik özellikler taşıyan bu roman, hem darbenin meşrulaştırılması, iğbirlikçilik, bir toplumun dönüşümleri üzerine hem de şiirsel biçim, sanatın etkileri, şiirle siyasetin ilişkisi, edebiyat eleştirisinin anlamı gibi konular üzerine pek çok soruyla baş başa bırakıyor okuru.

Stephen Kern

Nedenselliğin Kültürel Tarihi

BİLİM, CİNAYET ROMANLARI VE DÜŞÜNCE SİSTEMLERİ

Metis Tarih Toplum Felsefe, Çeviri: Emine Ayhan, 536 sayfa

"Neden?" – Bir şeyleri anlama, bir şeyleri birbirine bağlama ihtiyacıyla adeta itimsizce sordukumuz, sormaktan kendimizi alamadığımız bu soruyu insan deneyiminin en temel sorusu ediliyor Kern. Çalışmasında başta cinayet romanları olmak üzere pek çok klasik ve modern edebiyat eseri aracılığıyla Viktorya dönemindeki ve modern dönemdeki nedensellik anlayışının izini sürüyor. Bilgi içeriği, alışı anlatımı ve geniş edebiyat yelpazesiyle, cinayet romanlarının sürükleyiciliğine sahip doyurucu bir çalışma.

Jean-Luc Godard

Godard Godard'ı Anlatıyor

SÖYLEŞİLER

Metis Sinema, Çeviri: Aykut Derman, 368 sayfa

Kızkırtan veya heyecanlandıran, kızdıran veya sevdiren, ama ille de etkileyen yönetmen Jean-Luc Godard bir dâhi mi, yoksa bir deli mi? Bu kitapta bir araya getirilen söyleşiler, düşüncesine ve ahlakına bağlanacak ölçüde sadık kalmış ve zamana uymadığı dönemlerde önüne geçmiş bir kişiliği açığa çıkarıyor. Tutkulu, çocuk ruhlu, konuşmayı çok seven, çevresini kızkırtmadığı iletişim eksikliği çeken ve tek başına yaratmaktan hoşlanmayan bir yaratıcı. Godard'ı sevmemek nasıl bir şey acaba?

Metis koleksiyonunun ilk başlıklarından biri olan ve uzun süredir baskısı olmayan Godard söyleşilerini, sinemaya, film üretiminin dünyasına meraklı yeni kuşak okurlarımıza sunuyoruz.

metis

ŞİZOFRENLERE FUTBOL TEDAVİSİ

Deliliğin zindanından yeşil sahalara

Gabbiano, Roma'da kurulan bir futbol takımı. Roma'daki yüzlerce kulüpten en büyük farkı, futbolcularının şizofreni hastaları olması. Terapi amaçlı takımı kuran doktorlar da hastaların arasına girip topun peşinden koşturuyor.

Roma'nın banliyösü Bufalotta'da oynanan sıradan bir futbol maçı. Normalde olması gerektiği gibi, bu maçta da oyuncular yeşil bir zemin üzerindeki iki kale arasında top tepikliyor. Ancak taç çizgisinin yanına gelip dikkatlice bakınca, tuhaf bir durum olduğu göze çarpıyor. Oyuncuların çoğu, oyun sırasında tuhaf hareketler yapıyor. Kimisi sebepsiz yere yüzünü ekşitip bir şeyler mırıldanıyor, kalecilerden biri durup dururken ceza sahası içinde emeklemeye başlıyor.

Maçı bir süre izledikten sonra durumu idrak etmekte gecikmiyorsunuz: Oyuncuların çoğu şizofren. Sahadaki takım, bir grup psikiyatristin şizofreni hastalarını terapi amaçlı kurduğu Gabbiano Futbol Kulübü. Bu projenin sorumlusu ve fikir babası Dr. Mauro Rafaelli ve Dr. Santo Rullo da hastalarıyla birlikte topun peşinden koşuyor.

Biraz soluklanmak için kenara gelen Dr. Rafaelli, Gabbiano takımının hikâyesini anlatıyor: "Futbol terapisi fikri 14 yıl önce Roma'da bir hastanede çalışırken aklıma geldi. Sahada gördüğünüz oyunculardan Alessandro'yu tedavi ediyordum. O gün hemşire gelmişti ve kendisine iğne yapmamı gerektiriyordu. İğne yaparken bacaklarının bir atletinki gibi kaslı ve güçlü olduğunu farkettim. Kendisine spor yapıp yapmadığımı sorduğumda 'evet, futbol oynuyordum' cevabını aldım."

Bu cevap, Rafaelli'ye, hastalarının sağlıklı ve mutlu oldukları çocukluk dönemleriyle bağlantı kurabilmeleri

için futbol oynamaları fikrini vermiş. Projenin ilk yıllarında Rafaelli saha bulmakta epey zorlanmış. Çünkü halı saha sahipleri, soyunma odalarında ve sahada "delilerin" olmasından çekiniyormuş. Ancak psikologlar, bu endişenin yersiz olduğunu kendilerine kabul ettirmeyi başarmış. Futbol terapisinin işe yaradığı görülmüş olsa gerek, bugün İtalya'da psikiyatri hastalarının oluşturduğu elliye aşkın futbol takımı var. Aralarında turnuvalar düzenleyen bu takımlar, önyargıların kırılmasında da etkili oluyor.

Rafaelli, Zidane'a benzeyen hastası Alessandro'yu gösteriyor: "Futbol terapisine başlamadan önce, çok hastaydı. Korkunç halüsinasyonlar görüyor, gapipten sesler duyuyordu. Futbol oynamaya başlamasıyla birlikte bütün bunların azaldığını söylüyor."

Rafaelli'nin bir diğer hastası Luca Denei eski bir güvenlik görevlisi. Luca, on yıl önce geçirdiği depresyon sonrası katatoniye kapılmış, neredeyse umutsuz bir hastaymış. Ancak şimdi evli ve dört kız babası. Ve öğrenci olarak Roma Üniversitesi'ne kaydını yaptırmış.

Elbette futbol başlı başına bir tedavi değil. Örneğin 41 yaşındaki Benedetto Quirino diğerleri kadar şanslı değil. Varlıklı bir aileden gelen Benedetto, diğer hastalara göre daha iyi eğitim görmüş. Üstelik psikoloji mezunu. Benedetto, terapinin işe yaradığını düşünse de hâlâ hasta olduğunu söylüyor. Bunları konuşurken birden tüm dikkati kayboluyor. Kafasının içinde bir ses

duymuş gibi oluyor ve birden görünmeyen birisiyle konuşmaya başlıyor. Endişeli bir ifadeye bürünen yüzünde tikler beliriyor önce, ardından homurdanarak ve küfrederek soyunma odasına doğru gidiyor. Ama maçın ikinci yarısı başladığında Benedetto az önce "kafayı sıyırmış" kişi değilmişcesine araya kaçıp pas istiyor ve orta yapıldığında profesyonel futbolculara taş çıkarıncasına voleyeye yattıyor. Benedetto durumu daha sonra şöyle özetliyor: "Sahada koştuğumda kafamın içindeki o sesler aniden duruyor. İçimde o sesleri yapan ve söyleyen şey, dışarı çıkıp karşımdaki rakibim oluyor ve kendisine çalımını basıyorum."

Projedeki diğer doktor Santo Rullo, terapinin iyileştirici gücünü şöyle anlatıyor: "Futbol takımı sosyal bir gruptur. Herkesin bir rolü ve görevi vardır. Toplumdan dışlanmış bir birey takıma girdiğinde, daha büyük bir topluluk olan toplumla beraber yaşamasını öğrenir. Gerçi biz terapi olarak sadece futbolu kullanmıyoruz. Anti-psikotik ilaçlara da başvuruyoruz elbette. Ancak futbol terapisine başladığımızdan beri hastalarımız daha az ilaç kullanmaya başladı. Bu çok önemli. Çünkü biz şizofrenlere, genellikle parkinson hastalarına verilen ilaçları veriyoruz. Son derece etkili olan bu ilaçlar, hastaların beynini ve vücudunu bloke edip daha az hareket etmelerine yol açıyor. Ama hastalar futbol oynamaya başladığında bu etki ortadan kalkıyor ve onlara daha fazla enerji veriyor. Hastalarımızın yüzde 50'si futbol oynamaya başladıktan sonra ilaçlara daha az ihtiyaç duymaya başladı. Futbolun bir avantajı da oyuncuların endorfin oranlarının artması. Spor yaptığımızda salgılanan bu hormon kendinizi iyi hissetmenizi sağlar..."

Maçın ardından Alessandro Farao'nun evine konuk oluyoruz. Alessandro düşünüyken hikâyesini annesi anlatıyor: "Çok sağlıklıydı. Berlusconi'nin korumasıydı. Ama silah taşımalarının verdiği stres ve suikast girişimlerine dair sürekli yaşadığı paranoya sağlığını bozdu. Televizyonla ve kendi kendine konuşmaya başladı. Daha sonra işinden kovuldu. Yüzündeki ifade sürekli değişiyordu ve hiçbir şeye yanıt vermiyordu. Gerçekten mi bu haldeydi, yoksa numara mı yapıyordu, emin olmak istedim. Evdeki gitarı kafasına geçirip kırdım, ama o hiçbir şey yapmadı. Birkaç gün sonra evden kaçtı ve kardeşi polise haber verdi. Ardından Alessandro gözetim altına alındı."

Düşünü yapıp sohbet katılan Alessandro ise şu yorumu yapıyor: "Futbol bende işe yaradı, deliliğin zindanından kaçmama yardımcı etti. Benim hastalığımı yaşayan birçok insan korkunç şekillerde can verdi. Birçoğu kaza geçirdi veya kendini öldürdü. Ben de aynı yoldaydım. Kafamın içinde milyonlarca ses dönüp duruyordu. Ama futbol oynamaya başladıktan sonra bütün bunlarla başa çıkmayı başardım."

Fifa.com'dan derleyen: Ulaş Gürşad

AKP FUTBOLU NASIL KULLANIYOR?

Bu sene Mer-sin şam-pi-yooon!

Kasımpaşa, Eskişehir, Antalya... AKP'nin ağır topları futbol takımlarını himayeleri altına alarak siyaseti ve seçimleri etkilemeye çalışıyor, spor alenen siyasete alet ediliyor. Bu, demokrasi düzeninde bel altı çalışmak değil de nedir?

Son genel seçimlerden önce AKP, "zor iller" olarak ilan ettiği bölgelere nüfuzu kuvvetli bakanları milletvekili adayı olarak göndermişti. Deniz Baykal'ın memleketi olan Antalya'ya M. Ali Şahin, Yılmaz Büyükerşen'in kalesi Eskişehir'e Kemal Unakitan aday olarak atandı. Bu iki bakan, seçimi kazanmak için, Antalyaspor ve Eskişehirspor'a finansörlük yaptı ya da finansör olacak kişileri kulüple ilişki içine soktu. Güdümlü yönetimleri bu kulüplerin başına geçirip Süper Lig'de "kaşar" vaziyetine geçmiş oyuncular bu takımlara getirerek seçim gösterilerini yaptılar. Kampıtır, imkândır, hiçbir şeyi eksik etmediler. Bu iki kentte de seçimi AKP, her yerde olduğu gibi kazandı. Sanki şimdiye kadar futbol siyasete hiç alet edilmemiş gibi, bunun rekabet ahlâkı açısından da, kamu vicdanı açısından da son derece sakat bir tavır olduğunu kimse konuşmamış gibi, göstere göstere siyasî popülizmin ağababasını yapan AKP olmuştu. Üstelik Eskişehirspor gibi bir gelenek kulübünün taraftarı, kulübün tüm değerlerinin yerle bir edilmesini Süper Lig'e çıkma pahasına içine sindirmişti. "Kemal abi sen bizim her şeyimizsin" tezahüratı da o taraftarın alnında karayazı olarak ilelebet duracak.

Karnımız ne kadar ağrırsa ağrısın, Birinci Lig'den Süper Lig'e terfi eden üç takımdan ikisi Antalyaspor ve Eskişehirspor oldu. Diğer kulüplerin emeği mi çalınmış, haksız rekabet altında başarısı mı önlenmiş, kimin umurunda?

Bunlar yaşanmış mı, yaşanmamış mı, asıl o kimin umurunda? Şimdi de Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen, Mersin İdmanyurdu'na el koydu. Yine yol yöntem aynı: Zafer Biryol ve Altan Aksoy gollerini artık Mersin İdmanyurdu için atacak. Bakanın odasında imza töreni yapıldı, Tüzmen kasım kasım kasılarak "iddialıyız, öyle ya da böyle Mersin İdmanyurdu şampiyon olacaktır" dedi. "Öyle ya da böyle şampiyon olacak!" Neden? Spor, dostluk, barış ve kardeşlik değil miydi? Yenmek de, yenilmek de yok muydu bu işin sonunda? Neden bu ülkenin bakanı, ülkedeki yüzlerce kulübün arasından Mersin İdmanyurdu'nu seçip bu takımın Süper Lig'e çıkması için koşulsuz bir mücadele içine giriyor?

Birinci Lig'de oynayan tüm kulüplerin bu duruma isyan etmesinin zamanı gelmedi mi? Sonu belli bir yarışa girmenin kim için nasıl bir anlamı olabilir? Kapatma davasında mağdur olan AKP, neden bazı futbol kulüplerini kayırıp bu kulüplere finansal destek veriyor ve başka kulüplerin mağdur olmasına göz yumuyor?

Medya, açıktan açığa yapılan bu siyasal popülizm karşısında neden tek kelime sesini çıkaramıyor? AKP'yle birlikte demokrasi mücadelesi veren yurdumuz liberalleri, konu en iyi bildikleri şeye, yani vahşi rekabete gelince neden sessiz kalıyor? AKP'nin derdi hakikaten eşitlikçi bir toplum yaratmak mı, iktidarın sonsuz pınarından kana kana su içmek mi?

Onur Yazıcıoğlu

Mersin İdmanyurdu, Rize'den transfer ettiği Zafer Biryol ve Altan Aksoy'a önce Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen'in makam odasında imza attırdı.

Forum mu Yapsak Yoksa Devrim mi? Zafer Aydın

Solun, solcuların başından geçmiş, komik, trajikomik öykülerden oluşan bu kitap, dünyayı değiştirmek gibi büyük bir iddia ile yola çıkmış insanların gerçek hikâyelerinden oluşuyor. Sol, asık suratlı diye bilinir. Solun tarihinde "ciddi" ve trajik öyküler önemli bir yer tutar. Oysa solun ve solcunun yaşamı bu ciddiyete sığmayacak kadar güleç, sevecen, arsız ve yaratıcı. Solun tarihinin o müthiş ciddiyeti içinde güçlü bir mizah damarı bulmak her zaman mümkün. En zor anda, en sıkıntılı, en berbat durumda bazen Temel kadar yaratıcı bazen "süzme" lafının bile yetersiz olacağı şuursuz öyküler az değil. Bu hemen hepsi yaşanmış öyküler bazen teşkilatın kasvetli ve sıkıcı havasını yeren ince bir dokundurma, bazen zor bir anda muhalif olarak kalabilmenin yolu olur. Hayatın herhangi bir anında bütün o ciddiyet ve otorite içinde soluk aldırın hikâyelerdir bunlar.

Ülkemiz solcularının insani serüveninden bir demet okumak ve solun güler yüzüne bakmak, solun ve solcuların tarihini farklı bir açıdan okumak isteyenler için Sollamalar İki'yi kaleme aldı Zafer Aydın. Kitap, trajik olanla komik olanın günlük hayatta nasıl yanyana geldiğini gösteriyor. "Forum mu yapsak yoksa devrim mi"; trajedi ve komediye yanyana yaşayan özgürlük tutkunu insanların sakarlığı, şaşkınlığı, şuursuzluğu, masumiyeti, insancılığı, sabrı, öfkesi ve inancından taşıdığı izlerle yalansız ve sınırsız öyküsüdür.

versuskitap.com
0.216 418 27 02

versus

10 albüm

Bon Iver For Emma, Forever Ago
Esbjörn Svensson Trio Tuesday Wonderland
Francis Cabrel Des roses et des orties
Gnarls Barkley The Odd Couple
Kolektifistanbul Krivotto
Paul Weller 22 Dreams
Peter Gabriel & Friends Big Blue Ball
RJD2 Deadringer
The Fall Imperial Wax Solvent
Ulaş Özdemir Bu Dem

5 şarkı

Bo Diddley Bo Diddley
Duffy Mercy
Jello Biafra & Mojo Nixon Love Me, I'm A Liberal
Kan'Nal Desert Flower
Pinhâni Dügün

Kâzım'dan yadigâr

Şevval Sam / Karadeniz (Kalan)

Profesyonel müzisyen değil, ama aile boyu şarkıcı bir aileden. Bir anlamda, iletişim dili şarkı zaten. Çok da iyi şarkı söyleyebildiğini Kâzım Koyuncu'nun da konuk oyuncu olduğu "Gülbeyaz" dizisiyle görmüştük, dillerden düşmeyen "Ben seni sevdiğimi"yle. İlk albümü "Sek"teki sade söyleyişe de alaturkada yıllardır rastlanmıyordu ki, çok tutuldu, şarkıcılığın bir şan gösterisinden ibaret olmadığını bizlere hatırlattı. Kendisinden ilk beklenen bir Karadeniz albümüydü, o da nihayet geldi, direkt "Karadeniz" adıyla, elbette "kaybettiğimiz tüm dostlara, en çok da

Kâzım'a" adanarak. "Ander sevdaluk"tan "Bu dünya bir pencere"ye, "Çayeli'nden öteye"den "Giresun kayıkları"na, bilinen bilinmeyen 16 Karadeniz havası var albümde. Neredeyse sekiz dakikalık potborideyse "Gökte yıldız ay misun", "Derule", "Tabancamun sapını" gibi "standartlar"la tam horona duruyoruz. Karadeniz'in yerel dillerine hiç sapmadan, şiveyi çok iyi kıvrarak, ama bildik taklitçiliğe, komikçiliğe de düşmeden söylüyor şarkılarını Şevval Sam, insanı hakikaten alıp bir takım yaylalara, dalgalı denizlere götürüyor. Bir anlamda, Kâzım Koyuncu'nun hatırasıdır, gözümüz gibi bakalım.

– Emre Metin

Hipnoz yakamoz

Beck / Modern Guilt (Interscope)

Beck! Soluk benizli, cılız bir adam, yıllardır seyyahlıktan bıkmadı, usanmadı. Bir bakıyorsunuz Bronx'da, bir bakıyorsunuz Rio'da, ardından Afrika ormanlarında... İki albüm arasını geçtik, kimi zaman iki şarkı arka arkaya, hatta ve hatta aynı parçada onu bıraktığınız yerde bulmak mümkün değil. Kat edilmedik yol, ihlâl edilmedik sınır bırakmayarak, bu genç adam on numaralı uzun metrajlı albümüne gelmiş şimdi de. Bu sefer yıllardan '60'a, California sahillerindeki sörfçülerin yanına misafir oluyor. Bu yolculuğu elbette "Modern Guilt"ın yapımcısı, zamanımızın gözde ismi Danger Mouse'a borçlu biraz da... Bu arada, albümün çok özel –ve çok saklı– bir misafiri de var.

Cat Power açılış şarkısı "Orphans" da ve ilerleyen dakikalarda "Walls"un geri vokallerinde belli belirsiz gözüküyor.

Beck'in bir önceki albümü "The Information" çok güzel bir albümdü gerçekten de. Onunla karşılaştırdınca "Modern Guilt" rölantide gidiyor. Beck'in elinde daha düz, daha mütevazı şarkılar var bu sefer... Kulağa takılan, kendini mırıldatan bir parça –belki "Gamma Ray" dışında– bulmak zor. Ama an gelir, sahile vuran dalgaları seyretmeye nasıl kaptırırsa insan, "Modern Guilt" e de kendini öyle kaptırabiliyor. Gnarls Barkley'nin Danger Mouse'u, malûm, '70'lerin saykodelik müziğine hayran, "Modern Guilt" de dinleyene kafa buldurup hipnotize ediyor galiba... Beck'in yeni elektronika folk harmanını dinleyenin pişman olacağını zannetmeyiz.

– İlker Aksoy

Rep denmez, rap denir

Ayben / Sensin O (Pozitif)

Ünlendikçe mücevherlere gömülen, lüks arabalarla inmeyen rap'çilerin ilk dönem fotoğrafları hiphop'un ruhunu anlamak için birebirdir. Prodüksiyonla beyazlaştırılmış, belki söylediğindeki öfke tonu da azalmış rap elitinin daha henüz yeniyetmeyken mahallesinde çekilmiş siyah-beyaz fotoğraf, yüzde o masum ve öfkeli ifadeyle, ucuz kıyafetlerle, çevredeki yoksullukla hiphop'un mazideki hakikatli tonunu anlamak için anahtarları verir. Lâkin bir mücadele ve var kalma biçimi olarak hiphop, haklılığı ve ifade gücüyle doğru orantılı bir popüleriteye sahip, dolayısıyla artık büyük bir pasta, kâr getirisi yüksek bir endüstri. Yani pazarlamaya, cilalamaya, büyük paralar kaldırmaya çok elverişli bir müzik türü. Temel ilkelerinden biri horozlanmak olduğu için, liberal bir dünyaya çok uygun söylemler de üretebiliyor. Ayben'in belki büyük para kazanmak gibi bir emeli yoktur, ABD'de yaşıyor değiliz, ama Ayben'in rap'i de hiç siyah-beyaz değil, gayet renkli, makyajlı, fotoşoplu. Konukları Üsküdar'da bir yeniyetmeyken beraber rap söylediği arkadaşları değil, abisi Ceza'dan Fuchs'a, Fuat'tan Mercan De'de'ye, Fairuz Derin Bulut'tan Emrah Karaca'ya, hiphop'un, rock'un nam sahibi insanları. Yani iyi prodüksiyon, sıkı işçilik, ama "rap'te elime su dökecek allahın kulu yok, hepiniz benden korkun, en büyük, en akıllı, en dürüst, en yetenekli, en güçlü... benim" demekten ibaret, hareketli ve seri, rap yapmakta yetenekli bir vokal... Türkiye'nin muhtemelen ilk rap'ini, Cem Karaca'nın "Raptiye Rap Rap"ını söyleyiş biçimi belki bize çok şey anlatıyor. Orkestrasyonu, vokaliyle hakikaten rap şeklinde kurulan şarkı, bu tarz Cem Karaca denemelerine alışkın olan eski dinleyicilerini belki şaşırtmamıştı, ama mesajının güçlülüğüyle '80 sonrasında hatırdaki kalıcı şarkılardan biri haline gelebilmişti. Karaca "rep" diye değil, "rap" diye okuyordu. Demirel'e, Bush'a, liberalizme dokundururken darbeyle hesaplaşma imkânını buluyordu böylece. Ayben'se "raptiye rep rep" diye okuyor, kafiye'nin de içine ediyor. Türkiye'nin ilk rap şarkısı yeterince rap değilmiş gibi davranıyor, şarkıdaki darbe eleştirisini de bir hoşluk adına sıfırlıyor, koca albümdeki en politik durumu kendi cılası uğruna berhava ediyor. Sonrası da zaten "âlem buysa kral benim"den öte gitmiyor. Kendisine kariyerinde başarılar diliyor, Üsküdar'daki, Merter'deki, Bursa'daki, Adana'daki, İzmir'deki, Ankara'daki hiphop'çu arkadaşlara selâm ediyoruz.

– Merve Erol

Ulaşılabilir Roman kayıtları

Roman Olsun! (Kalan)

Beşiktaş'tan Kadıköy'e vapurla geçtiğinizde iskele çıkışında sizi Roman çocuklar karşılar. Ellerinde darbuka, hem çalar hem söylerler. Kâh içli içli, kâh neşeli. Ne söylerlerse söylerler, gözlerinin içi hep güler. Roman havaları da böyledir: Söyleyiş içinizi yakarken alttaki kıvrak keman kanınızı kaynatır. Çünkü Romanlar da herhalde bin tür acıyla yaşamaya çalışırken hayattan zevk almayı bilirler. "Biz her şeye rağmen hayatımızdan memnunuz, bu gece aç yatsak bile huzurluyuz" cümlesi galiba bunun delili. Bu cümle, yönetmenliğini Belgin Cengiz ve Buket Aydın'ın yaptığı "Roman Olsun!" adı belgeselden. 2006 yapımı 19 dakikalık belgesel, Roman gerçeğini tüm çıplaklığıyla gözümüzün önüne seriyor. Bu belgesel için yapılmış kayıtlardan seçilmiş 28 şarkı ise aynı adlı albümle bize ulaşıyor. Belgeselin yer aldığı DVD, albümün hediyesi aslında. Alemdarlı çocuklarla açılıp kapanan, bu arada memleketin dört yanına uğrayarak Romanların sesini aktarmaya çalışan albüm, 118 sayfalık bir kitapçık eşliğinde yakın zamanda yayınlandı. "Roman Olsun!", Ulaşılabilir Yaşam Derneği'nin evladiyelik bir üretimi.

Birol Gürkan'ın klarneti, Küçük Hasan'ın –"zurnada peşrev olmaz" sözünü yalancı çıkaran– zurnası, Asiye - Melahat Borozon'un vokali, albümü almamıza sebep güzellikler. Dahası da var: Selim Sesler'den Budak ve Vurgun ailesinin fertlerine, albümü göremeyen Bergüzar Kazançkan'ın kemanı ve vokaline uzanan bir şahane geçit töreni bu. Memleketin dört yanından Romanlar, bu albümle odamıza doluyor, birbiri ardına sahne alıyor.

Son dönemde yükselen Roman durumunun farkında olmak mümkün değil. Gogol Bordello'dan Koçani Orkestra'a, Selim Sesler'den Hüsnü Şenlendirici'ye dünyanın ve memleketin dört yanından Roman müziğini bize ulaştıranların albümleri ve konserleri dört yanımızı sarmış durumda. Böylesi bir ortamda, derli toplu ve özenli hazırlanmış bir albüm elimizdeki. Partilerde, düğünlerde göbek attığımız şarkıları yaranların hikâyesini merak ediyor, bir takım has doğaçlamalar dinlemek, çeşitli yörelerin farklı tavırlarını görmek istiyorsanız, "Roman Olsun!" ideal... Ancak şunu söylemekte fayda var: Albüm "çıplak" kayıtlardan oluşuyor. Bu, doğal olarak insanı rahatsız edebiliyor. Biz yine de albümü dinlemeye başlayalım ve Alemdarlı çocukların söylediği o ölümsüz şarkıya kulak verelim: "İlle de Roman olsun / İster çamurdan olsun..." Göbek atalım elbette, ama bir yandan da düşünelim: Kırmızıyı seven, etsiz yemek yemeyen, çalgısız yaşayamayan ve malesef bu ara üzerlerinde kara bulutlar dolaşan Romanlarla ne alıp veremediğimiz var? Sulukule ortamlarını "enteresan bir yer" olarak gören, orada göbek atan, ama evine dönerken yanına yaklaşan Roman çocuklardan alabildiğine uzak durmaya çalışanlar gibi olmamak elimizde. "Roman Olsun!", o çocukları anlamak, onlara iyi bir dünya hazırlamak için bir başlangıç. Sonrasını kendimiz getirmeliyiz.

– Murat Meriç

SPINOZA - BLYENBERGH

KÖTÜLÜK MEKTUPLARI

Demek ki Âdem'e yönelik yasak, Tanrının Âdem'e bu ağacın meyvesinden yemesinin ölümüne sebep olacağını açıklamasından ibaretti. Tıpkı bize doğal anlama yetisi aracılığıyla zehrin ölümcül olduğunu açıklaması gibi. Eğer Tanrının bunu Âdem'e hangi amaçla açıkladığını soracak olursanız, işte cevabım: Bu bilginin onu daha yetkin kılması için. Şu halde, Tanrının Âdem'e niye daha yetkin bir irade vermediğini sormak, niye daireye kürenin bütün özelliklerini bahşetmediğini sormak kadar saçmadır.

Spinoza

Norgunk Yayıncılık

Şehit Erdoğan İban Sokak Akal C/8 Akatlar / İstanbul

T. 0212 351 48 38 / F. 0212 227 71 94

www.norgunk.com / info@norgunk.com

n

KARDEŞ TÜRKÜLER 15. YILINI KUTLUYOR

Türk halk müziği ne müziği?

'90'lar Türkiye'sinin en büyük güzelliklerinden biri, Kardeş Türküler gibi bir grubun çıkışıydı. Hakikaten "ismiyle müsemma" bir grup oldular, Anadolu'nun ve komşu coğrafyaların türkülerini kardeş kıldılar. Kalabalık ekip, 15. yılını büyük bir konserle kutladı, hem kendi hikâyelerinin, hem Türkiye'nin yakın tarihini mercek altına alan bir "Kardeş Türküler" kitabıyla da bu macerayı taçlandırdı. Grubun iki emektarıyla 15 yılın kısa muhasebesini yaptık...

Kardeş Türküler, 15. yıl konserinde Aynur Doğan'la

Kardeş Türküler, 15. yılını doldurdu. '90'ların başları, öğrenci muhalefетinin de yeniden güçlenmeye başladığı bir dönemdi. Bir öğrenci grubu olarak dönemin havası sizi etkilemiş miydi?

Feryal Öney: Kardeş Türküler'in çıkışı, yaşadığımız kültürel politik ortamdan asla bağımsız olmadı. Yaşadığımız iklim, etkilendiğimiz kaynaklar, '90'ların kimlik mücadeleleriydi. Kürtler kendi kimliklerini tartışmaya başladılar, ama onun etrafında şekillenen birçok tartışma da çıktı: Öğrenci hareketi, feministler, LGBTT bireyler... Birçok farklı kimlik "biz de varız" demeye başladı. Biz de bu tartışmalardan etkilendik, geleneksel müziklerle ilgilenirken "ayakları yere basan bir faaliyet nasıl olmalı", "nasıl bir tarihin içindeyiz" diye konuşmaya başladık. "Bir şey yapmalıyız, geleneksel olmalı, ama '70'lerden de feyz almalı, cumhuriyet döneminden gelen politikalara karşı olmalı" dedik, çünkü orada çok fazla sorun var. '30'lardan başlayan Yurttan Sesler geleneği kalıcı hasarlar bırakıyor. Bu konuda çok nettik: "Geleneksel müziğin adı Türk Halk Müziği olmamalı, Türkiye Halklarının Müzikleri olmalı!" O zamana kadar Ermenice duymamıştık hayatımızda. Hepimiz "bir zamanlar burada Ermeniler, Rumlar yaşarmış" diye efsanelerle büyümüştük, ama tanımıyorduk. Önce yapacağımız işin adını koyduk, sonra o farklı dilleri, müzikleri öğrenmeye, araştırmaya başladık. Derken farklı inanç topluluklarından, etnik kimliklerden insanlar gelip bizi bulmaya başladı. Yaptığımız şeyin o dönem için önemli olduğunu düşünüyorduk bu insanlar.

Başladığınız dönemde Koma Amed, Koma Dengê Azadî, Grup Yorum, Kızılrmak gibi gruplar revaçtaydı. Bu gruplar geleneksel türkülerini repertuarlarına alsa da, kendi şarkıları ve davala-

Bir türküyü dinlerken, "acaba bu Kürtçeden mi çevrildi, Süryaniceden mi, acaba bu halay Ermeni halayı mı" diye düşünüyoruz. O şüpheli bakış bizi sürekli uyanık kılıyor. Hele '80'lerde büyüdüyse: Uyutularak büyütülüyorsun, her şeyi Türkçe duyuyorsun, her şey Türk halk müziği oluyor senin için. Bunun mümkün olmadığını öğrendiğinde müthiş bir şüpheli yerleşiyor.

rı ön plandaydı...

Feryal: Evet, ama Grup Yorum'un "Türkülerimiz" albümünden etkilendiğimizi hatırlıyorum. Gülbahar'ın, Ayşegül'ün şarkıları bizi motive eden kaynaklar oldu. Grup Yorum da 90'lara uzanabilmiş bir grup. '90'lı yıllar hepimizi etkiledi. Metin-Kemal Kahraman'ın Okay Temiz'le yaptıkları "Deniz Koydum Adını" albümü bize "vay be" dedirtmiştir. Muhammer Ketencoglu'nun çıkardığı Azerice, Ermenice, Gürcüce seriden de çok etkilenecektik. Kalan Müzik buna önderlik etti desek yanlış olmaz; o dönem arşiv çalışmalarına başlamaları, bu tartışmaları, motivasyonu güçlendirdi. Bizim derdimiz de Türkiye halklarının müzikleriydi. Kültürlerin kendilerini özgürce ifade edebildiği bir sanat anlayışı, BGST (Kardeş Türküler'in de parçası olduğu Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu) kurulduğundan beri bizim derdimiz oldu.

Sizin de şikâyet ettiğiniz çeşitli kültür politikaları birçok esere, müziğe ulaşmayı da engelledi. Grubu kurup araştırmalara girişince nasıl bir kazı hareketi yaptınız?

Feryal: Çok sorun yaşadık, birçok şey ulaşamamıyorduk. İlk adımlarımızı attığımız yıllardı. Yezidilerle ilgili bir tane bile şarkı bulamadığımız için "Doğu" albümüne Yezidilerle ilgili bir metin koyabildik sadece. Bir sürü insan kültürel olarak bir sürü şey bırakarak göç etmiş, mimi olarak çok şey bırakmışlar, Türkçeye onlardan bir sürü şey girmiş, ama kendileri de gitmek zorunda kalmışlar. Hep kaynak sorunu yaşıyorduk bu yüzden.

Kaynaklarına ulaşmakta zorlandığınız topluluklar oldu mu?

Ayhan Akkaya: Burada bir arada yaşayan birçok halk var, 72 buçuk lafi bile bir şeye işaret ediyor. Örneğin Süryanilerin Türkiye'den epey göç ettiğini biliyoruz,

çoğu yurtdışında artık, konserlerde karşılaşılabiliyoruz onlarla. "Doğu" albümünde onlardan bir şarkı vardı küçük de olsa. Yezidilerle ilgili bir tane bile şarkı bulamadığımız için "Doğu"ya Yezidilerle ilgili bir metin koyabildik sadece. Yezidiler, Süryaniler bugün ulaşması daha zor olan, daha kapalı kültürler. Rumlar da çok azlar, ama en azından müzikal temsilcileri var. Çingeneler de müzik âlemlerinde varlar, çok iyi müzisyenler, ama kendi müziklerini yapmıyorlar, burada yaşayan insanların hoşlandığı müzikleri yapıyorlar. Arabesk diyorsunuz, stüdyo müziği, fasıl diyorsunuz, hep Çingeneler. Ama kendi müzikleri, kültürleri, dilleri üzerinden yapılan çalışmalar çok çok az. O dili bilen insanlara ulaşmaya çalıştık, ama tabii giremediğimiz çok kültür de var. Ubıhlar var mesela, dillerinin kaybolması söz konusu, şarkılarına ulaşamıyoruz. Yine de, bence Türkiye'de Kardeş Türküler'in yaptığını yapan, "ben sadece kendi müziğimi yapacağım" demeden, başka dillerin, kültürlerin müziklerini ifade etmeye çalışan çok az kişi ve topluluk oldu. Müzeli de olabilirdi Kardeş Türküler projesi, ısrar edip kendini devam ettirmeseydi. Bu inançlara sahip, "kamusal alanda bu şarkılar ifade edilmelidir" diyen az insan çıktığı için bugün hâlâ Kardeş Türküler projesi önemini koruyor.

Kardeş Türküler evvela Boğaziçi Üniversitesi'nde bir araştırma, tartışma grubu gibi başladı, şimdi epeyce üyesi de var. Nereydeye başlı başına bir akademi haline geldi diyebilir miyiz?

Ayhan: Çok profesyonel bir şey de yapmadık, ama 1993'te çok güzel bir arşiv çalışmasına başladık. Çok büyük bir heyecanla bir sürü şey öğreniyorsun, "bunun kalıcı olması lazım" diyorsun. Bu konuda Kalan Müzik çok yardımcı oldu.

Hem albümleri yayınladı, hem de kendisine gelen bir sürü yerel kaydı Hasan Saltık bizimle paylaştı, repertuarımız çok genişledi. Ama son beş-altı yıldır çalışmalarımız eski yoğunluğunda değil. Bu arşiv profesyonel ve dışa açık bir arşiv olamadı, öyle bir sıkıntımız var. Bu ülkede bu kadar zenginlik var, en azından Laz Müziği Enstitüsü olsun diyor insan. Konservatuarlar zaten tek dil, tek kültür üzerine kurulmuş yerler. Şu anda piyasa dediğimiz yer kurumların önünde gidiyor, ama bazı insanların tek işinin bu olması gerekiyor. Hakikaten derlenmeyen, toplanmayan şeyler gözümüzün önünde eriyor, kayboluyor.

Türkiye’de çokkültürlülük tartışmaları epey yapıldı, ama milliyetçilik de yükselen bir politik değer. Son otuz yılda yaşanan savaş hali ve göçler de kültürde bunu tetikledi mi acaba?

Ayhan: Biz Türküz, siz Çerkesiniz, öbürü Kürt, o ayrı yaşıyor, bu ayrı yaşıyor gibi bir durum yok aslında. Şu anki kimliklerimiz, konuşma tarzımız bütün bu kültürlerin bir harmanı. Tek bir kimlik değiliz hiçbirimiz. Bu durumu görmezden geldiğimiz zaman o mirası inkâr etmiş oluyoruz. Mehmed Uzun, “80’lerden sonra elit olmaya çalışan bir kesim ‘Kürtler geldi, kırolar geldi, İstanbul bozuldu’ demeye başladı, halbuki başkaları gittiği için şehir bu hale geldi” diyor. Renklerimiz bozuldu söylemini bir kenara bırakmak, asıl sahiplerin gitmesinden dolayı renklerin bozulduğunu kabul etmek gerekiyor. Gelenler sorun ediliyor, ama gidenler hiç sorun edilmiyor. Söylediğiniz bazı türküler hakiki mânâda ezber bozuyor. Türkçe bildiğimiz birçok türkü, aslında başka kültürlerin eseriymiş ya da erkek ağzından bildiğimiz pek çok türkü aslında kadın ağzıyla yazılmış...

Feryal: BGS’de kadınların bu konuda bir hassasiyeti var. Özellikle askere giden erkekler, annelerinden aldıkları türküler erkek ağızlı hale getiriyor. Türkülere dikkat ettiğinizde kimlikleri çok rahat teşhis edebilirsiniz. Kadın ağızlı türküdür, Erzurum türküsüdür mesela, ama oradaki çokkültürlülüğü barındırır

Ayhan Akkaya ve Feryal Öney

Fotoğraf: Fulya Atalay

Muhtemelen bizi ilk dinleyen insanlar da benzer şekilde şırıyordu. “Kara Üzümlü Habbesi”nde de hislerimizle hareket ederek “bu sadece Türkçe söylenmiş olamaz” dedik. Urfa da kültürlerin iç içe geçtiği, etkileneceklerin çok olduğu bir bölge. Şarkının Kürtçesine ulaşamadık, ama üzerine Kürtçe sözler ekleyerek söyledik. Bu, o dönem çok tartışma yarattı. Erkin Koray’ın bilinen “Şaşkın” da aslında Arapça bir şarkı, onu söylemek ilginçti mesela.

15 yılda Türkiye çok değişti, bir yandan da pek çok şey aynı kaldı. Siz kurulmadan önce 12 Eylül’ün, Sivas Katliamı’nın etkileri sürüyordu. Geçen yıllar içinde etnik ayrımcılık azaldı mı, aksine Hrant Dink’in öldürülmesiyle derinleşti...

Ayhan: “Kardeş Türküler” kitabına çeşitli gazete haberleri de koyduk. O günden bu yana neler olmuş, gazetelerden köşetaşlarını çıkartalım dedik. Dikkatimizi üç tane ölüm çekti: Birincisi 1991’de Musa Anter’in öldürülmesi, ikincisi 2000’de Ahmet Kaya’nın ölümü, sonra Hrant Dink cinayeti. Üçü de çok önemli bir yerde duruyor. İlki şiddetle sindirmeyi, ikincisi kültürel olarak görmezden gelmeyi, üçüncüsü “bakın burası hâlâ o kadar rahat değil”i hatırlatan olaylar. Bir yandan da, Türkiye eskisi gibi değil. 1991 yılından önce Kürtçe söylemek yasakken, kalkıyor. Yakın dönemde bir sürü insan “ben Lazım, Kürdüm, Ermeniyim” demeye başladı. Ama bu kültürlerin hiçbirinin altkültür olmaması için mücadele etmek gerekiyor. Bunlar iç içe geçmiş kültürler. Artık bazı şeylerin inkâr edilemeyeceği bir noktaya geldik. Ama çokkültürlülük çok cici bir şey indirgeniyor. “İstanbul ve çokkültürlülük” diye bir proje yapılıyor, bir bakıyorsunuz, Çingeneler, Rumlar. “Rumlar zaten gitti, Çingeneler bizi eğlendiriyor” diye düşünülüyor. Öyle bir projeye Kürt, Ermeni gruplar çok zor çağrılıyor.

Çokkültürlülük çok cici bir şeye indirgeniyor. “İstanbul ve çokkültürlülük” diye bir proje yapılıyor, bir bakıyorsunuz, Çingeneler, Rumlar. “Rumlar zaten gitti, Çingeneler bizi eğlendiriyor” diye düşünülüyor. Öyle bir projeye Kürt, Ermeni gruplar çok zor çağrılıyor.

yeniyol sayı 30 Yaz 2008

Modernleşme Girdabında Siyaset / MASİS KÜRKÇÜGİL

‘Olağanüstü’ halde siyasetin Sınırları / FOTİ BENLİSOY

Yeni bir Öğrenci Muhalefeti İçin ‘68’i Aşmak / ÖNDER EREN AKGÜL

Kamu Emekçileri Hareketinde Yeni Dönemin Eşiği / GÖRKEM DOĞAN

Bir Örgütlenme Modeli: ASİS Sendikası/ALEV ATEŞ

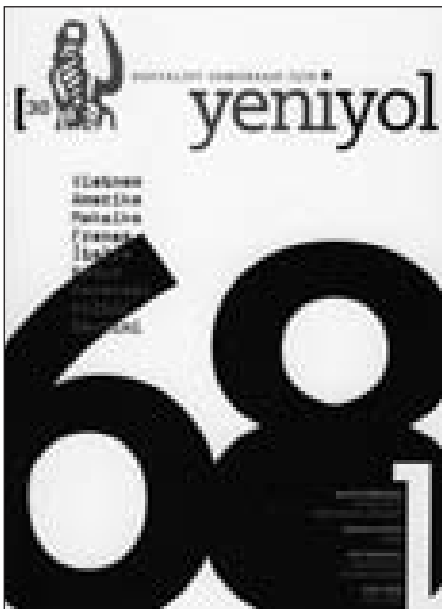
Alain Krivine ile Söyleşi:

Yeni Anti Kapitalist Parti / ZEYNEP ARIKANLI

Alev Ateş (1945-2008)

SOSYALİST DEMOKRASİ İÇİN YENİYOL

Adres: Asmalımescit sok. 16/6 Beyoğlu-İstanbul/PK 224 Beyoğlu/İstanbul- TEL: 0533 435 40 69

BARİŞ
ROCK

6

FESTİVAL
ÜSTÜ
BARİŞ

SAVAŞA KARŞI FESTİVAL İŞGAL KARŞI FESTİVAL İRKLİĞA KARŞI FESTİVAL MİLLİYETÇİLİĞE KARŞI
FESTİVAL ÖZELLEŞTİRMELERE KARŞI FESTİVAL NEOLİBERALİZME KARŞI FESTİVAL KAPİTALİZME KARŞI
FESTİVAL ÇOK ULUSLU ŞİRKETLERE KARŞI FESTİVAL MİLİTARİZME KARŞI FESTİVAL DİNLERE KARŞI
FESTİVAL YAŞAKLARA KARŞI FESTİVAL IMF'YE KARŞI FESTİVAL DÜNYA BANKASI'NA
KARŞI FESTİVAL NATO'YA KARŞI FESTİVAL CİNSEL AVRIMCILığA KARŞI FESTİVAL HOMOFOBİYE KARŞI
FESTİVAL GÖÇ LARA KARŞI FESTİVAL KÜRESEL İSINMAYA KARŞI FESTİVAL NÜKLEERE KARŞI FESTİVAL

ALTIN KOZA'NIN "EN İYİ FİLM"İ: "SONBAHAR"

Yaylaların özgürlüğü gibi

Hayata Dönüş operasyonunun görüntüleriyle açılan bir film. Uzun cezaevi yıllarının sonunda, hastalandığı için tahliye edilen, ömrünün son üç ayını memleketinde geçirmek için Çamlıhemşin'e giden devrimci bir genç. Sovyetler yıkıldıktan sonra bambaşka bir Karadeniz. Aynı zamanda Karadeniz'in bütün renkleri, dilleri, kültürleri... Kısa filmleri, belgeselleri de bulunan Hopalı Özcan Alper, ilk filmi "Sonbahar"la 15. Altın Koza'da "En iyi film" heykelciğini kaldırdı, sırada Avrupa'nın önemli festivalleri var. Film sonbaharın sonlarında gösterime girecek ama, Express tebriklerini şimdiden iletti...

Üniversitede fizik okumuşsun. Sine-
ma yapmaya nasıl karar verdin?

Özcan Alper: Edebiyata ilgilim vardı, üniversitenin sonlarında, yavaş yavaş, film izlemeye de ağırlık verdim. Özellikle İtalyan yeni-gerçekçiliğine, Fransız yeni-dalgasına ait filmleri izliyordum. Bir-iki yılın sonunda bir gün, "evet, benim yapmak istediğim bu" dedim. Ya sinema okuluna gidecektim ya da bir takım kurslarla kendimi geliştirecektim. Sinema, usta-çırak ilişkisi gerektiren bir iş aynı zamanda. O dönemde Mezopotamya Kültür Merkezi'nde bir kurs açıldı, oraya devam etmeye başladım. O kurs, bizim sinema anlayışımızı bütünüyle değiştirdi. Başta 25-30 kişiydik, sonra yedi-sekiz kişiye düştük, ama bu kişilerin hepsi şu an sinema yapıyor. Tek bir okuldan gelen hocalardan değil, bu işe kafa yoran, bu işle hayatını sürdüren birçok insandan dersler aldık. Çok açtık, her gün film izleyip analiz yapıyorduk. Sonra, yavaş yavaş senaryo yazmaya başladım. 1999'da profesyonel olarak çalışmaya başladım. Bir dönem televizyonlarda çalıştım, sonra Yeşim Ustaoglu'na asistanlık yaptım. Biraz şanslıydım sanırım, her biri kendi alanında önemli kişilerle

Sanki Karadeniz'i başka başka yerlere çekme ve tersten politikleştirme gibi bir durum var. Bu filmin önemli yanlarından biri, "hayır, başka türlü bir Karadeniz de olabilir, var da" diyebilmektir. Bence asıl bu tarafı filmi politik kılıyor.

çalışma şansı elde ettim. Ama asıl ustam, hiç film çekmese de Hüseyin Kuzu oldu. Ondan sinemanın felsefesini de öğrendik.

"Sonbahar" zihninin bir köşesinde hep var mıydı, yoksa başka senaryolardan sonra mı bu hikâyeye ulaştın? Birkaç farklı projeden sonra, bu hikâye kafamda oluşmaya başladı. Belki '92'den 2005'e kadar gelen süreçte yaşananların üzerimde etkisi oldu. O dönemde yaşananlar bir kırılma noktası oluşturdu. Sovyetler Birliği'nin dağılması, küreselleşme politikaları derken, hem dünya hem de Türkiye'de bir takım değişiklikler oldu. Sonrasında gelen kuşak tam 12 Eylül kuşağı gibiydi. '90'ların başlarında üniversiteye giren gençliği farklı bir kuşak olarak algılıyorum. Ben de filmdeki Yusuf karakteri gibi bu kuşağın mensubuyum. Çocukluğumun yıkılan Sovyetler Birliği'nin yanında, Gürcistan'a sınır bir köyde geçmiş olması da bu hikâyeyi yazarken beni etkiledi. Hep bir taraftan orayı merak ettim, hem de yaşananların sonuçlarını daha yakından gördüm orada. Reel sosyalizmin çöküşünün sadece politik yansımalarını görmüyorduk, o çöküşün altında kalan insanlara

etkilerine de tanık oluyorduk. O yıllarda özellikle Karadeniz'de bu mesele daha farklı yaşandı. Bavul ticareti ve Nataşa gibi neredeyse iki yeni kelime girdi gündelik hayata. Bir taraftan, inanılmaz bir insan akışı vardı Sarp sınır kapısından. Artık otobüsler yetmiyor, küçük minibüsler ve taksi tipi araçlar sabahlara kadar tüm Karadeniz sahiline, Türkiye'nin öbür taraflarına insan taşıyorlardı. Bazen gitmek istedikleri yerlerden farklı yerlere götürülen insanlar bile oluyordu. İlk başta gelenlerin çoğu ne bulurlarsa onu bavullarına doldurup satmaya çalışıyorlardı. Ya da eski bir tıra doldurulmuş bir fabrika yığınının görmek mümkündü. Bir dönem ağaç ürünleri taşınmaya başlandı -yağmalandı diyelim. Hatta bir ara, tren raylarını söküp bu tarafta satanların olduğu bile söyleniyordu. Ayrıca, fuhuş sektöründe inanılmaz bir patlama yaşandı. Her yerde irili ufaklı oteller açılmaya başlandı.

Karadenizli sosyalistler nasıl yaşadılar bu durumu?

Karadeniz'deki sosyalistler iki kere yenilmişlerdi. Çünkü sosyalizm olarak bildikleri bu sistemden gelen insanlar hiç de düşündükleri bir sistemde yetişmiş ve onu temsil eden insanlar değillerdi. Gündelik konuşmalarda, karşıt düşüncedeki insanlar çok rahatlıkla "bakın, sizin savunduğunuz dünyadan gelenler burada ne iş yapıyor" diyebiliyorlardı. Benim için önemli olan şuydu: Adı ne olursa olsun, insanın özgürlüğünü değil, tam tersi, onu baskılamayı tercih eden tüm totaliter sistemler aynı yere varıyordu. "Sonbahar"ı çekerken de son kertede meselesi özgürlük olan iki insanın hikâyesi benim için her şeyden daha önemliydi.

Hopa'da hâlâ bir devrimci gelenek var, bugün tek sosyalist belediye başkanı Hopalı. Hopa'daki bu canlılığı nasıl yorumluyorsun, bunun Hopa'nın gündelik hayatındaki tezahürleri nasıl? Senin yetişmende bu geleceğin etkisi var mı?

Tüm bu kötü gidişata rağmen, özellikle de Karadeniz'deki bu karşı dalgaya rağmen, Hopa o kıyıda sığınan bir liman gibi. Tabii bu tesadüfi bir durum değil. İnsanlar yıllarca umutlarını kaybetmeden çok ciddi uğraş verdi orada. Özellikle 12 Eylül'de alınan ağır darbeye rağmen, '90'ların başından itibaren hayatın her alanında kendi politikalarını geliştirmeye çalıştılar. Galiba burada iki şey önemli: Diğer taşralara göre insanlar, özellikle de solcu ve entelektüel kesim, büyük şehirlere gitseler de burayla bağlarını koparmadı. Bu, yeni kuşaklarla buluşma ve bir geleceğin sürdürülmesi için çok önemli. Türkiye sosyalist hareketinin en temel sorunlarından biri de bu. İkincisi, Artvin, özellikle de Hopa, farklı etnik kimliklere sahip insanların kendi kültürlerini yok saymadan birlikte yaşayabildikleri bir yer. Bu durum ülke genelinde geliştirilen milliyetçi faşizan politikaların buradaki etkilerine set çekti. Bir de burada

çalışma yürüten ÖDP'li arkadaşların politika üretirken kitabî değil, daha somut çalışmalara odaklanmış olmalarının çok önemli payı var. İnsanlara, çok değil, sadece iki seçim döneminde, sosyalistlere verilen oyların boşa gitmeyeceğini, tam tersine, birçok halledilmeyen sorunu çözecek yöntemlerinin olduğunu gösterdiler. Önce kendileri inanıyorlardı. İmkânlar belki yeterli değil ama, yine de yirmi yılda halledilemeyen birçok sorunun iki-üç yılda çözülebileceğini gösterdiler. Bu geleneğin benim üzerimde de etkisi olmuştur. Ortaokul üçüncü sınıfta sosyalizmin alfabetini okuyorsanız, faşist kelimesinin anlamını bilmeden oyun oynarken küfür gibi kullanıyorsanız, vardır bu ortamın etkisi.

Bu filmle doğduğun yerlere dönmüş oldun, ilköğrenciliğinden nasıl bir iz kaldı ki o yılları işlemek istedin?

Tolstoy da yazmaya ilköğrencilik yıllarını anlatarak başlamış, Gorki de, Çehov da... İlk yapıtta hikâyeyi daha iyi bilmek, daha çok hissetmek gerekiyor. Kendinize yakın bildiğiniz bir coğrafya ya da mekân olmalı. Bende Artvin'in, Hopa'nın, Doğu Karadeniz'in yarattığı böyle bir hissiyat var. Hemşince çektiğim ilk kısa filmim "Momi" (Büyükanne) de çocukluğa dair bir hikâyeydi, yaylalarda geçiyordu yine. Burada da Yusuf ısrarla yaylaya çıkmak istiyor, hasta olduğu halde bu çok önemli onun için. Karadenizliler için yayla başka bir duygu. İnsanların daha özgür hissettiği, daha kendileri oldukları, ilk horona durdukları, ilk aşık oldukları, çocukluklarını en iyi yaşadıkları yer yayla; egemen kültürün kendini daha az hissettirdiği, kendi kültürlerini daha rahat yaşayabildikleri bir yer. Hemşince, Lazca veya Gürcüceyi şehirde konuşmayan biri, yazın yaylaya geldiği zaman Hemşince, Lazca konuşur, horon oynar, kendi kültürüne daha çok yaklaşıyor.

"Sonbahar"da Yusuf'un on yıl sonra evine dönüp annesiyle karşılaştığı sahne çok etkileyici. Memleket ve aile seni çok düşündürmüş şeyler mi?

Taşrada özellikle babaannelerin, nine-lerin çocukluk döneminde çok büyük etkileri vardır. "Momi"de de bir babaanne ve torununun hikâyesi vardı. Çocukluğumda yaylaya çıkardım, televizyon dahil hiçbir iletişim aracı olmazdı, tamamıyla teknolojiden uzak... Anne ve baba başta çay olmak üzere çeşitli işlerle meşgul oluyor, çocuklar da annelerden çok, babaanne ve ninelerin oluyor. Onlarla başka bir dünyanın kapıları açılıyor, onların anlattığı masallarla, hikâyelerle büyümüş olmak farklı bir olay. Konuştuğum dilin en güzel tür-çülerini, ağıtlarını, masallarını onlardan dinledim, Hemşinceyi onlardan öğrendim. Hemşinceyi çok iyi konuşuyorum, çünkü bu dili hiç Türkçe bilmeyen ve 99 yaşına kadar yaşamış olan babaannemden öğrendim.

Bir söyleşide, "Sonbahar"ın en politik yanının filmde Hemşince konuşulma-

sı olduğunu söylemişsin...

"Bir filmin konusunun politik olması o filmi politik yapmaz" demek istemiş-tim. Hikâyeyi anlatış biçiminiz çok önemli. Tüm dünyada tek tipliliğe, tek kültüre doğru gidiliyor, uluslararası alanda her yerde herkesin maymun İngilizcesiyle konuşması gibi. Yerel boyutta varolan kültürler ve diller yokolmaya başlıyor, bu da bilinçli bir şekilde yapılıyor. Bunların varlığını sürdürmek, bu gidişe dur demek gerekiyor.

Özcan Alper

Bu filmde ilk kez bu bölge kendi dili ve kimliğiyle ortaya çıkıyor. Özellikle, Kürt meselesinden sonra uygulanan politikalardan dolayı çok açık biliyoruz: Sistemin çok renkli, çok kültürlü kimlikler üzerinde bir paranoyası ve dayatması var. Karadeniz'i de çok farklı, başka başka yerlere çekme ve tersten politikleştirme gibi bir durum da var. Bu filmin önemli yanlarından biri de, "hayır, başka türlü bir Karadeniz de olabilir, var da" diyebilmektir. Bence asıl bu tarafı filmi politik kılıyor. **Filmde belgesellerin kullanımı da her an bizi gerçekliğe döndürüyor. Bu, filmi melodrama düşmekten de kurtarıyor. Belgesel görüntüleri nasıl bir niyetle kullandın?**

O görüntüler oluşturmak istediğim sinema diline dair bir ipucu taşıyor. Hikâye çok basit melodrama kayabilirdi başka biri anlatsa. Yusuf'un esas meselesi ölümlü hesaplaşmak ve tabii aşk da var. Ama aşk, hayatının son günlerinde karşısına çıkıyor. Gerçeklik ne kadar dışarıda olsa da, kafada onun bir geçmişi var, karakterin gerçekliği açısından, geldiği yeri unutmaması gerekiyor. Memlekettten bir arkadaşım, abim diyebileceğim biri, 1991'de cezaevine girip 2002'de çıktı. İçine kapalıydı çıktığında, başka bir şeyler yaşıyordu, ben

'90'ların başlarında üniversiteye giren gençliği farklı bir kuşak olarak algılıyorum. 1992 yılında Sovyetler yıkılıyor ve bu kuşak yanıbaşlarında yaşananlara rağmen sosyalist oluyor. Felsefi anlamda romantik bir duruş bu. Arkalarında çok fazla toplumsal dinamik yokken yine de gönlü orada olanlar, hatta hapishanelerde, F tiplerinde yatan insanlar...

de hep ona moral vermeye çalışıyordum. Bir gün, "o 11 yıl kafamda bir taş gibi, o taşı parçalamadan hiçbir şey yapamam" dedi. Söyleyecek bir şey bulamamıştım, çok kötü olmuştum. Yusuf da cezaevinde on yıl yatmış biri. Cezaevinin insanın üzerinde yarattığı çok farklı bir psikoloji var. Filmde karakterin psikolojik durumunu gerçekten iyi anlatabilmek benim için çok önemliydi. Bunun için özellikle Serol Teber'in kitaplarından yararlandım, Walter Benja-

min'den Pavese'ye kadar birçok kişinin hayatlarını düşündüm... Yusuf çok keskin, politik, sosyalist biri, bir taraftan da çok melankolik bir karakter. 1992 yılında Sovyetler Birliği yıkılıyor ve bu kuşak yanıbaşlarında yaşananlara rağmen sosyalist oluyor. Onların sosyalist olmaları, ideolojik olmaktan çok, felsefi anlamda romantik bir duruş bence.

"Sonbahar"da karşımıza çıkan Hayata Dönüş Operasyonu, devlet zulmünün ayyuka çıktığı olaylardan biriydi. Filmde operasyonun mağdurlarından birinin hikâyesini de aktarıyorsunuz...

Türkiye'nin yazarlarının, aydınlarının çoğunun bir hapishane geçmişi var. Reel sosyalizmin yıkılışından sonra, nasıl ki ABD ve emperyalist güçler pervasızca her yeri denetim altına almaya kalkıştı ve daha da pervasızlaştılar, onları temsil eden başka sistemler de aynı politikaları uygulama konusunda hiç tereddüt etmedi. Hapishanelerde de böyle bir durum vardı. Sadece dışarıyı değil, içeriye de kontrol altına alma ya da orada dahi insanların düşüncelerine tahammül edememe hali vardı. Operasyon 2000 yılında, Avrupa'ya açılma gibi bir durum yaşanırken gerçekleşti, "bu modeli Avrupa'dan örnek alıyoruz" diye hareket ettiler. İçeride hiçbir şey yapamayacak durumda olan sa-

vunmasız insanlar, benzeri görülmemiş bir şekilde o operasyonda katledildi. Ama müdahale edenlerin yargılanmasını önleyip faturayı yine içeridekilere kestiler. Hayata Dönüş Operasyonu o dönemin en büyük meselelerinden biri olduğu için hikâyenin merkezine oturması normaldi.

Benjamin'den, Pavese'den bahsettin, senaryoyu yazarken, filmi çekerken özellikle etkilendiğin başka yazarlar, kitaplar oldu mu? Çok şiirsel bir ifade de var filmde...

Sevdiğim sinemanın hep böyle şiirsel, pastoral bir tarafı olmuştur, ama henüz belli bir dilden bahsedemeyiz, bu belki de ikinci veya üçüncü filmde ortaya çıkacak. Ama adını andığım yazarlar, özellikle de geçtiğimiz yıl kaybettiğimiz Serol Teber benim için önemliydi. Kafkasya'ya vurgun Puşkin'den, Yese'nin'den Lermontov'a kadar birçok yazar ve şairin dolaylı ya da dolaysız etkileri olmuştur. Yese'nin'in yitip giden gençliği üzerine bir şiiri vardır: "Ey benim yitip giden diriliğim, huysuz gözlerim, taşkın duygu ırmağım... Sakınır oldum şimdi dileklerimi bile, yaşantım benim... Aktım geçtim pembe bir tayla dötrnala..." Film bu şiirle başlayacaktı.

Bu hikâye de geçip giden gençlik için hayıflanma ve bir hüznün üzerine kurulu çünkü, ama kesinlikle bir yenilmişlik değil! Klasik 12 Eylül filmlerinde öyle yapıldı: Adam sosyalisttir, cezaevine girip çıkmıştır ve geçmiş hayat boşa yaşanmış gibi bakar. "Sonbahar"da tam tersi söz konusu: Yine gelse, yine yaşasa, aynı şeyi yaşar. Asla yaşadıklarından pişmanlık duymaz, ama bunun yarattığı büyük bir melankoli ve hüznün de vardır. Bu noktada Çehov'dan da fazlasıyla etkilendim. "Vanya Dayı" oyununun sonunda Sonya'nın dayısıyla yaptığı konuşma geliyor hep aklıma: "Ne yapabiliriz? Yaşamak gerek! Çok uzun günler, boğucu akşamlar geçireceğiz. Alın yazımızın bütün sınavlarına sabırla katlanacağız. Bugün de, yaşlılığımızda da, dinlenmek bilmeden, başkaları için çalışıp didineceğiz..." Doğu Karadeniz gibi bir coğrafyada yaşıyorsanız, Çehov insanı ister istemez etkiliyor. Görüntü yönetmenimiz Feza'yla (Çaldıran) hep renk meselesini konuştuk. Kafkas insanındaki o kasvet ve hüznü filme yansıttığımızı düşünüyorum. John Berger da bu anlamda beni mutlaka etkilemiştir. Lermontov'un "Çağımızın Bir Kahramanı" isimli eserinin Peçorin karakteri, ilk gençlik yıllarımızın bir nevi gizli kahramanıydı, ondan etkilenmişimdir sonra. Bir de, hikâyeyi yazarken hep bir kenarda tuttuğum Trifonov'un "Sabırsızlık Zamanı" isimli kitabı: Çara karşı düzenlenen suikast eylemleri aslında erken gelen bir harekettir, çünkü henüz toplum o düzeyde değildir, ama onlar böylelikle sonraki hareketi de etkilerler, hatta Lenin'in abisi de o hareketin içindedir. Ben de '90 kuşağını böyle görüyordum: Arkalarında çok fazla toplumsal dinamizm yokken yine de gönlü orada olan-

lar, hatta hapisanelerde, F tiplerinde yatan insanlar... Kendi bedenlerini yok ederek başka bir şeye yol açmaya çalışıyorlardı onlar da...

Yeni Gerçekçilik'te de çokça kullanılır, sen de yöre halkını filme bayağı dahil etmişsin...

Ben Hopalıyım, Kemalpaşalıyım. Herkesi zaten bir şekilde tanıyorum. "Momi"yi de orada çekmiştim, filmi bayağı sevmişlerdi. Orada kendi çapında bir underground durum olmuştuk, kaçak CD'ler basıldı, dağıtıldı. Kahvelerde, evlerde toplu gösterimler olmuştuk. Çamlıhemşin artık benim ikinci memleketim diyebilirim, on yıldır her yaz oraya gitmeden beynimi boşaltmıyorum. Orada kendimi yenileyebiliyorum, yeni fikirler üretebiliyorum. Başka projeler için buralarda çalışmış olmam sayesinde de yaşlısından gencine herkesi tanıyorum. Ayrıca Rize Eğitim-Sen'de tiyatro yapan arkadaşlar, orada politik faaliyetler içerisinde olan dostlarımız var. Hopa belediye başkanı

Yılmaz Topaloğlu'nun da büyük bir emeği ve katkısı oldu. Yine on yıl cezaevinde kalmış, şimdi orada yaşayan arkadaşım Cemil Aksu gelip bizimle çalıştı. Gürcistan'da da epey kast çalışması yaptık. Başrol oyuncusu Onur Saylak'ı uzun süren bir arayıştan sonra bulduk, aslında Egeli'dir. Hemşince öğrendi film için. Öyle de güzel öğrendi ki, hiçbir Hemşinli onun aksanının kötü olduğunu söyleyemez. Aynı şekilde, Gürcü oyuncumuza Türkçe öğrettik. Uzun bir hazırlık süreci oldu, teknik anlamda da. Pek çok

Klasik 12 Eylül filmlerinde şöyleydi: Adam sosyalisttir, cezaevine girip çıkmıştır ve dönüp geçmişe, hayat boşa yaşanmış gibi bakar. "Sonbahar"da tam tersi söz konusu: Yine gelse, yine yaşasa, aynı şeyi yaşar. Asla yaşadıklarından pişmanlık duymaz, ama bunun yarattığı büyük bir melankoli ve hüznün de vardır.

okuma yaptık, F tiplerinde kalan arkadaşlarla konuştuk, Sovyetler Birliği'nden gelen kadınların hikâyelerini araştırdık. Çekim yapacağım mekânlara buldum, senaryoyu tekrar mekânlara göre yazdım. O mekânlarda bir yıl öncesine göre ışık ve mevsim değişimini, hava durumunu araştırdık. Hazırlık sürecini iyi geçirdik. Bu, parasız film çekmenin de iyi bir yöntemi: Sette uzayan her gün büyük paralar demektir, ama hazırlık dönemini iyi geçirmişseniz, aksamaları minimuma indirirsiniz, daha az bütçeyle film çekme olasılığı artar.

Son zamanlarda, Karadeniz müziğinin Laz şivesinden ve horonlardan ibaret olmadığını görüyoruz. Filmin müziği de bu anlamda önemli...

Bir taraftan çok evrensel, bir taraftan da gayet yerel bir hikâye anlatıyoruz, müziği de hikâyeye paralel götürmek istedik. İlk Hemşince albüm "Vova"dır, film sürecinde bulunan arkadaşım Ersin (Çelik) de grubun kurucularından. Yine o bölgeyi, o müziği iyi bilenlerden Ayşenur Kolivar vardı. Grup Helesa ve Dalepe Nena isimli iki grubu var, bir dönem Kardeş Türküler'de de çalışmıştı. Ayşenur, Sumru (Ağırürüyen), Onak (Bozkurt) ve klasik müzik kadar modern müziği de bilen, düzenlemeleri yapan, Türkiye'de yaşayan Ukraynalı Yuri Ryadchenko gibi müzisyenler bu film için bir araya gelmiş oldu. Bir tane de hazır müzik kullandık: Dalgaların yükseldiği ve Karadeniz'in tüm gücünü gösterdiği yerde, Tekfen Filarmoni Orkestrası'nın ünlü Azeri kemençeci Adalet Vezirov'la yaptığı bir parça...

Yusuf tulumla da farklı bir ilişki kuruyor, böylece bir enstrüman da başrollerden birine oturmuş oluyor...

Tulum unutulmuş bir müzik aletiymiş, Kâzım Koyuncu, Birol Topaloğlu gibi o bölgedeki müzikle ilgili özgün çalışmalar yapan insanlarla birlikte yine popülerlik kazandı. Ciğerleri neredeyse tükenmiş bir adamın nefesiyle bir müzik aletine hayat vermeye, onu yavaş yavaş işlemeye çalışması, hikâyenin alt metinlerinden birini oluşturuyordu.

Altın Koza'da aldığın "en iyi yönetmen" ödülünü neden Yılmaz Güney'e ithaf ettin?

Ödülü aslında Orhan Kemal, Yaşar Kemal ve Yılmaz Güney'e ithaf ettim. Sonuçta bu kişiler, Çukurova, Adana deyince ilk akla gelen isimler. Yaptıkları işlerden dolayı saygı duyduğum, örnek aldığım kişiler oldukları için o isimleri söyledim. Onlar da yolu hapishaneden geçmiş kişiler, onların adını zikrederek filmi şu anda cezaevinde olan siyasî tutuklulara ithaf etmek istemişim aslında. O anda heyecandan unuttum.

Karadeniz deyince akla seni geleceksin bundan böyle? Yok. Kâzım Koyuncu diye bir adam geliyor işte. Güzel değil mi?

"Yaşların da kokuları vardır: Karpuz sergilerinde hep eğreltiotu döşenir karpuzların altına, bunun için eğreltiotu kokusu benim çocukluğumun kokusudur, tıpkı anason kokusunun şu son yıllarımın kokusu olması gibi... Belki de bütün çocukluğumun karpuz sergisinde geçmesinin (Beni karpuz sergisinden alıp, götürüp ilkokula yazdırmışlardı.) etkisiyle olacak Sait Faik'ten en özlediğim hikâye "Bir karpuz Sergisi"dir.

"Dönüp Baktığımda", Fethi Naci.

(...) Bir adım ötemizde kaynayan yaza karşı, gölgenin ve bir orta zaman rutubetinin içine gömülüp karpuz sergisinin projelerini yaptık.

Tekirdağ karpuzlarını en arkaya dizeceğiz. Sağlamcı ve pazarlık yapmayan müşterilere onlardan... Sonra, öne kocaman siyah karpuzlardan koyacağız. Bunlar kalın kabukludur, hep kırmızı çıkarlar. Ama çabucak kof cevizlere dönerler. Vodina kavunları en iyi cinstir. Kokuları dışında değil, içindedir. Bu çitili, üzerleri çentikli, kokulu kavunlar yumuşayıverirler, eziliverirler, onları çabuk sürmelidir. Ne pahasına olursa olsun elden çıkarmalıdır. Birdenbire hararetlenir: "Küçük bir çırak tutmalıyız" derdi, "çıraksız iş görülmez. Bıçkın bir çocuk buluruz, kapkara bir şey olur. En küçük bir pırtı, bir karpuzun olup olmadığını anlamak için üstü fiskelendiği zaman çıkan sestene bile uykusundan uyanan, atik bir çocuk bulmalıyız. Karpuz sergisinin bütün işi o çocuktur. Yalnız böyle bir çırak bize daha iyi çalışmanın, dil dökmenin, geniş olmanın, iş bittikten sonra türkü çağırıp cığara savurmanın lezzetini verebilir."

Ben "yok" dedim, "önce çıraksız çalışmalıyız. Ona masraf ister." Gene birdenbire sözümü keser, "istememez" derdi, "ben kendi ekmeğimi onunla paylaşırım, sana ne? Ziyarı yok, patron sen ol. Sen iki pay al, ben bir pay. Bu bir pay çırakla bana yetişir."

"Pekâlâ."

Ertesi gün onu gene bir kubbenin altında, elleri ensesinde, arka üstü düşünür bulurdum.

"Çırak yarın hazır" derdi.

Ağustosun öyle bir günündeydik ki, yaprak oynamıyor. Çok berrak ve sıcak bir hava, sesleri uzaklardan bize getiriyor, ta Kumkapı sahillerinde yakan insanları düşündürüyordu.

"Haydi gidelim Kumkapı'ya" dedim,

"bir kenarda denize gireriz".

"Ben sabahleyin gittim" dedi, "sen istersen git, bir banyo yap, gel. Ben çırağı bekliyorum."

"Paralar" dedim.

"Bitti mi?" dedi.

"Bende metelik yok."

"Bana verdiğin para duruyor" dedi, "bu para bize yeter de artar bile".

Ben Kumkapı sahiline yollandım. O arka üstü yattığı yerden sağtarafına döndü. Gözlerini kapadı.

Ben bir minare gölgesinden güneşe doğru adımlarımı ağırlaştırırken arkamdan bağırdı.

"Hacı Bey!" dedi, "yarın sabah altı buçukta Beyazıt havuzunun kenarında ol".

"Olur, olur."

Saat ona doğru Süleymaniye'nin avlusuna vardığım zaman kimsecikler yoktu. Bir adam güneşin altında soyunmuş, çamaşırlarında bir şeyler arıyordu.

O zannettim. Değildi. Akşama doğru idi. Sundurmanın önünde düşünmekle uyumak arası bir halde meltem çıkmasını bekliyordum. Ter içinde gözüktü. Tıraş olmuştu. Siyah bir fanila giymişti.

"Niçin altı buçukta gelmedin?" dedi. Beni uykumdan çekip alarak sürükledi. Karpuz sergisine vardığımız zaman, güneş altında bu kadar hızlı yürümekten şakaklarım zonklu, vücudum çoktan beri akmamış bir terle, yumuşamış, kaşınıyordu. Pis bir hasırın üzerine kırk-elli tane karpuz dizilmişti. Küçük, hakikaten duman gibi

kara saçlı tuhaf bir çocuk, bu karpuzların önünde haykırıyordu:

"Çeyreğel.. Çeyreğel.. Elini mi kestini baba!.. Param olsa da ben de yese!.."

Karpuzların bazılarını nereden düştüğü meçhul bir güneş vuruyor, sokanın başından bir vantilatörden eser gibi bir meltem esiyordu.

"İşte" dedi, "bizim sergi de böyle olacak".

Sonra indiğimiz yokuşu ağır ağır çıktık. Kararan güne karşı karpuz sergisini düşündük:

Bir karpuzun üzerine mumu yakardık. Mum kara ve kocaman karpuzun üstünde ağustos gecelerini sallardururdu. Çırağımız önce küçük, hurda bir karpuzu kesmiş yemiş, sonra kocaman bir karpuz başını koymuş, uyumuş olurdu. Arkadaşım hâlâ tekirdağları kara beneklerden, kara benekleri alacalardan, vodinaları topatanlardan ayırırdı. Bazen bir kırkağaç kavununu eline alır, bana döner, "bir başka cins kırkağaç" derdi, "bunu ayrı koyalım. Bu kışa dayanır. Kışın bile çürümez, yumuşamaz. İçi buz tutar. Kışın soba kenarında bunu kesmek lâzımdır. Ilık suya koymalı bir müddet, ılık suda kaldıktan sonra kesip yemelidir. Tadına doyum olmaz."

Sonra her işbiter, simsiyah külhanbey gömleğini çıkarır, bir Yeniciami gömleği giyerdi. Ceketini serginin tahtasına çakılmış çividen alır, omuzlarına bırakır, "haydi gidelim" derdi, "Köprüden biraz vapurları seyredelim. Hem hava almış oluruz".

Sait Faik, "Bir Karpuz Sergisi"